Digitized by Google

Digitized by Google

ARNOLDI CLAPMARII

DE

ARCANIS RERUMPUBLICARUM LIBRI SEX.

AD

AMPLISSIMUM ATQUE FLORENTISSIMUM SENATUM

REIPUBLICÆ BREMENSIS:

Juſtus Lipſius Epiſtol. quæſt: libro 5. Ep: 11.

Quis ille tam confidens, aut tantis cervicibus, qui audeat Hiſtoriam uſq; quaq; veram ſcribere? Quis regum illa κρύφια, *& ut Tacitus noſter appellat Arcana Imperij prodi vult? Deniq; ubi illa Juvenalis* Simplicitas cujus non audeo dicere nomen. &c.

BREMÆ In Officina Typographica Johannis Weſſelij ANNO CIↃ. IↃ. CV.

EPITAPHIUM

D M S:

Authori verò conſecratum:
Viator
Qui tranſis
Cedò hoc in loco, ſiſte
Tametſi non erit
qui te doceat
Erit opinor quod te memorem faciet omni-
um virtutum & humanæ conditionis,
Quod hoc ſub tumulo reſervatur,
ſed parte minore ſui

ARNOLDUS CLAPMARIUS, BR.
Chriſtop: Filius: Arnol. Nepos.

Juvenis magno ingenio, triginta annorum, ſed inſigni ſupra ætatem doctrina, à
Patre honeſtiſs. natus, & à prima pueritia liberaliter educatus,
A qua cùm litteris ſupra omnium expectationem vacaſſet, cum Germaniam, Angli-
am, Belgium, aliasque regiones perluſtraſſet, cùm res militares miles ipſe di-
diciſſet, & jam maturos fructus ſuos oſtenderet, operamque ſuam primùm Ma-
gnis Principib. deinde florentiſſimæ Reipub. Noribergenſi devoviſſet,
cum eruditionem ſuam publicis ingenij monumentis ad invi-
diam uſque teſtatam feciſſet, cum denique in hac
mundi fabula laudabiliter per-
ſonam ſuam ageret.
Morbo, proch dolor, correptus, quam Febrem vocant continuam, & menſes ali-
quot æger, idque ex decidentia, varioque morbi ſtatu, tandem verò virib.
paulatim collabentibus cum ingenti fortitudine & pia animi
devotione calend. Junij moritur.

Et verò immaturo ſuo obitu

Omnib. eruditis dolorem, Parenti luctum, æqualibus æmulationem, ſibi in
hoc mundo, quo omnia fine ſuo laborant, ærumnarum requiem, fratrib.
deſolatis æternum deſiderium, conditionis humanę & omni-
um virtutum illuſtre reliquit exemplum, poſterita-
temque ad ſui ſpectaculum convocavit.

Tantum fuit Viator

Cujus ne neſcius eſſes voluerunt Pater mæſtiſ-
ſimus, & luctuoſiſs. fratres.

Qui

Quod cariſs. filij, & præſtantiſs. fratris immaturum obitum ſenili & volen-
tiſſima ſua morte contra jus antevertere nequiverunt

Hunc Lapidem

L M P C

Tanquam æternum ſummi mœroris & pietatis

MONUMENTUM

ANNO

M. D. CIVI

[illegible]

AMPLISSIMO FLOREENTISSIMOQUE SENATUI REIPUBLICÆ BREMENSIS

S. P. D.

Joannes Clapmarius Med. D.

MATURANTI fratri, heu quondam, meo, rationes & conſilia ſtudiorum ſuorum, propterea quod & tardè inita & adhuc opera quadam ad conficiendum egere videbantur, objectum eſt ex improviſo tam atrox impedimentum, cujus impetu non illa modo, verum etiam ſpes omnes noſtræ ſimul ferè conciderunt: Cum enim eô properaret, idq; ab ineunte ætate ageret Frater meus, ut erga rempub. litterariamq; ſtudium qualecunq; extaret ſuum, quod an aſſecutus ſit, pudor eſt mihi dicere, veruntamen, ut id aliquando poſſet, omni ope enixus eſt: id verò ipſum dum ſedulò cogitabat, proh dolor, funeſta febre corripitur, ex cujus ſævitia &

immanitate cum aliquot menſes decubuiſſet, juvenis ætate, &c, quod auſim dicere, ingenio florens viribus paulatim collabentibus ex hac vita ad beatarum mentium ſedem emigravit. O interemptas cogitationes, O ſpes inanes noſtras: parentatum eſt manibus tuis, mi frater, non pecudum ſanguine, ſed acerbiſſimo interitu conſiliorum tuorum: Neq; tamen vos, Viri Ampliſſ. fugit, quam adverſa ſæpè fortuna utriusq; noſtrum invaſerit juventutem: quò majore mihi, qui adhuc ſuperſtes ſum, ope nitendum eſt, idq; ut hodierna ſunt tempora, quo iſtorum ſupercilium, quorum injurijs aliorum modeſtia obnoxia eſt, frangere poſſim, qui dum alienis obtrectationibus nominis ſui laudem exædificare cupiunt, fortunamq; ſuam ea vindictæ cupiditate conſolantur, mihi tanto majorem ad majora nitendi cupiditatem conciliant, quanto minus parcunt modeſtiæ atq; innocentiæ meæ: Ceterum, Viri Splendidiſſimi, diu eſt, ex quo Vobis deſtina-

Digitized by Google

ſtinavit Frater meus particulam aliquam ex cenſu ſuo litterario, verum nihil dum ſuppetijt pro ſplendore veſtro magnum, atq; autoris expectatione dignum: Enimverò erant alia quædam præ manibus, atque ut ita dicam in incude, & jam ferè exaſciata, veluti Tractatus de Jure ſacro: Commentarius de publicis Judicijs: Libellus de Vectigalibus: Libri quatuor de Jure publico: Libri tres de fœderibus: Liber de Magiſtratu: Notæ in Politicam Ariſtotelis: Commentarius in C. Cornelium Tacitum, & id genus alia, quorum quædam penes me ſunt, quædam verò ab alijs dolo malo ſubtracta, quod tolerabilius eſſet, niſi inſuper bonorum Virorum famæ adeò inclementer inhiarent, ut taceam eorundem ventoſos & hordeaceos terrores, contra quos, tantum abeſt, ut me muniam, ut potius iſtiusmodi hominum fumos rideam atq; ſpernam. Sed hiſce relictis præcurrunt de Arcanis Imperiorum Libri Sex, quos ego ex magnorum aliquot vi-

rorum conſilio ad Amplit. veſtras mitto, adeoq; in lucem do, fretus non tam dignitate rei, quæ tamen non exigua eſt, quam novitate materiæ: equidem in quibuſdam autor,

Avia Pieridum peragrat loca, nullius ante
Trita ſolo.

Qui enim de Arcanis Rerumpublicarum ex profeſſo ſcripſerit ſcio neminem, quod ipſum Joannes Bodinus Vir plurimæ Lectionis Multi, inquit, graviter & copiosè de ſerendis moribus, de ſanandis populis, de Principe inſtituendo, de legibus ſtabiliendis, leviter tantum de ſtatu, nihil de Converſionibus Imperiorum, & ea quæ Ariſtoteles principum σοφίσματα ſeu κρύφια, Tacitus Imperij arcana vocat, ne attigerunt quidem: hæc ille: an quod periculoſum erat illa imperiorum κρύφια in vulgus dare, an verò quod neſcio quam deceptiunculæ ſpeciem præ ſe ferunt, à qua abhorrent ſeverioris notæ homines & caperata fronte magiſtri: at enimverò quantum illi

illi nimia ſua peruicacia ne dicam ſuperſtitione alios antecellunt, tanto harum Lucubrationum autor Reipublicæ communisq; ſalutis amantior videri voluit: malo nunc Viri Ampliſſ: pluribus rebus ſuperſedere commemorandis, & maximis tamen atq; pulcherrimis, quarum illuſtratio ex hujus Operis Lectione, quod quidem per ſe breve eſt, at verô & compoſitum & digeſtum plenumque ſine ambitione dicam, publicis rebus, nemini non elucebit, magna, ut ſpero, tum eorum qui legerint voluptate, tum etiam non minori autoris gloria atque commendatione: quò major me ſpes fovet Viri Ampliſſ. huic meæ audaciæ veniam datum iri; equidem ſingularis veſtra erga me benevolentia tacito quodam nutu atque imperio aliquod gratitudinis monumentum à nobis poſtulavit, cujus declarandæ deſiderio atque teſtimonio hoſce Fratris mei Arnoldi Clapmarij Juris & Hiſtoriarum Profeſſoris quondam in Illuſtri Academia Noricorum Labores & Lucubrationes

nes

nes Ampliſſimo atque Splendididiſſimo nomini veſtro inſcribere atque dedicare volui, partim pro jure noſtro, quod cives uterq; veſtri ſimus, partim etiam, quod quamvis à dignitate rei & à materia ipſa ſatis illuſtres ſint, propter utriusque tamen tenuitatem ab Inclyta Repub. veſtra lucem atque patrocinium aliquod mereri atque mutuari ſtudent: DEUS Immortalis Rempub. veſtram adeoq; univerſum Ordinem ſanctiſſimum diu florentem & incolumem conſervare velit. B. V V.

MAT-

Digitized by Google

MATTHIÆ HUBNERI J.C.
ODARION
AD CLARIS^s. ARNOLD. CLAPMARIUM
JURIS ET HISTORIARUM PROFES-
ſorem, Collegam conjunctiſ-
ſimum.

ARNOLDE, quâ te mactet adoreâ
Jam cura vatum, quâve Politicum, ob
ARCANA RERUMpublicarum
Edita quæ tibi ſex libellus?
ARCANA; verè plenum opus aleæ
Periculoſæ, quæ ſtudio tuo
Ex intimis Prudentiæ ſunt
Eruta, & egregiè explicata.
Quid his futurum eſt, ſi tibi ſumpſeris
Fingenda rurſus principio ſui
Tam recta? ſummos certè honores
Quisq; tibi tribuet merenti.

IN LIBROS DE ARCANIS
IMPERIORUM VIRI CLA.
D. ARNOLDI CLAPMARII
Profeſſoris Hiſtorici Politici.

HOC hodie ingenium eſt multis, ut tempora priſca
Anteferant noſtris, tantum laudentq; quod abſit
Longius, & noſtro dudum ſe ſubtrahit ævo.
Tanquam ſi nequeat dici laudabile quicquam,

Ni prius id ſeries annorum longa probarit.
Haud equidem inficior veteres virtute animiſq;
Extendiſſe ſuæ latè pomœria famæ,
Atq; illis partes laudis deberier omneis,
Hoc verò doleo atq; queror, quod laus ea fœdâ
Segnitie plures hodiè res preſſerit, ut dum
Majorum laudem deſperat quiſq;, ſe ipſum
Negligit & prorſum ſibi nil deſumit agendum,
Ac ſi nil reliquum nobis veneranda vetuſtas
Fecerit, aut pro ſe ſibi ſoli cuncta pararit.
Degeneres animi, tandem reſipiſcite, tandem
Diſcite, nec nobis Famæ atria fortè recluſa,
Huc ſtudium atq; animi nervos intendite ſolum.
Ecce meus magno dum ſe CLAPMARIUS auſu
Ingerit in latebras atq; arcana Imperiorum
Et quæ tot populis, quæ tot jam clauſa per annos
Quærit ad illa aditum, multi ævi cuncta perrerrans
Indefeſſo animo, tandem & plenâ ingreditur vi,
Involucra expediens, extricatusq; recedens
Cognoſcenda foras ſervandaq; regibus edit:
Quæ, Dî, fama Virum ſequitur? quæ gloria famam?
Qui veterum non ſponte ſua conceſſerit illi?
Etſi primitiæ ſunt tales, conſequa meſſis
Qualis erit? quæ nunc pleno ſe oſtentat in agro.
Dî ſuperi, merito vitam producite ſolum,

Et merentur

Et merentur avos alij, veterumq; labores
Cum paucis mihi, quos mirer, CLAPMARIVS eſto.

Officij & Amicitiæ
teſtandæ f.
Michael Piccartus Profeſ.
Organicus.

AD EUNDEM CLARISS. AUTOREM.

SI Medicos laus digna manet, qui arcana recludunt,
Unde hominis corpus debile ſentit opem:
Quæ tua, CLAPMARI, laus eſt, qui arcana recludis
E quis compages civica ſentit opem?
Uno complector verbo; dum arcana recludis,
Non erit arcanum nomen in orbe tuum:
Nomen in orbe tuum clareſcet honosq; manebit,
Et famam extollet candida poſteritas.

J. G. H. A.

INDEX

LIBRORUM ET CAPITUM:

LIBER PRIMUS

DE JURE IMPERII.

CAP. I.

Occultæ atque abſtruſæ artes Reipubl. conſtituendæ atque conſervandæ: Rationes & Leges quid apud plebem poſſint. Simulacra Deorum.

CAP. II.

Variarum ſcientiarum atque artium arcana ſivẽ σοφίσματα, σόφισματα τῶν χρημάτων. Belli commenta. ἐνδόμυχον. Doli Medicorum. χαριστμοὶ.. Fictiones Juris. Arcana parietum. Dialecticorum σοφίσματα, peccare in Repub. cum beneficio.

CAP. III.

Arcanum, arcere, arcivum. ἀπόρρητον. Arcana ſacra. Βίβλια ἀπόρρητα. arcani milites. Arcanorum præfecti. Arcana principum quomodo obſignari ſolita. Arcanum Q. Ciceronis. πεχνόφυον. cella Imperatorum.

CAP. IV.

Σοφίσματα τῶν πολιτειῶν. κρύφιαι artes. delinimenta. blandimenta. tela patrum. Imperij arcana: arcana dominationis. arcana domus. arcana inania. jura regni. Fürſtliche Reſervaten vnnd Hoheit.

CAP. V.

Definitio Arcanorum: finis eorundem. boni publici ſignificatio. τὸ κοινῇ συμφέρον. τὸ πολὺ ἀγαθόν. Egregium publicum. ejus dignitas. Simulationis in magnis negotijs uſus eſt neceſſitas.

CAP. VI.

Quomodo hęc intelligitur ſimulatio. duplex prudentia. καλὴ πανουργία. promontoria flectere. Simulatio Tiberij. παλιλλογία. Verborum involucra, oratio intorta. artes politicæ.

CAP. VII.

Temporum homines. Media via in negotijs publicis. Simulatio turpis. Simulatio aperta. nimis preſſa. Simulandi difficultas. γοργεῖα γυμνά. Diſſimulatio ſuſpecta. incomposita.

CAP. VIII.

Arcanorum τύπος. Arcanorum varia genera. Et totius operis partitio ſive diſtributio. Humanarum rerum lapſus & incertitudo.

Arca-

CAP. IX.

Arcanorum fundamenta atque στοιχεῖα: & quod modis differant arcana Imperij â jure imperij. ἀφοσιοῦσθαι. arces ſive propugnacula Majeſtatis atque Imperij.

CAP. X.

Jura Imperij. Jura Majeſtatis. Sacra regni. Jura regni. Summa rerum. πολίτευμα. Jura ſublimia. Fürſtliche Landtebrigkeit. Regalia. Imperium. Principatus. Regnum. Poteſtates. ἐξουσίαι. ὑπερέχουσαι. Dignitas. culmen dignitatum. autoritas. autoritates Senatus. conſilium. arbitrium. autoritas Cæſaris.

CAP. XI.

Definitio Juris Imperij. Quibus in rebus conſiſtat jus Imperij. Et quot ſint ſpecies ſive capita Juris Imperij.

CAP. XII.

Legibus ſolutum eſſe. Principatus Romanus ſolutus legibus ſcriptis. Quomodo dicitur lex vinci. alios certis legibus ſolvere. Auguſtarum potentia in principatu Romano. Provocatio Immortalis Dei ad populum.

CAP. XIII.

Leges dare non accipere. legibus imperare. Legibus fraudem facere nemini licet. Novi Juris repertor Tiberius. Invictum legibus eſſe.

CAP. XIV.

Jura comitiorum. magiſtratus creare. candidatos commendare: creationem ratihabere. Deorum ſecundorum curæ. Cadileſqueri Turcarum.

CAP. XV.

Jus rerum ſacrarum. ſupplicationes publicæ. Penes quos in Repub. Rom. fuerit jus ſacrum. Summus Imperator. Summus Pontifex ἐπιστημονάρχης. Quare Chriſtus inter Deos non relatus. Pontificum jus, eorundem profunda ambitio.

CAP. XVI.

Monetas cudere. monetas ſua imagine ſignare. ſignatam monetam vultu Principis conflare. relligio Romanorum circa monetas.

CAP. XVII.

Jus vitæ & necis. pugio. gladius. condemnatos abſolvere. jura ordinis reddere. commeatum concedetere. conſilium magnum Venetorum. pœnam differre. ſententiam in acta relatam mutare. ſecunda deliberatio Principis. Judex Μειλίχος.

CAP. XVIII.

Legatos mittere ac recipere. ſubditi non habent jus legationis. oratores publicæ cauſæ. Inter diſſentientes cives jus legationis obtinet.

CAP. XIX.

Extrema provocatio. ſummus

Digitized by Google

Cauſæ judex. claudere jura manu.

CAP. XX.

Bella decernere. pacem facere. Pacta Caudina. Numantina. Majeſtas eſt arma capere injuſſu Principis. Jura triumphi.

CAP. XXI.

Jura vectigalium ſive teloniorum. Imperiales & provinciales collectæ. Reichsſteur. Landt vnd Tranckſteur. Jura nundinarum. Regalia ut differant à jure imperij. Jus poſtarum. jus dandi civitatem. muniendi.

CAP. XXII.

Imperium militare non eſt juris Imperij. jura militaria Ducis. Romanorum. ducum libera belli adminiſtratio. pro tempore conſulere. Volligen gewaldt haben / Hodiernus belligerandi mos ex directoriis. militia Turcica.

LIBER SECVNDVS
DE
ARCANIS IMPERII
SIVE
SOPHISMATIBVS.

CAP. I.

TRIPLEX civilis prudentia. triplex Reipub. ſtatus. ex eo naſcuntur todem arcanorum Reipub. ſpecies. Quare Ariſtot. arcana regia alto ſilentio præterierit. arcanorum præcipui autores.

CAP. II.

Arcana Ariſtotelica optimatum ſive patriciorum adverſus plebem. plebis ſignificatio, plebs mavult decipi quam cogi.

CAP. III.

Ut à comitijs abſit plebs impunè; patricij vero ſi emaneant ut puniantur. Plebi ad honores via minimè occludenda eſt. occulta ratio propter quam Tarquinius & Antonius indictis Comitijs ipſi ea manſerint. Campi Dominus.

CAP. IV.

Ut plebi liceat renunciare Magiſtratui. Patricio vero non liceat. Sophiſma Romanorum adverſus

Ap-

Digitized by Google

Ap. Claudium: Magiſtratus ſummum Imperium non eſt, ac tamen de eo magna ſunt in Republ. certamina.

CAP. V.

Immunitas plebis à Juriſdictione. Plebs tantum ſui rationem haberi cupit.

CAP. VI.

Ut plebi liceat arma non habere, Jus armorum: crimen ſumptorum armorum. armorum poſitio. ArmamentariumRomanorum, Venetorum Arſenale.

CAP. VII.

Ut blebi liceat ab armorum exercitio abſtinere, & παρόδως, atque cum diſtinctione. an expediat cives armis exerceri. Artes patriciorum & principum. Equitatus Romanus & Turcicus. Ludificatio M. Rutilij & Germanici in componenda ſeditione.

CAP *VIII.*

Aliquot alia arcana ſophiſmata. Interceſſio Tribunitia pro Patricijs. Hybernaculorum ædificatio. agrorum diviſio. Coloniarum deductio &c. Sedes ſervitutis.

CAP. *IX.*

Relligione infatuare plebem. publicè teſtari & cavere plebi de injurijs. Magiſtratus fingere damnoſos. non omnia nimis Ariſtocraticè agere. ἐκ παραγωγῆς agere.

CAP. *X.*

Alia conſilia Ariſtocratica adverſus plebem. Educatio Juvẽtutis varianda pro forma Reipubl. leges Ariſtocraticæ. leges Romanæ. Quinquennalis Reipubl. redintegratio apud Florentinos. publica munificentia.

CAP. *XI.*

Arcana Ariſtocratica contra regnum. Virum nimis excelſi animi in bellum ablegare, ſed cito revocare. Offerre urbanos honores & non niſi præſenti. ne quis diu magnum magiſtratum gerat, imò ne bis gerat, eaque omnia ſimulatione minuendæ moleſtiæ. nimis elatum non præcipitare, ſed ſinere ut à ſe ipſo ruat.

CAP. *XII.*

Factiones alere, ſed cavere ne erumpant, vel arte dirimere. Πολιτικὸν opus. πολιτικὸν στρατήγημα: Ne duo ex una familia uno tempore in ſenatu ſint. ne magna Imperia in unâ familia continuentur.

CAP. *XIII.*

Arcana plebis ſophiſmata contra Optimates. Et quomodo ingenia Democratica diſcernenda ſint à Patricijs & Regijs. Lex Licinia. Lex repetundarum. Liberæ accuſationes. ne plebs penuria laboret.

CAP. *XIV.*

Arcana Democratica contra regnum. jurare neminem paſſurum regna-

regnare. bona regia diripere. deſtruere domum ejus, qui regnum affectat. regum imagines abolere, memoriam damnare. Statuas frangere. Innominabiles. Imperia non prorogare. cavere inteſtina bella. ἰδίωαι Rerumpubl.

CAP. XV.

Arcana regia ſive arcana Imperij contra plebem, περὶ φασιν ac titulum excogitare occupati Imperij. colorem quærere. Lex regia, ſive lex Imperij. Lex Valeria. Donatio Conſtantini. Solymanni prætextus ad occupandam Romam. Veneti quomodo ſint Domini maris.

CAP. XVI.

Ακκισμὸς ſive tergiverſatio in accipiendo Imperio. ἄρχων ſemper deliberat. Ingerens ſe ſuſpectus fit. Blæſi inepta recuſatio.

CAP. XVII.

Otium plebi auferre: diſcernere contumaces ab obſequioſis. Αὐθέκαστοι. Contumaces. Elati ſupra modum hominis privati. feroces. plusquam civilia agitantes. Recalcitrantes Majeſtati. Modeſti. obſequioſi. Obſequio graſſantes. Ἀρέσκοι. Placentini. Courtiſan. Hoffleute. Et notatur ingeniorum diverſitas in magnis civitatibus.

CAP. XVIII.

Arcana regia contra Patricios, ne quis ſententiam dicat ſuper comitijs. ne comitia Magiſtratuum in quinquennium habeantur. Ut conſul quinquennio poſt in provinciam eat. Ne quis proprio ſumptu ludos edat. Ut præfecti prætorio ſint Viri togati. Viri Principales.

CAP. XIX.

Quarê Tiberius Magiſtratus & Jurisdictiones Præſidum continuaverit. Duo hominum genera in regno. Quibus potiſſimum in regno magiſtratus demandandi ſint. Fideles Liebe getreuwen / gutt Käyſeriſch.

CAP. XX.

Extra Romam creari poſſe Principem. Peregrinum creari poſſe Pontificem. Roma ſedes Imperij æterna. Pignus Imperij. auſpicatô condita. Terrarum domina. Fortunæ ſedes. Electio in Imperio. Electoris Palatini dignitas. Interregnum in Imperio.

CAP. XXI.

Ut Certus ſit ſucceſſor, & heres Imperij. conſortes imperij, Adminicula Auguſti. Munimenta Imperij Subſidia Aulæ. Subſidia dominationis. Pacta gentilitia de mutua ſucceſſione. Ἀλληλοκληρονομίαι. Erbverbrüderung / Omnis mutatio Principum periculoſa.

CAP. XXII.

Jura imperij abſque aliorum arbitrio

trio tractare. Ne principatus in partes ſecetur. συμβουλία. Et bonorum conſiliorum uſus atque neceſſitas.

CAP. *XXIII.*

Cenſus Senatorum juvare. nimias divitias, nimiamque inopiam in viro magno notare. novos & peregrinos non nimis attollere. Moderata gubernatio.

LIBER TERTIUS *DE* ARCANIS DOMINATIONIS.

CAP. *I.*

ARCANA Dominationis qualia ſint: quomodo differant tum ab arcanis Imperij, tum â Jure imperij. quotuplicia ſint hæc Dominationis arcana.

CAP. *II.*

Dominatio, Herrſchafft. Legitima ac juſta Tyrannis. Tyrannica dominatio. Libertas. Modus libertatis. Diffluens licentia. Dominationis vocabula. Dominantia nomina. Imperator, rex, dominus. Cæſar. κύριος τῆς δυνάμεως. regalis cenſus. Inſtrumenta regni.

CAP. *III.*

Arcana regiæ Dominationis. ne Senatoribus aut Equitibus illuſtribus liceat intrare Ægyptum. Ægyptus clauſtrum terræ ac maris. Ægyptiorum artificia ac manupretia formidoloſa Principib. Roman.

CAP. *IV.*

Ne liceat Senatori pro arbitrio peregrinari vel extra Romam ire, & ad exercitum. libera legatio. Ne milites domos ſenatorias adeant: ne legatus Pontificis in Germaniam veniat. Ne quis Romam proficiſcatur: Ne quis curſiones publicas inſtituat.

CAP. *V.*

Ne quis ad Senatum vel exercitum ſcribat præter Principem. ne quis Principis manum imitetur: ne acta publica evulgentur, nevê penes alium ſint quam Principem. Ne quis habeat nobiles ab Epiſtolis, libellis, aut rationibus. Nomina ſummæ curæ & meditamenti. Acta, geſta, ὑπομνήματα δημόσια, γράμματα, regiſtra publica. ſecretæ cartæ.

CAP. *VI.*

Ne quis Prætorianorum aut exercitus ſtudia largitionibus ambiat. Ne cuiquam præter Principem alloqui liceat Prætorianos milites. ne quis præmia militibus det excepto Principe, multo minus ſtipendia augeat, Prætoriæ cohortes, Janitſchari.

CAP. *VII.*

Ne quis ſponte civitatem muniat. Jus muniendi. Lex Romuli. Tranſilitio murorum. Murorum deſtructio. Et in tranſitu quædam de uſu propugnaculorum.

CAP. *VIII.*

(c) Ne quis

Ne quis arcem exſtruat, vel nimis ſplendidè ædificet. Ne quis tribunal militare exſtruat vel aſcendat. ne quis in clypeo ſedeat. Signum date prætoriæ cohorti. Annulus aureus. fortuna aurea.

CAP. IX.

Ne conſules pecunias ſpargant. Ne quis regia vela ſuſpendat. Principales veſtes. Purpura. Inſcriptio purpurea. Inſignia Imperij: τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα. Excubiæ. arma. comitatus militum. Diadema. Sella. crux.

CAP. X.

Ne mentio fiat hæredis duobus ad Imperium contendentibus & vivo Principe. Principes Juventutis. Auguſti. Cæſares. Reguli. Reges Romanorum. Delphinus. Infans. Σολοικισμὸς Galbæ, Corrhois aliorumque in nuncupando hærede.

CAP. XI.

Ne quis ſummam rei geſtæ ad ſe trahat. militiæ auſpicia & gloriam propriam eſſe ſummi Principis. Falſi triumphi.

CAP. XII.

Majeſtas in Principe: ne quis effigiem alterius magis colat quam Principis. Ut pro Principe ſolo vota fiant. Ne quis privata ſacra habeat aut novos Deos: Ne quis quempiam de ſalute Principis conſulat, neu rogatus reſpondeat.

CAP. XIII.

Ne quis Magicam artem faciat. Mathematici, Chaldæi. ne quis niſi apud Regem vaticinia edat. Ne quis cum exule converſetur. Cóventus & conciliabula in Principatu.

CAP. XIV.

Præſidijs ſe munire. armatum, loricatum eſſe. Nimia ſecuritas Cæſaris καὶ ἀπαιδευσία in dimittendis Prætorianis militibus. Regalis corporis cuſtodiæ.

CAP. XV.

Non omittere ſedem Imperij id eſt, caput rerum; & diſcutiuntur rationes propter quas Tiberius, Antoniu', Juſtinianus, Carolus rex Galliæ, Ammurates ab urbe nô diſceſſerint. Imperatoriæ Majeſtatis eſt præciſè agere. Gallorum imprudentia in deferendo Mediolano.

CAP. *XVI.*

Imperium intra terminos coercere. Metus pro conſilio & prudentia. Limites Imperij Romani ſub Auguſto. Difficultas retinendi Imperij in remotis Regionibus. Reipublicæ diu ægræ neceſſaria quies. Occulta cauſa conjurationis Catilinariæ.

CAP. *XVII.*

Ne quis impunè Principem etiam hoſtem interficiat. Ut acta priorum Principum conſerventur etiam Tyrannorum. Ne facilè Princeps ſupplicio afficiatur.

CAP. *XVIII.*

Arcana Dominationis Ariſtocraticæ; Nimiæ largitiones. Nimia affini-

Google

affinitates. Ne quis munitam domum habeat. Ne patricius in arce aut Capitolio habitet. Ne penes alios quam Patricios auſpicia ſint. Ne quis impunè Senatorem pulſet aut injuria afficiat. Ne Patricius facilè ſupplicio afficiatur.

CAP. *XIX.*

Dictatoris creatio & poteſtas. Ut Patricij ſoli cum gladijs ſint. Ciceronis Cos. Romani Lorica. Lictores, Faſces.

CAP. *XX.*

Ne Senatores, Conſules vel Patricij Urbem deſerant. aut urbe cedant. ne pax alicunde quam Româ petatur.

CAP. *XXI.*

Ne Patricij cum plebeis matrimonia ineant. ne familiæ deficiant, & ut novæ ſublegantur.

CAP. *XXII.*

Ne alterius quam Vernaculæ linguæ uſus ſit. Crimen alieni ſermonis. Linguæ Germanicæ dignitas. Dæmagogi. Tribuni pleb.

CAP. *XXIII.*

Arcana Dominationis Democraticæ. Ne quis civem Romanum vinctum teneat. Lex Porcia. Quiritatio civis Romani. Ut Tribuni ſint ſacroſancti. Ne extra urbem abnoctent. ut nunquam eorum poteſtas ceſſet. Tribunicia poteſtas. Ne Patricij nimis multos lictores habeant.

CAP. *XXIV.*

Alia quædam famæ & exiſtimationis obtinendæ & communia conſilia. Romanorum ſtupenda magnanimitas. Externa corporis majeſtas. Magnus animus in rebus adverſis.

CAP. *XXV.*

Omnium firmiſſima Dominationis munimenta. Pietas & cultus divinus. Clementia. Nullæ injuriæ. mitis gubernatio. Fati vis in interitu Principum & Rerumpublic.

LIBER QUARTUS
DE
IURE DOMINATIONIS.

CAP. *I.*

DIVERSITAS Juris publici & privati. In illo magis dominatur Vis & Salus populi quam æquitas. Jus humanum. Jus belli. belli commercia: Militaris Juriſdictionis ſumma lex, pecunia. Quomodo juri dominationis reliqua cedant Jura.

CAP. *II.*

Jus Dominationis quotupliciter appelletur. Vis poteſtatis. Vis regni. Vis imperij. Vis Principis. ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου. Ragion di ſtato. Exceptiones regiæ. Jura exorbitantia. Diſpenſationes. Juris hujus definitio. Boni publici cura apud Deum & homines. Magnorū Heroum dicta.

[c] 2 Qua

CAP. III.

Qua in re differant Jura dominationis ab arcanis dominationis. Disjunctio honeſtatis & Utilitatis. Inter Jus Dominationis & Jus Imperij quid interſit. Jus in manu poſitum, ϗ ἐν χερσὶ νόμῳ. Manu gubernare. manu agere. Manu obtendere. ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας.

CAP. IV.

Quare tantopere hæc Jura Dominationis vapulent, & an merito? Iniquitas bono publico rependitur: Et ponuntur limites ſive poſſeſſiones hujus Juris. Religio & fides. Item quotuplicia ſint hæc Jura.

CAP. V.

Jura Dominationis regiæ quæ & qualia ſint. Aperitio & Jus Aſylorum.

CAP. VI.

Statuæ Imperatorum. Aræ. Ædes ſacræ. Eccleſia. Jura civitatis & ordinis dare victis hoſtibus. Aſylorum abuſus.

CAP. VII.

Raptus Sabinarum Virginũ. Vis neceſſitatis. Repulſa. Caſtrẽſis Jurisdictio fori expers. Reip. αὐτάρκεια.

CAP. VIII.

Fratris filiam in Uxorem ducere. Imperator fons ac caput Juris civilis. Matrimonium cũ fratris filia juri civili non repugnat. Princeps ꝓfanus.

CAP. IX.

Ne fœmina ex auguſta domo pro arbitrio nubat. Matrimoniorum cura in principibus. Via per matrimonia ad Imperium.

CAP. X.

Prævenire ijs qui nocere poſſunt. Bella pop. Romani. Diverſitas rerum privatarum & publicarum.

CAP. XI.

Οςρακισμὸς. falſa legatio. Exilium Tiberij. Ottonis. Hadriani Pontif. Ludovici XI. miris modis frangere nimis potentes, æmulos adjungere, pecunia exuere.

CAP. XII.

An Sejan⁹. Cęcina. Parmenio alijq; juſtè interfecti ſint. In quo caſu ordo judiciarius non obſervetur. Et an quis poſſit non accuſatus damnari?

CAP. XIII.

Exaſperatio criminum & acris animadverſio. quomodo crudelitati locus ſit in Republ. Punire conjurationis conſcios. Punire voluntatem conjurandi.

CAP. XIV.

Imperialis abolitio. Vindicta noxia. Ne in omnia delicta & in ſingulos autores inquiratur. Locus pœnitentiæ.

CAP. XV.

De conjuratorum filijs & propinquis pœnas ſumere, ne ad parentum exempla ſuccreſcant. Obſides punire. Extrema conſilia. In nomina damnatorum ſævire.

CAP. XVI.

Civibus res adimere causâ Reipub.

Digitized by Google

pub. Hæc jura non tam ex plenitudine poteſtatis quam ex communi Utilitate metienda eſſe. Res populi hoſti addicere: cenſus agere. Vectigalia indicere. Cenſus ſive Loſungen anima Rerumpubl.

CAP. *XVII.*

Jura dominationis Ariſtocraticæ. Ne quis ex Patricijs Regis vel Principis filiam ducat. Eijcere cives nimis potentes. Ut interfecto domino omnes ſervi puniantur. Decimatio militum.

CAP. *XVIII.*

Proſcriptorum liberos à Jure ordinis prohibere. Et perfunctoriè oſtenditur differentia inter hæc jura Ariſtocratica & Jura Regia.

CAP. *XIX.*

Lupanaria admittere. Fœneratoribus atque Uſurarijs locum dare: Tyranno interfecto de crimine demum cognoſcere.

CAP. *XX.*

Jura Dominationis Democraticæ. Parricidium Timoleontis: cujusvis parricidij deteſtatio.

CAP. *XXI.*

Quomodo Jura hæc inſerviant Relligioni. Hæc jura dominationis cedunt divino Juri. Prætextus relligionis. Αυτπεριά. Varietas Relligionum.

CAP. *XXII.*

Similia exempla cum ex ſacris tum ex Jure civili deſumpta. Sacrilegium Friderici Barbaroſſæ. Modus non legitimus, non ordinarius. Quomodo Princeps confirmet ea, quæ non jure facta ſunt.

LIBER QUINTUS DE FLAGITIIS DOMINATIONIS. ET DE ARCANIS DOMUS.

CAP. *I.*

Quid ſint Dominationis flagitia. quomodo appellentur. Conſilia Machiavelliſtica. Vis Dominationis. Jus concinnatus mendacijs adumbratum. Callidæ & malitioſæ Juris interpretationes. Sanguinaria Juſtitia. Voluntas cruenta, la cattiva ragione di ſtato. Gefehrliche Rechten. Domus auguſta. Hauß Oſtereich / ſecreta noctium.

CAP. II.

Arcana domus: quomodo differant à flagitijs dominationis. Dominationis Magiſtri. plebis magiſtri, Particeps ſecretorum. Arcanorum Arbiter. Imperij æmulos è medio tollere. conjunctam domum ſive aulam cum Repub. habere.

CAP. III.

Flagitia dominationis regiæ. Inceſtus, Nuptiæ illegitimæ. Adulteria perpatrare regni cauſa. Divortia. diſpenſationes Pontificum. regio more agere. ſine legum metu. regia verba.

 Athei-

Digitized by Google

CAP. IV.

Atheiſmus. In fidei negotijs veliſicare. Sacra diripere: & per Satyram, An Romani pro tempore religionem interpretati ſint. ſuperſtitio præſtat Atheiſmo.

CAP. V.

Tarquiniana papaverum decuſſio. Sceleſtum conſilium Alexandri Pontif. Fratricidia Turcarum.

CAP. VI.

Privatas injurias vi Magiſtratus ulciſci. Diſcrimen perſonæ publicæ & privatæ. Lex Valeria de Sylla. Lex regia de Imperio Veſpaſiani.

CAP. VII.

Percuſſores & Sicarios immittere. hoſtem extra caſtra & exercitum interficere. arma veneno inficere. in fœminas ſævire. Ars Romana. cædes mar. Cos. Romani. Crimẽ aſſaſſinat⁹.

CAP. VIII.

Fidẽ frangere. fœdera violare. fundamentũ Reip. Romæ: fides. Pejuratiunculæ paraſiticæ invitum cogere ut quod non credit, credat tamen.

CAP. IX.

Specie colloquij imponere. Jura hoſpitij violare. mors Annibalis. Cõnij & Pompeij Columnæ ἀπιστία.

CAP. X.

Supplicia Euſebij, Herdinij, Dolobellæ, Veſpini, aliorumq;. Dominationis proviſores. Imperiorum Artifices. Notorium. Elogium.

CAP. XI.

Sine cauſa bellum inferre. Jus in armis ponere. belli cauſas emendicare alios inter ſe committere. Et nonnihil iniquitatis Romanis aſpergitur in occupanda Cypro, Ἀκαιρεία.

CAP. XII.

Vectigalia tollere. res Imperij alienare. Vectigalia à Carolo IV. oppignorata. Et ἐν παρόδῳ an revocari poſſint. Ærarium militare Auguſti, centeſima rerum venalium.

CAP. XIII.

Immenſæ Donationes ſive potius profuſiones Principales & an à ſucceſſoribus retractari poſſint. Donationes à Pariſienſi curia abolitæ.

CAP. XIV.

Vectigalia inlicita exprimere. pro umbra, pro aere, pro vita. Commentarij ſine rationaria Principum, Jura & artes ſenatoriæ Pompejus ſcientiſſimus Juris publici,

CAP. XV.

Ὠτακουσταί. Auricularij Delatores.

CAP. XVI.

Abuſus legis Majeſtatis. leges exercere. Inquiſitio pontificia; ſacra & cœleſtia arma, Virga autoritatis apoſtolicæ. affectus humanos tollere.

CAP. XVII.

Aliquot alia flagitiorum regiorum exempla. Jus gratiæ dare. Pontificis accuſatio apud Univerſale cõſilium.

CAP. XVIII.

Flagitia dominationis Ariſtocraticæ. Conſulũ, dictatorum, decemvirorum, Triumvirorũ regia Imperia.

Regem

Regem eſſe & regio Imperio eſſe differunt. Aſpera Dominatio. Mors Siccij. Proſcriptiones Syllæ.

CAP. XIX.

Flagitia Dominationis popularis. Libertas vitioſa. Fraus Manlij. rem inter alios controverſam ſibi adjudicare: Atque obiter diſcutitur, an rectè Cæſarem Brutus interfecerit.

CAP. XX.

Oſtenditur ratio diviſionum & differentiarum in hac materia. Arcana mixtarum Rerump. Imperium Germanorum mixtum.

LIBER SEXTUS
DE
SIMULACRIS IMPERII, SIVE DE ARCANIS INANIBUS.

CAP. I.

Quid ſint ſimulacra Imperij ſive Arcana inania. quomodo differant ab arcanis, & jure Imperij, item ab arcanis Dominationis. Libertatis umbra. Inania jubendi jura. Imperium ſine re, Imago ſine re. blandimenta. Vis ac vera potẽtia. ἀπεικόνισμα εἴδωλον. In Republ. quomodo ſimulatio locum habeat.

CAP. II.

Aliarum rerũ ſimulacra. περίεργος. ἀπειρόκαλος. infiunitus. Specioſæ inſcriptiones librorũ. tumores Poetici. Inania famæ.| inania honoris. τὰ κενὰ τοῦ πολέμου. Πανικά. belli ſimulacra. Tutanes.

CAP. III.

Quotuplicia ſint imperiorum ſimulacra: Simulacra Imperij regij. Magni tituli. Sacerdos Turcicus. regia ſepultura.

CAP. IV.

Tiridatis regis Partorum inanis & famoſa ambitio. ferrum non tradere. provinciales amplecti. in honore conſulari eſſe. Victis nomen, linguã, habitũ & veſtes relinquere. ſuperba nomina. rotuli ſęminarum.

CAP. V.

Simulacra Ariſtocratici Imperij: non omnia momento immutare. Eadem vocabula Magiſtratus relinquere, paulatim ϗ ἐξ ἀδῆ ποδὶ inſurgere. cuncta per conſules incipere. ſpeciem priſtinæ Reip. relinquere.

CAP. VI.

Non uſurpare novos aut faſtuoſos titulos. Princeps Senatus, civitatis. plebis princeps. Tribunatus: â regis, Domini, & Jovis titulo abſtinere. Servum ſervorum ſe appellare. fratrem ſe profiteri civium. Superſtitio & curioſitas circa titulos.

CAP. VII.

Senatum principem facere comitiorum.ut habeat poteſtatem creandi minores magiſtratus, & gerendis Quæſtura Romanorum. Pontifices horum arcanorum Magiſtri.

CAP. VIII.

Altercationes ſenatui præbere. de omnibus rebus ad P. C. referre.quędam

Digitized by Google

data ad ſenatum rejicere, ut coercitionem luxus, provinciarum poſtulata, in ſpeciem etiam ea quæ majora ſunt, offerre.

CAP. IX.

Decennalia Imperij. Senatui tradere regendas provincias imbelles. Exercitum appellare non ſuum ſed pop. Romani. Senatum appellare caput Imperij. P. conſcriptos in oratione præponere Cæſari. Senatui aſſurgere. via cedere. Senatũ appellare dominos ſuos. Senatui jus vectigalium ad tempus demandare.

CAP. X.

Simulacra imperij Democratici. Varias voluptates ut ludos & ſpectacula prębere plebi. congiaria militib⁹ & plebi dare. plebem laudare. gratias agere. Hominum, rerum ac temporũ ratio in publicis negotijs.

CAP. XI.

Παῤῥησία & libertas dicendi, ſcribendiq;. Turcarum reverentia erga Principem: plebs natura loquax, & verbis ſe ulciſcitur. rumuſculi & paſquilli fruſtra prohibentur.

CAP. XII.

Ad leviora delicta connívere: quomodo nimijs remedijs delicta accendantur. paucorum ſupplicio contentum eſſe.

CAP. XIII.

Multa alia plebi concedere vel indigna. Annonæ curã habere. portoriis liberare plebẽ. multa alia indulgere, quæ poſtea revocari poſſunt. Comitiorũ Germanorum ſumma, pecunia.

CAP. XIV.

Aliquot alia ſimulacra provinciam ſolito more intiare, feuas pro more dare. laudes ſuas audire. ſummiſſi faſces. adulari. ſalutare, invitare plebem.

CAP. XV.

Horum ſimulacrorum vis ac dignitas in Repub. Alia quædam ſimulacra Ariſtotelica. Democratica & Ariſtocratica. Plebejos conſiliarios facere. promulgare aliorum decreta, reos abſolvere, nonnullas leges ferre. Non cives, cives, appellare. ανισογηνία ICotum.

CAP. XVI.

Arcana quædam militaria. Iura militaria. Iura ſpoliorum, Flagitia militiæ. Arcana militiæ. Signa dare, è tribunali alloqui milites. ſigna militaria. aquilas corripere. Simulacra militaria. milites commilitones appellare. victores gentium. Ab hiſce arcanis quomodo differat ars militaris.

CAP. XVII.

Arcana quædam communis vitæ. blanditiæ. Oblata caſu flectere ad conſilium aliud agendo. Videri non intelligere. σώφρων ἀπιστία. Inimicitiæ clandeſtinæ maximè noxiæ & implacabiles.

CAP. XVIII.

Arcanorum difficultas. & circa has artes pericula ſi deprehendantur. quomodo hæc arcana adumbranda, ut colorem habeant. Et reſpondetur ad duo objecta.

CAP. XIX.

Quædam recondita de Imperio Germanico Mutuus ordinum metus. Membrorum æqualitas & συμφωνία Caput Imperij. Prærogativa regis Boemię. Supremum imperij judicium.

CAP. XX.

Quædam de Imperio Turcico alijsque Rebuspub. Conſtantinopolis ſedes Imperij. Preces publicæ. Alcoranum. Reſp. Veneta. De rebus decretis ad populum referre.

CAP. XXI.

Vſus & dignitas Arcanorum. Arcanorũ Artifices. Cautelæ ICtorum quid valeant in arduis negotijs. Ratio interpretandi Ius publicũ. Deſtinctio officiorum in Repub.

FINIS.

ARNOLDI CLAPMARII
DE

ARCANIS RERUMPUBLICARUM

LIBER PRIMUS

CAP. I.

OCCULTÆ & abſtruſæ artes Reipubl. conſtituendæ atq; conſervandæ: Rationes & leges quid apud plebem poſſint: Simulacra Deorum.

DUO ſunt potiſſimum, quæ in conſiderationem veniunt in omni Republ: componenda conſervandaq;. Primum non eſt unius generis, ſed ſpectat tum ſecuritatem eorum, penes quos eſt, ut ait Ariſtot: πολίτευμα id eſt ſummum Imperii Jus, tum etiam pertinet ad præſentem Reipubl. ſtatum confirmandum atq; corroborandum. Nam præterquam quod, ut D. Auguſtus olim dicebat, *cùm omnia quæ præclara ſunt, tum imprimis ſummum Imperium cum invidia conjunctum eſt*, per multi vel ſatietate præſentis Reipubl. vel animi mobilitate novis Imperiis ſtudent, qui facile, niſi illis obex aliquis opponatur frenumq; injiciatur, Rempubl. occu-

Salus Reip. conſiſtit primo,

In ſecuritate eorum qui imperant, præſentisque Reipubl. diuturnitate.

CAP. I.

pabunt, & ijs qui Principatum in Republ. obtinent, violentas manus adferent. Quæ cauſa eſt propter quam nonnunquam quibusdam inſtitutis opus eſt, quæ & Juri communi derogant, & ſpeciem quandam iniquitatis repræſentant, ad quam tamen connivendum eſt boni publici cauſa: Quod ait Caſſius apud Tacit. 14. Annal: *Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra ſingulos utilitate publica rependitur:* & Jaſon ille apud Plutar. in Polit. ὡς ἀναγκαῖον ἀδικεῖν τὰ μικρὰ, τοὺς βουλομένους τὰ μεγάλα δικαιοπραγεῖν: *A juſtitia in parvis negotiis nonnunquam deflectas, ſi uſurpatam eam voles in magnis.*

Secundò in quiete & patientia populi.

Alterum eſt ut iis quibus feneſtra ad Imperium atq; dignitates occluſa eſt, obtrudantur tamen imagines ſive ſimulacra quædam cùm Imperii tùm libertatis, quorum ſpecie ſeſe nutrientes, & veluti lactantes ab ipſa Imperii vi ac dominatione abſtineant: quæ ſimulacra, ſi ſpecioſa ſunt, immane quantum plebis oculos mentemq; perſtringant.

Rationes & præcepta legum parum valent in populo.

Nam ut eos qui libertatis amantes ſunt, vel Imperii auidi, in officio contineas aperta ac regia viâ, fruſtra es; quippe apud quos nullus locus eſt rationis, nullus aut legum aut philoſophicorum præceptorum uſus: quem cum ineptè ac ridiculè apud plebem quæreret Muſonius quidam ſtudia philoſophica & placita Stoicorum ſectatus, periculo & cachinnis ſe expoſuit.

Muſonii ἀκαιρία.

Venerant, inquit Hiſtoricus 3. Hiſtor. *Legati ad milites ſeditioſos de pace: Ibi Muſonius, [erat enim equeſtris ordinis] ſe Legatis miſcere, permixtus manipulis bona pacis ac belli diſcrimina diſſerere, armatos monere: verum id pleriſque ludibrio fuit, pluribus tædio, nec deſuêre qui eum propellerent proculcarentque, niſi admonitu modeſtiſſimi cujuſque, & alijs minitantibus omiſiſſet intempeſtivam ſapientiam.*

Αἰνιγμοὶ adverſus plebem.

Etenim ἐν αἰνιγμοῖς, & veluti per ambages atq; ſimulacra plebs tractanda eſt, quæ ubi libertatis aut imperii imagine teguntur, majorem ſpeciem præ ſe ferunt quam reipſa habent. Quo conſi-

conſilio antiqui Scriptores ſimulacra Deorum & φάσματα illa ultra modum humanum deſcripſerunt, terriculamenti cauſa. Plinius; *Offertur ei, inquit mulieris figura humana grandior:* & Satyricus, *Tua ſacra & major imago*

Humanâ turbat pavidum cogitq́; fateri.

Simulacra & Sermones Deorum ſupra humanum modum.

Hinc Virgil. *Simulacra modis pallentia miris.* Quod etiam de voce uſurpat Livius lib 5. *in Nova via vocem noctis ſilentio audiviſſe clariorem humana:* Et de primoribus Romanorum ibid. *Galli* inquit *venerabundi intuebantur in ædium veſtibulis ſedentes viros præter ornatum habitumq́; humano auguſtiorem, majeſtate etiam, quam vultus gravitasq́; oris præ ſe ferebat, ſimillimos Diis; adeos veluti ſimulacra verſi cum ſtarent, &c.* Eadem fuit ratio eorum, qui malas expandebant dentibusq; colliſis crepitabant; unde Manduci dicebantur; Græcis Μορμολυκεῖον, de quo Juvenal.

Externa majeſtas Senatus Romani.

Μορμολυκεῖον. Manducus.

Tandemq́; redit ad pulpita notum
Exodium, cum perſonæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat ruſticus infans.

Ceterum ſunt hæc ſimulacra inania, caſſa, fumoſa, ac veluti hordeacea, ut Cœlii verbo utar: Illa verò Arcana, occulta & valida Imperii fundamenta, & ut Curtius ait lib. 9. ex ſolido, quibus convenit illud Poetæ:

Solida Imperii fundamenta.

Sit ſolidum, quodcunq́; ſubeſt, nec inania ſubtus
Indicet admotus digitis pellentibus ictus.

CAP. II.

Variarum ſcientiarum atq; artium arcana ſive σοφίσματα. σοφίσματα τῶν χρωμάτων. Belli commenta, ἐνδόμυχον, Doli Medicorum, χαρισμοί. Fictiones Juris Arcana parie-

Digitized by Google

CAP. II.

tum, dialecticorum σοφίσματα, peccare in Repub. cum beneficio.

Ac neſcio, an ulla ſit ſcientia, ullave in rebus humanis conditio, in qua non hujusmodi repperiantur veſtigia. Hinc Niceph. Greg. 11. Hiſtor. *arcana* vocat *Theologiæ, quibus inhiat vulgus ut herbis & paſcuis armenta.* Et Juſtinianus: *Legitimis,* inquit, *arcanis Jurisprudentiæ reſeratis:* & in l. 5. C. ad l. Jul. Mai. *Conſiliorum arcana.* Sic in mercatura ſive contractibus, ſunt doli, quibus aliud agitur, aliud ſimulatur agi, ut ait Servius l. 1. ff. de dolo. Ars pictoria habet ſua σοφίσματα τῶν χρωμάτων, ſive colorum fucos, quorum in adumbratione ſive obfuſcatione uſus eſt. In rebus bellicis ſunt ſtratagemata circumveniendi hoſtis excogitata: Unde ab Ammiano appellantur *belli commenta,* a Tac. *meditamenta,* & a M. Tullio & Livio lib. 4. omnium magnificentiſſimè *conſilia atq; artes Imperatoria.* Quam calliditatis partem Valerius Max. egregiam vocat, & ab omni repræhenſione procul remotam; veluti, ſuſpicionem fugæ inducere, hoſtis agros intactos rellinquere, & id genus plura. Sic in re domeſtica eſt ἐνδόμυχον id eſt arcanum de re familiari, de quo Cic. ad Att. Epiſt. 14. lib. 5. Medici, qui, ut ait Plato, Reipublicæ imago ſunt, ſuos habent dolos, quibus ægros circumveniunt valetudinis reſtituendæ cauſa. Ideo *pueris,* ut canit elegantiſſimus Lucret; *abſinthia tetra medentes.*

Arcana Theologiæ.

Arcana Iurisprudentiæ.

Doli in contractibus.

σοφίσματα τῶν χρωμάτων.

Commenta belli.

Conſilia Imperatoria.

ἐνδόμυχον.

Medicorum doli.

Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoq; liquore,
Ut puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenus: interea perpotet amarum
Abſinthi laticem, deceptaq; non capiatur.

Et Plin. in Epiſt. *Nam ſi Medici ſalubres, ſed voluptate carentes cibos blandioribus alloquiis proſequuntur &c.*

Sic

Digitized by Google

CAP. III.

Sic Horat. lib. 1. Serm: *Ut pueris olim dant cruſtula blandi Doctores, elementa velint ut diſcere prima;*

Eodem fere modo ſtipendii dationem Tribuni apud Livium lib. 5. appellant, *donum inimicorum veneno illitum.* Mathematici etiam quibuſdam utuntur fictionibus, quas Ariſtot. χωρισμὸς appellat, a quibus tamen abeſt ψεῦδος: quibus etiam ſimiles ſunt Juriſconſultorum fictiones illæ, atq; imaginariæ venditiones. Sed & parietes arcanorum conſcios eſſe ſcribit Marcell. lib 14. & Tragicus in Octav. *Arcanos ſenſus*, ſicut & Virg. *arcanos etiam tibi credere ſenſus.* Porrò omnium frequentiſſimè Diſputatores ſive Dialectici ſua uſurpant contorta & aculeata ſophiſmata, ut Cic. appellat in Academ. quorum beneficio veritatis feneſtra panditur. Horum omnium exemplo viri Πολιτικοὶ, & in qualibet Republ. Principes, utuntur arcanis quibuſdam ſophiſmatibus, quibus imponunt hominibus factioſis, & Reipubl. ſalutem ab eorundem injuriis vindicant. Illud eſt quod M. Tullius lib. 3. de Nat. Deo. appellat, peccare in Republ. cum beneficio; de quo etiam Paterc. lib. 2. *Cicero inſito amore Pompejanarum partium Cæſarem tamen laudandum cenſebat, quod aliud diceret; aliud intelligi vellet.*

χωρισμοὶ Mathematicorum. ICtorum fictiones.

Dialecticorum aculeata ſophiſmata.

Peccare in Republ. cum beneficio.

CAP. III.

Arcanum, arcere, Arcivum ἀπόῤῥητον. arcana ſacra; Βίβλια ἀπόῤῥητα, arcani milites, Arcanorum præfecti. Arcana principum quomodo obſignari ſolita, Arcanum Q. Ciceronis: τεχνόφυον, cella Imperatorum.

CAP. III.
Arcanum ab arcendo.

ARcanum, inquit Feſtus, *trahitur vel ab arce, tutiſſima pars urbis eſt, vel à genere ſacrificii, quod in arce fit ab auguribus, adeò remotum à noticia vulgari, ut ne luteris quidem mandetur, ſed per memoriam ſucceſſorum celebretur; vel ab arca, in qua quæ clauſa ſunt, tuta manent, cujus ipſius origo ab arcendo pendet.* Optimè omnium ab arca & arcendo. Unde etiam arcus παρὰ τὸ ἀρκεῖν. Eſt enim arcere quod continere; quod Tac. coërcere. *Coercendi* inquit *Imperii conſilium.* Unde Arcivum, vel archivum, alias Græcis Ἀρχεῖον, in quo hujuſcemodi arcana conſervantur. Arcanum in vet: gloſ: ἀπόῤῥητον, *Arcanum ſecretum, inauditum, &* ἀπόκρυφον, *abſconditum, abditum, abſconſum.* Ceterum arcana conſilia laxè ea dicuntur quæ evulgari nefas eſt. Valer. Max. *Adeo autem magna charitate patriæ omnes tenebantur, ut arcana conſilia patrum conſcriptorum nullis ſeculis nemo Senator evulgaverit:* & Tac. 12. Annal. *Arcanum fœdus*, & de mor. Germ: *Arcana ſacra & conjugales dii.* Unde Arcana Veneris, & arcana Cereris apud Poetas. Horat. 3. od. 2.

Archivum.
ἀπόῤῥητον.
ἀπόκρυφον.
Arcana conſilia.
Arcanum fœdus.
Arcana ſacra.

Vetabo qui Cereris ſacrum
Vulgarit arcana,

Arcana Cereris.
Arcana piacularia.
Arcani milites.
Scrutatores.
Arcanorũ præfecti.

Juſtin. lib. 5. vocat Cereris myſteria: Sic apud Suidam ſunt βίβλια τά ἀπόῤῥητόν τι ἔχοντα, hoc eſt *arcani libri*, & apud Ammian: *Arcana piacularia.* Hinc quoq; *arcani milites* olim, teſte eodem Marcell: dicebantur illi, qui ultro citroq; per longa ſpatia diſcurrentes, vicinarum gentium ſtrepitus Romanis ducibus intimarent, quos alias *ſcrutatores & ſpeculatores* appellat Sueton: Græci κατασκόπους: dicebantur & *ſcultatores*, ut emendavit Cuiac. Unde apud eundem Marcellin. *Arcanorum Præfecti.* Ideo Angli in bellum euntes, teſte Froſſardo, jurant ſe arcana conſilia non evulgaturos. Et Turca re quapiam decreta dicitur Baſſas ſive Viſieros ſuos ſecum aliquamdiu in venationem ſolitudi-

Digitized by Google

tudinemq; ducere, quo illis occaſio adimatur vulgandi decreta ſive arcana bellica. Et olim teſte Curtio lib. 4. *mos erat. Perſarum arcana regum mira celandi fide, non metus non ſpes eliciebat vocem, qua proderentur occulta.* Hujuſcemodi arcana ab Impp. Romanis duplicib. tabellis obſignabantur. Herodia. in Maxim. οἷς ἔδωκε κατεσημασμένα γράμματα ἐν πτυκτοῖς πίναξι δι' ὧν τὰ ἀπόρρητα καὶ κρυπτὰ ἀγγέλματα τοῖς βασιλεῦσιν ἐπιστέλλεται; *Quibus etiam dedit litteras duplicibus obſignatas tabulis, per quas arcana occultaq; negotia ſignificare Imperatores conſueverunt.* Hinc identidem ſignificationem ſumſiſſe opinor illud prędium de quo Cic. Epiſt. 2. lib. 10. ad Att. *Suſtinui me in Arcano fratris, ut dum aliquid certius affertur, occultiore in loco eſſe poſſimus.* Quale etiam fuit πυχνόφυον Auguſti & cella Imperatorum de qua idem Herodia: in Max: ἐπιστῆναι ἔτι δικάζοντι, καὶ ἀνακεχωρηκότι τῷ Βιταλιανῷ ἐν τῷ τοῦ δικαστηρίου οἰκίσκῳ ἔνθα μόνος τὰ ἀπόρρητα καὶ κρυπτὰ δοκοῦντα ὑπὲρ σωτηρίας ἠρεύνατε καὶ ἐξήταζε: *Jubet eum accedere intra cellulam ubi res ſecretas atq; arcanas ad ſalutem Principis pertinentes perſcrutari conſueverant.*: de quo loco intellige illud Attij:

Ut omnes, qui arcana aſteumq; incolunt,
Cives ominibus fauſtis auguſtam adhibeant faventiam.

Lib. 18

Arcana Principum quomodo obſignari ſolita.

Arcanum Q. Ciceronis.

πυχνόφυον.

Cellæ Imperatorum.

Arcana urbis.

CAP. IV.

Σοφίσματα τῶν πολιτειῶν. κρύφια. artes. delinimenta. blandimenta, tela patrum. Imperii arcana. Arcana Dominationis, arcana domus. arcana inania, jura regni. Fürſtliche Reſeruaten vnd Hoheit.

Eadem

Digitized by Google

CAP. IV.

EADEM ſignificatione dicuntur Arcana Rerumpublicarum, quæ tamen multifariam apud Scriptores appellari repperio. Ariſt. 5. Polit c. 8. vocat ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΣΟΦΙΣΜΑΤΑ, alibi ΚΡΥΦΙΑ. item καλασκευάσματα. Interpp. verterunt *machinamenta, Rerumpublicarum figmenta, fallacias.* Sic Ariſtoph. τὸ γὰρ σόφισμα δημοτικὸν χρήσιμον. Livius lib. 2. blandimenta: *Multa blandimenta,* inquit, *plebi per id tempus data:* Ibid. artem: *Arte agendum in exoleto jam vetuſtate odio:* Ideo qui hæc arcana callebant vocat Artifices. lib. 6. *Artifices tot jam annorum uſu tractandi plebis animos;* h. eſt ut ait Cic. *quorum tanquam manus opere ſic animus uſu concalluit.* Idem Livius appellat *delinimenta* lib. 4. Nonnunquam *Patrum tela.* ut lib. 5. *aliud telum patres inventuros* eſſe. item *ludificationem* lib. 6. Cicero. *Arcana Reipubl.* Tacitus lib. 2. Annal. IMPERII ARCANA. *Haud dubium erat,* inquit, *arcana Imperii tentari.* ibidem ARCANA DOMINATIONIS & ARCANA DOMUS; alibi *ſecreta Imperii.* Polyb. ἐπικρύφια, vel ut eſt in gloſſ. ἀπόκρυφα. Ejusdem farinæ ſunt illa apud Tacit. ARCANA INANIA, *ſubdola.* item *Imperii ſimulacra.* Gloſſ. ἀπεικονίσματα, ὑποκορίσματα. item φαινόμενα. Quibus etiam non abſimilis eſt Platonica ευπροσωπία, & Mileſii lex ἐνόφθαλμος q. dicas perſonata lex. Item προσωπεῖα & Oſcilla Ariſtoph. Unde Nonius, *oſciculatim* id eſt *ſimulatim.* Sunt enim actiones publicæ veluti comœdiæ in quibus perſona ſumitur ac deponitur, & ut canit Satyr. *vera redit facies, diſſimulata perit.* Vulgo occulta conſilia, quamvis hæc plerumq; in malam partem accipiantur. Cic. de Aruſp. reſp. *Monent iidem ne occultis conſiliis reſpubl. lædatur:* & Tac. 2. Ann. *credidere quidam data à Tiberio occulta mandata.* Hinc etiam Tac. tentare Imperii arcana. *Et vulgare Imperii Arcana:* & Juven. *Arcanum prodere;* & in privatis negociis, nuda-

Marginalia: Τῶν πολιτειῶν σοφίσματα. — κρύφια. — Ars. — Artifices. — Delinimenta. Tela Patrum. Ludificatio. — Arcana Imperii. — Dominationis. Domus. — Arcana inania. — ευπροσωπία. — Occulta conſilia. — Vulgare Imperii arcana.

nudare intima atq; ſecreta negotii aperire l. 3. D. de recep. qui arbit. & ſecreta patrimonii pandere l. 2. C. de alim præſt: Huc accedunt *Jura Dominationis*, ſive ut Curt. JURA REGNI, Itali, *ragione di dominio:* Germani arcana Imperii non efferunt, quod ſciam, niſi forte per gehäime Reichsſachen/ neque arcana aut Jura Dominationis, niſi per Käiſerliche oder Fürſtliche reſervaten vnd Hoheit. Nullam enim cauſam video, quin hæc omnia inter Rerumpubl. arcana referas: quæ tamen ſingula inter ſe plurimum differunt, adeoq; ſubtiliter diſcriminanda ſunt, ut ex ſequentibus liquebit.

Iura Dominationis. Iura regni. Gehäime Reichs-ſachen.

Cap. V.

Definitio Arcanorum, finis eorundem. Boni publici ſignificatio, τὸ κοινῇ συμφέρον, τὸ πᾶσι ἀγαθὸν. Egregium publicum, ejus dignitas; ſimulationis in magnis negotiis uſus & neceſſitas.

Arcana Rerumpublicarum ſic definio; eſſe intimas & occultas rationes ſive conſilia eorum qui in Republ. principatum obtinent, tum ipſorum tranquillitatis, tum etiam præſentis Reipubl. ſtatus conſervandi, idq; boni publici cauſa, & fere ſunt talia quibus, ut ait Vell. lib. 2. *aliud dicitur, aliud intelligitur*, ſive ut de dolo ſcribit Servius *aliud agitur, aliud ſimulatur agi*. Quæ ſingula ſi lubet aliquanto putemus accuratius. Dico eſſe occulta conſilia, & ſunt certè δυσεξίμενα, tùm quod ea vulgus non facile perſpicit: quod enim de ſacris Poetæ, *odi profanum vulgus & arceo*, nos non im-

Quid ſint arcana Rerumpubl.

CAP. V.

meritò de Arcanis uſurpemus, tum etiam quod plerumq; clanculum ijs imponunt, qui præſentem in civitate ſtatum videntur odiſſe.

Finis Arcanorum.

Porrò finis eorum duplex eſt: ſalus & diuturnitas præſentis Reipublicæ: hoc eſt, ne in aliâm formam mutet; Et eorum ſecuritas qui imperant: Sic enim Herodia. in Maxim. τὰ ἀπόῤῥητα ἢ κρυπτὰ δοκῦντα ὑπὲρ σωτηρίας τῦ βασιλέως; *Secreta atq; arcana ad ſalutem principis pertinentia.*

Bonum publicum. Bonum populicũ.

Illud eſt Bonum publicum ut à Vell. lib. 2. uſurpatur: *Gracchus Octavio collega pro bono publico ſtanti imperium abrogavit:* quaſi dicas bonum populi, vel ut eſt in vet. gloſſ. *bonum popullicum.*

Bona publica.

Unde bona populi Rom. ſola dicuntur publica l. 15. De V. ſignif: Et in l. 1. D. De uſurp. & uſuc. *Bono publico uſu capio introducta eſt.*

τὸ κοινῇ συμφέρον. τὸ πόλει ἀγαθὸν.

Ariſt. 4. Polit. c. 8. vocat τὸ κοινῇ συμφέρον, τὸ πόλει ἀγαθὸν. Tacitus 3. Annal. *Egregium publicum:* cui à Livio lib. 2. opponitur *Peſſimum publicum:* à Vellejo *malum publicum.*

Egregium publicum. Peſſimum publicum. Ejus cura & dignitas.

Quinimò habent hæc conſilia nonnunquam ſpeciem aliquam fraudis atq; iniquitatis, à ſe & ſimpliciter conſiderata, ſed reſpectu publici boni, & ſtatus Reipubl. tolerantur. Quid ni enim? cum boni publici tanta ſit relligio atq; cura, ut ei omnes humanas affectiones, omniaq; conſilia meritò poſtponamus: id quod maximè metiendum eſt reſpectu rerum privatarum, *quæ teſte Livio lib. 2. ſemper offecere officientque publicis negotijs.* Ceterum ſimulatio quædam ſunt arcana Rerumpubl. quæ veluti glaucoma obducitur civibus, ut illud quod non habeant, tamen ſe habere putent, qua re freti præſentem Reipublicæ ſtatum ne turbent: de quo Livius lib. 2. *Tantá inquit, tum gratia, tum arte præparaverant fœneratores, qua non modò plebem, ſed ipſum etiam Dictatorem fruſtrarentur.*

Arcana hæc ſunt ſimulationes licitæ & honeſtæ.

Sed eſt ſimulatio honeſta, ſed licita quæ ſi in privatis contractibus locum habet veluti Labeo dicit. in d. l. 1. D. de dolo mal: poſſe ſine dolo malo aliud agi, aliud ſimulari, quanto magis in publicis negotijs, quorum

quorum majus momentum eſt, majorq; dignitas: quod monet M. Tullius lib. 10. Epiſt. 9. *Ut ad effectum conſiliorum ſuorum veniant, multa oportet ſimulent inviti, diſſimulentq́, cum dolore,* & Poeta 4. Aeneid.

Arma parent, & quæ ſit rebus cauſa novandis
Diſſimulent.

Et appoſite Livius lib. 5. *Comitiis* inquit, *Tribunorum militum patres ſumma ope evicerunt, ut M. Furius Camillus crearetur: propter bella ſimulabant parari ducem, ſed rogationi Tribuniciæ adverſarius quærebatur.* Et de immortali Deo, qui nihil eſt niſi juſtum ac bonum, ſacra ſapientia lib. 11. *Tu omnium miſereris quoniam potes omnia, & diſſimulas hominum peccata ut reſipiſcant.* & de Saule Samuel. 1. c. 10. *Filij impij deſpexerunt eum, neq; attulerunt ei ullum munus: ipſe vero erat veluti ſurdus.* Hinc Aeschylus Ἀπάτης δικαίας οὐκ ἀποστατεῖ θεός. *A fraude juſta nec Deus quidem abſtinet.* Quo pertinent illa Taciti: *Intelligebantur artes, ſed pars obſequij in eo ne deprehenderentur.* & alibi lib. 1. Annal. *Patribus erat unus metus ne intelligere viderentur.* & illud Comici Syri ad Dromon. *Tu quod ſcis, neſcis, ſi ſapis Dromo.*

CAP. VI. Simulationis uſus & neceſſitas.

CAP. VI.

Quomodo hæc intelligatur ſimulatio: duplex prudentia: καλὴ πανουργία promontoria flectere. Simulatio Tiberij, παλιλλογία. Verborum involucra, oratio intorta, artes politicæ.

Duplex prudentia.

Duplex eſt apud Ariſt: prudentia, alias ſimpliciter ſic accepta, alia vero pro ratione Reipubl.

Digitized by Google

Aliàs enim fiunt γεγῦια γυμνὰ. Tiberius aſtutiſſimus cæteroquin princeps, occiſo Germanico, ut indueret luctum contra animi ſui ſententiam, laruam ſibi ipſi detraxit; partim quod non ſimulatè texit, neq; vero tunc temporis potuit; *aberat quippe* inquit Tacitus *adulatio, gnaris omnibus lætam Tiberio Germanici mortem male diſſimulari,* partim quod nimis tegere ſtuduit, dum ingentem luctum ſuper Germanici obitu ementitur, inquiens. *Defleo filium meum ſemperq́; deflebo:* quod falſum fuiſſe ex eo conſtat, quod paulo poſt diſcuſſo hoc, ſi dîs placet, luctu, ad munia Reipubl. reverſus eſt. Ideò acer ſcriptor argutè: *Periiſſe Germanicum nulli jactantius mœrent, quàm qui maxime lætantur.* Sic cum quidam factum ſuum nimis diligenter & curioſè excuſaret, Plinius lib. 1. Epiſt: *Reſpondi*, inquit, *nunc me intelligere malignè dictum, quia ipſe confiteretur, cæterum potuiſſe honorificum exiſtimari.* Difficulter enim vultus oratio atque actio ita tegitur, ut non appareat. Cœlius de Pompejo: *Quam orationem habuerit tecum, quamq́; oſtenderit voluntatem, ſolet enim aliud ſentire aliud loqui, neq; tamen tantum valere ingenio, ut non appareat quod ſentiat, fac mihi perſcribas.* Ac ſæpe diſſimulatio ſeipſam prodit, veluti Vitellius nimiam ſecuritatem ementitus ſuppreſſo Veſpaſiani nomine, magis de Veſpaſiano famam aluit. Quanto melius Eumenes, ut Perdiccam occiſum, ſe ut hoſtem à Macedonibus judicatum bellumq; Antigono decretum cognovit, ultrò militibus ſuis indicavit, *ne fama aut rem in majus extolleret, aut militum animos rerum novitate terreret.* Juſtin. lib. 14. Sic Galba ſeditionem duarum legionum ultrò aſſeveravit, ne diſſimulans ſeditio in majus crederetur. ut eſt apud Tacit: Et Valens cum milites ſeditioſi mortem meriti eſſent, uſus moderatione diſſimulavit iram, & nullius ſupplicium popoſcit: *ac tamen ne diſſimulans ſuſpectior foret incuſavit:* Idem ait Alex. apud Curt. lib. 7. *Niſi quæ delata eſſent excuſſiſſem, valde diſſi-*

CAP. VII.

Diſſimulandi difficultas.

Qui nimis ſe tegit, indicat ſe.

Simulatio damnoſa.

Simulatio ſuſpecta.

CAP. VIII.

de diſſimulatio mea ſuſpecta eſſe potuiſſet. Et Perdiccas cum nuptias Cleopatræ ſororis Alexandri ambijſſet, prius tamen Antipatrum ſub affinitatis obtentu capere cupiebat: itaq; fingit ſe in matrimonium filiam ejus petere, quò facilius ab eo ſupplementum tyronum ex Macedonia obtineret. Verum hunc dolum præſenſit Antipater: Quare Perdiccas dum duas eodem tempore uxores quærit, neutram obtinuit. Juſtin. lib. 13. Sic nimirum ſecundum Poetam; *Eripitur perſona, manet res.*

Antipatri incompoſitus dolus.

CAP. VIII.

Arcanorum τύπος. Arcanorum varia genera: et totius operis partitio ſive diſtributio. Humanarum rerum lapſus & incertitudo.

SUNT autem Arcana hæc varij generis; omnia tamen, intima & recondita conſilia tum ſtabiliendæ Reipubl. præſentis formæ, tum etiam ſalutis, eorum qui dominantur, conſervandæ. Et ſunt triplicis generis: Priora duo propriè ſic dicta; poſtremum Impropriè. Alia enim ſunt Arcana Rerumpubl. quæ ſpectant ad præſentem Reip. formã atq; ſpeciem conſervandam, & ſunt ſextuplicia, veluti Arcana Ariſtocratica, contra plebem; Arcana Ariſtocratica, contra regnũ; Arcana democratica contra Patricios; et arcana Democratica cõtra regnum; Arcana regia ſive, ut Tac. vocat, Arcana Imperij contra plebẽ; & Arcana regia contra patricios: Quorum fundamenta ſunt, et veluti ςοιχεῖα vel, ſi ita vis, cognata ſunt illa, quæ appellantur Jura Imperij. Alia Rerump. arcana ſunt, quæ ſpectant ad ſecuritatem eorum qui principem locum in civitate obtinent, & propriè appellantur, Arcana dominationis, ſuntq; triplicia:

Arcana imperij ſive ſophismata.

Iura Imperij.

Arcana Dominationis.

plicia: alia arcana dominationis regiæ, alia dominationis ariſtocraticæ, alia dominationis popularis. Hisq; cognata ſunt, quæ vel appellantur jura Dominationis, quæ ſunt veluti reſtrictiones Juris Imperij, vel Dominationis flagitia ſive, ut appellat Tac. Arcana domus: & ſunt Imperij transgreſſiones, eaq; facio totidem, id eſt triplicia. Vel enim ſunt jura & flagitia dominationis regiæ, vel popularis, vel ariſtocraticæ. Tertij generis ſunt quæ appellantur ſimulacra Imperij, ſive rerumpublicarum & impropriè dicuntur Arcana: ideo Tacitus vocat Arcana inania: quæ identidem pro forma Reipub. variant. Vel enim ſunt Simulacra regia, tum in Ariſtrocratico, tum etiam in populari ſtatu; vel Ariſtocratica, in regio & populari; vel popularia in regno & Ariſtocratia. Quorum omnium quædam propria ſunt, & uni reip. formæ conveniunt, quædam communia, & omnibus competunt. Quibus omnibus accedunt arcana quæ appellantur militaria: item arcana privata, hoc eſt intima conſilia communis privatæq; vitæ in luce hominum feliciter & decorè inſtituendæ. His adde alia quædam abſtruſa & recondita reipubl. adminiſtrandæ conſilia quæ omnia & ab rationibus, & à multarum rerum eventu, qui, ut ait Livius, ſtultorum magiſter eſt, obſervata ſunt. Nam ut in omnibus publicis negotijs, ita etiam hac in doctrina plerumq; obtinet illud Taciti: *Non perinde dijudicari potuiſſe, quid optimum factu fuerit, quam peſſimum fuiſſe, quod factum eſt.*

Cap. IX. | Iura Dominationis. | Flagitia Dominationis ſive Arcana domus. | Arcana inania ſive Imperij ſimulacra. | Arcana militaria. | Arcana civilis vitæ. | Eventus Stultorum magiſter.

C A P. I X.

Arcanorũ fundamenta atq; στοιχεῖα & quot modis differant arcana Imperij, à Jure Imperij, ἀφορισμός. Arces ſive propugnacula Majeſtatis atq; Imperij.

CAP. IX.

Iura Imperij ſunt fundamenta hujus doctrinæ.

QUÆ Rerumpublicarum Arcana ut rectius intelligantur, precium eſt ſcire, quæ ſint ſumma illa Imperij jura quæ ſunt veluti στοιχεῖα atque fundamenta hujus doctrinæ. Ea circa hæc quinq; verſari tradit Ariſtot. lib. 4. Polit. circa comitia, magiſtratus, Judicia, arma, & armorum uſum. Arcana enim hæc nihil aliud ſunt quam abſtruſæ artes per quas à jure Imperij, atq; ab ipſa dominatione, homines ſeditioſi prohibentur. Quæ cognatio facit, ut multi hæc Imperiorum arcana cum jure Imperij confundant. Ceterum differunt non uno modo. Primum, quia jus Imperij, ſive πλήτνμα, eſt quod competit ei qui in Republ. primas tenet, eſtq; extremum, ut appellat Cicero, & ſummum Jus. Arcana vero Rerump. ſunt modi & rationes conſervandi illam Imperij Majeſtatem, ne ab alijs occupetur. Vis enim Imperij omnis in conſenſu obedientium eſt, ait preclarè Livius lib. 2. Dicam clarius. Jus imperij eſt, ne cuiquã liceat arma capere aut tractare abſq; conſenſu Principis; Arcanum Imperij, eſt excogitare rationes, quibus contenta plebs, & quaſi faſcinata, ab armorum uſu abſtineat. Sic jus comitiorum, eſt jus Imperij: Arcanum Imperij, eſt licita aliqua fraude alios à jure comitiorum prohibere. Jus enim Imperij eſt inſtar arcis vel palatij, Arcana vero Imperij ſunt veluti muri ac propugnacula ſive cuniculi qui hanc arcem à factioſorum injurijs defendunt: quemadmodum Icilius ille, apud Liv. lib. 3. tribunicium auxilium & prouocationem plebis Romanæ, *duas* vocat *arces tuendæ libertatis*. & libro 6. *conſulatum* vocat *arcem & columen libertatis*. Secundò, Jus Imperij eſt fere unum & idem in omnibus Rebuspubl. cujuscunq; ſint generis, neq; variat. At verò arcana Imperij variant pro Reipub forma. Alia enim arcana ſunt regni Turcici, alia regni Galliæ, alia Venetorum, alia Noricorum, alia Argentinenſium; hoc eſt alia regni, alia plebis, alia Patriciorum. Poſtremo, jus Imperij, eſt pu-

Extremum ac ſummum Ius.

Arcana Imperij ſunt veluti arx & propugnaculum principalis Majeſtatis.

Arcana Imperij variant pro varietate Rerumpubl.

CAP. X.

eſt purum putum non ſimulatorium: At Arcanum Imperij eſt cum aliud agitur, aliud ſimulatur agi; quod pulcrè dicitur in gloſſ. ἀφοσιοῦσθαι id eſt perfunctoriè agere, & non ex animi ſententia. Exempli gratia; Creatio magiſtratus eſt Jus Imperij, teſte Modeſtino & Zonara: At ne magiſtratus quinquennales fiant, eſt arcanum Imperij. Tac. 2. Annal. Quare Tiberius, quod intelligebat quinquennalibus comitijs arcana Imperij tentari, tamen quaſi augeretur poteſtas Imperatoria, diſſeruit: Sic enim Tacitus *Favorabili,* inquit, *oratione vim Imperij tenuit*; id eſt aliud dixit, ſive ſimulavit, aliud egit. Haſce differentias qui non agnoſcunt, eos parum aceti in pectore habere oportet. Arcana ἱερατικά

CAP. X.

Jura Imperij. Jura Majeſtatis, Sacra regni, Jura regni, ſumma rerum: πλήρωμα. Jura ſublimia Fürſtliche LandObrigkeyt/ Regalia. Imperium. Principatus. Regnum. Poteſtates. ἐξουσίαι ὑπερέχουσαι. Dignitas. Culmen dignitatum. Autoritas. Autoritates Senatus. Conſilium. Arbitrium. Autoritas Cæſaris.

SUNT igitur Jura Imperij, non Arcana Imperij ſed horum στοιχεῖα atque fundamenta; quæ M. Tull. appellat *Jura Majeſtatis.* Livius JURA SUMMI IMPERII. *Proditum* inquit *à patribus ſummi imperij jus,* Jura ſumma Imperij.

CAP. X. perij jus, & lib. 3. *regiæ majeſtatis imperium*. Et Curt. lib. 10. *Jus Imperij Perdiccæ morte ſanciendum eſt.* Idem Liv. Jura conſulum, jura regni. Tac. *ſacra regni*, quo modo & ſacra legationis, ſacra fœderum, ſacra Larium, Livius nonnunquam appellat *ſummam rerum*. lib. 2. *Ad eos ſumma rerum ac majeſtas Imperij conſularis venerat.* JCti *ſacra ſacrorum*, *ſacra individua. Jura ſublimia.* Ariſtot. πλίπευμα. Feudiſtæ Regalia, quæ tamen latius patent. Germ. ferè Fürſtliche Landoͤbrigkeyt: Et quæ ſunt plura ſummi Imperij vocabula, quæ tamen plurimum inter ſe differunt. Majeſtas enim propria eſt ſummi Principis, & olim conſulum, Senatus, populique Romani l. 2. De orig. Jur. & Livius lib. 2. *Jam propè erat, ut ne conſulum quidem majeſtas coerceret iras hominum.* Hinc Cicero, *Majeſtas* inquit *eſt magnitudo ſummi Imperij*; Præſidi etiam majeſtas tribuitur, ſed abuſivè. Eadem etiam ſignificatione ſummum Imperium uſurpatur. Propriè tamen Imperium ſumitur pro Imperio militari, ut antea notavit Sigonius. Cicero, *Idem dies & victoribus Imperij & victis finem vitæ dedit*, & alibi: *Demus igitur Imperium Cæſari, ſine quo res militaris geri non poteſt*, & in Oration: de Provinc: Conſ. *Bellum cum maximis Siriæ gentibus tyrannis conſulari exercitu imperioq; confectum.* Sic Curt. lib. 4. *Tuus miles adhuc inermis expectat Imperium.* Tribuitur etiam Magiſtratui ab Ulpiano in l. 32. D. De Injur. *Minores*, inquit, *magiſtratus neq; imperium neq; poteſtatem habent.* Hinc Varro in Satyr: *Imperium populi petere & contendere honores.* Imperium itaque plerumque generalem nomen eſt principatus, quod & Principium ſpeciale. Ideo Cæſ. lib. 6. de bello Gall. *Cingetorigi Principatus atq; Imperium eſt traditum.* Indiſtinctè tamen in gloſſ. græcis ἀρχὴ imperium, Magiſterium, Præſidatus, Principium, ponuntur; Sed & Principatus à regno diſtinguitur. Suetoni. de Calig. *Nec multum abfuit, quin ſtatim*

Margin notes: Jura conſulum. Sacra ſacrorum. Sacra, & jura individua. πλίπευμα. Majeſtas. Majeſtas præſidis. Imperium pro militari. Imperium Magiſtratus. Principatus. Principium. ἀρχή. Regnum.

ſtatim diadema ſumeret, ſpeciemq; principatus in regni formam converteret. & Tac. 2. Annal. eum qui dominatur diſtinguit ab eo qui regit: *Addidit*, inquit, *præcepta ut non dominationem & ſervos, ſed rectorem & cives cogitaret:* Ab imperio etiam differt poteſtas. d. l. 32. De Injur. Hinc poteſtates apud Ammianum alioſque dicuntur, penes quos ſunt Jura militaria. Itali retinent. Poteſta, Germ. der Gewaltige. Sed olim pro ſummo magiſtratu qui rerum imperium habebat ſumebatur l. 13. De Juriſdict. quod vel Paulo ad Roman. ἐξουσίαι ὑπερεχούσαι. Longe aliud eſt Dignitas. Quivis enim Urbani honores, teſte Caſſiodoro, appellantur dignitates. Pompon: & Tac: vocat dignationem: lib. 2. Annal. *Sed & locis, ordinibus, & dignitationibus antiſtent*, In Eccleſiaſticis Hiſtorijs tribuitur ijs qui hodie dicuntur Reverendi Quare Pontificij interpretes. Pontificatum appellant culmen dignitatum, Sic Autoritas diſtinguitur ab Imperio. Liv. lib. 1. *Evander autoritate magis quam Imperio ea loca regebat*. Sed & Senatusconſulta, quæ abſente Cæſaro fiebant neque dum ad ærarium delata erant, Autoritates dicebantur, ut alij notarunt ex Dione. Quinimò Tacitus SCta ſub Impp: facta non tantum autoritates, verum etiam adulationes appellat. 3. Annal. *Quorum autoritates adulationesq; rettuli*. Aliàs Autoritas plerumque Senatui tribuitur. Cic. 2. off: *cum dominatu unius omnia tenerentur, neq; eſſet conſilio aut autoritati locus.* & Tac. 12. Annal. *An juſsis populi an autoritati Senatus cederet.* nonnunquam etiam Principi: Plin. 4. Epiſt. *Cæſare autore Senatus conſuluit* & in inſcriptione Brixienſi. *Ex ſ Cto, & ex autoritate Cæſaris.* Sic Imperium à neceſſitate diſpungit Cæſar: *Quod abeſſe*, inquit, *à periculo viderentur, neq; ulla neceſſitate, neq; imperio continerentur.* Eodem modo Conſilium ſejungitur ab Imperio. Livius lib. 1. *Nec imperium illud meum, ſed conſilium & Imperij ſimulatio fuit.* Et lib. 6. *Sed Impe-*

Rector. Poteſtas. Dignitas. Autoritas. Neceſſitas. Conſilium.

CAP. IX.

rium quam conſilium ſegnius fuit. & lib. 22. *Non imperio modo, ſed conſilio etiam ac propè precibus agens.* & Curt. lib. 5. *Sive Imperium magis, quam conſilium ſequentibus.* Sed & Imperium à Tacito Arbitrium appellatur 6. Annal. *Mox Rei Romanæ Arbitrium tribus ferme & viginti annis obtinuit:* & Juſtin. lib. 1. *Arbitria principum pro legib. erant.* Hinc *arbiter rerum.* 2. Ann. *ſi ſolus arbiter rerum ſi jure & nomine regni fuiſſet:* quos Livius lib. 9. appellat *Dominos rerum temporumq;.* De quibus omnibus ago plenius in tumultuarijs meris lib. 5. c. 3. Subtiliter enim hæc principatis poteſtatumq; vocabula diſtingui debent: Ceterum hanc Majeſtatem graphicè deſcribit Gunterus lib. 4.

Arbitrium.

Scilicet hanc in ſe majeſtas regia juſti
Vim terroris habet, procul an prope, preſto vel abſens,
Semper terribilis, ſemper metuenda, ſuoq;
Plena vigore manet, nulliq; impunè premenda
Creditur, & ſemper cunctis & ubiq; timetur.

CAP. XI.

Definitio juris Imperij: Quibus in rebus conſiſtat Jus Imperij: Et quot ſint ſpecies ſive capita Juris Imperij.

JUS hoc Imperij definio, poteſtatem abſolutam atque extremum Jus omnium earum rerum, quæ ad majeſtatem Regni, & Reipubl. pertinent, vel belli titulo, vel ſubditorum patientia acquiſitum: quodve tale eſt, ut non facile alijs demandetur, &, ut ait Poeta ille: *Partiri quod nemo poteſt.* Illud eſt quod Salluſtius apud Tac. lib 1. Annal. monuit Liviam, *ne vim Principatus reſolveret, cuncta ad Sena-*

Iura Imperii penes eos ſolos eſſe debent, qui imperant.

Senatum vocando; eam conditionem eſſe imperandi ut non aliter ratio conſtet, quam ſi uni reddatur: quem locum Tacitus ex Ariſtot: mutuatus mihi videtur: ita enim in 4. Polit. cap. 4. καταλύονται πᾶσαι αἱ ἀρχαί, hoc eſt, ut vertit Tac. reſolvi. quo identidem reſpexit poeta. *Clavumq; adfixus & hærens.*

Nusquam amittebat, oculosq; ſub aſtra tenebat.

Ius Imperij in duobus conſiſtit.

Ceterum majeſtas potiſſimum in duobus conſitit. Primum, ut princeps legibus ſit ſolutus, deinde ut civibus & ſubditis leges ponat. Quod utrunque fieri ex uſu eſt Reipub: inprimis in principatu & Republ. turbulenta. Quare cum Conſules Romani increparentur, quod largitiones Sp. Melij, cætusque plebis in privata domo paſſi eſſent fieri, Titius Quintus *immerito Coſ. increpari dixit, qui conſtricti legibus. de provocatione ad diſſolvendum Imperium latis, nequaquam tantum virium in magiſtratu ad eam rem pro atrocitate vindicandam, quantum animi haberent.* Itaque opus eſſe non forti ſolum viro, *ſed & libero exolutoq; legum vinculis.* Livius lib. 4. Idcirco *Dictator creatus eſt adverſus cujus vim Tribuni pl. aut ipſa plebs ne attollere quidem oculos aut hiſcere audebat.* Liv. lib. 6. Alterum eſt, ut legem det alijs. Quæ duo in regno obtinet rex, in Rep. populus, in Ariſtocratia Patricij, ſive ut eſt in gloſſ. πρωτοπολῖται. Ceterum majeſtas latè patet: ad undecim tamen ſpecies plus minus adſtringi poteſt: ut ſunt; legem alijs dare non accipere; legibus ſolutum eſſe; magiſtratus creare; jus mittendi legatos ac recipiendi; Jus vitæ & necis, jus rerum ſacrarum; extrema provocatio; bellum inferre & pacem facere; monetam cudere; Jus Nundinarum; jus vectigalium. Quorum quædam Liguritius ille lib. 8. hiſce verſibus compræhendit, quædam etiam addit, quæ propriè Regalia appellantur, eaque huc non refero:

Quam neceſſe ſit in Rep. aliquem eſſe ſolutum legibus.

Vndecim capita ſummi Imperij.

Ac primum Ligures ſuper hoc à rege rogati.
Vectigal, portus, cudenda jura moneta,

Digitized by Google

CAP. XII.

Cumq́; molendinis telonia, flumina, pontes,
Id quoq; quod fodrum regali nomine dicunt,
Et capitolitium certo ſub tempore cenſum,
Hæc Ligures ſacro tribuerunt omnia fiſco.

Harum enim ferè rerum poteſtas penes illos eſſe debet, qui in Republ. imperant: ſuntque hæc paulo fuſius explicanda atque illuſtranda, ad naturam Arcanorum intelligendam.

CAP. XII.

Legibus ſolutum eſſe. Principatus Romanus ſolutus legibus ſcriptis. Quo modo dicitur lex vinci, alios certis legibus ſolvere. Auguſtarum potentia in principatu Romano. Provocatio immortalis DEI ad populum.

Lex Gabinia.

HUJUS Imperij uſus in Republ. turbulenta maximus eſt, quicquid alij negent. Ideoque Pompejus lege Gabinia legibus ſolutus eſt. Quod tamen non potuit fieri, niſi ducenti Senatores adeſſent ut notat Aſconius. De regibus quidem Romanis auctor eſt Tac. 3. Annal. ijs leges ſcriptas fuiſſe: *ſed precipuus*, inquit, *Servius Tullius ſanctor legum fuit, queis etiam reges obtemperarent*; quarum tamen exemplum luculentum vix extat. Stante Republica, Dictatores alijque in bellum ituri, legibus ſolvebantur; ſed ad tempus tantum, Principatus verò Romanus in perpetuum ab omnibus legum vinculis exolutus eſt, teſte Dion. lib. 53.

Reges Romani aſtricti Legib.

Principes Romani ſoluti legibus.

ἤδη δὲ καὶ ἕτερόν τι, ὃ μηδενὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων ἐδόθη, προσεκτήσαντο. λέλυνται γὰρ δὴ τῶν νόμων, ὥς αὐτὰ τὰ λατῖνα ῥήματα λέγει, τουτέστιν ἐλεύθεροι ἀπὸ πάσης ἀναγκαίας νομίσεώς εἰσι, καὶ οὐδενὶ τῶν γεγραμμένων ἐνέχονται. *Id verò ſibi uſurpaverunt, quod antea civium Romanorum datum eſt nemini, ut ſoluti legibus eſſe dicantur, hoc eſt omni legis neceſſitate liberati, nec ijs quæ ſcripta ſunt ſubjecti.* Et poſtea. *Senatus,* inquit, *Cæſarem à quo magno honore afficiebatur, ut Imperatorem decreto liberavit omnibus legum vinculis, ut ea quæ vellet faceret, & ijs quæ nollet abſtineret.* Hinc Ulpianus: Princeps inquit legibus ſolutus eſt, ſcilicet ſcriptis; quemadmodum cum ex Dione, tum ex Corn. Tacito liquet. Id ait Plato ἄρχοντα κατὰ νόμους οὐκ ἀνυπεύθυνον. Hoc ſenſu capienda ſunt illa Tac. 2. Annal. *Lætabatur,* inquit, *Tiberius cum inter filios ejus & leges Senatus diſceptaret; victa eſt ſine dubio lex, ſed neq; ſtatim, & paucis ſuffragijs, quomodo etiam cum valerent leges vincebantur.* Eodem modo Livius lib. 3. *Ut ſatis appareret, ſi ſic agi liceret, victam legem eſſe.* Quare Auguſtus alios etiam legibus ſoluit, veluti conjugem lege Voconia Dion. 58. liberos legibus annarijs. Tac. 1. Ann: *Auguſtum Cajum & Lucium nondum poſita* puerili *prætexta conſules deſtinavit.* Et de Tiberio 3. Annal. *Tiberius Neronem ingreſſum juventam commendavit patribus, utq; munere capeſſendi vigintiviratus ſolveretur, & quinquennio maturius, quàm per leges, quæſituram peteret poſtulavit, prætendebat ſibi atq; fratri decreta eadem petente Auguſto.* Sic Pontifex Ambroſium, Nicolaum, & Severum ea lege ſoluit, ne ſacris initiarentur, ac tamen Epiſcopi fierent. Sed & Tiberius equiti Romano jurisjurandi gratiam fecit, ut uxorem in ſtupro generi compertam dimitteret, quam ſe nunquam repudiaturum ante juraverat. Suet. in Tiber. Auguſtas tamen legibus ſolutas fuiſſe nusquam repperias, quod tamen multi exiſtimant; quamvis harum potentia fuerit maxima, cujus rei

CAP. XIX.

Lex victa.

Principes Romani alios certis legibus ſolverunt.

Auguſtæ legibus ſolutæ non fuerunt.

CAP. XIII. exempla, ut omittam alia, fuerunt in illa Virgulania, & Placina Piſonis uxore, quas judicio Senatus extraxit Livia; & hanc ſecutæ nonnullæ aliæ, ut Theodora Juſtiniani, & imprimis Agnes illa, mater Henrici IV. quæ Ducem ſueviæ accuſatum in conceſſu Imperatoris & Archiepiſcoporum abſolvit, cujus rei autor eſt Scafnaburgenſis. Princeps exemplo major. Ceterum aurea eſt illa Impp. ſententia: *Revera majus imperio eſt ſummittere legibus principatum.* Ideo Tac. 3. Annal. *Præcipuus,* inquit, *aſtricti moris Veſpaſianus fuit, antiquo ipſe cultu victuq́;, obſequium inde in Principem, & æmulandi amor validior, quam pœna ex legibus & metus.* & Plin. in paneg: *Nec tam imperio nobis opus quam exemplo.* Nam hæc legibus ſoluta poteſtas, quouſque extendi debeat, & intra quos terminos conſcribi, agendi locus eſt infra lib. 4. & 5.

Nam nihil, ut verum fatear, magis eſſe decorum,
Aut regale puto, quàm legis jure ſolutum,
Sponte tamen legi ſeſe ſupponere regem,
Gratia ſit magno, qui temperat omnia regi.

Ut canit Germanus vates lib. 8. De reb. geſt. Frider. Exemplo nimirum admirando illo juſtiſſimi Dei, apud Jerem. c. 45. *Cogite;* inquit, *omnes populos totius orbis terrarum, ut inter me ac populum meum judicent, ſi quid à me fieri debuit, quod non fecerim.*

CAP. XIII.

Leges dare non accipere. Legibus imperare. Legibus fraudem facere nemini licet. novi Juris repertor Tiberius. invictum legibus eſſe.

Digitized by Google

Cap. XIII.

Leges ferre ſummi Imperij eſt, eſtque proprium ejus qui in Republ. principem locum obtinet. Is enim leges dat, non accipit, niſi ſummo Deo, quod ait Propheta & Rex: *Tibi ſoli peccavi.* Quam majeſtatem Romani curioſè exercuerunt adverſus hoſtes: quo modo Q. Cicero, teſte Cæſare lib. 5. de bell. Gall. repondit Nervijs; *non eſſe conſuetudinem populi Romani ullam accipere ab hoſte armato conditionem.* Et Curt. lib. 8. *Quos equidem victores eſſe confiteor, ſi ab illis leges, quibus victi ſumus, accipimus.* In quam identidem ſententiam Carolus V. ad Pontificem ſcripſit. Non eſſe ex dignitate Auguſti longè maximi Principis, leges accipere miniſque terreri, ab his maximè, qui Imperio ſuo ſubjecti, & dijudicante fortuna, toties bello victi ingratique, demum graviore pœna digni cenſerentur. Iov. in vita Leon. X. Cujus autem eſt legem jubere, ejusdem eſt abrogare; etiam ſubrogare; hoc enim eſt οὐ κατὰ τοὺς νόμους μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν νόμων ἄρχειν, non ſolum juxta leges, ſed etiam ipſis legib. imperare, ut ait Plutar. in Flam: Ideo Tiberius, in cauſa Piſonis, quod vetere Senatusconſulto quæſtio in caput Domini prohibebatur, mancipari ſingulos ſervos actori publico jubet. Idem fecit in filiola Sejani, quæ, quod triumvirali ſupplicio virginem affici inauditum habebatur, juxta laqueum & carnificem compreſſa eſt. Tac. 6. Ann. Sic Triumviri, ut impubes ſecundum legem ſupplicio afficeretur, prius eum induerant togâ virili. Quæ tamen exempla, quamvis ad ſecuritatem Principum pertinebant, tamen & in ludibrium legum excogitata ſunt, & cum crudelitate conjuncta, adeoque potius ad flagitia dominationis referenda. Unde Tac. Tiberium appellat callidum & novi Juris repertorem. Ceterum fraudem legi facere nemini licet. Ideo C. Licinius, teſte Livio lib. 7. à M. Popilio Lenate, lege ſua, decem millibus æris eſt damnatus, quod mille jugerum agri cum filio poſſideret.

Princeps à Deo ſolo leges accipit.

Leges abrogare, ſubrogare.

Fraudem facere legibus nemini licet, vix etiam principi.

Callidus et novi Iuris repertor Tiberius

CAP. XIV.

Id ait Fabius Max: lib. 10. apud eundem; *Quid ergo attinet leges ferri, quibus per eoſdem qui tuliſſent fraus fieret; jam regi leges, non regere.* Quare Tiberius, cum fœminæ famoſæ, ut ad evitandas legum pœnas, jure ac dignitate matronali exſolverentur, lenociniũ profiteri cœpiſſent, & ex juventute profligatiſſimus quiſque, quo minus in opera ſcenæ arenæque edenda Senatusconſulto tenerentur, famoſi judicij notam ſponte ſubiſſent, eos easque omnes, *ne quod refugium in tali fraude cuiquam eſſet*, exilio affecit. Quo pertinet SCtum apud Tac. *ne ſimulata adoptio, in ulla parte muneris publici juvaret, ac ne uſurpandis quidem heredibus prodeſſet:* Eadem enim majeſtas eſt, ne quis leges Imperij violet: *Ne me regnante licebit* ait Imperator ille apud Gunt: lib. 8.

Imperatoria Majeſtas legib. armata.

Has cuiquam noſtras impunè laceſſere leges;
Ac ſi quis tumidus præſumſerit obvius ire,
Supplicium præſens manifeſtaq; pœna docebit,
Non magis invictum bello, quam legibus eſſe.

Idem Juſtinianus *Iſtorum*, inquit, *alterum alterius auxilio ſemper eguit, & tam res militares legibus, quam ipſæ Leges armorum præſidio ſervatæ ſunt.* Sic Conſt: dixit, *armari jura gladio*, & Livius lib. 6: *Ipſi cauſam plebis ingentib. animis armant.*

CAP. XIV.

Jura comitiorum: magiſtratus creare; candidatos commendare; creationem ratihabere. Deorum ſecundorũ curæ. Cadilesqueri Turcarum.

Hoc Jure comitiorum, & creandi Magiſtratus, apud Venetos, teſte Contareno, nullum ſanctius eſt atq; anti-

antiquius: & merito, quippe quod in eo maxima Imperij majeſtas atque dignitas elucet. Ideo Decemviri, apud Livium, fœdus clandeſtinum fecerunt, ne comitia haberentur, perpetuoque decemvirati poſſeſſum ſemel retinerent imperium. Fuit à. hoc fere ſemper populi Romani: *Mutata Republ. è campo ad patres tranſlatum eſt,* ut teſtatur Tac: tandem ad Principem: Modeſt; in l. un. ff. ad l. Jul. amb: *Ad curam*, inquit *Principis magiſtratuum creatio pertinet, non ad favorem populi.* & Zonar. *Creatio*, inquit, *magiſtratuum maxima pars eſt muneris Imperatorij:* Idque Mecænas apud Dion. multo ante Auguſtum monuit, *ut ſolus, ſine plebe, populo ac Senatu, magiſtratus crearet.* Quare Tiberius, teſte eodem Dion. lib. 58. omnium conſulum, quorum erat olim ſummum Imperij nomen, renunciationem ſibi ſoli attribuit, ceterorum tamen magiſtratui indulſit, commendatione ſua interpoſita. Eadem commendatione uſus eſt Cæſar. *Commendo vobis illum & illum ut veſtro ſuffragio dignitatem ſuam teneant.* Verum enimvero hoc fuit ſophiſma tantum ac ſimulacrum, ne cruda adhuc ſervitute uno ictu totum Imperium pop Romano amputaret, de quo libr. ult: Habuit certe hæc commendatio neceſſitatem aliquam: *Hæc enim eſt conditio Principum,* ut ait Quint. Declam. 4. *ut quicquid faciant præcipere videantur.* Cajus etiam, vel dominandi imperitiâ, vel ſtudio ludificandi plebem, tentavit comitiorum more revocato, ſuffragia populo reddere. Nam id poſtea omiſit. Tranquil. in Calig. Sufficit tamen nonnunquam ratihabitio, in creandis magiſtratibus, ejus qui ſummum Imperium habet; veluti teſte Caſſiodoro Theodoricus Rex Gottorum ad Senatum ſcripſit: *Judicium veſtrum, Patres conſcripti, noſter comitatur aſſenſus.* Quemadmodum enim Plato in mundi gubernatione, facit Deum Deorum relinquere Dijs ſecundis minora officia: ita etiam Principes conſultò, minorum magiſtratuum creationem relin-

CAP. XIV.
Ius comitiorum.
Creatio magiſtratus eſt munus Imperatorium.
Commendare candidatos.
Creationem ratihabere.
Dij ſecundi.

Cap. XV. *Vicarij Principum.* relinquunt aliјs, ceu Vicarijs ſuis; veluti Imperatores Turcici ſuis Cadileſqueris, ut vocant. Ideo de Tiberio Hiſtoricus, cum per litteras patres obliquè caſtigaſſe, quod cuncta ad principem reijcerent, & M. Lepidum & Mænium Blæſum nominaſſe, ex quêis proconſul Aſiæ legeretur. Illud memoratu hoc loco digniſſimum eſt, de populo Ungariæ, qui patrocinij ſpecie in Turcarum ſervitutem redigi maluit, quam ſinere regis creandi poteſtatem ſibi extorqueri. Quod & in ſacro ordine locum habuit: mortuo enim Treverorum Archiepiſcopo Eberhardo, quidam conſilio & autoritate ſolius Colonienſis Epiſcopi Epiſcopatum ſuſcepit. Verum tam clerus quam populus, quod ſe non vocatis neque conſultis Epiſcopus electus eſſet, adeò graviter ferre, ut e veſtigio electum ex altiſſima rupe præcipitarint. Poſtea tamen, conſentientiſſimis animis, tam Clerus quam populus Epiſcopatum tribuerunt Utoni. Jacob. Scaffneburg:

Certamina de hoc Jure.

CAP. XV.

Jus rerum Sacrarum. ſupplicationes publicæ. Penes quos Repub. Rom. fuerit jus ſacrum. Summus Imperator. ſummus Pōtifex; ἐπισκομονάρχης. Quare Chriſtus inter Deos non relatus. Pontificum Jus. eorundem profunda ambitio.

Jus ſacratum. Jus rerum ſacrarum, quod Virgil. 2. Æneid. vocat Jus ſacratum, quodve ingentem majeſtatem ac reverentiam principibus conciliat, ad ſummum imperium refero. Idque antiquiſſimi re-

tui reges ac principes ſedulo coluerunt. Juſtin. de Judæorum Republ. *Poſt Moſen, inquit, eius filius Arvas, ſacerdos ſacris Ægyptys, mox rex creatur, ſemperque ex inde hic mos apud Judæos fuit, ut eoſdem & reges & Sacerdotes haberent.* & de Rege Anio Poeta. 3. Æneid: *Rex idem hominum Phœbiq; ſacerdos.* Religio enim, ut Afer ille Epiſcopus dicebat, in Republ. eſſe debet, non contra. Quam fuiſſe cauſam exiſtimo, propter quam Turcarum Imperator, receptis in fidem Regibus, cum multa Imperij jura remittit, præter alia pauca ſacras & publicas preces, quæ pro ſalute Principis in templis concipiuntur, perpetuò excipit. Hinc etiam apud Romanos ſupplicationes, de rebus feliciter domi militiæque geſtis, à ſolo Senatu decerni potuerunt. Enimvero Jus hoc, in Rep: Romana, non repperio penes alios fuiſſe, quam penes reges & Impp. & penes ſummum illum ac maximum Senatum: In LL. regijs. *Rex ſacrorum præſes eſto:* Pontificis enim tantum jus fuit, ſacra adminiſtrare, ſcireque, ut ait Livius lib. 1. *quibus hoſtijs, quibus diebus, ad quæ templa ſacra fierent, atque unde in eos ſumtus pecunia erogaretur.* Ejectis regibus, penes Senatum fuiſſe conſtat ex Senatusconſulto, quo ædilibus remiſſum eſt, ne qui niſi Romani Dij, neve alio more quam patrio colerentur. Et quod M. Æmilius pro concione recitavit, ut quicunque libros vaticinos precationesque, aut artem ſacrificandi conſcriptam haberent, eos libros omnes ad ſe deferrent, ne quis in publico ſacrove loco, novo aut externo ritu ſacrificaret. Livius lib. 15. Cumprimis verò ex illo apparet quo cautum eſt, *ne qua Bachanalia Romæ, neve in Italia eſſent: Si quis tale ſacrum ſolemne ac neceſſarium duceret, nec ſine religione ac piaculo ſe id omittere poſſe apud Prætorem Urbanum profiteretur, Prætor Senatum conſuleret, ſi ei permiſſum eſſet, cum in Senatu centum non minus eſſent, ita id ſacrum fieret, dum ne plus quinq; ſacrificio intereſſent.* Mutata verò Republ: ut omnia, ita etiam

Reges & Sacerdotes ijdem.

Supplicationes de rebus geſtis.

Ἱερεῖα regum Rom.

Senatus.

CAP. XV. etiam quæ ad res divinas pertinebant, in ſe tranſtulerunt

& poſtea Principum. Imperatores. Tacit. 3. Annal. *Nunc Deûm munere ſummum Pontificem, ſummum hominum eſſe.* A primis tamen Imperatoribus, quædam Juris ſacri, Senatui indul-

SCta de rebus ad relligionem pertinentibus. ta ſunt; quod teſtatur Tacit. 2. Annal. *factum SCtum de ſacris Judaicis Ægyptiiſq́; pellendis.* Et ſub Claudio. SCtm factum eſt, *viderent pontifices, quæ retinenda firmandaq́; Aruſpicum eſſent.* Nam SCtum illud contra Tiberium latum, ne Chriſtus inter Deos referretur, ſingulare & μυστικὸν eſſe ſcimus. Similiter, cum Alexander Severus

SCtum, ne Chriſtus inter Deos referretur. Chriſto unico Servatori noſtro, templum facere deſtinarat, eumque inter Deos recipere, (quod & Adrianus cogitaſſe fertur, qui templa in omnibus civitatibus ſine ſimulacris juſſerat fieri) prohibitus eſt ab iis, qui conſulentes ſacra, reppererant, omnes Chriſtianos futuros, ſi id optatò veniſſet, & templa reliqua deſerenda. Æl: Lamprid. in Severo, ſed hoc, ut dixi, myſticum eſt. Jus enim ſacrum poſteà ſolius fuit ſummi Principis. Leo ad

Imperator ſummus Sacerdos. Imp. Leon. *Debes,* inquit, *Imperator incunctanter advertere, regiam poteſtatem tibi non ſolum ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatum.* Quo facit reſponſum illud Demetrij Chomateni, In reſp. Oriental: quod miror ab alijs negligi. *Imperator,* inquit, *ut communis ἐπιστημονάρχης exiſtens & nominatus, ſynodalibus præeſt ſententijs, & robur tribuit; eccleſiaſticos ordines componit, & legem dat vitæ politiæq́;, eorum qui altari ſerviunt.* Et poſtea, *ut uno verbo dicam, ſolo ſacrificandi excepto miniſterio, reliqua pontificialia privilegia Imperator repræſentat.* At enimvero Jus hoc, Sacerdotes ſive pontifices Romani, vel ambitionis æſtu inflati, vel lenitate & relligione Principum adducti, involarunt; adeoque appoſitè illud Ottonis apud Tac: huc convenit,

Biceps imperium. *Imperium amore relligionis ſeipſum exhauſiſſe.* Hinc ex uno capite biceps factum eſt, de quo Gunterus lib. 5.

Quos laude ſerenâ
Infula vel gladius mundo facit eſſe verendos.

Quod

CAP. XVI.

Quod tolerandum eſſet, niſi inſuper falcem in negotia Reipubl. immitterent; imò ipſi Principi diem dicerent. Unde in Proverbium ivit, teſte Guicciard: in Comm: Polit. *Cæſares timere & odiſſe proprium eſſe Eccleſiæ.* Quam impietatem ambitionemque, Illuſtris Scriptor Otto Friſingenſis, Pontificius ceteroquin Epiſcopus, multis in locis graviter atque argutè perſtrinxit. Et hunc ſecutus alter ille Auguſtorum Vates lib. 6.

Jam non ferre crucem Domini, ſed tradere regna
Gaudet, & Auguſtus mavult, quam præſes haberi.

Ac tamen hic ipſus eſt, qui olim Imperatorem Dominum ſuum appellavit, ut conſtat ex diplomate illo, cujus meminit Guicciard: in fragmentis, quæ dolo malo ex prudentiſſimi ſcriptoris Hiſtorijs detracta fuerunt, & nuper velut ex poſtliminio reſtituta, *Imperante Carolo Domino noſtro.*

CAP. XVI.

Monetas cudere. monetas ſua imagine ſignare. ſignatam monetam vultu Principis conflare. Relligio Romanorum circa monetas.

ETIAM monetas cudere jus Imperij eſt. Quod jus cum olim eſſet penes triumviros monetales, in ſe tranſtulerant Cæſares. Hinc in acclamationibus Principum: *Monetæ nomen Antonini reddatur:* Ael: Lamp: in Seu: *Et Antonino Diadumeno ad Imperium evecto, ſtatim apud Antiochiam moneta Antonini nomine percuſſa eſt.* Sic Vopiſcus in Firmo: *Cum ille diceret Firmum Latrunculum fuiſſe, non* Ius monetæ

CAP. XVII.

Principem: contra ego illum, & purpura uſum, & percuſſa moneta Auguſtum eſſe vocitatum; quinq; etiam nummus Severus Archontius protulit. Præter enim Principem nemini licuit monetas cudere, vel ſua imagine ſignare.

Monetas ſua imagine ſignare.

Quare Commodus Perennium familiarem ſuum pœna capitis affecit, quod nummos publicos ſua imagine ſignaſſet, Herodia. in Comm: Idem de rege Perſarum refert Herodot. qui eandem ob cauſam Ariandrum præfectum Ægypti ſecuri percuti juſſit: & De Ungarorum Politia Otto Friſing: *Nullus*, inquit, *in tam ſpatioſo ambitu, rege excepto, monetam vel telonium habere audet:* Unde Poeta lib. 3. de Frid. I.

Rege figuratam regis patet eſſe monetam,
Cæſaris, & Domino ſub Cæſare fulget imago.

Iura monetarum in Germania diſtracta ſunt.

Quod identidem Jus Turcæ, teſte Bonfin: nemini conceduntur. Hodie autem, in Germania & Italia, in tot fere partes diſtractum eſt, quod ſunt Principatus, comitatus, civitates. Ceterum in principatu Romano tanta olim Relligio fuit circa monetas, ut nefas fuerit vultu Principum ſignatam monetam conflare; adeoque qui hoc auſus fuerat, lege Cornelia tenebatur, ut teſtatur Paul. 5. Sentent. tit. 25. Imò cum in provincijs omnibus nummos æreos & argenteos liquefieri permiſſum eſſet, aureos conflari vetitum fuit, teſte Procopio & Zonara. Hinc Statius,

Nefas ſignatam imagine Principum monetam conflare.

Quæ dudum in vultus igni formanda liqueſcat
Maſſa, quid Auſonia ſcriptum crepet igne moneta.

Unde etiam graviſſimè puniebantur illi, qui nummorum circulos circumcidebant, de quo extat Conſtitutio Conſtantini in Cod. Theodoſij, & majeſtatis pœna tenentur, qui nummos corruperunt. l. 2. C. de fal. mon.

CAP. XVII.

Jus vitæ & necis. Pugio. gladius. con-

Cap. XVII.

us. condemnatos abſolvere. jura ordinis reddere. commeatum concedere. Conſilium magnum Venetorum. Pœnam differre. Sententiam in acta relatam mutare. Secunda deliberatio Principis. Judex Μεσίδιος.

SEXTA ſpecies eſt, Jus vitæ & necis: Curt. de reb: geſt. Alex. lib. 4. *Et cum in regali ſolio reſidebis vitæ necisq; omnium civium dominus.* Cujus teſtimonium ſive inſigne, apud Impp. Romanos erat pugio, & gladius. de Galba Imp. facto. *Iter*, inquit, *ingreſſus eſt paludatus, ac dependente à cervicibus pugione ante pectus*, & Tacit. lib. 3. Hiſtor. *Vitellium, ſolutum a latere pugionem, Cæcilio Simplici Conſuli in concione reddidiſſe, tanquam Jus vitæ & necis.* In inauguratione enim, Principi pugio tradebatur velut inſigne Imperij: quo nomine Commodus Imperator à militibus ſalutatus, & circumlatus eſt per celeberrimos vicos, ſtrictum D. Julij gladium tenens, detractum delubro Martis, atque in prima gratulatione porrectum ſibi à quodam. Unde exiſtimo conſuetudinem illam curiæ manſiſſe, ut regna per gladium traderentur, de quo Friſingenſis. Quare condemnatos, vel à ſe, vel à Senatu, abſolvere, jura ordinis reddere, ſolus poteſt is qui in Republ. Principatum obtinet, ut Vergobetti apud Gallos, de quo Cæſ. lib. 1. de bell. Gall. Item Tribuni, vel potius populus, teſte Livio, & Halicarn: & Imperatores Romani, quippe qui erant perpetui Tribuni. Tac. 14. Annal. *Tunc primum*, inquit,

Vitæ necisque Dominus.

Pugio inſigne Imperij.

Gladius.

Regna per gladium traduntur.

Condemnatos abſolvere.

Vergobetti.

Digitized by Google

CAP. XVII.

Interceſſio tribunicia.

revocata ea lex credebatur, qua haud perinde exitium Antiſtio, quam imperatori gloriam quæſivit, ut condemnatus à Senatu, interceſſione tribunicia, morti eximeretur. Hinc Julianus, *Scis*, inquit, *quam ſim lentus ad condemnandum, & quanto lentior, poſtquam condemnavi, ad ignoſcendum.* Et Auguſtinus de Fato. *Imperatori ſoli licet revocare ſententiam, & reum mortis abſolvere, & ipſi ignoſcere.* & in l. 1. C. de Sentent. paſſ. & reſtit: ad Licianum in Inſulam deportatum Antoninus Auguſtus, *Reſtituo*, inquit, *te integrum provinciæ tuæ:* & adjecit: *ut autem ſcias, quid ſit integrum reſtituere; honoribus & ordini tuo, & omnibus ceteris te reſtituo.*

Honoribus reſtituere.

Unde Carolus V. cum Senatui Mediolanenſi omnia pœne jura Imperij concederet, hæc duo excepit. 1. ne poſſint delictorum veniam tribuere; 2. neve litteras ſalvi conductus, ſive pacis publicæ, reis darent: teſte Bodino. Nam, de commeatu remeatuque concedendo exuli, cavit Marcianus in l. 4. ff. de pœn: ſic apud Venetos, nemo damnatus reſtitui poteſt, niſi à toto Senatu, quem appellent conſiglio magiore.

Commeatum concedere.

Quam ob cauſam pœna eorum, quos Princeps juſſerat ſupplicio affici, differebatur in decimum, ut teſtatur Tac. 3. Annal, ſive, ex conſtit. Theodoſij, in 30. diem: l. 20. C. de pœnis.

Conſtitutio Theodoſij, de intervallo ad pœnam.

Judex vero ſententiam in acta relatam mutare nequit. l. quod juſſit D. de Judic. & ejus ſententia ſtatim executioni datur l. 15. C. de pœnis, idque duabus de cauſis. Prima eſt, quod ſæpe interjectu temporis dominantium ſeveritas mitigatur; quod de eodem Theodoſio Aurel: *Iraſci ſane*; inquit, *rebus indignis, ſed flecti cito, unde modica dilatione emolliebatur.* Ammianus vocat *ſecundam deliberationem.* Lib. 15. Quod tamen de Tiberio fruſtra fuit. *Neque enim*, inquit Tacit. 3. Ann, *interjectu temporis mitigabatur.* Deinde, Judex jus vitæ & necis non habuit, ſed ſolus Princeps

Judex ſententiam executioni ſtatim dare tenetur.

A quo ſæpe rei, nullo licet ære redemti,
Accipiunt propriam donato crimine vitam.

ut eſt.

Digitized by Google

Cap. XVIII.

ut eſt in Ligur: lib. 4. Idq; ait Tac: r. *Sed non Senatui libertas ad pœnitendum erat.* Et cauſa redditur: l. 18. C. eod: *ne ſit occaſio ſupplicandi, vel malignis artibus abſolutionem impetrandi.* Quomodo vero Judex ſententiam latam lenire poſſit, vide Cujac. in Obſer. Unde ab Ariſt: dicitur Μεσίδιος. Multo a. minus hoc jus populus habet, de quo cautum eſt l. 12. C. eod. *Vanæ voces populi non ſunt audiendæ; nec enim vocibus eorum credi oportet, quando aut noxium crimine abſolvi, aut innocentem condemnari deſiderat.*

Judex Μεσίδιος.

CAP. XVIII.

Legatos mittere ac recipere. Subditi non habent jus legationis. Oratores publicæ cauſæ. Inter diſſentientes cives jus legationis obtinet.

LEGATIONIS etiam jus extremum eſt ac ſummum; id quod propterea dijs immortalibus tribuunt Poetæ. Virg.

Iura Legationis.

Interpres Divûm fert horrida juſſa per auras:

Curtius lib. 10. ait regium eſſe. *Et priſtina quidem regiæ ſpecies manebat. Nam & legati gentium, regem adibant, & copiarum duces aderant, & veſtibulum ſatellites armatiq; compleverant.* Ideo ex hoc legationis Jure, Legati ſancti ſunt & inviolabiles, etiam hoſtilia tentantes, ut eſt quorundam ſententia. Et Livius de Legatis Tarquinij lib. 1. *Quanquam viſi ſunt commiſiſſe, ut hoſtium loco eſſent, jus tamen gentium valuit.* Ceterum Romani paucis hoc jus conceſſerunt. Galliæ tamen Reges olim ſub præfectis Pretor: retinuerunt. Quin etiam

Sacra Legationis.

Digitized by Google

CAP. XVIII.

primi Imperatores, occupato Imperio, Senatui reliquerunt. De Auguſto Dion lib. 55. *Auguſtus*, inquit, *permiſit tribus viris conſularibus, ut legatos regum populorumque, qui ad ſe venirent, ipſi ſinguli audirent ſeparatim, iisque reſponderent; niſi forte quædam acciderent, in quibus ſuo & Senatus decreto opus eſſet.* & de Tiberio Tranquil. *Cetera quoque non niſi per Magiſtratus, & jure ordinario agebantur, tanta Coſſ. autoritate, ut Legati ex Africa adierint eos querentes, trahi ſe à Cæſare, ad quem miſſi forent.* Alioquin ſubditis legatos mittere, regulariter non licuit. Ideo Livius lib. 6. ſcribit, *Colonis Circejenſibus denunciatum Senatus verbis, faceſſerent propere ex urbe ab ore atque oculis pop. Romani, ne nihil eos jus legationis, externo non civi comparatum, tegeret.* Aliud

Cives diſſentientes habent jus Legationis.

eſt inter cives diſſentientes, & jure civitatis turbato; inter quos manet jus Legationis. Cic. lib. 3. de finib. Et ſub Impp: civitatibus legatos mittere licuit, ſed non plusquam ternos, ex edicto D. Veſpaſ: ut eſt in l. 4. D. de Legation. *Milites tamen ſeditioſi Legatos miſerunt.* Blæſus apud Tacit. 1. Annal. *Decernerent legatos, ſeq; coram mandata darent.* Hinc factum eſt, ut is qui à ſeditioſis militibus mittebatur, ut de poſtulatis ac deſideriis militum referret, non tam Legatus appellaretur, quam

Orator publicæ cauſæ.

Orator publicæ cauſæ, Tacit: ibid. *Quod filius Legati* (hoc eſt Blæſi, qui erat Legatus militaris Germanici) *Orator publicæ cauſæ ſatis oſtenderet, neceſſitate expreſſa, quæ per modeſtiam obtinuiſſent:* quanquam ibidem etiam Legatos appellat. Legati enim dicuntur omnis generis: Oratores verò, qui deprecabundi veniunt, ut apud Maronem. *Orans mandata dabat.* Atque iterum ad milites mitti legatos, tralaticium fuit. Ideo Tacitus 1. Annal: *Cur venerint Legati aperit, jus legationis, atque ipſius Planci gravem atque immeritum caſum, facundè miſeratur.*

Extrema

Digitized by Google

CAP. XIX.

Extrema provocatio. Summus cauſæ judex. Claudere jura manu.

NON minorem Majeſtatem præ ſe fert, extrema provocatio; idque jus olim reges Romani uſurparunt, ut ab alijs eruditè oſtenſum eſt: poſtea populus invaſit, cujus hoc, teſte Livio, firmiſſimum propugnaculum fuit. Ideo Appius apud eundem, *Minas eſſe conſulum, non Imperium dicit, ubi ad eos, qui unà peccaverant, provocare liceat.* Idem Livius lib. 3. ex eo, quod provocatio ſublata erat, colligit libertatem ſublatam. *Nam,* inquit, *præterquam quod in populo nihil erat præſidij, ſublata provocatione, interceſſionem quoque conſenſu ſuſtulerunt, cum priores Decemviri, appellatione Collegæ, corrigi reddita ab ſe jura tuliſſent.* Ad populum tamen rarò appellabatur, & niſi in crimine majori. Dico extremam provocationem. Nam alias, etiam à prætore ad prætorem, item ad Tribunos appellatum eſt, ut notavit doctiſſimus Lipſius. Mutata demum Republ. Auguſtus, Jure Tribuniciæ poteſtatis, extremam appellationem ſibi reſervavit, ut conſtat ex Dione, & cumprimis ex Tacit. lib. 4. Annal. *Iisq; inſtantibus,* inquit, *ad Principem provocavit.* Nam quod poſtea Cajus mutavit, haud diuturnum fuit: ſicut etiam, quod Tiberius, ut refert Tranquil. quædam adverſus ſententiam ſuam decerni paſſus eſt, ſimulacrum potius eſt ac larva priſtinæ libertatis. Tunc appellabatur ad Principem à toto fere terrarum orbe; l. 45. D. De cond. & demonſt: ut mirum ſit, hoc tempore eſſe qui exiſtiment, Cameram Imperij imparem eſſe litibus Germaniæ decidendis. Hodie tamen etiam

CAP. XIX.

Provocatio ad populum.

Extrema provocatio ad Principem.

Digitized by Google

CAP. XX.

Suprema judicia.

etiam in Imperio, ut teſtantur Pragmatici, ab omnibus ferè ordinibus ad Cameram provocatur; ut apud Gallos ad octo curias majores; apud Hiſpanos ad quatuor curias; apud Venetos ad quadraginta viros. Quod Jus reges Galliæ tanti fecerunt, ut, cum Carolus 5. rex Francorum, Joanni Duci Biturigum multa imperij Jura indulſiſſet, extremam provocationem, ſingulari exceptione, ſibi reſervarit. Sic Conradus rex Romanorum, Trajectenſes, quod à ſe ad Pontificem Rom. provocaſſent, pro reis Majeſtatis habuit. Otto Friſing. de reb. geſ. Frid. Et Julius 3. Pontif. cum per legatos apud Henric. III. regem Galliarum teſtatus eſſet, Deum fore ultorem, ad eumque ſe provocare dixiſſet; Rex annuit, ſeque pro tribunali Dei affuturum ſpoſpondit; ceterùm certò ſe ſcire, Pontificem vadimonium deſerturum. Hinc Princeps dicitur ſummus Judex. talis enim eſt, ad quem poſtremò appellatur. Plinius in præfat. ad Veſpaſ. *Adeò ſummum quiſq; cauſæ ſuæ judicem facit, quemcunq; eligit; unde provocatio appellatur:* & Gunt. lib. 2.

Princeps ſummus Judex.

Claudere jura manu.

Ut præſens, quaſi maximus omnia Judex
Claudere jura manu, cunctaſq; recidere lites
Debeat, atque omnis Judex omniſq; poteſtas
Atque magiſtratus, ipſo præſente quieſcant.

Unde illud de Paulo in Actis. *Hic homo ſervari poterat niſi provocaſſet.* Ait autem Poeta. claudere jura manu; quod eſt ferè Pomponio, manu regia agere. Eſtque vox manus JCtis etiam familiaris. Unde in LL. 12. tab. *Si quej in jure manum conferunt:* de quo aliâs.

CAP. XX.

Bella decernere. pacem facere. Pacta Caudina, Numantina. Majeſtas eſt, arma capere in-

Cap. XX.

injuſſu Principis. Jura triumphi.

Bellum indicere.

HOc verò vel omnium maximum Imperij Jus eſt. Certè apud Romanos bellum decernere non licuit, niſi comitijs populi centuriatis, id eſt, maximis. Nam, ut ait Plato 2. de LL: ἐάν τις, ἰδίᾳ ποιῆται πρός τινας εἰρήνην, ἢ πόλεμον, ἄνευ τοῦ κοινοῦ, θάνατος ἔστω ζημία. *Si quis pacem vel bellum fecerit, privatim ſine publico ſcito, capital eſto.*

Iura armorum.

Et mutata Rep. lege Julia Majeſtatis tenebatur, qui bellum injuſſu Principis geſſerat. l. 3. ad l. Jul. Majeſt. & l. unica C. Ut armorum uſus &c. *Nulli*, inquit, *prorſus nobis inſcijs atque inconſultis, quorumlibet armorum movendorum copia tribuatur.* & Novel. 17. *Arma ferre, niſi militanti, non licet.*

Fabricenſibus non licebat arma privatis vendere.

& Auth. de armis, Juſtiniani conſtitutione inhibetur Fabricenſibus, *ne arma privatis hominibus vendant.* Quo nomine, præter alia, Piſo accuſatus eſt, *quod armis provinciam, unde eiectus erat, repetijſſet.* Atque hæc cauſa fuit, propter quam Cato cenſuit, Cæſarem nudum & vinctum dedendum eſſe Germanis. quod tamen haud ſcio, an non nimis inclementer; de quo vide alios. Non enim libenter ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεύω.

Ius pacis faciendæ.

Eadem eſt ratio pacis faciendæ; quæ apud Romanos iniri non potuit, niſi conſenſu Senatus ac populi, & poſtea Imperatorum.

Fœdera inire.

Ideo Poſthumius ille, *ſponſione*, inquit, *quæ injuſſu populi Romani facta eſt, non teneri populum Romanum*, ut eſt apud Livium. & Tacit 15. Annal: *Donec referantur literæ Neronis, an paci annueret.* Quare pacta illa Caudina & Numantina, non fuerunt pax, ſed ſponſio, de quo vide Bodinum, & quæ notavi ad Tacit.

Sponſiones Caudinæ & Numantinæ.

Nam quod ajunt alij captiunculam hanc fuiſſe Romanorum, nego. Quin potius prudenter à Ducibus pacta componi noluerunt, ne hi neceſſitate adducti, ut ſunt momenta ac

Digitized by Google

Cap. XX. vices belli, infamia turpiaque pacta inirent. *Quid ſi ſpopondiſſemus*, inquit Poſtumius ille apud Livium, *urbem hanc relicturum pop. Romanum; ſi incenſurum; ſi magiſtratus, ſi Senatum, ſi leges non habiturum?* Debuit itaque pax, non aliunde peti quam Roma, quæ dicitur urbs æterna, & caput rerum, & in quo fortunæ ſedes; de qua Poeta 6. Æneid.

Vrbs æterna.

En hujus, nate, auſpicijs illa inclyta Roma,
Imperium terris, animos æquabit olympo.

Itaque deceptio non fuit, ſed lex, & juſſum populi. Quid, quod, ut ait Plin. lib. 8. Epiſtol. decipere pro moribus temporum prudentia eſt? Quin ergò imputant ſibi ſuæque ignaviæ Samnites, quod juris fæcialis expertes fuerunt, ſtatumque ejus Reipubl, quicum bella gerebant, ignorarunt. Nam, ut eſt in l. 19. D. De Reg. Jur: *Qui cum alio contrahit, vel eſt, vel eſſe debet non ignarus conditionis ejus, aut ſibi imputet.* Et plerumque in ſponſionibus ducum adjungebatur illa clauſula, *ita id ratum fore, ſi populus cenſuiſſet.* Ideo ſapienter Helvetij, non aliter fœdus cum Tramulio inire voluerunt, quam acceptis qui capite punirentur, niſi Princeps rem ratam haberet. & laudabiliter Angli belli gerendi cauſa profecturi ad exteros, Regi ſuo ſanctè promittunt & conceptiſſimis verbis, ſe nullas conditiones pacis cum hoſte firmaturos, citra regis ac procerum voluntatem. Froſſard.

Ius fæciale.

Similiter res habuit circa jus triumphi quod cum inſolenter plebs Romana ad ſe rapuiſſet, Livius, *nunquam*, ait, *ante de triumpho per populum actum, ſemper exiſtimationem arbitriumq́; ejus honoris penes Senatum fuiſſe; ne Reges quidem majeſtatem ſummi ordinis imminuiſſe.* quam etiam ob cauſam, Senatui relliquit Auguſtus. ſanxitque, ut de bellis triumphiſque Senatus conſuleretur. Sueton. Aug. Hac nimirum ſpecioſa & inſidioſa modeſtia Auguſtus tot annos Imperium Rom. obtinuit.

Ius triumphi.

Jura

Digitized by Google

CAP. XXI.

Jura vectigalium, ſive teloniorum. Imperiales & provinciales collectæ, Reichsſteur. Land vnd Tranckſteur. Jura Nundinarum. Regalia ut differant à Jure Imperij. Jus poſtarum. jus dandi civitatem, muniendi &c.

PORRÒ Jus vectigalium penes ſolum Principem eſt, vel eos qui in Republica principatum obtinent. Hermog. in l. 10. D. de public. & vectig: *Vectigalia, ſine Imperatorum præcepto, neque præſidi, neque curatori, neque curiæ conſtituere, nec præcedentia reformare, & his vel addere vel deminuere licet.* & l. 3. C. Vectig. nov: inſt. non poſ: & l. unic. § 3. D. De l. Jul. Amb. Et fuit hic prætextus, ad mortem in Chriſto ſervatore noſtro, quod teſtatur Luc. cap. 23. *Hunc invenimus prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem, ſe Chriſtum Regem eſſe.* Quod etiam Jus, primi Imperatores conſulibus & tribunis aliquandiu conceſſerunt, acri tum pop. Romani libertate Tacit. 4. Annal. Reliqui enim acerrimè exercuerunt. Ideo Galeacius ille Vicecomes Mediol: majeſtatis accuſatus eſt, quod tributa ſubditis, ſine Imperatoris arbitrio, imperaſſet. Multò minus à Principe tributa flagitari queunt. Gunt. lib. 4. — *Vectigalia indicere.*

Improba Romano poſcunt à Rege tributa,
Cujus ad arbitrium diſponitur omne tributum.

CAP. XXI. *Et capitolitiam cogunt appendere ſummam,*
Quo caput in toto non eſt mage nobile mundo.

Ceterum hiſce ſimilis eſt hodierna, ut appellant, imperialis collecta, Reichsſteur: item provincialis collecta Land vnd Tranckſteur. Ejusdem generis eſt Jus nundinatum, de quo eſt lex C. de Nund. & mercat. Et Plin. lib. 15. Epiſt. *Solers vir Prætorius à Senatu petyt, ut ſibi inſtituere in agris nundinas permitteretur.* Reliqua enim, quæ Regalia dicuntur Feudiſtis. lib. 2. Feud. tit. 56. huc non refero, quippe quæ à Jure Imperij multis modis differunt: partim quod regalia, ſivè majora ſive minora, non ſecus atque immobilia, alijs in feudum conceduntur, Jura verò Imperij non facilè, quippe quæ ſummo Principi, in modum ſuperioritatis, reſervantur; partim etiam, quod regalia præſertim minora, tantam majeſtatem minimè præ ſe ferunt; quin potius patrimonio & rebus domeſticis augendis inſerviunt: ut ſunt ripatica, argentariæ, portus, ſalinarum reditus &c. Adde, quod rerum feudalium Regaliumque, finis eſt ferè ſolus adminiſtratio belli: ideo is qui jus belli habet, regalia communicare poteſt. Atque hæc ſunt præcipua capita ſummi Imperij, è quibus eruuntur, ea quæ nos indagamus Imperiorum Arcana; quæ ſunt veluti propugnacula conſervandi Imperij, ad quod nonnunquam ſenſim, & quaſi obliquis gradibus, graſſari ſolent cives factioſi, quorum auiditas adeò inſatiabilis eſt, ut cum particulam aliquam Reipubl. abſciderint, ſuoque, ut ita dicam, corpori adferruminarint, ſemper plura abradant nunquam quieturi. Ad hæc Imperij capita, plerique etiam referunt Jus inſtituendi curſus publicos, ſive, ut vocat Laconicus, *regios curſores*; hodie *poſtas*: de quibus vide C. de curſ. publ. Id enim ſolus habet Imperator, adeoq; non ita pridem, Duci cuidam Germaniæ, qui publicos curſus in Belgium & Italiam diſpoſuerat, ſeverè interdixit. De quibus poſtis, ut vocant, intellige illud Cæſ. 3. de bell. civ. *Nuncios per*

Collecta Imperij.

Iura Nundinarum.

Regalia. & quomodo differant à Iure Imperij.

Ius inſtituendi curſus publicos.

Regij curſores.

Poſtæ.

per diſpoſitos (hoc enim poſtæ) *equos, de victoria Cæſaris Meſſanam allatos:* & illud Capitolini, de nuncio qui mutatis animalib. cucurrit, ut cœdem Maximini Romanis narraret. Enimverò hæc ratio maximam ſecuritatem præſtat Principi. quare Auguſtus, quo celerius ac ſub manum annunciari cognoſcique poſſet, quid in provincia quâque gereretur, Juvenes primo modicis intervallis, per militares vias, dehinc vehicula diſpoſuit: commodius id viſum, ut qui à loco eodem perferrent litteras, interrogari quoque, ſi quid res exigeret, poſſent. Hæc Tranquillus in Aug. Hiſce etiam adjungunt nonnulli Jus dandi civitatem, quod JCti appellant ſpiritum & vitam dare civitatibus. Item jura muniendi, & portis interdicendi. Quæ quidem ego malo ad Arcana Dominationis Regiæ referre; ſicut etiam purpuream illam Inſcriptionem, qua ſolus uſus eſt Imperator l. 6. C. de Diver. Reſc. De quibus, & id genus alijs vide in libro tertio.

CAP. XXII.

Ius dandi juſa civitatis.

Spiritum & vitam dare civitatibus.

CAP. XXII.

Imperium militare non eſt juris Imperij. Jura militaria Ducis. Romanorum ducum libera belli adminiſtratio. pro tempore conſulere. Volligen gewaldt haben. Hodiernus belligerandi mos ex directorijs. Militia Turcicæ.

MULTO minus huc pertinet Imperium militare, cujus uſus ac vis obtinet tantum in caſtris, extra Rempubl. & eſt penes duces belli. Sane Imperio militari comprehen-

CAP. XXII.

Jura militaria ſummi Ducis.

ditur Jus plectendi militem. Ita enim Agamemnon apud Hom: ut refert Ariſtot. 3. Polit: πὰρ γὰρ ἐμοὶ θάνατος: & Venul. l. 9. D. de cuſti & exh reor. *Is qui exercitum accipit, etiam jus animadvertendi in milites caligatos habet.* poteſtas pugnam pro libitu inſtituendi; caſtra metandi, obſidiones, expugnationes decernendi; captos ſervandi, edicta caſtrenſia proponendi, obſides accipiendi, denique faciendi omnia, quæ ad bellum expediendum pertinent: veruntamen excepto pacis faciendæ jure ac privilegio, quod eſt, ut dixi, in Rep. μάλιστα.

Romanorum Ducum poteſtas ſupra Senatum.

Reliqua enim jura militaria, Romani Duces exercuerunt etiam contra Senatusconſulta; ut in Hiſtoria Fabij, & Livij Marcati legimus: imo etiam contra Imperatorum mandata, de quo Procopius in Hiſtoria Beliſarij & Narſis. Uterque enim contra mandati fines pugnavit, adeoque victoriam obtinuit.

Legatorum libera adminiſtratio.

A Ducibus etiam legati nulla certa mandata accipiebant, ſed, *ut pro Republ. conſulerent.* Tac. 1. Annal. item, *ut conſilium pro tempore & more caperent.* Id Germani efferunt **mit volligen gewaldt.** Ulpian. *cum libera univerſorum negotiorum adminiſtratione.* Cæſar tamen hanc particulam addit; *ſi Reipubl. commodo facere poſſent.*

Pompeij. Corbulonis. Germanici extraordinarium Imperium.

Summum tamen, de quo nos dicimus, Imperium non habuerunt, ne Pompejus, aut Germanicus, aut Corbulo quidem, quorum tamen Imperium extra ordinem amplificatum eſt. Tacit 2. Annal. *Tunc decreto patrum permiſſæ Germanico provinciæ, quæ mari dividuntur, majusq; Imperium quoquo adiſſet, quam his qui ſorte aut miſſu Principis ſuſtinerent.* Quo loco mihi mirari libet hodiernum in Germania belligerandi morem, quandoquidem belli ducibus non tantum certi commentarij, &, ut vocant, directoria traduntur; verum etiam hora pugnæ, ſi Dis placet, ultro citroque miſſis litteris præſcribitur;

Ex decretis pugnare.

adeoque bella noſtra ex decretis, ut Thucid. lib. 1. ait, vel ut Galenus, veluti naves, ex commentarijs geruntur, quo nihil ſtultius fieri poteſt. *Neceſſi-*

ceſſitas, ait Curt. lib. 7. *ante rationem eſt, maximè in bello, in quo rarò permittunt tempora eligere.* Unde accidit, ut, teſte acerrimo Scriptore, *diſtantibus terrarum ſpatijs conſilia poſt res adferantur. Ad hercule Reges*, ait Livius lib. 9. *non liberi ſolum impedimentis, ſed domini rerum temporumque, trahunt cuncta conſilijs, non ſequuntur.* Quam comparationem Alexandri cum Romanis Imperatoribus, imitatus eſt Tacitus in comparatione Germanici cum Alexandro, lib. 2. Annal. *Quod ſi*, inquit, *ſolus arbiter rerum, ſi jure & nomine regio fuiſſet, tanto promtius aſſecuturum gloriam militiæ.* In bello enim nihil magis præſtat, quam unius regimen. Id quidam collega ait apud Liv. lib. 6. *regimen omnium rerum, ubi quid bellici terroris ingruat, in viro uno eſſe, ibique deſtinatum in animo eſſe, Camillo ſummittere Imperium; nec quicquam de majeſtate ſua detractum credere, quod majeſtati ejus viri conceſſiſſet.* Et lib. 4. *Tres*, inquit, *delectu habito profecti ſunt Vejos, documentoque fuêre, quam plurium imperium bello inutile eſſet: tendendo ad ſua quisque conſilia, cum aliud alij videretur, aperuerunt ad occaſionem locum hoſti.* Hinc apud Turcas, ſuperioribus annis, Sinan Baſſa totum Septennium, etiam præſente Principe, ſupremum belli Imperium, ea poteſtate, qua Imperator ipſe, in caſtris exercuit, teſte Sorantio in Ottom. Quo etiam conſilio Britanniæ Princeps Procancellario ſuo cartas publicas tradebat, ſed ſigillo ſuo obſignatas, quibus in publicis negotijs pro arbitrio ſuo uteretur: Cominæ: lib. 1. De hujuſcemodi cartis Gunterus

Impreſſo plurima ſigno

Deprenſa eſt vacuis apud illos pagina cartis.

Hactenus de Jure Imperij, pro hoc loco, de quo plenius à me expecta in libris de Jure publico. Hic enim obiter tantũ ac perfunctoriè egiſſe ſufficiat, ut monet inſignis tractandi Artifex Ariſtoteles, ad rem præſentem intelligendam. σκεπτέον γὰρ ὅπως μὴ τὰ πάρεργα τῶν ἔργων πλείω γίγνηται.

F I N I S

LIBRI PRIMI.

Cap. XXII.

πολλῶν τῶν ςρατηγῶν.

Sinanis Baſſæ ſupremum belli Imperium.

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERUMPUBLICARUM LIBER SECUNDUS

CAP. I.

TRIPLEX civilis prudentia. triplex Reipub. ſtatus. ex eo naſcuntur totidem Arcanorum Reip. ſpecies. Quare Ariſtot. arcana regia alto ſilentio prætererit. Arcanorum præcipui autores.

CAP. I.

ARCANA, in ſpecie ſic dicta, facio triplicia, ex triplici illo ſtatu Imperij. *Nam cunctas nationes & urbes*, ait Tac: *populus, aut primores, aut ſinguli regunt.* Unde triplicem prudentiam notarunt, Ariſtoteles, Cicero & cumprimis Tacit. lib. 3. Annal: *Olim*, inquit, *plebe valida, vel cum patres pollerent, noſcenda vulgi natura, & quibus modis temperanter haberetur Senatuſq́; & optimatum ingenia qui maximè perdidicerant, callidi temporum & ſapientes credebantur: ſic conver-*

Triplex prudentia: Popularis, Ariſtocratica, Regia.

converſo Reip. ſtatu, neque alio rerum, quam ſi unus imperitet, has conquiri tradique in rem fuerit. Hoc eſt, craſſâ minerva; aliud eſt noſſe rationem gubernandi popularem Rempubl. aliud ariſtocraticam, aliud regnum ſive Principatum. Id quod notarunt Hiſtorici in civibus Florentinis: eorum quoſdam gratos fuiſſe tempore Reipub. ſed Principibus inviſos; alios ſtante Repub. minimè gratos, principibus vero acceptiſſimos; alios verò neque ſub principatu, neque ſtante Republ. locum habuiſſe. Qua de re paucis puto conſtare. Pro hac Rerump. varietate, & circa hanc prudentia, variant etiam Rerumpubl. arcana, ſive ſophiſmata. Vel enim ſunt Ariſtocratica, vel Democratica, vel Regia. In hac Rep. periculum eſt Regi, vel à plebe, vel à nobilitate; in illa, vel ab uno, qui imperium invadat, vel à patricijs; in iſta, vel à plebe, vel ne unus totius Reipub. ſummam ad ſe trahat. Hujuſcemodi enim civiles diſſenſiones, ait Cicero in Catil. Orat. non ad delendam, ſed ad mutandam Rempubl. pertinent. De prioribus duobus quædam tractat Philoſophus in Politic. regiorum verò vix meminit, an quod in occulto erant; an vero quod ea in vulgus dare, adeoque Principum ſinus populo obnoxios reddere, dubitavit, ut conſuleret dominationi Alexandri Regis ſui? Quod ait Caſſiodorus 8. Var. Ep. 10. *Arduum eſſe meruiſſe Principis ſecretum, ubi, ſi quid cognoſcitur, prodi vel ab alio formidatur.* & Tacit. 3. Annal. *Arduos principis ſenſus, & ſi quid occultius parat, exquirere illicitum, anceps; nec ideo aſſequare.* Sunt tamen quædam lib. 5. Politic. de Tyrannicis artibus, quarum nonnullas, rectè intellectas, ad arcana dominationis regiæ, ſine periculo referas, de quibus poſtea. Ceterum Arcanorum popularium, & Ariſtocraticorum, exempla plurima ex Livio, Saluſtio, alijsque Hiſtoricis excerpi poſſunt. Regia verò arcana omnium acerrimè atque frequentiſſimè notavit Cornelius Tacitus, & hunc ſecutus Amm:

CAP. I.

Arcanorum ſpecies.

Ariſtoteles cur omiſerit arcana regia.

Arcanorum præcipui autores.

CAP. II.

Marcellinus: absq; quo Tacito eſſet, hæc doctrina maximam partem adhuc in obſcuro eſſet. Itaq; quod olim de Timotheo ac Phrynide ſcitum eſt, Timotheum quidem artem fidicinam auxiſſe, & multis modis reddidiſſe locupletiorem: ſed absq; Phrynide fuiſſet, Timotheum artificem poſterior ætas non habuiſſet; identidem hac de re dici poſſet. Etenim abſque Ariſtotele & Tacito eſſet, nihil, vel parum, de Imperiorum arcanis poſteritati conſtaret.

CAP. II.

Arcana Ariſtotelica Optimatum ſive patriciorum adverſus plebem. plebis ſignificatio. plebs mavult decipi quam cogi.

ARCANA igitur Patriciorum contra plebem, ſunt recondita conſilia per quæ in Republ. ita ineſcatur plebs, ut putet ſe habere id quod non habet. Hac enim fallacia lactandus eſt populus, cui invito aliquid imponere periculoſiſſimum eſt, quod ait Livius lib. 4. *Verum enimvero lege id prohiberi & connubium tolli patrum ac plebis, id demum contumelioſum plebi* eſt. Loquor de plebe non qualis fuit apud Gallos, quæ teſte Cæſare lib. 5. de bel. Gal. pæne ſervorum habetur loco, quæ per ſe nihil audet, & nulli adhibetur conſilio, & in quos eadem omnia ſunt jura, quæ dominis in ſervos: ſed de populo libertatis amante, quive ut de Romanis Tacitus, Guicciard. de Florentinis, & Crantzius de quibusdam Germaniæ Rebusp. teſtantur, neq; totam libertatem, neq; totam ſervitutẽ ferre poſſunt.

Σοφίσματα Ariſtotelica.

Ceterùm Arcana Patriciorum adverſus plebẽ hæc fere ſunt apud Ariſtot. lib. 4. Politic. c. 13. cujus verba huc referre jus & fas eſt. Ἔςι δ' ὅσα προφάσεως χάριν ἐν ταῖς πολιτείαις σοφίζονται πρὸς τὸν δῆμον πέντε τὸν ἀριθμόν. περὶ ἐκκλησίαν, περὶ

τὰς ἀρ-

Cap. 14.

τὰς ἀρχὰς, περὶ δικαστήρια, περὶ ὅπλισιν, περὶ γυμνασίαν. Περὶ ἐκκλησίαν μὲν τὸ ἐξεῖναι ἐκκλησιάζειν πᾶσι. Ζημίαν δὲ ἐπικεῖσθαι τοῖς εὐπόροις, ἐὰν μὴ ἐκκλησιάζωσιν· ἢ μόνοις, ἢ μείζω πολλῷ. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς, τὸ τοῖς μὲν ἔχουσι τίμημα, μὴ ἐξεῖναι ἐξόμνυσθαι. Τοῖς δὲ ἀπόροις ἐξεῖναι, καὶ περὶ τὰ δικαστήρια τοῖς μὲν εὐπόροις εἶναι ζημίαν, ἂν μὴ δικάζωσι. τοῖς δὲ ἀπόροις ἄδειαν· ἢ τοῖς μὲν μεγάλην τοῖς δὲ μικρὰν, ὥσπερ ἐν τοῖς Χαρώνδου νόμοις. ἐνιαχοῦ δ᾽ ἔξεστι μὲν πᾶσιν ἀπογραψαμένοις, ἐκκλησιάζειν καὶ δικάζειν· ἐὰν δὲ ἀπογραψάμενοι, μήτε ἐκκλησιάζωσι, μήτε δικάζωσιν, ἐπίκειται μεγάλαι ζημίαι τούτοις. ἵνα διὰ μὲν τὴν ζημίαν, φεύγωσι τὸ ἀπογράφεσθαι. διὰ δὲ τὸ μὴ ἀπογράφεσθαι, μὴ δικάζωσι· μηδ᾽ ἐκκλησιάζωσι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ τοῦ ὅπλα κεκτῆσθαι καὶ τοῦ γυμνάζεσθαι νομοθετοῦσι· τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις ἐξεῖναι μὴ κεκτῆσθαι, τοῖς δ᾽ εὐπόροις ἐπιζήμιον μὴ κεκτημένοις. κἂν μὴ γυμνάζωνται, τοῖς μὲν οὐδεμίαν ζημίαν τοῖς δ᾽ εὐπόροις, ἐπιζήμιον. ὅπως οἱ μὲν διὰ τὴν ζημίαν μετέχωσιν· οἱ δὲ διὰ τὸ μὴ φοβεῖσθαι, μὴ μετέχωσι. Ταῦτα μὲν οὖν ὀλιγαρχικὰ σοφίσματα τῆς νομοθεσίας. *Sunt autem illa arcana ſive ſophiſmata, quæ ab optimatibus apud populum prætexuntur quinque: Comitia, Magiſtratus, Judicia, arma, & armorum uſus atque meditatio. Circa comitia, licere omnibus adeſſe, ſed pœna dicta majore patriciis ſive divitibus, ſi non adſint, quam plebi. Circa magiſtratus autem, non licere his qui magnum cenſum habent renunciare magiſtratui, plebi vero & pauperibus licere. Circa judicia, pœnam decernere divitibus, niſi jus dicant civibus; plebi vero, impune ſit, ſive illis magnam, his vero parvam mulctam dicere, ut eſt in Charondæ legibus. Quibusdam vero in locis licet omnibus qui deſcripti ſunt, ad comitia, judiciaque adeſſe: qui niſi pareant, pœnas luunt magnas, adeoque metu pœnæ, neque nomina edunt, neque ad conciones & judicia veniunt. Eodem modo circa arma & gymnaſia ſtatuunt. Plebi & pauperibus licet non habere arma: patriciis vero pœna conſtituta eſt, ni habeant. Illi ſi ſe in armis non exerceant, minimè plectuntur: Patricii vero puniuntur; adeoque hi metu pœnæ arma tractare compelluntur, illi impuniti ab armis abſtinent. Hæc ſunt optimatum artes ſi-*

Sophiſmata circa quinque verſantur.

Circa comitia.

Magiſtratus,

Iudicia.

Arma &

Gymnaſia.

ve arcana conſilia adverſus plebem. Idem Ariſtot. lib. 4. Polit. cap. 9. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις τοῖς εὐπόροις ζημίαν τάττουσιν, ἂν μὴ δικάζωσι· τοῖς δ' ἀπόροις οὐδένα μισθὸν h. eſt. *In paucorum potentia pœna decernitur optimatibus, niſi jus dicant, plebi vero merces nulla.* Hactenus Philoſophus. Eandem rem innuit Livius cum ait lib. 4. *Patrum ambitione artibusq; fieri, ut obſeptum plebi ſit ad honorem iter:* Verum hæc ſingula in diſquiſitionem veniunt.

CAP. III.

Ut à Comitijs abſit plebs impunè; Patricij verò ſi emaneant, ut puniantur. Plebi ad honores via minimè occludenda eſt. Occulta ratio propter quam Tarquinius & Antonius, indictis comitijs, ipſi emanſerint. Campi Dominus.

IN Republica, in qua vel optimates, vel pauci, [neq; enim hos hoc loco diſcerno] principatum obtinent, maximum periculum eſt à plebe, quæ ſi ab Imperio prorſus remota eſt, infenſiſſima eſt præſenti Reipubl. ſtatui, ut teſtatur Ariſtot. lib. 3. Polit. c. 7. *Cum*, inquit, *multitudo inopum in civitate eſt, eademq; ab honoribus excluſa eſt, neceſſe eſt eam civitatem plenam eſſe hoſtium Reipubl.* Hinc in omnibus hiſtorijs tot diſſenſiones ac bella civilia apud omnes ferè gentes, ut in Romana Republ. cum plebs ab omnibus honoribus excluderetur, adeo contra Patres inſurrexit, ut maluerit Rempublicam Romanam armis hoſtilibus obrui, quàm à Repub. prorſus removeri. Cujus rei in

Plebs expers Reip. hoſtis eſt ejuſdem.

Chriſtia-

Chriſtianorum etiam Republ. exempla fuerunt creberrima, ut de Florentina Republ. Guicciardinus, de Treverenſi Scaffneburgenſis, & de alijs teſtatur Crantzius. Idq; ait Juſtin. lib. 13. *Cum* inquit *Equites quoq; idem feciſſent, pedites indignati nullas ſibi conſiliorum partes relictas, Aridæum Alexandri fratrem Regem appellant.* Ceterum ne, in Ariſtocratia, plebi feneſtra pateſiat ad magiſtratuum creationem, ita enim tandem mutatio atq; converſio præſentis Reipubl. futura eſt, obliquis artibus & lento niſu, à Reipublicæ adminiſtratione arcenda eſt atq; deterrenda. Primò enim non occludenda eſt via plebi; quin potius admittenda eſt, Livius lib. 4. *Et principes plebis ea comitia malebant, quibus non haberetur ratio ſui, quam quibus ut indigni præterirentur.* Verumenimvero pœna dicenda eſt patricijs ac divitibus, niſi ad comitia veniant, plebi verò & pauperibus pæna remittenda eſt. Quâ ſpecioſa fallacia faſcinata plebs, operis domeſticis ſui ſuorumq; ſuſtentandorum cauſa occupata, facilè emanebit: ſufficit enim plebi copiam ſibi dari Reipub. à qua tamen abſtinet propter negotia privata, quorum homines magis ſatagunt, quam publicorum, quod ait Tac. 1. Hiſt. *magnitudine nimiâ communium curarum expertem eſſe populum,* & ibid. *Privata cuiq; ſtimulatio vile decus publicum.* Patricij verò ac divites, qui nonnunquã in Imperio ſuo exercendo remiſſiores ſunt, Rempubl. adminiſtrare malunt, quam pecuniariâ pæna puniri. Unde quod in rem eſt Reipub. utrumq; fit. h. e. patricij in adminiſtranda Republ. induſtrij ſunt, & plebs ab imperio lubens abſtinet. Hanc artem, parum abfuit, quin animadvertiſſet plebs in Rep. Romana: quare tribuni pl. apud Livium ajunt lib. 4. *Fraudem profectò in re eſſe, & Sempronium comitijs plus artis adhibuiſſe, quam fidei.* Ceterum ijs qui Rempublicam adminiſtrant, à comitijs impune ſe ſubducere non licet; id enim potius eſt δυνάςων, quam ἀρίςων, quo nomine Sylla à Val. Max. lib. 7. appellatur *campi Dominus.* Ideò Tarquinius cum Latinis indixiſſet comitia, ſe ta-

Plebs indignatur ſe contemni & præteriri.

Plebs magis occupatur rebus privatis quam publicis.

CAP. IV.
Oſtenditur ratio, quare Tarquinius & Antonius indictis comitijs, abfuerint tamen.

ſe tamen non ſtitit: meo judicio, ut exemplum eſſet ſuæ in Latinos dominationis & prærogativæ. Quam fallacem ſuperbiam animadvertens Turnus Herdinius ſuaſit Latinis, ut quoniam Tarquinius ſe non ſiſteret, domum abirent, neq; magis obſervarent diem conſilij, quam ipſe qui indixiſſet, obſervaret. Idem etiam notat in Antonio Cicero in Philip: *Antonius*, inquit, *edixit ut adeſſet ſenatus frequens, ipſe verò non adfuit*. In libera enim Republ. jura comitiorum omnes eos adſtringunt, qui reipub. præſunt: quæ cauſa eſſe videtur inter alias, quod Cæſar Treviros, quod neq; ad conſilia veniebant, neq; imperio parebant, pro transfugis habuit.

CAP. IIII.

Ut plebi liceat renunciare Magiſtratui: Patricio verò non liceat. Sophiſma Romanorum adverſus Ap. Claudium. Magiſtratus ſummum Imperium non eſt: ac tamen de eo magna ſunt in Rep. certamina.

ARISTOTELIS & omnium Politicorum ſententia eſt, magiſtratus officium non ſolum tribuendum eſſe volentibus, ſed & nolentibus, ſi digni ſint, duabus imprimis de cauſis. prima eſt, quod hæc recuſatio plerumq; fucoſa eſt, veluti Tacit. de Auguſto expreſſit, eum ſpecie recuſantis flagrantiſſimè cupiſſe. Deinde, quod id communis Reipubl. ſalus poſtulat: adde, quod plerumq; ij qui honores reijciunt, eorum difficultatem atq; onera ſentiſcunt, & vel ob hanc cauſam eligendi ſunt vel retinendi. Id obſervavit Galba, de quo Tranq. *Exiſtimabatur*, inquit, *Senatoria*

natoria & equeſtria officia biennij ſpatio determinaturus, nec daturus niſi invitis ac recuſantibus. Contra hanc regulam, in optimatum Republ. indulta eſt plebi licentia renunciandi Magiſtratui. Cum enim ex plebe magiſtratus fiunt, autore Liv. lib. 4. ibi non vulgari modo cum infimis comunicatur, ſed prorſus aufertur à primoribus ad plebem ſummum Imperium. Idem lib. 7. *Dictatore obſtinato, tollere potius totum è Republ. conſulatum, quam promiſcuum patribus ac plebi facere.* Quare tribus ex plebe creatis tribunis conſulari poteſtate, idem Livius lib. 5. ait; *non communicatum modo imperium cum plebe, ſed prope amiſſum ſummum Imperium.* Ceteroquin hac renunciandi licentia plebs, & imprimis illi qui pauperes ſunt, ſæpenumero à magiſtratu abſtinet, quippè qui plerumq; cum oneribus conjunctus eſt. E contrario, ut optimates Rempubl. obtineant, pœna illis dicitur, qui magiſtratui renunciant. Quam rem facere ad præſentem Reipub. ſtatum conſervandum, unicuiq; liquet. Huc refero ſophiſma illud Romanorum adverſus Appium Claudium, qui petebat prorogationem Decemviratus: itaq; Patres comitiorum illi habendorum munus injungunt. *Ars hac erat,* inquit Livius lib. 3. *ne ſemetipſe creare poſſet, quod præter Tribunos, & id ipſum peſſimo exemplo, nemo unquam feciſſet.* Sed enim dices magiſtratum ſummum Imperium non eſſe: Summum enim Imperium aliquid excelſius eſt, ait Tac. 3. Annal. Ceterum in republica maxima ratio haberi debet ejus quod paulatim repit. *Latet enim,* inquit Ariſt. lib. 5. Polit. *corruptio, quia non tanta apparet.* & eodem libro: *per negligentiā,* inquit, *mutatur ſtatus Reipublicæ, cum ad poteſtates aſſumuntur illi, qui præſentem Reipubl. ſtatum oderunt,* & Demoſt. 4. Philip. Quemadmodum in privata vita, ſic etiam in repub. deſidia & ſocordia quotidiana, non in ſingulis ſtatim, ut quidq; eſt neglectum, ſed in ſumma rerum apparet. Ac tamen de magiſtratu obtinendo ſemper maxima fuerunt certamina, adeoq; teſte Livio lib. 2. *diſtrahitur laceraturq; Reſpubl. per magiſtratus, magis q; quorum in manu ſit, quam ut incolumis ſit, quæritur.*

Cap. IX.

Sophiſma Romanorum adverſus Ap. Claudium.

Magiſtratus non eſt ſummum Imperium.

π τὰ ἀμεγέθη.

Immuni-

CAP. V.

Immunitas plebis à Jurisdictione. Plebs tantum ſui rationem haberi cupit.

EADEM eſt ratio jurisdictionis. Magiſtratus enim eſt, qui deliberando, ſive, ut definit Cujac. juridicundo & adſidua jurisdictione ſervando, pręeſt. Quicunq; ergo magiſtrat' eſt, jurisdictionem habet: at non contra. In jurisdictione enim ſummum imperium non eſt. Verumtamen jus dicentis, ut ait Ulpia. ampliſſimum eſt; adeoq; Patricij Romani plebi aditum ad conſulatum concedere noluerunt, niſi invicem impetrato à plebe de Prætore uno, qui jus in urbe diceret, ex patribus creando. Liv. lib. 6. Imò ipſe Tiberius Princeps imperandi ſcientiſſimus, patrum cognitionibus non ſatiatus, judicijs adſidebat, multaq; eo coram adverſus ambitum & potentum preces conſtituta. Ubi Tacitus. *Sed dum*, inquit, *veritati conſulitur*, *libertas corrumpebatur*; h. e. dum juridicundo operam dat Tiberius, imperium populi Rom. occupat. Veritatem enim pro juſticia uſurpari ab alijs annotatum eſt. Imperatores nimirum non contenti ipſo jure Imperij, cognitionem etiam & Jurisdictionem in ſe rapuerunt, ut videre eſt in Suetonij Nerone cap. 15. Patricij ergo qui imperium obtinent, non facile ad Jurisdictiones admittunt plebem. Quod ut ſine periculo fiat, legem ferunt, quà patricij ac divites puniuntur, niſi poſtulati jus dicant, & quidem ſeverè, plebeij verò non puniuntur, vel ſaltem leviter: eaq; lex olim fuit Charonde. Quì fallacia ſoli patricij regnum judiciale obtinent, excluſis plebeijs. Quare quibusdam in locis, teſte Ariſtot. nomina edunt: quo facto, qui ſe à Judicijs ſubtrahit, in maximas pœnas incidit. A quibus pœnis ut ſecuri ſint plebeij, non facile nomen ſuum inter ordinem judiciarium profitentur, & impunè emanent. Unde fit ut patricij &

Prætor urbanus.

[illegible]

Imperatorum jurisdictio.

Veritas pro juſticia.

cij & divites ſummam Reipubl. obtineant vel inviti: hæc eſt enim paucorum potentia, ut definit Ariſtot. lib. 4. Polit. c. 5. Ceterum ea eſt natura plebis, ut tantum rationem ſui haberi velit, qua impetrata, reliqua tranſmittit. Arripuerat plebs Romana jus creandi magiſtratus: ubi Livius lib. 4. *Pleriſq; haud dubium erat creaturos ex plebe ſeditioſiſſimum quemq;: Verumenimverò eventus eorum comitiorum docuit, alios animos in contentione libertatis dignitatisq; eſſe, alios ſecundum depoſita certamina incorrupto judicio eſſe. Tribunos enim omnes patricios creavit populus, contentus eo quod ratio habita plebejorum eſſet.* Sic Romæ ingens fuit certamen rei Agrariæ. Sententia tandem Fabij fuit, T. Quintij ductu & auſpicio agri capti priore anno aliquantum à Volſcis eſſe, Antium, propinquam, opportunam & maritimam urbem, coloniam deduci poſſe. Ita ſine querelis poſſeſſorum, plebem in agros ituram, civitatem in concordia fore. Itaq; juſſi ſunt nomina dare qui agrum accipere vellent: ibi Livius: *Fecit ſtatim, ut fit, faſtidium copia, adeoq; pauci nomina dederunt.*

CAP. VI.

Plebs ſui tantum rationem haberi poſtulat, reliqua tranſmittit.

CAP. VI.

Ut plebi liceat arma non habere. Jus armorum. Crimen ſumtorum armorum. Armorum poſitio. Armamentarium Romanorum. Venetorum Arſenale.

Jus armorum, ut dixi lib. 1. non eſt privatum, ſed publicum, de quo eſt l. unic. C. Ut arm. us. &. et in novel. 17. arma ferre niſi militanti non licet. Arma intellige omnis generis, imprimis illas machinas fuſiles, quæ privatis interdici debent: quales hodie ſunt bombardæ, Colubrinæ, Salamandræ, Baſilici, Sclopi

Cap. VI.

Armorum poſſeſſio.

majores, Crocodili & arcus perforati, ſive arquebuſes, qu ad murorum demolitionem uſui ſunt. Quorum poſſeſſio ejus eſt, qui in Republ. ſummum imperium obtinet. Ideo Ariſt. 2. Pol. 8. οὐκ ἔχοντες ὅπλα γίνονται σχεδὸν δοῦλοι τῶν τὰ ὅπλα κεκτημένων. Qui arma non habent, fiunt ſervi eorum qui habent. & lib. 3. c. 5. In republica illa pars potentiſſima eſt, in qua robur belli conſiſtit, & qui ſunt in poſſeſſione armorum: quam ob cauſam ruſticus arma vel lanceam portare, vel gladium prohibetur. tit. 27. Feud. 2. De pac. ten. Qua in re Romani imprimis relligioſiſſimi fuerunt. Quinimo in ſeditione ſervorum, ne quidem armare plebem voluerunt propter dubium animum plebis *dant tamen arma*, inquit Livius lib. 3. *non vulgo*. Hinc Minucius Melium accuſat, de ſumtis armis. *Tela*, inquit Livius lib. 4. *in domum Melij conferri, eumq; conciones domi habere, ac non dubia regni conſilia inijſſe*. Nam qui privatâ autoritate arma ſumunt, hoſtes Reipubl. judicantur. Hinc Tacit. 1. Annal. *paratum ab adoleſcente privato exercitum*. & 5. Annal. *Sed non arma, non rerum novarum ſtudium, ſed amores juvenum & pudicitiam nepoti objectabat*. Quo modo hoſtes in poteſtatem redacti arma ponere jubentur, Livius lib. 4. *Dedi imperatorem, arma poni jubet*, & lib. 5. Faleriorum legati ultro; *Mittite*, ajunt, *qui arma, qui obſides, qui urbem patentibus portis accipiant*. & Cæſ. lib. 2. de bell. Gall. *obſidibus traditis, omnibusque armis ex oppido collatis, eos in fidem recepit*. & Tacit. 1. Hiſtor. *publicè*, inquit, *armis mulctati*. & Gunth. lib. 7.

Privatim arma habere, aut ſumere, capitale eſt.

Armorum poſitio.

Armaq; victori caſtellaq; plena relinquens,
Nudus ad hoſtilem miſerè compellitur urbem.

Armamentarium pop. Rom.

In republ. igitur optimatum, arma habere oportet, & niſi habeant, puniri; plebs verò impunè armis carebit. Quin etiam patricios armamentario inſtructos eſſe convenit, quale fuit Romæ, cujus meminit Cicero pro Q. Rabirio, & quod cœlimontio continebatur in regione ſe-

cun-

cunda, ut videre eſt in Noticia utriusque Imperij, quale etiam eſt Venetorum inſtructiſſimum Armamentarium quod Arſenale vocant. Ac tamen ſub Imp. illuſtribus viris, quorum explorata fides erat, uſus armorum concedebatur. l. ult. C. de præp. ſac. cubic: *cum hoc ad implendum eorum deſiderium, & ad nullius læſionem reſpicere videatur*, ut ibidem ait Imp. Anaſtaſius. Et in tit. de pac. ten. & ejus viol. 27. Feud. lib. 2. Miles ad palatium Comitis ferre arma poteſt, rogatus à Comite.

CAP. VII. Venetorum Arſenale.

CAP. VII.

Ut plebi liceat ab armorum exercitio abſtinere; & παρόδως atque cum diſtinctione, an expediat cives armis exerceri. Artes patriciorum & Principum. Equitatus Romanus & Turcicus. Ludificatio M. Rutilij, & Germanici, in componenda ſeditione.

CONTROVERSUM eſt inter Politicos, an expediat cives armis exerceri, de quo diſſentiunt magni viri. Mihi conſtat cives, ſi à natura ſint feroces & Imperij inpatientes, armis inſtructos ac manu promtos, facile rebellioni operam dare, & viam reppertre ad Imperium. Quam ob cauſam Cretenſes, cum multa ſervis permitterent, ſolum illis vetuerunt armorum uſum atque poſſeſſionem. In Ariſtocratia certè eos, qui primas te-

Cives feroces armis promti facile rebellant.

Digitized by Google

CAP. VII. nent in Republ: armis exerceri oportet, indictâ gravi pœna, ni id faciant: plebeijs verò impunè ab armis abſtinere licet. Hinc fit, ut illi artem militarem addiſcant, & plebem facilè ferro à Republ. prohibeant; hi verò, otio & luxuriâ torpeſcant. Hanc ob cauſam Patricij apud Romanos ſcientiâ militari inſtituebantur, & imprimis arte equeſtri. Ideo Valerius Coſ. ad Equites: *Agite, inquit, Juvenes præſtate virtute peditem, ut honore atque ordine præſtatis.* Et Perſeus ille, apud eundem Livium, *Equites Romanos* appellat *Principes Juventutis, ſeminarium Senatus; inde lectos in primum numerum Conſules, inde Imperatores creari.* Adeoque, in equitatu tota militiæ Romanæ dignitas conſiſtebat, ut & hodiè in militia Turcica: veluti hac de re egregiè diſputat Scipio Admirates contra Machiavellum; & ego quædam ex Sorantio & Bonfinio annotavi ad Tacitum: habetque hoc locum non tantum in optimatum Republ. verum etiam in Principatu, circa Regum liberos. quo conſilio Cæſar Octavium ad imperandum exercuit, omniaque docuit, quæ convenire videbantur ei, qui ſummum Imperium occupaturus erat, Dion. lib. 45. & Tacit. de Druſo filio Tiberij: *nec multo, inquit, poſt Druſus in Illyricum miſſus eſt, ut ſueſceret militia, ſtudiaque exercitus pararet; ſimul juvenem urbano luxu laſcivientem, melius in caſtris haberi Tiberius, ſeque tutiorem rebatur, utroque filio legiones obtinente.* Patriciorum enim atque nobilium propria eſt, certe eſſe, debet ſcientia militaris. Quod Tacitus de Agricola refert, eum in prima juventa ſtudio flagraſſe Philoſophiæ, ultrà quam conceſſum Romanis ac Senatori; ni prudentia matris incenſum ac flagrantem animum coërcuiſſet. Addit igitur Tacit: *Prima caſtrorum rudimenta in Britannia* &c. Relicta n. Philoſophia, ſtatim ſcientiæ militari operam navavit. His adde ſcientiam civilem, ſtudium dicendi, & hiſtorias; quibus artibus patricij facile præſtant vulgo. At tamen

[Margin notes: Patriciorum & Principum artes. — Ars Equeſtris. — Equitatus Romanus & Turcicus. — Scientia militaris. — Scientia civilis.]

Digitized by Google

men neſcio, cur mihi ad bellum etiam placeat Marius ille, de quo Salluſtius in Jugurta. *Non didici litteras, parum placebat eas diſcere, quippe quæ ad virtutum doctoribus nihil profuerunt. At illa multo optima Reipub. doctus ſum; hoſtes ferire, præſidia agitare, nihil metuere niſi turpem famam, hyemem & æſtatem juxta pati, humi requieſcere, eodem tempore inopiam & laborem tolerare: hæc atque alia faciendo majores noſtri Rempubl. celebrarunt.* Hæc ille de Mario, quamtumvis homine novo. Ac quidem plerumque ita fit, inquit Ariſtot. 5. Polit. c. 9. *Gubernatorum filij delicijs operam navant; tenuiorum vero Gymnaſijs, atque exercitijs militaribus. itaque & volunt magis, & poſſunt res novas moliri.* Porro hiſce non diſſimilis eſt ludificatio illa M. Rutilij. Coſ. Rom: Hic, cum milites Romani de Capua occupanda clam inijſſent conſilia, exercitum purgat miſſionibus turbulentorum hominum; *alijs emerita dicendo ſtipendia eſſe; alios graves jam ætate aut viribus parum validos; quidam in commeatus mittebantur, ſinguli primò, deinde & cohortes quædam; per ſpeciem etiam militarium uſuum, cum alij alio mitterentur, magna pars ablegati: quam multitudinem Conſul alter Romæ, Prætorq́, alias ex alijs ſingendo moras, retinebat.* Hac eundi licentia milites, ignari ludificationis, fracti ſunt: ideò dicebant, *nervos conjurationis ejectos eſſe arte Conſulis.* Sic Germanicus, veteranos ſeditioſos in Rhætiam miſit, ſpecie defendendæ provinciæ: ceterum ut avellerentur caſtris trucibus adhuc, non minus aſperitate remedij, quàm ſceleris memoriâ. Idem Tacitus 1. Hiſtor: *Longis ſpatijs diſcreti exercitus, quod ſaluberrimum erat.*

Cap. VIII. Eloquentia.

Quomodo ſeditioſi milites per artem disjungendi ſunt.

CAP. VIII.

Aliquot alia arcana ſophiſmata. Interceſſio Tribunicia pro Patrici-

Digitized by Google

CAP. VIII.

tricijs. Hybernaculorum ædificatio. Agrorum diviſio. Coloniarum deductio &c. Sedes ſervitutis.

Sophiſmata Liviana.

EADEM ferè ars fuit Patrum Romanorum adverſus plebem, in interceſſione impetranda à Tribunis apud collegas. Magnum erat certamen inter patres ac plebem de re Agraria.

Tribunorum interceſſio apud collegas.

Itaque cum viderent Patres vi imperij atque argumentis ſe parum proficere, ad haſce artes ſe contulerunt: quod prudenter Appius Claudius apud Livium lib. 4. *Facile homines novos, autoritate Principum, de ſententia deduci, ſi temporum interdum potius, quam majeſtatis memor adhibeatur oratio.* Quare prenſant, ambiunt ſex ex tribunis, ſuadendo, monendo, pollicendo, ſimulando, omnem ſpem poſitam eſſe in Tribunicio auxilio: Ibi Livius. *Præclarum tribunis poteſtatiq́ eſſe, non ad vexandum ſenatum, diſcordiamq́ ordinum movendam, plus in tribunatu virium eſſe, quàm ad reſiſtendum improbis collegis.* Quæ interceſſio plebis inſolentiam ſæpe numero fregit: idque ait Livius lib. 6. *Poteſtas tribunicia, jam ſuam ipſa vim frangit intercedendo.*

Hybernaculorum ædificatio.

Eodem tendit Hybernaculorum ædificatio, quippe quæ diſſolvebat poteſtatem Tribuniciam, ut hoc pacto plebi adimeretur copia uſurpandi libertatem, & creandi Magiſtratus, Livius lib. 5. Quo etiam nomine ſæpe bellum adornabatur. Livius lib. 2. *Decernunt, ut delectum quam acerrimum habeant, otio laſcivire plebem.* Hinc Tribuni pl. tantopere conqueſti ſunt de ablegatione Juventutis ad Veliternum bellum. Ijdem Romani exaſperaſſent plebem, vindicatis ſeditionibus, diviſionem agrorum plebi objecerunt. Livius lib. 4.

Diviſio agrorum.

Aptiſſimum, inquit, *tempus erat, delinimentum animis*

Volani

Volani agri diviſionem obijci, quo facto, minuiſſent deſiderium Agrariæ legis; quæ, poſſeſſo per injuriam agro publico patres pellebat. Sic ad frangendum plebis impetum, deductio coloniarum inſtituta eſt, Livius lib. 10. *Romæ quoque plebem quietam & exoneratam, deducta in colonias multitudo præſtabat:* quo nomine Tacito, in Agric. coloniæ dicuntur ſedes ſervitutis. Sed de uſu coloniarum vide alios. Sunt enim hæc omnia arcana conſilia Patriciorum, per quæ plebs obliquè & per ambages à Jure Imperij atque adminiſtratione Reipubl. abſtrahitur, quippe ſimulatur agi de ſalute Plebis, cum interea plebs in ſervitutem redigitur: quod ait Tacit: idque apud imperitos humanitas vocabatur, cum pars ſervitutis eſſet.

CAP. 12. Coloniæ.

CAP. IX.

Relligione infatuare plebem. Publicè teſtari & cavere plebi de injurijs. Magiſtratus fingere damnoſos. non omnia nimis ariſtocraticè agere: ἐν παραγωγῆς agere.

PRIMORES Romanorum cum omnia nequicquam egiſſent, ne plebeij magiſtratus gererent, tandem rem omnem ad relligionem verterunt, quippe quâ, veluti thyrſo, percutiuntur mentes humanæ. Quare cum dixiſſent, comitijs, auſpicatò quæ fierent, indignum dijs viſum honores vulgari, diſcriminaq; gentium confundi: ibi dictum factum, plebs relligione attonita, patricios omnes tribunos militum conſulari poteſtate creavit. Ubi Liv. lib. 5. *Patres*, inquit, *non vi agebant; ſed precibus, & inter*

Relligionis thyrſo plebem percutere.

pre-

CAP. IX. *preces multa Deorum mentio erat, relligioſum parti id maximè fuit.* Eſt hoc arcanum, quo utebantur Patricij ad plebem veluti dementandam. Itaque interfecto Conſule qui plebejus erat, quaſi piaculo hoc expiato, indignantes, *irent*, inquiunt, *crearent conſules ex plebe, transferrent auſpicia, quo nefas eſſet. potuiſſe patres plebiſcito pelli honoribus ſuis; num etiam in Deos immortales inauſpicatam legem valuiſſe? Vindicaſſe ipſos ſuum numen, ſua áuſpicia; quæ, ut primum contracta ſint ab eo, à quo nec jus nec fas fuerit, deletum cum duce exercitum documento fuiſſe, ne deinde, turbato gentium jure, comitia haberentur*, Livius lib. 7. Atque hoc arcano aliud agitur, aliud ſimulatur agi. Unde idem Livius lib. 10: *ſimulabant ad Deos magis, quam ad ſe pertinere: ipſos viſuros, ne ſacra ſua polluantur; id ſe tantum optare, ne aliqua in Republica clades obveniat.* Relligio n. permultum poteſt apud plebem, & imprimis apud milites. Sic Germanicus ſeditionem compoſuit in defectu Lunæ, quo veluti ominoſo, militum vulgus terrebatur. Itaque Tacit. *Utendum*, inquit, *ea inclinatione Cæſar, & quæ caſus obtulerat, in ſapientiam vertenda ratus &c.* Cujus rei, in Hiſtorijs omnium fere gentium, exempla ſunt. Adeo autem plebs relligioni dedita eſt, ut etiam in Juramento Patriciorum acquieſcat: quale erat illud Athenienſium, & hodie multorum Principum; *Juro, populum nullis injurijs affectum iri.* Plebs enim juramento hoc contenta, & veluti ſecura, de reliquis non admodum erit ſollicita, etiamſi poſtea magnis injurijs afficiatur. Itaque Ariſt. lib. 5. Polit. c. 9. *In quibuſdam*, inquit, *civitatibus nunc jurant, & denunciant populo omne odium: expediret autem ſimulare, ac fingere contrarium, atque ita juramentum concipere. Non afficiam populum injurijs.* Quo magis onera adjungenda ſunt ipſis Magiſtratibus, quæ plebem à Reipubl. adminiſtratione abſterreant, ut monuit idem Ariſtotel. Hinc Senarius ille.

Superſtitio in plebe quantum valeat.

Iuramentum de ſalute populi.

Onera Magiſtratui addere.

Honu

Honus eſt honos, qui ſuſtinet Rempublicam:

Nonnunquam enim ἄριστον eſt, non omnia ariſtocraticè agere. Romani certè, nimis undique libertatem minimis quoque rebus muniendo, modum exceſſerunt, teſte Livio lib. 2. adeoque *avidè ruendo ad libertatem, in ſervitutem elapſi ſunt*, Livius lib. 3. Ideo Cælius ille ad Ciceron: *Vide, ne dum pudet te parum optimatem eſſe, parum diligenter, quod optimum eſt, eligas.* Atque hæc ſunt ſophiſmata, ſive arcana Patriciorum adverſus plebem, quibus aliud ſimulatur, aliud agitur. V.g. Simulatur illud agi, ut plebi parcatur, neve nimia mulctarum indictione vexetur, atque emungatur. At enimverò illud agitur, ut plebeI, quos hac in Republ. Imperiorum capaces eſſe minimè oportet, à publicis negotijs abſtineant: idque obliquis hujuſcemodi artibus & ἐκ παρεγγυγῆς, ut loquitur Ariſt. 5. Politic.

Non nimis Ariſtocraticum eſſe.

CAP. X.

Alia conſilia Ariſtocratica adverſus plebem. Educatio Juventutis varianda pro forma Reip. Leges Ariſtocraticæ. Leges Romanæ. Quinquennalis Reipubl. redintegratio apud Florentinos. publica munificentia.

SICUT Servius definit dolum malum, machinationem quandam alterius decipiendi cauſa, cum aliud ſimulatur, aliud agitur: ſic nos Arcana Reipub. definimus, machi-

Digitized by Google

CAP. X.

nationem ſive occulta conſilia conſervandæ præſentis R[illegible] publ. quibus aliud agitur, aliud ſimulatur agi. At enim verò Labeo definitionem doli impugnavit, poſſe & ſine ſimulatione id agi, ut quis circumveniatur. Eadem ratio eſt hujus doctrinæ. Quædam enim ſunt arcana, in quibus aliud agitur, aliud ſimulatur: quædam etiam ſunt occulta conſilia, in quibus nulla eſt vel ſaltem exigua ſimulatio: qualia ferè ſunt hæc. Primum, cum juventus ſecundum hanc formam educatur. Id quod teſte Ariſtot: plurimum facit ad præſentem Reipubl. ſtatum conſervandum: adeoque Tacit: ponit inter fundamenta Principatus Romani. Extinctis enim, qui Republ. adhuc ſtante & libera vixerant, nemo amplius ſupererat, qui dulcedinem libertatis guſtaverat. Itaque Tacit. *quotus quiſque*, inquit, *reliquus qui Rempubl. vidiſſet.* Aliter enim imbuuntur Ariſtocratici Juvenes, aliter populares, aliter Regum ac principum liberi. hoc eſt, aliter juventus educanda eſt in regno, aliter in optimatum Imperio, aliter in populi: de quo paucis conſtat. Quæ tamen res Brutum impuliſſe mihi videtur, ut parta libertate, ſuſtulerit liberos ſuos, qui in regno nati atque educati erant. Deinde leges ad præſentem ſtatum conformandæ ſunt. Aliæ enim leges, teſte Philoſ: conveniunt regno, aliæ Democratiæ, aliæ Ariſtocratiæ. Quare de Auguſto Tacit: 3. Annal. *cum, multis abolitis, dediſſe jura quis pace & principe uteretur Reſpubl.* Hinc liquet, quandoquidem Imperium hodiernum à veteri illo Romano permultum declinat, etiam leges quaſdam antiquæ Reipubl. Romanæ hodiernæ minimè convenire; ut ſunt de imperio Principis, de dote, de ſucceſſionib. & id genus aliæ: quas tamen quidam JCti valde infruniti. promiſcue & veluti obtorto collo, ad præſentem Rempubl. torquere conantur. Tertiò, ad principia ſua reſolvenda eſt ſæpe reſpublica: quâ arte, nullam ad ſtatum conſervandum præſtantiorem eſſe notavit acutiſſimus Machiavellus.

Doli & conſilia ſineque ſimulatione.

Juventus pro natura Reipubl. educanda eſt.

Ariſtocratica inſtitutio.

Quare Brutus ſuſtulit liberos ſuos.

Leges Ariſtocratiæ.

Digitized by Google

reſſus. Hæc enim eſt natura Rerumpubl. ut facile ultrò aliquid attrahant, ſive ex progreſſu temporum, ſive ex incuria atque negligentia eorum qui Rempubl. adminiſtrant: quod ſi ſerpat ulterius, neque abſcindatur, facile in aliam rempubl. mutant. Nam, ut canit Poeta, *Si paulum ſummo diſceſſit, vergit ad imum.* Quare operam dabunt in Ariſtocratia viri Principes, ne facile cedant plebi: quod ajunt ſeniores Patrum apud Liv. lib. 3. *ut nimis feroces Juvenes patricios eſſe; ita malle, ſi modus excedendus eſſet ſuis quam adverſarijs ſupereſſe animos.* Deinde, ſicubi à jure ſuo diſceſſerunt, Rempubl. inſtar Chimicorum reſolvere, qualis apud Florentinos, teſte Machiavello, erat quinquennalis Reipubl. redintegratio. Idque in Italiæ urbibus fecit Fridericus Ænobardus, de quo Gunter. lib. 8.

Reſpublica ad principia ſua revocanda eſt.

Plebi minimè cedendum eſt.

Quinquennalis Florentinorum redintegratio.

Sed veterum leges, edictaque regia, longo
Juſtitio ſuppreſſa ſilent, quæ Carolus olim,
Quæ noſter vulgavit Otho; veſtigia Juris
Pauca ſui Italicis agnoſcit fiſcus in oris.
Conſulite in medium, quas me, vel ferre recentes,
Vel ſenium paſſas leges renovare, velitis.

Inprimis autem populus doceri debet, pecuniam publicam in Reipubl. ſalutem atque ſplendorem converti. Ideò publica ædificia exſtruenda ſunt; Academiæ aperiendæ; pontes, portus, templa ad magnificentiam aliquam exædificanda. Quæ publica munificentia ut Tac. 3. Annal. vocat, valde mitigat plebis ferociam. Qua in re Romani prudentiſſimi fuerunt, atque digniſſimi admiratione. *Voverat,* inquit, Tacit. de Capitolio Romano, *Tarquinius Priſcus rex bello Sabino, jeceratque fundamenta, ſpe magis futuræ magnitudinis, quam quo modicæ adhuc populi Rom: res ſufficerent. Pulſis vero Regibus, Horatius Pulvillus iterum conſul dedicavit, ea magnificentia, quam immenſæ poſtea populi Rom. opes ornarent potius, quam augerent.* Sed de his ſatis. πολλὰ γὰρ ἄλλως δογματίας.

Publica Romanorum munificentia.

CAP. XI.

Arcana Ariſtocratica contra regnum. Virum nimis excelſi animi in bellum ablegare, ſed cito revocare. Offerre urbanos honores, & non niſi præſenti. Ne quis diu magnum magiſtratum gerat: imò ne bis gerat; eaque omnia ſimulatione minuendæ moleſtiæ. Nimis elatum non præcipitare, ſed ſinere ut à ſe ipſo ruat.

Ne unus ſupra reliquos nimis creſcat. [illegible]

SEQUUNTUR nunc Arcana Ariſtocratica contra regnum: ſuntque hæc occultæ rationes, ne unus aliquis in Republica optimatum nimis potens fiat, adeoque imperium invadat. Circa quam rem maxima cura opus eſt, quod facile inter tot potentes, non nemo ſpem capit occupandæ dominationis. Ideo Sueton. de Cæſare. *Unus*, inquit, *ex eo tempore omnia in Republ. & ad arbitrium adminiſtravit:* Idem *Cæſar ſocietatem cum Pompeio & Craſſo iniit, ne quid ageretur in Republ quod diſſ*[illegible] *ulli è tribus.* In quo etiam Brutus rectè increpavit Ciceronem, quod nimiis efferendo honoribus adoleſcentem Octavium, adverſus Rempublicam armaſſet. Quod ſi nunc aliquis nimia potentia creverit, is in bellum ablegandus, ſed ſpecie honoris, & cito revocandus, vel ſimulatione minuendæ moleſtiæ, vel offerendo honores urbanos idque non aliter, niſi præſenti: quemadmodum etiam

In bellum ablegandus [illegible]. Rurſum [illegible] honores [illegible].

etiam Tiberius Germanico conſulatum obtulit, cujus munia præſens obiret, quo eum à curſu victoriarum abſtraheret. *Itaque non cunctatus eſt ultrà Germanicus, quanquam fingi ea, ſeque, per invidiam, parto jam decori abſtrahi intelligeret.* Hujus autem rei imprimis uſus eſt in Ariſtocratia, in qua nemini diu ſummum Imperium, ac præſertim bellicum, deſtinandum eſt. Ideo nefas fuit apud Romanos, Dictaturam ultra ſex menſes retinere teſte Pompon. Quod identidem graviter M. Tullius in Epiſt. ad Attic. de Cæſare. *Nam quid impudentius? tenuiſti provinciam per decem annos, non tibi à Senatu, ſed à te ipſo, per vim & per factionem datos: præterijt tempus, non legis, ſed libidinis tuæ; fac tamen legis: ut ſuccedatur, decernitur: impedis & ais, habe mei rationem; habe tu noſtrum. Exercitum habeas diutius quam populus juſſit, invito Senatu?* Quam etiam naturalem nobilitatis ſuperbiam, morandique in Imperijs cupiditatem, perſtringit C. Marius apud Paterculum. Quo magis cavendum eſt, ne quis eundem magiſtratum bis gerat; idque monuit Ariſtot. in Politic: Et M. Rutil. Cenſorinus iterum cenſor creatus, ad concionem populum vocatum, quam potuit graviſſima oratione corripuit, quod eam poteſtatem bis ſibi detuliſſent, cujus majores, quia nimis magna videretur, tempus coarctandum judicaſſent. Quare eodem cenſente, ut refert Plutar. Lata lex eſt, ne cui bis eum magiſtratum ambire liceret. Sic Athenis nemo potuit bis eſſe ἱππάρχης, teſte Polluce lib. 8. Eodem pertinet SCtum de tribunis militum creandis: *ne cujus ratio haberetur, qui eo anno tribunus plebis eſſet, neve quis reficeretur in annum tribunus plebis.* Verumenimvero nonnunquam accidit, ut unus in Republ: vel propter res geſtas, vel per collegarum negligentiam, potentiâ nimia creſcat: ibi tum frangendæ ſunt ejus vires; ſed per ambages, & circumductione aliquâ; ne ſi continuo præcipitetur, cauſam habeat extrema, eaque præcipitia,

Nemini diu magnum magiſtratum, præſertim bellicum, committen-

Naturalis nobilitatum, morandi in Imperijs, cupiditas

Nemini bis deferre eandem poteſtatem.

Elatum non præcipitare.

CAP. XIII. Ne magna imperia ab una familia præſcribantur.

mna, Julianum Mediceum pontificem fieri noluit; quod Pontificatum in una domo duobusque fratribus continuari, parum æquum ac maximè ambitioſum putaret, autore Jovio. Atque olim apud Livium lib. 1. Sabini, ſui corporis regem creari volebant, *ne, quia poſt Tatij mortem, ab ſua parte non erat regnatum, in ſocietate æqua poſſeſſionem imperij amitterent.* Quanquam regulariter jura publica præſcribi nequeunt: Præſcriptio enim temporis juri publico reſiſtere non debet. l. 6. C. De operib: publ.

CAP. XIII.

Arcana plebis ſophismata contra Optimates: & quomodò ingenia Democratica diſcernenda ſint à patricijs & regijs. Lex Licinia. Lex repetundarum. liberæ accuſationes. ne plebs penuria laboret.

Arcana Democratica ſophismata.

ATQUE horum præcipuus uſus eſt in Ariſtocratico ſtatu. Ceterum arcana Democratica contra optimates, pœne eadem ſunt, ſed inverſo ordine. Ita enim Ariſtoteles lib. 4. Polit. c. 13. ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις, πρὸς ταῦτ' ἀντισοφίζονται, τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις, μισθὸν πορίζουσιν, ἐκκλησιάζουσι, καὶ δικάζουσι, τοῖς δ' εὐπόροις οὐδεμίαν τάττουσι ζημίαν. *In populari autem ſtatu, contra hæc, alia excogitant. Pauperibus enim ſalaria conſtituunt, concionantibus atque judicantibus; divitibus autem, ac Patricijs, nullam pœnam imponunt.* Unde plebs ad magiſtratus contendit, inuitata mercede ac præmijs; Patricij verò ultrò à magiſtratu abſtinent. Et lib. 4. c. 9. ἐν ταῖς δημοκρατίαις, τοῖς μὲν ἀπόροις

πόροις μισθὸν τάττουσι· τοῖς δ' εὐπόροις οὐδεμίαν ζημίαν. In CAP. XIII.
populari ſtatu, plebi mercedem, divitib. pœnam nullam conſtituunt. Quod ait Livius lib. 4. *Eo impendi laborem atque periculum, unde emolumentum atque honos ſperetur.* Eadem eſt ratio circa arma & armorum uſum atque meditationes bellicas, quibus in Democratia cumprimis plebs vacare debet. Reſpublica enim, teſte Ariſtot. eſt eorum qui arma poſſident: quæ omnia ex ſuperioribus intelliguntur. Sunt & alia occulta conſilia in Imperio populi. Permagni enim intereſt in Democratia, eos imperare, qui & populares ſunt, & præſentem Imperij ſtatum amant. Qui diſtinctè diſcerni poſſunt in Hiſtoria Romana. Nam ſtante Republ. boni Ariſtocratici fuerunt App. Claudius, Coriolanus, Furius, Manlius, Cæſo. Contra, boni populares fuerunt & veluti magiſtri plebis, Servilius, Tit. Quintius, Menenius, Sicinius Virginius, alijque. hos libenter plebs in magiſtratu videt, illos Patricij: Quibus adde tertium genus eorum, qui regnum affectabant; quales erant Melius, & Manlius. De Manlio Livius lib. 6: *Vir, niſi in civitate libera natus eſſet, incomparabilis.* Sed & alia huc refero quorum familiam ducunt Lex Valeria, de qua Halicar: & Livius lib. 10. & lex Licinia, qua cautum fuit, ne quis civium plus poſſideret, quam quinquaginta jugerum. Ideo Tribuni pl. ad Patricios. *Auderent ne poſtulare, ut cum bina jugera agri plebi dividerentur, ipſis plus quingenta jugera habere liceret?* & lex repetundarum: id quod identidem monuit Ariſtot. in populari ſtatu, rationem rerum geſtarum à magiſtratu ſæpenumero petendam eſſe. quibus adde populares leges, popularem educationem, liberas accuſationes, quæ veluti arma fuerunt plebis Rom. adverſus Patricios. Sicut enim illæ calumniandi artes Reipubl. pernitioſiſſimæ ſunt; ita accuſationes liberæ maximum in Republ. uſum habent. Id tradit Livius lib. 2. *In exeuntem,* inquit, *Coriolanum è*

Boni Ariſtocratici cives.

Democratici cives.

Cives Regij.

Lex Licinia.

Lex repetundarum.

Libera accuſatio.

CAP. XIV.

curia impetus factus eſſet, ni peropportune diem tribuni dediſſent. Ubi ira eſt ſuppreſſa, ſe judicem quoque, ſe dominum vitæ necisque inimici factum videbat. Aliud enim calumniari, aliud prævaricari, aliud accuſare: quod docet Cujac. in obſervat. lib. 4. & 10. & vide hac de duos prudentiſſimos ſcriptores ac populares, Machiavellum & Ammiratem. Ac tamen recte monet Ariſt. in populari ſtatu magnam pœnam conſtitui oportere in eos qui crimen alicui ſternere intentaverint. Imprimis autem ijs, qui in Republ. populari imperant, cavendum eſt, ne plebs penuria laboret, neve cogatur à divitibus opem petere, ijsdemque ſe ſummittere. Ita enim primores Romani uſi ſunt occaſione annonæ, ad diſſolvendam tribuniciam poteſtatem. Deinde opera danda eſt, ut divites & nimis potentes per vectigalia, tributa, aliosque occultos ſed legitimos ſinus emungantur, adeoque ſemper maneat penes populum, & potentia, & ſumma autoritas atque majeſtas.

Accuſare & calumniari differunt.

Cavere ne plebs penuria laboret.

Annonam ſufficere plebi.

CAP. XIV.

Arcana Democratica contra regnum. Jurare neminem paſſurum regnare; bona regia diripere; deſtruere domum ejus qui regnum affectat; Regum imagines abolere; memoriam damnare; ſtatuas frangere. Innominabiles. Imperia non prorogare; cavere inteſtina bella, ὁδὸν Rerumpubl.

Omnium

CAP. XIV.

OMNIUM maximum periculum eſt in populari ſtatu, ab ijs, qui vel animi mobilitate novis Imperijs ſtudent, vel dominandi libidine ipſi imperium adfectant. Hæc eſt natura mortalium, non contentum eſſe præſenti ſtatu. Qui in libertate vivunt, regnum exoptant, qui in regno, libertatem. Multi nullo contenti ſunt Imperio, nullo Reipubl. genere, qui vix, dum hodie unum experti ſunt, cras aliud affectant, quod poſtridie identidem evertant: adeo ipſos quidem Judæos non potuit non pœnitere recuperatæ libertatis, Exod. 16. Contra hujuſcemodi reperta etiam ſunt arcana conſilia ſtabiliendæ libertatis: quale eſt illud Bruti, qui omnium primum, avidum novæ libertatis populum, ne poſtmodum flecti precibus aut donis regijs poſſet, jurejurando adegit, neminem Romæ paſſuros regnare, adeoque bona regia diripienda plebi dedit, ut contacta regia præda, ſpem in perpetuum cum his pacis amitteret, Livius lib. 2. Idem lib. 4. *Nec ſatis eſſe ſanguine ejus expiatum, niſi tecta parietesq; intra quæ tantum amentiæ conceptum eſſet, diſſiparentur, bonaq; contacta precijs regni mercandi publicarentur. Jubere itaq; quæſtores vendere ea bona, atq; in publicum redigere; domum deinde, ut monumento area eſſet, oppreſſa nefariæ ſpei dirui ex templo juſſit.* Quod etiam manſit ſub Imperatoribus. ita in lib. 2. tit. 53. De pac. ten: *bona ejus publicentur, & domus ejus deſtruatur.* Pulcra certe ratio confirmandi plebem alias inconſtantem, & vento mobiliorem. Quo nomine Ædui, ut refert Cæſ. 1. de bell. Gall. profectionem ſuam adverſus Gallos lege confirmarunt. Eandem ob cauſam nemini in Republ. Rom. licuit Tyranni imaginem habere. Ambros. 1. offic. *Tyranni aliquis imaginem habeat, nonne obnoxius eſt damnationi?* adeoque memoria tyrannorum eorumque qui regnum affectaverant, damnabatur. Nam poſtquam Manlius regnum affectaſſet, gentis Manliæ, decreto

Arcana conſilia conſervandæ libertatis.

Iurare neminem paſſurum regnare.

Bona regia diripere.

Ædes diruere.

Lege confirmare.

Tyrannorum imagines abolere.

Memoriam damnare.

CAP. XV.

decreto cautum eſt, ne quis deinde M. Manlius voca[illegible] tur. & Cic. 14. Philip *cuius totius conſulatus eſt ex omni[illegible] um monumentorum memoria revulſus.* & hi in jure Ca[illegible] nonico dicuntur innominabiles, ſicut & ſtatuæ eorum frangebantur: Juvenal.

Innominabiles.

Frangenda miſeram funeſtat imagine gentem.

Quibus artibus & plebi regnum inviſum redditur, & [illegible] gni memoria perpetua oblivione ſepelitur. Præcip[illegible] autem illa imperiorum diuturnitas atque prorogatio, in populari Repub. periculoſa eſt: quod ait Livius lib. [illegible] *Libertatis magna cuſtodia eſt, ſi magna imperia diutur[illegible] eſſe non ſinis, & temporis modus imponatur, quibus juris n[illegible] poteſt.* & lib. 9. clarius: *Triennium, inquit, & ſex menſe[illegible] trà quam licet Æmylia lege, cenſuram geram, et ſolus ger[illegible] hoc quidem jam regno ſimile eſt.* & lib. 3. de Decemv[illegible] *Idus Maiæ venère nullis ſubrogatis magiſtratibus; pri[illegible] pro decemviris, neque animus ad imperium inhibend[illegible] imminutis, neque ad ſpeciem honoris inſignibus prodeun[illegible] id vero regnum haud dubie videri, deploratur in perpet[illegible] um libertas.* Quod quidem propriè ſophiſma non e[illegible] eſt tamen occulta & neceſſaria ratio conſervandi de[illegible] cratiam, quarum aliquot alias vide apud Ariſtot. in P[illegible] lit: ſicut & illud, cavendas eſſe imprimis in hac Repu[illegible] ſeditiones ac bella civilia, quæ componi vix poſſ[illegible] Imperio ad unum devoluto: quod Tacitus de Au[illegible] refert, eum rempubl. diſcordijs civilibus feſſam nom[illegible] Principis ſub imperium accepiſſe. Quare ſcriptor q[illegible] dam Gallicus hujuſcemodi bella civilia ex Plutarcho, [illegible] fallor, appellat dolores, ſive ut Græci vocant ὠδῖνας re[illegible] publ. parturientis magnum aliquod regnum.

Haud diuturna Imperia.

Bella civilia evertere.

Bella civilia parturiunt regnum.

CAP. XV.

Arcana regia ſive Arcana Impe[illegible] rij contra plebem, πρόφασιν ac ti[illegible] gulum.

tulum excogitare occupati Imperij, colorem quærere. Lex regia, ſive lex Imperij. Lex Valeria. Donatio Conſtantini. Solymanni prætextus ad occupandam Romam. Veneti quomodo ſint Domini maris.

CAP. XV.

HACTENUS de Ariſtocraticis & Democraticis Arcanis. De regijs vero, quæ Cornel. Tac. appellat *Arcana Imperij*, fruſtra apud Ariſtotelem quæras. Itaque operæ pretium me facturum puto, ſi quædam etiam ex Scriptoribus alijs excerpſero, quæ latent, & vix ab ipſis autoribus exprimuntur: tum quod id à nemine hactenus factum eſt, tum etiam quod id maximum in Principatu uſum habet. Æquè enim difficile eſt, atque haud ſcio an difficilius, populum natum libertati, cujus, ut ait Jovius, dulciſſimum nomen eſt, ad regni leges cogere atque aſſuefacere. Quo majori opus fuit prudentia illis, qui libertate plebi erepta, regni fundamenta valida jecerunt. Cujus rei multæ ſunt artes, qualis eſt illa. Excogitare prætextum ſive πρόφασιν occupati Imperij. Unde Salluſtius appellat legitimum Imperium, veluti de Romanis in bello Catilin: *Imperium legitimum, nomen Imperij regium habebant*. Tiberius certe famæ dedit, ut vocatus electusque potius videretur, quàm per uxorium ambitum & ſenili adoptione irrepſiſſe. Idem de Nerone Seneca in Octavia,

Arcana Imperij.

Colorem & titulum quærere occupati Imperij.

Licet ingratum
Diræ pudeat munere matris
Hoc Imperium cepiſſe.

Pleraque enim regna vi & bello, nonnunquam per ſcelera, occupantur, qui titulus quandoquidem invidioſus

Titulus invidioſus.

CAP. XVII. Eadem arte Joannes ille Baſilides Muſcoviæ dux uſus fa- iſſe legitur. Talis autem Theophraſto εἴρων dicitur. Ita enim in Characteribus. *Quicquid agit cavillator, clam id habet, & ſe adhuc deliberaturum dicit.* Unde etia- lege cautum eſt, ne magiſtratus, eos tutores crearent, q- ſe ipſos volunt ingerere; quive, ut creentur, pecuni- dant. hos enim pœnæ obnoxios eſſe promulgatum e- l. 21. D. de tutor. & curat. & l. 25. D. de Procura- *Non ferendus eſt procurator, qui ſibi adſerit procuratio- nem: nam hoc ipſo ſuſpectus eſt, qui operam ſuam inge- invito.* Hinc Alexan: Imp. dicere ſolitus eſt invito- non ambientes, in Rempubl. collocandos eſſe. Et ve- ob hanc cauſam hujuſcemodi acciſmum finxerunt pri- Imperatores. Circa quam rem tamen magna difficul- eſt. Talis enim cunctatio, quamdiu non apparet, dign- tatem & uſum habet ſuum, ubi verò erumpit & palam fit, inepta eſt atque ridicula. quales ſunt illi, qui qua- cupidiſſimè ambiunt, ita recuſant, ut ipſorum libido a- que aviditas vel cæcis appareat. Idque Tacit. notat Blæſo. *Hic Blæſus, cum legeretur Procos. Africæ, reſp- dit ſpeciè recuſantis; ſed neque eadem aſſeveratione & c- ſenſu adulantium auditus eſt: exin promtum quod mul- rum intimis queſtibus tegebatur &c.*

Qui operam ſuam ingerit, ſuſpectus eſt.

CAP. XVII.

Otium plebi auferre. diſcerne- re cōtumaces ab obſequioſis. Ἀντίπτχοι. contumaces. Elati ſu- pra modum hominis privati feroces. plus quam civilia agi- tantes. Recalcitrantes Maje- ſtati

ſtati: Modeſti, obſequioſi, obſequio graſſantes, ἄρεσκοι, Placentini, Courtiſan, Hoffleutte; & notatur ingeniorum diverſitas in magnis civitatibus. CAP. XVI.

Sicut autem cum in regno, tum in alijs Rebuspubl. plebs ab Imperijs & armorum exercitio abſtrahenda eſt, ita è contrario nonnunquam expedit. Reipubl. plebem, eosque omnes qui præſenſentem Reipubl. ſtatum oderunt, in bellum mittere. Id quod maximi Imperatores ac Principes ſæpenumerò obſervarunt. Quod ſi bello opus non eſt, ibi tum alijs modis plebs fatiganda eſt, veluti Herodes ille, de quo Joſephus lib. 15. cap. 13. *eum caviſſe conjurationes ac turbas, quod otium abſtulerit plebi, eumque ſemper laboribus fatigaverit.* Idem Ariſtot. lib. 6. Polit. innuit. Hinc Livius lib. 6. *Timor*, inquit, *inde Patres inceſſit, ne ſi dimiſſus exercitus foret, rurſus cœtus occulti conjurationesq́; fierent.* & lib. 3. *Nunc cernentes, ex otio illo brevi, multiplex bellum oriturum.* Ea enim eſt natura plebis, ut in periculo conſtituta citius & facilius officium ſuum faciat, quam ubi omnia feliciter eunt. Quo etiam nomine nonnunquam novos hoſtes quæſiverunt Romani vel inviti, ut videre eſt apud Livium lib. 3. *Secundæ* enim, inquit, *res extemplo urbanos motus excitaverunt.* Sed imprimis diſcernere hîc quoque operæ pretium eſt civium animos, eosque tanquam ſuſpectos notare, qui nimium popularitati ſtudent. hi enim facile plebis animos quoquo verſum torquent ac rapiunt; quod libertatis avidi, præſentem Rempubl. contemnunt, quos Ariſto. appellat ἀντιτέχνους, καὶ περὶ τὴν ἀρχὴν ἐμποδίους. Corn. Tacit: nunc *contumaces* vocat, nunc *feroces*, nunc *turbidos*,

Vulgus occupatum tenere bello, alijsque negotijs.

περὶ τὴν ἀρχὴν ἐμποδίους. Turbidi-

L nunc

CAP. XII.

ac Reipubl. periculoſiſſima, experiundi: idque Pe monuit, teſte Valer. lib. 7. c. 2. ut præcipuæ nobil & concitati ingenij juvenes refrenentur. Nimio verò vore ac profuſa indulgentia paſti, quo minus potentia obtineant, ne impediantur: *quod ſtultum ſit & inut eas obtrectare vires, quas ipſe foveris.* Quare objicien ſunt illi rationes, per quas à ſe ipſo ruat, *invidiaq́, fla ma ac via*, ut loquitur Livius, *ſuggerenda:* veluti Manl pud eundem. *Quem cum plebe aggredimur, quem per ipſam plebẽ tutius eſt aggredi, ut ſuis ipſe oneratus viribus ruat.* Sic Mecænas, teſte Paterculo, per ſummam quietem & di mulationem ſpeculatus eſt prçcipitis cõſilia juvenis, & mira celeritate, nullaq; cum perturbatione aut rerũ aut ho nũ, oppreſſo Lepido, novi ac reſurrecturi belli civilis ext tinxit incendium. quam aſtutiam etiam calluit Alexand à quo Philotas ad ultimas epulas invitatus eſt: & Rex, n cęnare modo, ſed etiam familiariter conloqui cum eo q damnaverat, ſuſtinuit. Et Tiberius, Libonem delatum affectati regni, ornavit præturâ, convictibus adhibuit, non vultu alienatus, non verbis commotior, cunctaque ejus cta factaque, cum prohibere poſſet, ſcire malebat.

Suggerere flammam invidiæ.

Ut ſuis oneratus viribus ruat.

CAP. XII.

Factiones alere; ſed cavere ne erumpant; vel arte dirimere. Πολιτικὸν opus. Πολιτικὸν σπέρμα. Ne duo ex una familia uno tempore in Senatu ſint. Ne magna Imperia in una familiâ continuentur.

CATONIS, aliorumque prudentiſſimorum virorum ſententia fuit, expedire Reipubl. ut factiones atque diſcordiæ ſint inter viros magnos & potentes

CAP. XII.

[illegible]tes. Quorum ego ſententiam non attenuabo. Ceterum diſcordiam ordinum, Livius ait, venenum eſſe Reipubl. Adeoque paucorum gubernatio, teſte Ariſtot. 5. Polit. 6. ſi concors eſt, non facile à ſe ipſo ruit, quod inſtar oraculi eſſe debet optimatibus. Propter quam cauſam Fabius, Tiberius Gracchus, alijque, privata odia publicis utilitatibus remiſerunt. Quod ſi nunc factiones ſerpunt inter civitatis principes, hæ artificioſè ac prudenter dirimendæ ſunt. Quod ni fiat, hujuſcemodi æmulatio erumpit tandem, facitque ut alteruter, & à victoria potens, & à dominandi libidine efferatus, imperium & dominationem ſolus invadat. Quæ res poſtea, cum in ſtatum reipubl. deducit, teſte Pomponio & Tacito, ut pacis interſit, omnem poteſtatem in unum conferri: idque ipſe M. Tullius vel invitus fatetur, cum ſtatum fuiſſe Reipubl. Romanæ, ut eam unius conſilio atque cura gubernari fuerit neceſſe. Verum hac in re arte opus eſt atque ſingulari prudentia: adeoque Cicero appellavit πολιτικὸν opus, veluti in dirimendis controverſijs Cæſaris & Pompeij. *Utinam*, inquit, *in hac miſeria Reipubl. πολιτικὸν opus efficere, & navare mihi liceat*, lib. 9. Ep. 11. ad Attic. Et Baldus in epiſtola quadam ad Cic: *Quod ſi Pompejus & Cæſar conjungi poſſint, me ſatis vixiſſe putabo.* Eſt πολιτικὸν opus, arduum opus ac difficile. Sic idem Cicero πολιτικὸν σκέμμα: quæſtio politica, quæ difficultatem habet. *Eſt*, inquit epiſt. 1. lib. 10. ad Attic. *Τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, veniendumne ſit in conſilium Tyranni, ſi is aliqua de re bona deliberaturus ſit.* Ceterum ad unius etiam potentiam, quæ in Republ. optimatum formidoloſa eſt, infringendum arcanum illud quod ab Æduis uſurpatum reppério apud Cæſar. in Comment: ne duo ex una familia, vivo utroque, non ſolum magiſtratus eſſent, ſed ne quidem uno tempore in Senatu, quamvis etiam hoc ipſum periculo non caret, ut innuit Ariſtot. 5. Polit. Eadem cauſa fuit, quare Pompejus Colu-

mna,

συμφωνία Patriciorum.

Factiones artificioſè dirimere.

πολιτικὸν opus.

σκέμμα πολιτικόν.

Ne duo vel plures ex una familia magiſtratum gerant, eodem tempore.

Digitized by Google

CAP. XIII. Ne magna Imperia ab una familia præſcribantur.

mna, Julianum Mediceum pontificem fieri noluit; qu[illegible] Pontificatum in una domo duobusque fratribus c[illegible]nuari, parum æquum ac maximè ambitioſum put[illegible] autore Jovio. Atque olim apud Livium lib. 1. S[illegible], ſui corporis regem creari volebant, *ne, quia poſt Tatij mortem, ab ſua parte non erat regnatum, in ſocietate æqua poſſeſſionem imperij amitterent.* Quanquam regulariter jura publica præſcribi nequeunt: Præſcriptio enim temporis juri publico reſiſtere non debet. l. 6. C. De operib: publ.

CAP. XIII.

Arcana plebis ſophiſmata contra Optimates: & quomodo ingenia Democratica diſcernenda ſint à patricijs & regijs. Lex Licinia. Lex repetundarum. liberæ accuſationes. ne plebs penuria laboret.

Arcana Democratica ſophiſmata.

ATQUE horum præcipuus uſus eſt in Ariſtocratico ſtatu. Ceterum arcana Democratica contra optimates, pœne eadem ſunt, ſed inverſo ordine. Ita enim Ariſtoteles lib. 4. Polit. c. 13. ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις, πρὸς ταῦτ' ἀντισοφίζονται, τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις, μισθὸν πορίζουσιν, ἐκκλησιάζουσι, ἢ δικάζουσι, τοῖς δ' εὐπόροις οὐδεμίαν τάττουσι ζημίαν. *In populari autem ſtatu, contra hæc, alia excogitant. P[illegible]peribus enim ſalaria conſtituunt, concionantibus atque judicantibus; divitibus autem, ac Patricijs, nullam pœnam imponunt.* Unde plebs ad magiſtratus contendit, [illegible]cta mercede ac præmijs; Patricij verò ultrò à magiſtratu abſtinent. Ex lib. 4. c. 9. ἐν ταῖς δημοκρατίαις, τοῖς [illegible] ἀπόροις

πόροις μισθὸν τάττουσι· τοῖς δ' εὐπόροις ὐδεμίαν ζημίαν. *In populari ſtatu, plebi mercedem, divitib. pœnam nullam conſtituunt.* Quod ait Livius lib. 4. *Eo impendi laborem atque periculum, unde emolumentum atque honos ſperetur.* Eadem eſt ratio circa arma & armorum uſum atque meditationes bellicas, quibus in Democratia cumprimis plebs vacare debet. Reſpublica enim, teſte Ariſtot. eſt eorum qui arma poſſident: quæ omnia ex ſuperioribus intelliguntur. Sunt & alia occulta conſilia in Imperio populi. Permagni enim intereſt in Democratia, eos imperare, qui & populares ſunt, & præſentem Imperij ſtatum amant. Qui diſtinctè diſcerni poſſunt in Hiſtoria Romana. Nam ſtante Republ. boni Ariſtocratici fuerunt App. Claudius, Coriolanus, Furius, Manlius, Cæſo. Contra, boni populares fuerunt & veluti magiſtri plebis, Servilius, Tit: Quintius, Menenius, Sicinius Virginius, alijque. hos libenter plebs in magiſtratu videt, illos Patricij: Quibus adde tertium genus eorum, qui regnum affectabant; quales erant Melius, & Manlius. De Manlio Livius lib. 6: *Vir, niſi in civitate libera natus eſſet, incomparabilis.* Sed & alia huc refero quorum familiam ducunt Lex valeria, de qua Halicar: & Livius lib. 10. & lex Licinia, qua cautum fuit, ne quis civium plus poſſideret, quam quinquaginta jugerum. Ideo Tribuni pl. ad Patricios. *Auderent ne poſtulare, ut cum bina jugera agri plebi dividerentur, ipſis plus quingenta jugera habere liceret?* & lex repetundarum: id quod identidem monuit Ariſtot. in populari ſtatu, rationem rerum geſtarum à magiſtratu ſæpenumero petendam eſſe. quibus adde populares leges, popularem educationem, liberas accuſationes, quæ veluti arma fuerunt plebis Rom. adverſus Patricios. Sicut enim illæ calumniandi artes Reipubl. pernitioſiſſimæ ſunt; ita accuſationes liberæ maximum in Republ. uſum habent. Id tradit Livius lib. 2. *In exeuntem,* inquit, *Coriolanum è curia*

CAP. XIII.

Boni Ariſtocratici cives.

Democratici cives.

Cives Regij.

Lex Licinia.

Lex repetundarum.

Libera accuſatio.

Digitized by Google

CAP. XIV.

curia impetus factus esset, ni peropportunè diem tribuni di-ſſent. Ubi ira eſt ſuppreſſa, ſe judicem quisque, ſe dominum vita necisque inimici factum videbat. Aliud eſt enim calumniari, aliud prævaricari, aliud accuſare: quod docet Cujac. in obſervat. lib. 4. & 10. & vide hac de re duos prudentiſſimos ſcriptores ac populares, Machiavellum & Ammiratem. Ac tamen recte monet Ariſt. in populari ſtatu magnam pœnam conſtitui oportere iis, qui crimen alicui temere intentaverint. Imprimis autem ijs, qui in Republ. populari imperant, cavendum eſt, ne plebs penuria laboret, neve cogatur á divitibus opem petere, ijsdemque ſe ſummittere. Ita enim primores Romani uſi ſunt occaſione annonæ, ad diſſolvendam tribuniciam poteſtatem. Deinde opera danda eſt, ut divites & nimis potentes per vectigalia, tributa, alios qui occultos ſed legitimos ſinus emungantur, adeoque ſemper maneat penes populum, & potentia, & ſumma autoritas atque majeſtas.

Accuſare & calumniari differunt.

Cavere ut plebs penuria laboret.

Annonam ſufficere plebi.

CAP. XIV.

Arcana Democratica contra regnum. Jurare neminem paſſurum regnare; bona regia diripere; deſtruere domum ejus qui regnum affectat; Regum imagines abolere; memoriam damnare; ſtatuas frangere. Innominabiles. Imperia non prorogare; cavere inteſtina bella, ὀδύνας Rerumpubl.

Omnium

CAP. XIV.

OMNIUM maximum periculum eſt in populari ſtatu, ab ijs, qui vel animi mobilitate novis Imperijs ſtudent, vel dominandi libidine ipſi imperium adfectant. Hæc eſt natura mortalium, non contentum eſſe præſenti ſtatu. Qui in libertate vivunt, regnum exoptant, qui in regno, libertatem. Multi nullo contenti ſunt Imperio, nullo Reipubl. genere, qui vix, dum hodie unum experti ſunt, cras aliud affectant, quod poſtridie identidem evertant: adeo ipſos quidem Judæos non potuit non pœnitere recuperatæ libertatis, Exod. 16. Contra hujuſcemodi reperta etiam ſunt arcana conſilia ſtabiliendæ libertatis: quale eſt illud Bruti, qui omnium primum, avidum novæ libertatis populum, ne poſtmodum flecti precibus aut donis regijs poſſet, jurejurando adegit, neminem Romæ paſſuros regnare, adeoque bona regia diripienda plebi dedit, ut contacta regia præda, ſpem in perpetuum cum his pacis amitteret, Livius lib. 2. Idem lib. 4. *Nec ſatis eſſe ſanguine ejus expiatum, niſi tecta parieteſq; intra quæ tantum amentiæ conceptum eſſet, diſſiparentur, bonaq; contacta precijs regni mercandi publicarentur. Jubere itaq; quæſtores vendere ea bona, atq; in publicum redigere; domum deinde, ut monumento area eſſet oppreſſæ nefariæ ſpei dirui ex templo juſſit.* Quod etiam mansit ſub Imperatoribus. ita in lib. 2. tit. 53. De pac. ten: *bona ejus publicentur, & domus ejus deſtruatur.* Pulcra certe ratio confirmandi plebem alias inconſtantem, & vento mobiliorem. Quo nomine Ædui, ut refert Cæſ. 1. de bell. Gall. profectionem ſuam adverſus Gallos lege confirmarunt. Eandem ob cauſam nemini in Republ. Rom. licuit Tyranni imaginem habere. Ambros. 1. offic. *Tyranni aliquis imaginem habeat, nonne obnoxius eſt damnationi?* adeoque memoria tyrannorum eorumque qui regnum affectaverant, damnabatur. Nam poſtquam Manlius regnum affectaſſet, gentis Manliæ,

Arcana conſilia conſervandæ libertatis.

Iurare neminem paſſurum regnare.

Bona regia diripere.

Ædes diruere.

Lege confirmare.

Tyrannorum imagines abolere.

Memoriam damnare.

CAP. XV.

decreto cautum eſt, ne quis deinde M. Manlius vo[illegible]tur. & Cic. 14. Philip *cujus totus conſulatus eſt ex omnium monument[illegible]um memoria revulſus.* & hi in jure Canonico dicuntur innominabiles, ſicut & ſtatuæ corum frangebantur: Juvenal.

Innominabiles.

Frangenda miſeram funeſtat imagine gentem.

Quibus artibus & plebi regnum inviſum redditur, & regni memoria perpetua oblivione ſepelitur. Præcipu[illegible] autem illa imperiorum diuturnitas atque prorogatio, in populari Repub. periculoſa eſt: quod ait Livius li[illegible] 4. *Libertatis magna cuſtodia eſt, ſi magna imperia diuturna eſſe non ſinas, & temporis modus imponatur, quibus juris [illegible] poteſt.* & lib. 9. clarius: *Triennium*, inquit, *& ſex menſ[illegible] trà quam licet Æmylia lege, cenſuram geram, et ſolus ger[illegible], hoc quidem jam regno ſimile eſt.* & lib. 3. de Decem[illegible]. *Idus Maiæ venère nullis ſubrogatis magiſtratibus, pri[illegible] pro decemviris, neque animus ad imperium inhibend[illegible] imminutus, neque ad ſpeciem honoris inſignibus prodeun[illegible] id vero regnum haud dubie videri, deploratur in perpe[illegible]um libertas.* Quod quidem propriè ſophisma non [illegible], eſt tamen occulta & neceſſaria ratio conſervandi democratiam, quarum aliquot alias vide apud Ariſtor. in Polit: ſicut & illud, cavendas eſſe imprimis in hac Repub[illegible] ſeditiones ac bella civilia, quæ componi vix poſſun[illegible], [illegible] Imperio ad unum devoluto: quod Tacitus de Augu[illegible] refert, eum rempubl. diſcordijs civilibus feſſam nom[illegible] Principis ſub imperium accepiſſe. Quare ſcriptor [illegible]dam Gallicus hujuſcemodi bella civilia ex Plutarcho, n[illegible] fallor, appellat dolores, ſive ut Græci vocant ὠδῖνας re[illegible]publ. parturientis magnum aliquod regnum.

Haud diuturna imperia.

Bella civilia evertere.

Bella civilia parturiunt regnum.

CAP. XV.

Arcana regia ſive Arcana Imperij contra plebem. πρόφασιν ac titulum

tulum excogitare occupati Imperij, colorem quærere. Lex regia, ſive lex Imperij. Lex Valeria. Donatio Conſtantini. Solymanni prætextus ad occupandam Romam. Veneti quomodo ſint Domini maris.

Hactenus de Ariſtocraticis & Democraticis Arcanis. De regijs vero, quæ Cornel. Tac. appellat *Arcana Imperij*, fruſtra apud Ariſtotelem quæras. Itaque operæ pretium me facturum puto, ſi quædam etiam ex Scriptoribus alijs excerpſero, quæ latent, & vix ab ipſis autoribus exprimuntur: tum quod id à nemine hactenus factum eſt, tum etiam quod id maximum in Principatu uſum habet. Æquè enim difficile eſt, atque haud ſcio an difficilius, populum natum libertati, cujus, ut ait Jovius, dulciſſimum nomen eſt, ad regni leges cogere atque aſſuefacere. Quo majori opus fuit prudentia illis, qui libertate plebi erepta, regni fundamenta valida jecerunt. Cujus rei multæ ſunt artes; qualis eſt illa. Excogitare prætextum ſive πρόφασιν occupati Imperij. Unde Salluſtius appellat legitimum Imperium, veluti de Romanis in bello Catilin: *Imperium legitimum, nomen Imperij regium habebant.* Tiberius certe famæ dedit, ut vocatus electusque potius videretur, quam per uxorium ambitum & ſenili adoptione irrepſiſſe. Idem de Nerone Seneca in Octavia,

Arcana Imperij.

Colorem & titulum quærere occupati Imperij.

Licet ingratum
Diræ pudeat munere matris
Hoc Imperium cepiſſe.

Pleraque enim regna vi & bello, nonnunquam per ſcelera, occupantur, qui titulus quandoquidem invidioſus

Titulus invidioſus.

CAP. XV. eſt & violentus; conſultius eſt ementiri Imperij Leges, & SCta, vel ſaltem invitis extorquere, quæ poſtea omnibus alijs poſtpoſitis ſola & veluti ἐν ἀινιγμοῖς magnifice oſtentanturi, ὅπως, ut ait Xiphil: μηδὲν δόσεως ἄνευ ἔχειν δοκῶσιν. hoc eſt, ut omnia habere videantur conceſſa populi. Sicut etiam *in contractibus privatis color quæritur* ut ait Julian. l. 7. ff. de SCto Maced. Quo certior ſum legem regiam, quæ de Imperio Principis lata dicitur, quâve populus ei, & in eum, omne imperium ſuum & poteſtatem conceſſit, ante Veſpaſiani imperium nullam fuiſſe, vel ſi fuit, aut emendicata eſt, aut vi extorta, quicquid alij ſentiant. Veluti Sylla, fretis exercitu ac legionibus in urbem admiſſis, Dictatorem ſe in annos 53. lege Valeria creari juſſit, quam tamen legem M. Tullius negat fuiſſe legem. Sic Auguſtus conſulatum 20. ætatis anno invaſit, admotis hoſtiliter ad urbem legionibus, miſſiſque qui ſibi nomine exercitus depoſcerent: cum quidem cunctante Senatu, Cornelius Centurio princeps legationis rejecto ſagulo, oſtendens gladij capulum non dubitavit in curia dicere: *hic faciet, ſi vos non feceritis* Tranquill. in Auguſto. Et Coſmus Medices poſt Alexandri cædem ſenatum Florentinum coëgit, ut ſe perpetuum ducem creare[t]. De donatione Conſtantini, nemo eſt tam bardus quin idem ſentiat: & eruditè nuper hoc præter doctiſſ. Hottomannum oſtendit Gentilettus in Apologia. Quin etiam ingenuè, καὶ ἀφελῶς, ipſe Pontifex Paulus III. reſpondit, quærenti de Jure pontificatus totque Principatuum titulo: *O te*, inquit, *hominem ſcholaſticum & omnium rerum ignarum, qui imperij jus quæris, quod jam à tot annis contra omnium vim poſſidemus ac ferro defendimus:* Eandem fraudem faſſus eſt Solymannus; Romam ad Ottomannos pertinere, propterea quod à Conſtantino, in præjudicium ſucceſſorum, alienata ſit. Veneti certè Dominatum maris non alio titulo ſe obtinere publicè profeſſi ſunt, quam bello & victoria: ut conſtat ex arguta & ingenua reſponſione miſſa ad Pontificem.

Lex Regia.

Lex Valeria de Imperio Syllæ.

Coſmus perpetuus Dux creatus ab Senatu invito.

Donatio Conſtantini.

Imperium Pontificum.

Turcarũ prætextus in occupãda Roma.

Veneti Domini maris jure victoriæ.

CAP. XVI.

Ἀκκισμὸς, ſive tergiverſatio in accipiendo imperio. ἴξων ſemper deliberat. Ingerens ſe ſuſpectus fit. Blæſi inepta recuſatio.

EADEM ratio eſt infatuandi plebem, quoties ij, quibus imperia & dignitates demandantur, ita ſe fingunt atque componunt, ut videantur inviti illud agere, quod agunt. Græci eleganter appellarunt ἀκκισμὸν, ab Acco illa, quæ quod cupiebat, curioſiſſimè recuſabat. Cujus rei duplex uſus eſt. Nam hac recuſatione cùm aliorum ſententia elicitur; quod de Tiberio refert Tacitus, *eum ad introſpiciendas procerum voluntates induxiſſe dubitationem*; tum plebs magis magiſque accenditur ad rem, quam intendit, efficiendam. Id ait Livius lib. 6. *Licinius,* inquit, *Sextiusq; cùm tribunorum plebis creandorum indicta comitia eſſent, ita ſe gerere, ut negando omnia, ſibi velle continuari honorem acerrimè accenderent ad id, quod diſſimulando petebant plebem.* Quam artem egregiè calluit Auguſtus, de quo Tac. 1. Annal. *eum ſpecie recuſantis flagrantiſſimè cupiviſſe:* & de Tiberio idem Tacit: *Ambiguus imperandi:* & Sueton: *tandem* inquit, *quaſi coactus, & querens miſeram & oneroſam ſibi injungi ſervitutem, recepit Imperium, nec tamen aliter, quàm ut depoſiturum ſe quandoq; ſpem faceret.* Qualem dubitationem etiam bellè finxit Otto Imp. factus: qui, teſte eodem Sueton. *quaſi raptus de publico, & ſuſcipere Imperium vi coactus geſturusq;, communi omnium arbitrio palatium petijt.* Hinc Arbiter:

Vſus Acciſmi.

Dubitationem indicere.

Nolo, quod cupio ſtatim tenere,
Nec victoria mi places parata.

Eadem

Digitized by Google

CAP. XVII.

Eadem arte Joannes ille Baſilides Muſcoviæ dux uſus fu-
iſſe legitur. Talis autem Theophraſto εἴρων dicitur, ita
enim in Characteribus. *Quicquid agit cavillator, clam*
id habet, & ſe adhuc deliberaturum dicit. Unde etiam
lege cautum eſt, ne magiſtratus, eos tutores crearent, qui
ſe ipſos volunt ingerere; quive, ut creentur, pecuniam
dant. hos enim pœnæ obnoxios eſſe promulgatum eſt
l. 21. D. de tutor. & curat. & l. 25. D. de Procurat.
Non ferendus eſt procurator, qui ſibi adſerit procuratio-
nem: nam hoc ipſo ſuſpectus eſt, qui operam ſuam ingerit
invito. Hinc Alexan: Imp. dicere ſolitus eſt invitos
non ambientes, in Rempubl. collocandos eſſe. Et ...
ob hanc cauſam hujuſcemodi accismum finxerunt pri...
Imperatores. Circa quam rem tamen magna difficul...
eſt. Talis enim cunctatio, quamdiu non apparet, digni-
tatem & uſum habet ſuum, ubi verò erumpit & pala...
fit, inepta eſt atque ridicula. quales ſunt illi, qui quo...
cupidiſſimè ambiunt, ita recuſant, ut ipſorum libido ...
que aviditas vel cæcis appareat. Idque Tacit. notat ...
Blæſo. *Hic Blæſus, cum legeretur Procos. Africa, reſ...*
dit ſpecie recuſantis; ſed neque eadem aſſeveratione & ...
ſenſu adulantium auditus eſt: exin promtum quod mult...
rum intimis queſtibus tegebatur &c.

Qui operam ſuam ingerit, ſuſpectus eſt.

CAP. XVII.

Otium plebi auferre. diſcerne-
re cōtumaces ab obſequioſis.
Ἀντίτεχνοι. contumaces. Elati ſu-
pra modum hominis privati
feroces. plus quam civilia agi-
tantes. Recalcitrantes Maje-
ſtati

ſtati: Modeſti, obſequioſi, obſequio graſſantes, ἀρεσκοι, Placentini, Courtiſan, Hoffleutte; & notatur ingeniorum diverſitas in magnis civitatibus. CAP. XVII

SICUT autem cum in regno, tum in alijs Rebuspubl. plebs ab Imperijs & armorum exercitio abſtrahenda eſt, ita è contrario nonnunquam expedit. Reipubl. plebem, eosque omnes qui præſenſentem Reipubl. ſtatum oderunt, in bellum mittere. Id quod maximi Imperatores ac Principes ſæpenumerò obſervarunt. Quod ſi bello opus non eſt, ibi tum alijs modis plebs fatiganda eſt, veluti Herodes ille, de quo Joſephus lib. 15. cap. 13. *eum caviſſe conjurationes ac turbas, quod otium abſtulerit plebi, eumque ſemper laboribus fatigaverit.* Idem Ariſtot. lib. 6. Polit. innuit. Hinc Livius lib. 6. *Timor*, inquit, *inde Patres inceſſit, ne ſi dimiſſus exercitus foret, rurſus cœtus occulti conjurationesq; fierent.* & lib. 3. *Nunc cernentes, ex otio illo brevi, multiplex bellum oriturum.* Ea enim eſt natura plebis, ut in periculo conſtituta citius & facilius officium ſuum faciat, quam ubi omnia feliciter eunt. Quo etiam nomine nonnunquam novos hoſtes quæſiverunt Romani vel inviti, ut videre eſt apud Livium lib. 3. *Secunda* enim, inquit, *res extemplo urbanos motus excitaverunt.* Sed imprimis diſcernere hîc quoque operæ pretium eſt civium animos, eosque tanquam ſuſpectos notare, qui nimium popularitati ſtudent. hi enim facile plebis animos quoquo verſum torquent ac rapiunt; quod libertatis avidi, præſentem Rempubl. contemnunt, quos Ariſto. appellat ἀυθεκάστους, ϗ̀ περὶ τὴν ἀρχὴν ὑποπτεύοντας. Corn. Tacit: nunc *contumaces* vocat, nunc *feroces*, nunc *turbidos*,

Vulgus occupatum tenere bello, alijsque negotijs.

περὶ τὴν ἀρχὴν ὑποπτεύοντας. Turbidi.

L nunc

CAP. XVII.

Violenti. Contumaciæ ſuſpecti. Scelerati. Impij. Populares.

nunc *violentos*, item *plus quam civilia agitantes*. Livius lib. 4. *elatos ſupra modum hominis privati*; Curtius *contumaciæ ſuſpectos*, lib. 6. de Philota: *non quidem ſ[illegible] ſed contumaciæ ſuſpectum*; Ammianus *recalcitrantes Majeſtati*; Calpurn: *Sceleratos. Sceleratus*, inquit, *ingenijs & plus quam civilia agitantibus, non dominari, inſtar ſervu-tus eſt*; poſteriores Impp. *impios & Majeſtatis hoſtes*. Hinc Tacit. de Druſo: *diſplicere regnantibus civilia filiorum ingenia*; & de Agrippina, *eam popularibus ſtudijs inhiare dominationi*, & de Aruntio, *eum plus quam civilia a[illegible]re, Pollionisq́, Aſinij patris ferociam retinere*. Quali[illegible] rat etiam Avidius ille Caſſius, de quo Volcatius: *oderat tacitè principatum, nec ferre poterat Imperatorium nomen*. & de quo Verus apud eundem. *Omnia ei noſtra diſplicent, opes non mediocres parat, litteras noſtras ridet*. Contra vero magni facit Princeps eos, qui dominationi [illegible] & præſenti Imperio favent, &c, ut cum Horatio loquar *obſequio graſſantur*. Hinc Tac. lib. 3. Ann. *Quibus clari[illegible]do ſua obſequijs protegenda erat*. Hi enim præſentem Reipubl. ſtatum amant. ideo Tacitus appellat *modeſtos*

Servitio prompti.

obſequioſos, ſervitio promtos; Græci ἀρέσκους, Latini *be[illegible] placidos homines*, quaſi dicas Placentinos. hodie ſunt curtiſani ſive hoffleutte; Ariſtot: βασιλευτὸν γένος [illegible]των: quales erant Sabinus, Capito, Vitellius, alijve quos vulgus hodie appellat Aulicos Politicos. Ceterum hu-

Ingeniorum diverſitas in vaſtis Rebuſp.

juſcemodi ingeniorum diverſitas in pleriſque magnis & vaſtis civitatibus repperitur, in quibus alij Ariſtocratici ſunt, alij plebeij & populares, alij principum partibus favent, alij patriciorum, & factionibus ſtudent, ut de urbe quadam Joniæ teſtatur Ariſtotel. 5. Polit. cap. 3. & Plutarchus de Athenis, & de Pariſijs Monſtroletus & de Atrebatibus Cominæus: eamque rem naturæ locorum & intervallis aſcribit Ariſtoteles.

Arcana

CAP. XVIII.

Arcana regia contra Patricios. Ne quis ſententiam dicat ſuper comitijs. Ne comitia Magiſtratuum in quinqennium habeantur. Ut conſul quinquennio poſt in provinciam eat. Ne quis proprio ſumtu ludos edat. Ut Præfecti Prætorio ſint viri togati, viri Principales.

In Senatu Romano, ſub Tiberio, Aſinij Galli ſententia fuit, ut magiſtratuum comitia in quinquennium haberentur, & ut princeps duodecim candidatos in annos ſingulos nominaret. Ubi Tacit. 2. Annal. *Haud dubium*, inquit, *erat, eam ſententiam altius penetrare, & ARCANA IMPERII tentari.* Eſt hoc arcanum regium adverſus patricios. Primo, quod creatio magiſtratus ad Imperatorem pertinet. Deinde, quod prorogatio Imperiorum imminebat præſenti Reipubl. adeoque periculum erat, ne hac ratione Reſpubl. Romanam in priorem ſtatum reduceretur. Itaque poſtea addit. *Superbire homines annua deſignatione, quid ſi honorem per quinquennium agitent?* Item, *Vix per ſingulos annos offenſiones vitari, quamvis repulſam propinqua ſpes ſoletur: quantum odij fore ab his, qui ultra quinquennium projiciantur?* Tertiò facultas eripiebatur Principi gratificandi pluribus, cum tamen princeps, & cumprimis novus, nulla

Creatio Magiſtratus.

Diuturnitas Imperiorum.

Digitized by Google

CAP. XVIII.

re magis opus habeat, quam favore ac benevolentia civium. Ac quanta ſit poteſtas & autoritas ejus, qui in Republ. largiendi gratificandique civibus occaſionem habet, videre eſt apud Ariſtot. lib. 2. Polit. c. 7. idq; Caſſiodorus innuit. *Ideo*, inquit, *antiquitas dignitatem provinciarum voluit annua ſucceſſione reparari, ne diuturna poteſtate unus inſoleſceret, & multorum provectus gaudia reperirent.* quare Ariſtot. Laconicam Rempub. reprehendit, quippe in qua diu durabant magiſtratus, & cum maximo Imperio: quo nomine Auguſtus, ut plures partem adminiſtrandæ Reipubl. caperent, nova officia excogitavit. Eadem ratio eſt, quare, cum tribuni pl. peterent ut ſibi liceret proprio ſumtu ludos edere; Tiberius inhibuit, decretâ pecuniâ ex ærario: quod hac privata popularitate, ad priorem ſtatum vergere poterat Reſpublica. Ceterum illud callidè iuxta ac prudenter idem Auguſtus; quod cum, ſtante Republica, conſul Romanus provinciam ſortitus, depoſito conſulatu, ſtatim cum Imperio in provinciam iviſſet; primus inſtituit, ut depoſito honore, in urbe maneret quinquennium, antequam in provinciam abiret. Ita tam Conſules, quam Prætores, in provincias ibant non promiſcuè, ſed ſecundum ordinem, quo eos magiſtratus in urbe geſſiſſent; hoc nimirum conſilio, ut ſuperbiam illam animique ferociam quam ex annuo illo & potenti magiſtratu conceperant atque imbiberant, intra quinquennium iterum deponerent, ac privato vitæ genere quaſi depaſcerentur. Eadem etiam cauſa fuit, quod cum antea Præfecti Prætorio, [quorum officium maximum fuit, & teſte Zoſimo, *proximum poſt ſceptrum*] ex hominibus militaribus legerentur; poſtea Juris ſcientia hunc locum ſibi vendicavit. intutum enim videbatur, viris rei militaris peritis quamvis tenui origine natis, tantam potentiam tribuere. Quare Ulpiani, Papiniani, aliorumque JCtorum induſtria factum eſt, ut ampliſſimum hoc munus, togata potius quam

Sortitio Provinciarum quinquennalis.

Præfecti prætor.

Ut magna Imperia committantur potius togatis quam militarib. viris.

Bellic-

bellica arte adminiſtraretur. Unde & Pomponius Juriſconſultos appellat *Principales viros.* & Spartian: in Juliano; *nobilem nobiliorem fieri Jurisprudentia.* Ceterum ſententia illa Aſinij Galli, quamvis præſenti dominationi periculum intentare videbatur: Tiberius tamen, quaſi augeretur poteſtas ejus, differuit, & favorabili in ſpeciem oratione vim imperij tenuit. hæc enim eſt natura arcanorum, & belliſſima ratio obtinendi quod velis.

CAP. XIX.

CAP. XIX.

Quare Tiberius Magiſtratus & Jurisdictiones Præſidum continuaverit. Duo hominum genera in regno. Quib. potiſſimum in regno magiſtratus demandandi ſunt. Fideles, Liebe getreuwen / guet Käyſeriſch.

DIXI arcanum Imperij eſſe, ne prorogentur Imperia, cumprimis in principatu recenter occupato. Quare Cæſar, & Auguſtus, omnes magiſtratus annuos fecerunt. At enimvero Tiberio id morum fuit, inquit Tacit. 1. Annal. *continuare Imperia, ac pleroſque ad finem vitæ in iiſdem exercitibus, aut juriſdictionibus, habere.* & lib. 4. Annal. *Res ſuas Cæſar ſpectatiſſimo cuique, quibusdam ignotis ex fama mandabat: ſemelq; aſſumti, tenebantur prorſus ſine modo, cum plerią; iiſdem negotiis inſeneſcerent.* Cujus rei cauſæ variæ recenſentur, quæ meritò in diſquiſitionem veniunt. Dion teſtatur, Tiberium rogatum reſpondiſſe, hirudines multo ſanguine hauſto quiescere, Tiberij conſilia in continuandis Imperijs.

CAP. XIX. eſcere, recentium morſus eſſe acerrimos. Alij putarunt id factum à Tiberio tædio novæ curæ. Nam, ut ait Horatius:

> *Reges dicuntur multis urgere culullis,*
> *Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent,*
> *An ſit amicitia dignus.*

Hinc Alexander Sever. dixit, magnum virum eſſe oportere, qui velit creare ſenatorem. Quidam dicebant, ad majeſtatem imperatoriam pertinere, ut ea quæ ſemel placita erant, pro æternis ſervarentur. Nonnulli ex invidia fieri, ne plures fruerentur. Fuerunt qui exiſtimarent, ut callidum ejus ingenium, ita anxium judicium: neque enim eminentes virtutes ſectabatur, & rurſum vitia oderat; ex optimis periculum ſibi, à peſſimis dedecus publicum metuebat. Ab his enim reipublicæ periculum eſt: ab illis Principi. Hi ſunt, quos Græci appellant ἀπονενοημένους, Ulpianus perſonas in turpitudinem notabiles, Cicero deſperatorum hominum flagitioſos greges. Ac tamen illi, ut ait Saluſtius, quam hi, regibus ſuſpectiores ſunt, ſemperque ijs aliena virtus formidoloſa eſt. Rationem reddit Tac. 4. Ann. *optimos quippe mortalium altiſſima cupere.* Hæc alij. Ceterum ut dixi, duplex erat Romæ hominum genus, quemadmodum etiam Athenis fuiſſe teſtatur Athenæus. Alij favebant dominationi Principum, quos Gunterus fideles appelat; hodie **Liebe getreuwen:** Alij memores adhuc priſtinæ libertatis, antiquam Rempubl. reſtitutam cupiebant. Germani diſtinguunt per, **gutt Käyſeriſch / & gutt Stettiſch.** His Imperia & Juriſdictiones non dedit Tiberius, nedum prorogavit; quin potius eorum vitam, conſilia, ſermones, publicè privàtimque notavit; præſertim quorum erat ſpectata virtus: quales Aſinius, Aruntius, Haterius, Piſo, Scaurus. Idque expreſsè Ariſt. 3. Polit. cap. ult. monet, ut Principes ejuſcemodi circa ſe habeant,

[illegible] in Repub.

Duplex hominum genus.

Fideles.

Quib. imperia commendanda & prorogandæ ſunt.

habeant, qui non tantum ipſius ſint amici, verum etiam Imperij; quive nolint præſentem ſtatum everſum. His ergo & dedit, & continuavit, præſertim mediocribus virtutibus præditis: quales erant Sabinus, Capito, & ſub Claudio, Vitellius; in cujus ſtatua fuit hæc inſcriptio. *Pietatis immobilis erga principem*. adeoque Poppæo Sabino non tantum provinciam Mæſiam prorogavit, verum etiam alias addidit, Achajam & Macedoniam: quas alijs, quorum ingenia nondum noverat, vel ſuſpecta habebat, & anxie, & cum periculo dediſſet. Sic Jovianus, ut refert Marcellin. lib. 25. *ut ſub initia ſe firmaret, Maliarcham, ex familiaribus negotijs, agentem etiam tum in Italia, Jovino juſſit ſuccedere armorum Magiſtro per Gallias; genuinâ utilitate præſpeculatâ, ut & dux meriti celſioris, ideoque ſuſpectus, abiret è medio, & homo inferioris ſpei, ad ſublimiora provectus, autoris ſui nutantem adhuc ſtatum ſtudio fundaret ingenti.* Quam ob cauſam Mecœnas Auguſto ſuaſit, ut ex equitibus tantum eligeret Præfectum Prætorio, ne quis generis nobilitate fretus, aliquid conaretur adverſus principem ipſum. Ceterum Sabino prorogata fuit provincia, nullam ob eximiam artem, ut ait Tacit. 6. Annal: *ſed, quod par negotijs, neque ſupra erat.* Tales enim verè aulici ſunt; adeoque principibus grati. quippe apud quos, teſte eodem, *induſtria ac vigilantia haud minus noxiæ ſunt, quoties parando regno finguntur.* In quo laudat Tacitus ſocerum ſuum: *Nullis*, inquit, *in hoc ſuis ſermonibus, ſed quia par videbatur*, & alibi: *nihil compoſitum in oſtentationem*: & Piſonem Velleius: *actu*, inquit, *otioſo ſimillimus.* Reliquis enim, magnitudo illa famæ exitio eſt.

Character boni Aulici.

CAP. XX.

Extra Romam creari poſſe Principem. Peregrinum creari poſſe Pontifi-

CAP. XX.

Pontificem. Roma ſedes Imperij æterna, pignus Imperij, auſpicatò condita, Terrarum Domina, Fortunæ ſedes. Electio in Imperio. Electoris Palatini dignitas. Interregnum in Imperio.

Ne extra Romam electus Princeps.

DE Ser. Galba in Hiſpanijs Imperatore creato, ita Tac: lib. 1. Hiſtor. *Finis*, inquit, *Neronis, ut lætus primo gaudentium impetu fuerat, ita varios motus animorum, non modo in urbe apud patres, apud populum, apud urbanum militem, ſed omnes legiones ducesque conciverat; evulgato IMPERII ARCANO, poſſe principem alibi, quam Romæ, fieri.* Hæc ille. Ceterum magnum hoc erat præjudicium adverſus Romanam Rempubl: Roma enim non tantum dicebatur caput, & ſedes Imperij orbis æterna, ut eſt in l. 3. C. de Coſſ: [Unde etiam urbs æterna appellabatur: item terrarum Domina ab Ammian: lib. 14. & ab Athenæo ἐπιτομὴ τῆς οἰκουμένης; & Capitolium, ſedes Jovis opt. max. atque pignus Imperij; item auſpicatò inauguratòque à majoribus conditum] verum etiam in ea ipſa Roma, fortuna Imperij putabatur habitare, quo nomine fortunam inter Lares patrios colebant Principes, credo, quod Ser. Tullius à Fortuna ex ſervo in regem eſſet evectus. Quare merito in tam auguſto loco principem orbis terrarum eligi oportebat. Quam etiam ob cauſam Conſul Romanus auſpicatò fieri non poterat extra Romam, vel in provincijs, ut teſtatur Livius lib. 21. Verum ego puto illud factum, ad infringendam libertatem pop. Romani. Sicut enim in eo libertas po-

Roma caput & ſedes Imperij æterna.

Terrarum Domina.

ἐπιτομὴ τῆς οἰκουμένης.

Pignus Imperij.

Conſul non potuit alibi quam Romæ, fieri.

Digitized by Google

ſita erat populi Rom, quod non naſcebatur, ſed eligebatur princeps; quod ait Galba apud Tac. 1. Ann: *loco libertatis erit, quod eligi cœpimus*: ita in eo quædam ſervitus apparet, quod extra Romam creari potuit. Porro ſua in Pontificio Imperio arcanum videtur, peregrinum, & qui in Hiſpania erat, creari poſſe pontificem. Id quod ex Jovio colligo in vita Hadriani. *Creato, inquit, Pontifice Hadriano & in Hiſpania verſante, cum opifices, puerique, minacibus oculis, voceque & manibus obſtreperent Cardinalibus, nec a ſeditioſiſſimis probris abſtinerent; Sigismundus Gonzaga Cardinalis, renidenti vultu his egit gratias, quod adverſus extrema ſupplicia meritos contumelijs eſſent contenti, nec lapidibus publicam injuriam vindicarent.* Qua de re, apud eundem, hæc eſt Oratio ſeditioſorum. *Quaſi Romanæ civitati omnino erubeſcendum ſit, aut Chriſtiano orbi pœnitendum, quod Cœleſtinus comes, Honorius, Sabellus & Martinus Columna* (hi fuerant cives Romani) *ſacris præfuerint?* Ejusdem fere generis eſt electio hodierna Imperatorum. Juris enim Imperij apex eſt, (verba ſunt Friſingenſis) non per ſanguinis propaginem deſcendere, ſed per Principum electionem reges creare, idque ſibi tanquam ex ſingulari vendicant prærogativa Imperij ordines. Item cognitio illa Electoris Palatini, in cauſis gravatorijs ut vocant, in Imperatorem, ex pragmatica ſanctione aureæ Bullæ. Sicut & illud, quod tempore interregni, Majeſtas Imperij ad Electores devolvitur: quemadmodum, mortuo Conrado Imp. Elector quidam apud Guntherum ait.

In manibus noſtris regnum eſt: ea quippe poteſtas
Ad nos, more ſuo, ſemper viduata recurrit.

CAP. XXI.

Ut certus ſit ſucceſſor, & heres Imperij. Conſortes Imperij.

Cap. XXI.

Ne peregrinus fiat Pontifex.

Electio in Imperio.

Electoris Palatini dignitas.

Interregnum in Imperio.

 Admi-

CAP. XXI.

Adminicula Auguſti. Muni-menta Imperij. Subſidia Au-læ. Subſidia Dominationi[s]. Pacta gentilitia de mutua ſuc-ceſſione, ἀλληλοκληρονομίαν, Erbverbrü-derung. Omnis mutatio Princi-pum periculoſa.

Certus heres.

Imperium ſine herede in aliam Rempub. mutat.

PERMULTUM autem facit ad regnum con-ſervandum, ut quovis tempore Imperij he-res ſit, & certus heres: imprimis hanc o[b] cauſam, quod principatus ſive regnum, mu-tuo ſine herede rege, facile in partes distra-hitur, & in aliam Rempubl. mutat, ut teſtatus eſt A-ſtotel: & exempla ſunt obvia in Alexandro, Philippo M[a-]ria, Joanna regina Neapolitana, alijsque. De Alexan-dro ita Juſtinus: *Alexander*, inquit, *rogatus, quem h[e-]redem faceret Imperij, reſpondit, digniſſimum; q[uasi] veluti bellicum inter amicos ceciniſſet, aut malum [discor-]diæ immiſiſſet, ita omnes in æmulationem conſurgunt, [et] ambitione vulgi tacitum favorem militum quærunt.* Curtius lib. 10: *Sine certo*, inquit, *regis herede, ſine [he-]rede regni, publicas vires ad ſe quemq; tracturum.* S[um-]mo hoc pro arcano regio adverſus regni proceres. U[bi] enim ſucceſſor in incerto eſt, ibi facile ad priſtinum ſt[a-]tum relabitur Reſpubl: Olim Caroli Magni ſtirpe [ex-]lata, cum poſtremus Germanorum rex neminem ado[p-]taſſet, regnum momentò devolutum eſt ad quinquag[in-]ta quatuor Imperij principes. Sic Longobardi, mort[uo] ſine legitimo herede Cleophonio, in populi poteſtat[em] lapſi ſunt: & in Polonia, poſtquam ſtirps Lechi defe[cis-]ſet, comitijs de conſtituenda Republ. habitis, regnu[m]

duode[cim]

duodecim invaſerunt nobiles: & rurſum cum ſtirps Craci defeciſſet, ad eandem oligarchiam eâdem occaſione reverſi ſunt. Deinde, præſentia & certitudo heredis aliorum ſpes tollit: quod ait Tacitus lib. 3. Annal. *ſic cohiberi pravas aliorum ſpes rebatur:* & alibi: *plena Cæſarum domus, juvenis filius, nepotes adulti, moram cupitis Sejani adferebant.:* Sed hac de re accuratius diſputo in Oratione de ſucceſſore Principis, & quædam vide in libro tertio: propterea quod hoc potius ad dominationis arcana referendum eſt. Non enim tantum reipublicæ præſentis ſalus in eo poſita eſt, verum etiam ipſius Principis. qua ratione Seneca heredes appellat *adminicula Auguſti:* Suetonius *ſubſidia aulæ* & conſortes Imperij: Plinius *ſubſidia dominationis.* Ideoque Auguſtus Germanicum aſſciri per adoptionem à Tiberio juſſit, *ut pluribus munimentis inſiſteret*, ut recte legit Lipſius, non monumentis: quo fere modo Livius, tribuniciam poteſtatem vocat munimentum libertatis, & Curt: lib. 4. Tygrin: Araxen: & Hydaſpen vocat magna munimenta regni. Unde etiam nata ſunt pacta illa gentilitia de mutua ſucceſſione: Græci vocant *ἀλληλοκληρονομίαν*; nos Erbverbruderung/ Erbeinigung; ut hujus gente exſtincta, illius huic ſuccedat. quo nomine Coſinus Mediceus, poſtquam fundaſſet Epiſcopatum S. Stephani, lege cavit: ut ejus adminiſtratio penes gentem ſuam eſſet, qua deficiente ad eos devolveretur, qui uterentur titulo magni Ducis Heturiæ. Quæ pacta, ut ut juri civili contraria ſint, graviſſimis tamen de cauſis in regno Galliæ & Germania uſurpantur, accedente Imperatoria confirmatione, & cum hac clauſula; dem heiligen Reich/ und menniglichen an ſeinem Recht unnachtheilig: de quo vide Gailium in obſervationibus. Ac tamen omnis mutatio Principum periculoſa eſt, ſive heres ſit præſto, ſive non ſit: id quod argutè Imp. Otto: *opportunos*, inquit, *eſſe*

c. 19. XXI.

Adminicula Auguſti. Subſidia Dominationis.

Munimenta Imperij.

Fœdera gentilitia mutuæ ſucceſſionis.

Erbeinigung.

Mutatio Principis periculoſa.

M 2 *conatibus*

CAP. XXII.

conatibus tranſitus rerum. & alibi Tacit: *totius orbis mutatione fortunam Imperij tranſiviſſe*: item, *agendum audendumq́, dum Galbæ autoritas fluxa, & Piſonis nondum concaluiſſet.* & ſeditioſus ille Percennius, ad milites Romanos, apud eundem 1. Annal: *Quando tandem*, inquit, *auſuri eſtis remedia petere, niſi novum adhuc & nutantem principem precibus vel armis adjeritis?*

CAP. XXII.

Jura Imperij abſque aliorum arbitrio tractare. Ne principatus in partes ſecetur. συμβουλία, & bonorum conſiliorum uſus atque neceſſitas.

Ne quis jura Majeſtatis tractet præter principem.

VERUM fuit effatum Salluſtij ſcriptoris illus florentiſſimi nepotis; *eam conditionem eſſe imperandi, ut non aliter ratio conſtet, quam ſi uni reddatur*: idque identidem uſurpo pro arcano quodam Imperij in regno; quod facile illa aſſidua relatione imperium diſſolvitur, atque in aliam formam redigitur; id quod idem Salluſtius dicebat *vim principatus reſolvi cuncta ad Senatum vocandos* & Curt. lib. 10. *Quod imperium ſub uno ſtare potuiſſet, dum à pluribus ſuſtinetur, ruit.* Aliam rationem reddit Cornel. Nepos: *Non enim*, inquit, *poteſt reſpubl. bene geri multorum imperijs*: quod ut in militia locum habet, ita in omni magnarum rerum adminiſtratione, teſte Livio, ſaluberrimum eſt. Ac tamen illa Liviana lib. 3. huc referri non poſſunt. In exercitu Romano, cum duo Conſules fuiſſent poteſtate pari, ſummam Imperij, concedente Agrippa, penes collegam fuiſſe, & præclarum illum, facilitati ſummittentis ſe comiter reſpondiſſe, communi-

εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς.

municando conſilia laudesque, & æquando imparem ſibi. Principatus enim conſortem non patitur: & ut pulcrè Seneca: *Nec regna ſocium ferre, nec tæda ſciunt.* Quo nomine Nero rectè fœminam, quamvis matrem, à negotijs publicis arcuit. Et merito Principem, omnia illa quæ ad majeſtatem regni pertinent, ſolum agere atque adminiſtrare, vel ſaltem moderari oportet, neque facile pati, ut alius principalem locum occupet: qualis fuit error illius Bibuli, qui cum actiones J. Cæſaris impedire vellet, majore parte anni domi ſe tenuit, quo facto, dum augere voluit invidiam collegæ, auxit potentiam. Eſt tamen boni principis, viros prudentes in conſilium vocare. Quod monet Micipſa apud Sall. *Non exercitus, neque theſauri præſidia regni ſunt, ſed amici.* & Theodoſ. & Valent. impp. præclare in l. 8. C. de LL. *Bene cognoſcimus, quod cum veſtro conſilio fuerit ordinatum, id ad beatitudinem noſtri Imperij, & ad noſtram gloriam redundare.* idq; ait Plinius lib. 3. Epiſtol: *ſunt quidem cuncta ſub unius arbitrio, qui pro utilitate communi ſolus omnium curas laboresque ſuſcepit: quidam tamen ſalubri quodam temperamento, ad nos quoque, velut rivi ex illo benigniſſimo fonte decurrunt, quos & haurire ipſi, & abſentib. amicis quaſi adminiſtrare poſſumus.* Sed & illud cavendum eſt, ne principatus facilè diſtrahantur; ſed ut penes unum ſit omnis vis Imperij, omnia regalia, omniaque feuda & publici reditus: alioquin ex illa partitione, & imperium, & ipſi ſubditi detrimentum capiunt. Rationem reddit Scaffneburgenſis. *Ne, inquit, in plures diviſa provincia, claritas illius familiæ, per inopiam rei familiaris, obſoleret:* cujus rei exempla nimis multa ſunt in regno Galliæ, Poloniæ, alijsque. Laudabiliter profecto majores noſtri, ut refert Tacit. de mor. German: omnia prædia, juraque prædiatoria uni deferebant, reliquis cum pecuniola abire juſſis; id quod adhuc obtinet in regno Galliæ ſecundum legem Salicam, & in

Cap. xx. 1

Boni Conſiliarij.

Diviſio principatuum pernitioſiſſima.

M 3 aliis

CAP. XXIII.

aliјs illuſtribus Germaniæ familiјs; quod & Ariſto
licubi innuit, ac probat. Quo magis vellem, eſſe
Ariſtotelis Politicam cum aliјs ſcriptoribus & Hiſt
etiam cum Jure civili conferat, examinet, addat, illu
ſtret. Amplus eſſet campus induſtriæ, ingeniјque e
cendi, & quem ego decurrere conſtitui, ſed valde
to gradu: adeo impoſterum non tantum delicati
JCtorum ſcriptis omnem operam addixi; verum e
horridulis illis Bartulorum Baldorumq; dumetis.

CAP. XXIII.

Cenſus Senatorum juvare. n mias divitias, nimiamque in piam in viro magno notare novos & peregrinos non nim attollere. Moderata gube natio.

ANTE omnia autem in principatu, p
tim novo, omni ope nitendum eſt, ut
veantur illa, quæ Rempublicam ad p
num ſtatum reducere videntur: quoru
lud præcipuum eſt, cavere ne viri atq
natores magni inopia premantur: quod ut eſt a
mum, ita in memoriam revocat viris magnis priſti
Rempubl, ad eamque recuperandam animos eoru
licitat, ac veluti accendit; quod laudat Tacitus in T
rio ceteroquin avariſſimo principe, cum *cenſus Se
rum juviſſe*: & 13. Annal: *Nerone*, inquit, *ter
conſule, ſimul inyt conſulatum Valerius Meſſalla,
ju. proavum Oratorem Corvinum divo Auguſto a
Ner*

Pauperes ſenato- res locupletare.

CAP. XXIII.

Neronis collegam in eo magiſtratu fuiſſe, pauci jam ſenum meminerant: ſed nobili familia honor auctus eſt, oblatis in ſingulos annos quingenis ſeſtertiis, quibus Meſſalla paupertatem innoxiam ſuſtentaret. Aurelio quoque Cotta, & Auterio Antonino annuam pecuniam ſtatuit Princeps, quamvis per luxum avitas opes diſſipaſſent. Quo imprudentius mihi Claudius feciſſe videtur, qui pauperes ſenatores ordine movit, quo nihil acerbius viro egregio, Reipublicæ verò nihil periculoſius accidere poteſt. Idque fatetur Ariſtot. 5. Politic. *difficile eſt*, inquit, *pauperes qui divites fuerunt, aut nati ſunt e divitibus, res novas non moliri.* Et Cicero in epiſt. quadam. *Itaque me nunc ſcito tantum habere æris alieni, ut cupiam conjurare, ſi quiſquam recipiat.* & Tacit. de Ottone: *Inopia vix privato toleranda:* & de Sylla: *Syllæ inops, unde præcipua audacia.* Quemadmodum etiam nimiæ divitiæ principibus merito ſuſpectæ ſunt, ut de Aruntio notat prudens ſcriptor, quem Tiberius *ut divitem ſuſpectabat*, & 11. Annal. *caveri vim atque opes principibus infenſas:* & de Caſſio Verus ille apud Volcat: *opes non mediocres parat.* Omnium verò imprudentiſſimè faciunt, qui homines novos, vel ex plebe natos, nimis attollunt, & dignitatibus ornant, ceteris viris magnis & incolis à tergo relictis. Veluti Rixa illa regina Poloniæ, quæ, cum externos eveheret, neglectis Polonis, magnis ſeditionibus occaſionem dedit; quæ etiam præter alias, cauſa fuiſſe dicitur interitus Henrici III. Galliarum regis. deque eo rectè exceperunt principes Germaniæ in electione Caroli V. Regis Hiſpaniarum. Ceterum non eſt præſtantior aut ſecurior ratio conſervandæ præſentis Reipubl: quam moderata gubernatio: quod divinè Horatius:

Viri magni ſint à inopia, & nimia divitiæ.

Ne peregrini præponantur incolis.

Vim temperatam dii quoque provehunt
In majus:

& eleganti ſimilitudinè expreſſit vetus Poeta Titinius

Sapientià gubernator navim torquet, non valentia:
Cocus magnũ ahenum, quãdo fervet, paullà confutat trua.

Moderata gubernatio.

Il quod

CAP. XXIII. Id quod ego pro fundamento regni imprimis no[illegible] ex conſilio ſapientiſſimi Auguſti, qui in initio princi[illegible] teſte Sueton. *omnimodo nixus eſt, ne quem novi ſtatus* [illegible] *nueret.* Sed hæc ſunt fere imperiorum arcana, q[illegible] cavent, ne reſpubl. mutentur, vel in aliam formam [illegible] ant: quorum pleraque ſunt ſimulatoria, ficta, & εἰρωνι[illegible], ut ecce, Tiberius cenſus Senatorum juvit, non addu[illegible] amore erga ipſos, neque impulſus ſtudio liberalitatis, [illegible]d ut viris magno animo præditis occaſionem adimeret, [illegible] quid moliendi adverſus ſe & præſentem Rempubl[illegible] que aliud ſimulavit, aliud egit. Eodem modo ſe h[illegible] reliqua fere omnia: quæ qui vellet, ſine negotio illuſ[illegible] re poſſet, multa etiam alia addere, & inſtar phrygioni[illegible] texere. Verum mihi hoc in opuſculo decretum eſt [illegible] dere brevitati, & viam mihi alijſque facere, ad hanc [illegible] nobilem, tamque neceſſariam doctrinam magis mag[illegible] inveſtigandam atque diſcutiendam.

FINIS
LIBRI SECUNDI.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII
DE
ARCANIS
RERUMPUBLICARUM
LIBER TERTIUS.

CAP. I.

ARCANA Dominationis qualia ſint. Quomodo differant tum ab arcanis Imperij, tum à Jure Imperij. Quotuplica ſint hæc Dominationis Arcana.

UT reſpublica ſalva ſit atque incolumis, non ſatis eſt præſentem Reipublicæ ſtatum integrum & ſalvum eſſe, niſi etiam eorum qui imperant & Reipubl. præſunt, habeatur ratio. De illis, quæ dicuntur Rerumpubl. arcana & proprie arcana Imperij atque σοφίσματα, quæve præſentem Reipubl. formam conſervant, hæc fere dicta ſunto. Sequuntur nunc Rerump. arcana, quæ appellantur ARCANA DOMINATIONIS, quæve à prioribus differunt; tum quod illa ſunt Reipubl. veluti præſidia,

CAP. I.

Arcana Dominationis differunt ab Arcanis Imperii.

Cap. I.

hæc vero illorum qui rerum potiuntur propugnacula atque munimenta; tum etiam quod illorum pleraque ſimulatoria ſunt, horum vero pauca quædam. quod do tamen luculentiſſimum eſt, & alij in Tacito eruditè obſervarunt; idque Ariſtot. ait lib. 5. Polit. c. 10. *Inſurgunt quandoque in corpus dominantis, quandoque in ipſam dominationem.* Illud eſt, μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ' αὑτῷ σοφ[illegible] Sunt enim Arcana dominationis intima occulta atque recondita conſilia, ſive rationes, non tantum priſtini ſtatus conſervandi, verum etiam & imprimis, eorum, qui in Republ. principatum obtinent, ſive ſit unus, ſive plures, ſecuritatis cauſæ introductæ, & quidem contra eos, qui imperium ſtudent extorquere Principibus, ni prohibeantur. Quod ait Attius, *Multi iniqui atque infideles regno, pauci ſunt boni.* Adverſum quos merito Imperatores, & quivis in Republica civitatum principes excogitarunt arcana quædam conſilia cùm ſui tegendi cauſa, tum etiam plebis faſcinandæ gratia: quod ait Seneca, *Multi fallere docuerunt, dum timent falli.* Ac ſunt tamen Arcana hæc dominationis, & Arcana imperij, confinia valde atque conjuncta. Fieri enim non poteſt, ut Reſpubl. ſit ſalva, non ſalvo principe aut Reipubl. proceribus, & contra. Ideò præclarè Imperator ille, non ſalva Republ. ſe ſalvum eſſe negabat, jurabatque ſe ab amplexu ejus, niſi cum morte, diſceſſurum. Ubi vero Princeps laborat, qui caput eſt Reipubl. ibi omnia membra langueſcere ac confici oportet. Utraque hæc arcana intelligit Jovius quoque cum ait ult. Hiſtor: *Franciſcus moriens Henrico filio arcana tuendo regno communicavit, & quibus maxime artibus ſubjectarum gentium ſtudium promereretur.* Porro totidem facio arcana dominationis, quod ſunt arcana Imperij. Vel enim ſunt arcana dominationis regiæ, vel arcana dominationis ariſtocraticæ, vel arcana dominationis popularis: hæc faciunt, ut plebeij ſint ſalvi; illa ut patricij ſecuri ſint ab inſultu aliorum:

Affinitas Arcanorum Imperij, & Dominationis.

Arcana Dominationis triplicia.

aliorum: iſta ut rex ſive princeps ſalvus ſit atque inviolabilis. Ex quibus omnibus apparet, parum harum rerum intelligentes eſſe illos, qui hæc arcana dominationis cum ijs, quæ appellantur jura imperij, confundunt, quippe à quibus multis modis differunt. Primo enim jura imperij, ut antea dictum eſt, ſunt unum & idem, neque variant pro Rerumpubl. varietate. At vero dominationis arcana alia ſunt in regno, alia in Ariſtocratia, alia in Democratia, alia in alijs Rebuspubl: Deinde arcana dominationis alijs remitti poſſunt, jura vero Imperij minimè. Denique jura imperij ſunt in conſpicuo, & ab omnibus ſciri atque intelligi fas eſt; at verò arcana dominationis ſunt occulta atque abſcondita conſilia, & quibus convenit illud poetæ: *hinc fida ſilentia ſacris.* Quarto, jura Imperij ſunt auguſta & majeſtatis plena, unde etiam appellantur jura majeſtatis; at arcana dominationis ſunt multo humiliora, contra quæ qui committit, non tam apertè majeſtatem lædit aut imminuit, quàm lente & clanculum ad imperium repit: hic dicitur ferox, contumax, civilis; ille reus majeſtatis, perduellis, ut in veteri illo carmine C. Martij apud Livium, quod ſuo nitori reſtituit c[illegible]iſſimus Scaliger:

Differentia Arcanorum Imperij, & Juris Imperij.

Perduellis.

Romuli[illegible] perduelles expellere vultis,
Et vomic[illegible], quæ gentium longe alienigenarum
Venit.

Poſtremo arcana dominationis, ſicut & arcana imperij, ſunt veluti propugnacula juris imperij, non ipſum jus imperij: quæ omnia ex utriusq; exemplis eorumque invicem collatione clariora fiunt.

CAP. II.

Dominatio, Herrſchafft. Legitima ac juſta Tyrannis. Tyrannica

CAP. II.

nica Dominatio. Libertas. Modus libertatis. Diffluens licentia. Dominationis vocabula. Dominantia nomina. Imperator, Rex, Dominus, Cæſar, κύριος τῆς δυνάμεως. Regalis ſenſus, inſtrumenta regni.

HANC, de dominationis arcanis, doctrinam antequam aggrediamur, ante omnia conſtare debet, quid ſit dominatio. quam Græci appellant *κυρίαν ἀρχήν*. Itali ſignorian, Germani Herſchafft/ Galli alteſſe. quod dominationis vocabulum ſeverioris notæ homines difficulter concoquunt. Eſt autem ſumma illa vis imperandi, proprieque competit ijs, qui noviter, vi & jure belli, ſive, ut Pomponius loquitur, manu regia imperium occupant vel tenent; quo tempore pauca admodum vi tractantur, ut Tacitus de initio principatus Auguſti, quo ceteris quies ſit. Eſt enim conjuncta cum violentia quadam & ſuperbia, atque à tyrannide prope abeſt, ac meo periculo legitimam ac juſtam appelles tyrannidem. unde in veteri gloſſario: *dominatur, δεσποτεύει, τυραννεῖ*; & Virgil. 6. Æneid. *Unde genus longa noſtrum dominabitur Alba:* & in ſacra ſapientia interpretes retinuerunt. *quando dominantur juſti, lætatur populus, & cum dominantur impij, gemuit populus.* Tyrannidi tamen, quam Appulejus vocat *tyrannicam dominationem*, opponitur. De qua accipio illud Salluſtij: *poſt, ubi regium imperium. quod initio conſervandæ libertatis atque augendæ reipubl. fuerat, in ſuperbiam dominationemq́ convertit:* & illud Curtij lib. 6. *illi pro libertate, hi pro dominatione*

Signoria.

Dominatio.

Iuſta Tyrannis.

[illegible] domi-

ne

ne pugnabant. Quæ cauſa eſt, propter quam ſapientiſſimi Principes Romani, Domini vocabulum faſtidiverunt; quippe quod herile & violentum imperium præ ſe ferebat, veluti de Auguſto & Tiberio Suetonius, de Trajano Plinius, & Jovius de Juliano Medice teſtantur. Hinc illud Poetæ. *Tu domini nomen, principis ille tenet.* quod etiam ex illo verſu Martialis liquet.

Dominus.

E ſervo ſcis te genitum, blandeque fateris,
Cum Dominum appellas, Soſibiane, patrem.

Ac tamen dominatio, ſive principatus, civibus libertatem minimè adimit: quod olim de Nerva ſcitum fuit, eum conjunxiſſe principatum & libertatem: Atque eſt hæc libertas, medium aliquod inter abruptam ſervitutem, qualis eſt ſub tyrannis, & inter diſſolutam licentiam, ſive corruptam libertatem. Pulcre Tacitus 4. Hiſtoriarum vocat *modum libertatis: quomodo peſſimis principibus ſine modo dominationem,* (intellige tyrannidem) *ita quamvis optimis, modum libertatis placere:* de qua Gunter. lib. 3.

Servitus.

Libertas, ſive modus libertatis.

Soluta licentia.

Quæ tibi libertas poterit contingere major,
Quam regi ſervire tuo? & lib. 8.
Libertas maxima nobis,
Tam placido parere viro.

Quod identidem Cicero intelligit. *Nihil,* inquit, *à me aſperum ſit, nec tamen quicquam populare ac diſſolutum.* Nimia enim libertas, libertas non eſt, ſed ſoluta quædam ac diffluens licentia: qualis erat apud Parthos olim teſte Tac. 2. Annal: *Incerti nimirum ſolutiq́, & magis ſine domino, quam in libertate:* & de Aboriginibus Salluſt: *genus hominum agreſte, ſine legibus, ſine Imperio, liberum atque ſolutum.* quam libertatem Livius lib. 5. graviter perſtringit: *quoniam ea demum libertas Romæ eſt; non Senatus, non magiſtratus, non leges, non mores majorum, non inſtituta patrum, non diſciplinam vereri militiæ.* Eſt igitur Dominatio nihil aliud, quam legitimum imperi-

Digitized by Google

CAP. III. perium, ſed paulo violentius: quo tamen opus eſt, in republica præſertim noviter occupata, vel plena ſeditioſiſſimis ac ferociſſimis civibus, quam qui regia via gubernare volet, is præpoſtere faciet, & ſerpentem, quod dicitur, in ſinu alet. Sive ergo appelles arcana dominationis, ſive arcana principatuum, ſive alio modo, perinde eſt. Illa enim *Dominationis vocabula*, ut Tacit: vocat, ſive ut Horat: *dominantia nomina*, ut ſunt Imperator, Dominus, Cæſar, Rex, Princeps, Κύριος τῆς δυνάμεως, & quæ ſunt plura, mihi unum & idem fuiſſe videntur; niſi quod glaucoma obducta fuit populo: quod apertè ac verè de Vitellio Tacitus. *Premiſit*, inquit, *in urbem edictum, quo vocabulum Auguſti differret, Cæſaris non reciperet, cum de poteſtate nihil detraheret.* Neque eſt quod contradicat Plinius, cum etiam illa dominationis vocabula promiſcuè à ſcriptoribus uſurpentur. Hinc Juſtinia: *regales ſenſus*, & Tacitus: *inſtrumenta regni:* & 14. Annal: *de quo opinio eſt, tanquam mutationem regis portendat.* Apud eundem Tac: Veſpaſianus appellatur *rerum Dominus*; & Sueton: in Galba: *oriturum quandoq; ex Hiſpania principem, dominumq; rerum.*

Dominationis vocabula.

Dominantia nomina.

Regalis ſenſus.

Inſtrumenta regni.

RerumDominus.

CAP. III.

Arcana regiæ Dominationis. Ne Senatoribus aut Equitibus illuſtribus liceat intrare Ægyptum. Ægyptus clauſtrum terræ ac maris. Ægyptiorum artificia & manupretia formidoloſa Principib. Rom.

HINC

CAP. III.

HINC igitur nata ſunt arcana dominationis. Ac primum quidem arcana dominationis regiæ ſunt, occultæ quædam rationes ad ſecuritatem regis vel principis pertinentes, adverſus illos qui imperijs inhiant, non tam regni quam regis odio, ut de Caſſio olim tritum fuit. quibus imprimis opus eſt in regno, propterea quod regum majeſtas, ut vere Livius lib. 37. *difficiliùs à ſummo faſtigio ad medium detrahitur, quam à medijs ad ima præcipitatur.* cui periculo prævenit Auguſtus lata lege; ne cui ex Senatoribus liceret intrare Alexandriam. Ita enim Tacitus lib. 2. Annal: *Auguſtus, inter alia DOMINATIONIS ARCANA vetitis, niſi permiſſu, ingredi ſenatoribus aut equitibus Romanis illuſtribus, ſepoſuit Ægyptum, ne fame urgeret Italiam, quiſquis eam provinciam clauſtraque terræ ac maris, quamvis levi præſidio, adverſus ingentes exercitus inſediſſet.* Hæc Tacit: Quam etiam cauſam opinor eſſe, quod Gallienus, volens Theodoto imperium proconſulare in Ægypto decernere, prohibitus eſt cum hoc dicto; *faſces conſulares ingredi Alexandriam non oportere.* Repperio etiam aliam cauſam; ne ſi quis Romanus perturbidam & natura ſeditioſam intraret provinciam, quo eum natura ducebat, ſocietate quoque gentis duceretur. Quare Tiberius Germanicum, cum Ægyptum profectus eſſet, vel cognoſcendæ antiquitatis vel cura provinciæ, acerrimè increpuit, quod contra inſtituta Auguſti, non ſponte Principis, Alexandriam introiviſſet, deque eo graviſſimè in Senatu queſtus eſt. Quæ res Germanico cauſa mortis fuiſſe creditur, Suet. in Tiber: Nimirum in eo ſibi caverat Auguſtus, quod noluit ſenatorem eò ire, unde dominationi ſuæ periculum creari poſſet. Quó conſilio Veſpaſianus invaſurus Imperium Romanum, alias alijs provincias demandavit, ipſe vero clauſtra Ægypti obtinuit, Tacit. 3. Hiſtor: Et hoc nomine antea J. Cæſar victor regnum Ægypti Cleopatræ fratrique ejus minori permiſit,

Arcana Dominationis regiæ.

Intrare Alexandriam clauſtrum terræ ac maris.

Ægypti feroces & ſeditioſi.

permitti, veritus provinciam facere, ne quandoque, violentiorem præſidem nacta, novarum rerum materia eſſet. Quo pertinet etiam illud Tac. 3. Hiſt. *adjiciebat*, inquit, *imperio conſilium; quando Ægyptus clauſtra annonæ, vectigalia opulentiſſimarum provinciarum obtinerentur. poſſe Vitellij exercitum egeſtate ſtipendij frumentiq; ad deditionem ſubigi.* Hinc Diocletianus, teſte Suida, ſuſpectos habuit imprimis Ægyptios, eosque varijs modis punivit, propter nimia artificia, quæ callebant; adeoque veterum ſcripta, de fuſione argenti & auri, conquiſita combuſſit; peſſimo quidem exemplo, ſed tamen hoc conſilio, ne exinde ditati Ægyptij facile rebellarent. Eandem ob rationem, Ægyptijs alienæ civitatis civibus eſſe non licuit, ut teſtatur Joſephus adverſus Appianum.

Clauſtrum annonæ.

Ægyptiorum artificia.

CAP. IV.

Ne Senatori liceat pro arbitrio peregrinari, vel extra Romam ire, & ad exercitum. Libera legatio. Ne milites domos ſenatorias adeant: ne Legatus Pontificis in Germaniam veniat: ne quis Romam proficiſcatur. Ne quis curſiones publicas inſtituat.

ADEO autem conſuluerunt dominationi ſuæ Principes Romani, ut ne peregrè quidem abire ſenatori, aut illuſtri viro, licitum fuerit, injuſſu permiſſuvè Principis; multo minus ad exercitus commeare: quod hæc occaſio facillima videbatur

Ne viri illuſtres injuſſu Principis peregrinentur, neve ad exercitus eant.

aucu-

aucupandi militum ſtudia. De Cæſare Suet. *Sanxit*, inquit, *ne quis civis major annis viginti plus triennio continuo Italia abeſſet: neu quis Senatoris filius, niſi contubernalis aut comes Magiſtratus, peregrè proficiſceretur.* De Auguſto expreſſius Dion lib. 52. προσυπεῖπε πᾶσι τοῖς βουλευταῖς, μὴ ἐκδημεῖν ἔξω τῆς ἰταλίας, ἂν μὴ αὐτός τινι κελεύσῃ: *Edixit omnibus Senatoribus, ne quis eorum peregrinaretur extra Italiam, injuſſu ſuo:* imo non tantum extra Italiam, verum etiam ne extra Romam quidem, teſte Suida. Eſt hoc arcanum dominationis regiæ proprium, plurimumque facit ad ſecuritatem Principum, eorum imprimis qui recenter imperium invaſerunt, neque dum radices egerunt. Tales enim, facillimo concuſſu, è regno ejici atque exturbari poſſunt. Ceterum libera Republ. Senatori licuit etiam privatæ rei causâ peregrinari; tantum unâ petebat liberam legationem, quò majori iret & abeſſet cum dignitate. Quæ ratio fuit legis 15. C. de Dignitat. Clariſſimis & ſpectabilibus licebat ſine commeatu diſcedere, illuſtribus non licebat, quod horum potentia major erat, adeoque Principi periculoſior receſſus. Quam ob cauſam Claudius, commeatus à Senatu peti ſolitos, ſui beneficij fecit, Sueton in Claud: *Et dicebatur libero commeatu ire, qui, ubi vellet, morandi arbitrium impetraverat.* l. filij eorum §. 6. D. Ad municip: Cæterum hoc jus ſingulariter indultum fuit ſenatoribus Siciliæ & Galliæ Narbonenſis, ut eſt apud Dion: lib. 52. & Tac. 12. Annal. Eadem cauſa fuit SCti Claudiani, ne milites domos ſenatorias adirent ſalutandi cauſa. Unde etiam Fridericus Ænobarbus vetuit legatum Pontificis in Germaniam venire, niſi vocatum. Quin etiam prohibuit eos, qui ad Romanum tribunal provocaverant, Romam proficiſci, ut eſt apud Naucleꝛum: Et Gunth lib. 6.

Vetitoſq, ultra procedere juſſus,
Turpiter ac trepidos ad limina ſacra remiſit,

Cap. IV.

Libera legatio, Liber commeatus.

Ne milites domos ſenatorias adeant.

Ne quis à Pontifice in Germaniam veniat.

Itinera obſidere.

CAP. V.

Neve quis ad noſtram, toto de corpore regni,
Audeat ulla ſui deferre negotia ſedem,
Obſervare aditus, anguſtaq; clauſtra viarum
Dicitur, & medium, poſitis cuſtodibus, Alpem.

Idem fecit Alexander occiſo Philota. de quo Curtius lib. 6. *Jam ad omnes aditus diſpoſiti equites, itinera quoq; obſidere juſſi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediæ magnisq; copiis præerat, evaderet.* quo nomine identidem curſiones publicas prohiberi oportet. tot. tit. C. de curſu: publ: omnesque occaſiones mittendi nuncios aut literas: qualis fuit illa de qua Cæſar lib. 7. de bell. Gall. *Ubi major atque illuſtrior res incidit, clamore per agros regionesq; ſignificant, hunc excipiunt alii, et proximis tradunt, ut tunc accidit. Nam quæ Genabi oriente ſole gerant geſta, ante primam confectam vigiliam, in finibus Arvernorum audita; quod ſpacium eſt millium paſſuum circiter CLX.* De quibus vide etiam ſupra.

Ne quis publicas poſtas inſtituat.

CAP. V.

Ne quis ad ſenatum vel exercitum ſcribat præter Principem. Ne quis principis manum imitetur. Ne acta publica evulgentur, neve penes alium ſint, quam Principem. Ne quis habeat nobiles ab epiſtolis, libellis, aut rationibus. Nomina ſummæ curæ & meditamenti. Acta, geſta,

CAP. V.

ὑπομνήματα, δημόσια γράμματα. regiſtra publica, ſecretæ cartæ.

Eodem conſilio cautum fuit, ne quis ad ſenatum neve ad exercitum ſcriberet, præter Principem. Tacit. lib. 3. Hiſtor: *Miſerat*, inquit, *Mucianus epiſtolas, quæ materiam ſermonibus præbuere, ſi privatus eſſet, cur publice loqueretur, potuiſſe eadem paucos poſt dies loco ſententiæ dici.* Eſt hoc arcanum dominationis regiæ. In eo enim ſibi volebant conſultum Imperatores Romani, ne quis per publicas litteras apud ſenatum res novas moliri poſſet adverſus ſe. Publicè enim ſcribere eſt ſolius Principis, non alicujus privati, quod Tacit: ait: *ſi privatus eſſet, cur publicè loqueretur.* & 2. Hiſtor. *Recitata Fabij Valentis Epiſtola ad Conſules ſcripta haud immoderatè gratior Cæcinæ modeſtia fuit, quod non ſcripſiſſet.* Ideò Gordianus gerens ſe pro Imperatore, publicè ad ſenatum populumque Rom. ſcripſit. Herodia: in Maximi: Deinde, ad exercitum etiam ſcribere nefas fuit: quare Tacitus hoc refert inter ſigna accepti Imperij: *litteras*, inquit, *ad exercitus, tanquam accepto principatu miſit.* Pari ratione nemini licuit Principis manum aut picturam imitari atque mutuari; de quo aliàs cautum fuit in l. 23. D. de l. Cornel. de fals: & ſeveriſſimê olim, non tantum Imperatores, verum etiam ipſi Pontifices vindicarunt. Unde Poeta 2. de Ponto.

Ne quis publicè ſcribat ſenatui, vel militibus.

Ne quis Principis ſcripturam imitetur.

Nec mea fallaci convicta eſt gemma ſigillo
Mendaces ſignis impoſuiſſe notas.

Quippe eſt hoc non tantum improbum, verum etiam periculoſum ipſi Principi, quod is, qui eadem quâ Princeps utitur ſcripturâ aut littera, Principem apud ſubditos miris modis ſuſpectum atque inviſum facere poteſt; ſibi verò aditum patefacere ad Imperium. Quod ipſe Titus Imp. cum omnia chirographa poſſet imitari, pro-

feſſus eſt, ſæpe ſe maximum falſarium eſſe potuiſſe. Tranquil. in Tito. Quo conſilio Auguſtus nihil æque laboraſſe dicitur, quam ut ij, quos heredes imperij deſignaverat, imitarentur chirographum ſuum, ut refert idem Tranquill: in Aug: Quam fraudem fraúſi ſunt legati Manuelis Græc: Imperatoris: de quo Gunth. lib.

Gentilibus uſi
Fraudibus, impreſſas falſo ſub imagine regis
Mendaces cartas ſibi confecere ſigillo.

Acta Senatus ne emanent.

Similis relligio fuit circa acta publica, ne evulgarentur. Intelligo acta publica ſenatus: de quibus Sueton. in Augus. c. 36. *Auctor etiam aliarum rerum ſenatui fuit, in queis, ne acta ſenatus publicarentur.* Nam acta populi, quæ alias diurna acta, emanabant: de quibus Juven: *Fient iſta palam, cupient & in acta referri.*

Acta publica qualia fuerint, & de quibus rebus.

In actis ſenatus continebantur acta ſive monumenta publica de ... lis, de Dijs receptis in Rempubl: de fœderibus initis, de legationib. miſſis & receptis: imò omnia illa, quæ in ſenatu de quavis re dicebantur agebanturve; de quibus Tac: *Magna*, inquit, *ejus diei ſpecies fuit, quo ſenatus majorum beneficia, ſociorum pacta, & qui ante vim Romanam valuerunt decreta, ipſorumq; numinum religionem introſpexit.* Quæ quidem ſtante Republ. in tabulario conſervabantur, teſte Livio. lib. 43.

Ne acta publica penes alium ſint quam principem, & in arcivo.

Poſtea apud neminem eſſe licebat, quam apud principem vel ejus præfectum. Unde Tac: 13. Ann. *Princeps curam tabularum publicarum à quæſtorib. ad præfectos tranſtulit.* hinc actuarios habere, loco criminis fuit; idque ego pro arcano dominationis uſurpo. Tacit. lib. 15. Annal. de accuſatione Junij Torquati: *juſſi*, inquit, *accuſatores objicere ... um nobiles habere, quos ab epiſtolis, & libellis, & rationibus appellet; nomina ſummæ curæ & meditamenti &c.*

Ne quis habeat Actuarios vel cenſuales publicos, & nobiles ab epiſtolis.

Quid enim aliud ſunt nomina hæc ſummæ curæ, quam actuarij & cenſuales publici. Eadem fere Sueton. de Pompoſiano refert, eum interfectum fuiſſe à Domitiano, *quod habe...*

CAP. VI.

[illegible]bero Imperatoriam geneſin vulgo ferebatur, & depictum orbem terræ in membranas, concionesque regum ac ducum ex Tito Livio circumferret; quodve ſervis nomina Magonis & Annibalis indidiſſet. Ceterùm variè hæc acta appellari repperio. In jure civili κατ᾽ ἐξοχὴν *Acta*; ut in l. 45. D. De re judic. In veteri gloſſario *Geſta*; ſicut & in l. 31. C. de Donat: l. 10. D. de probat. *monumenta publica.* Similiter Livius nunc *publica monumenta*; nunc *commentarios publicos*; nunc *tabulas publicas*, Polyb: ὑπομνήματα; Tacit: *acta patrum*; Ammian: *volumina publica*; Dion δημόσια γράμματα. Vopiſc: *regiſtra publica*, *inſtrumenta publica.* In reſpons. Oriental. οἱ ἰών ὑφ᾽ ἡμᾶς στιχείων χάρτοι, *ſecreta carta.* Quorum actorum qui curant habebant, apud Athenienſes dicebantur νομοφύλακες: poſtea Quæſtores. Chartophylacij, hodie Cancellarij, ſive Curiæ & Archivi præfecti. Quarum rerum tamen cura hoc tempore negligitur cum ſummo Reip. detrimento: de quo olim etiam Cicero conqueſtus eſt contra Rullum, & Plutarch: in Catone Uticen. Quo magis laudo SCtum illud apud Capitol: Ut non ſcribæ, non ſervi publici, non cenſuales illis actibus intereſſent: ſenatores exciperent, ſenatores omnia officia cenſualium ſcribarumq; complerent, ne quid forte proderetur.

Acta.
Geſta.
Monumenta publica.
Tabulæ publicæ.
Inſtrumenta publica.
Secretæ cartæ.
νομοφύλακες.
Cancellarij.

CAP. VI.

Ne quis Prætorianorum, aut exercitus ſtudia largitionib⁹ ambiat. Ne cuiquã, præter Principem, alloqui liceat prætorianos milites. Ne quis præmia militibus det, excepto Prin-

 cipe.

Cap. VI.

cipe; multo minus ſtipendia augeat. Prætoriæ cohortes. Janitſchari.

Vis prætorianorum militum.

Magna vis atque autoritas fuit prætorianorum militum in Republ. Romana; & longe, meo judicio, major, quam hodie Turcicorum Janitzarorum: nec tantum prætorianorum, verum etiam reliquorum militum. Ideo ſeditioſi illi apud Tac: *ſua in manu ſitam rem Romanam, ſuis victorijs augeri Rempubl, in ſuum cognomentum aſciſci Imperatores.* Certe horum ope multi imperium occuparunt. Ita enim de Auguſto Tacit: *Ubi militem donis, populum annona, cunctos dulcedine otij pellexit, inſurgere paulatim:* & de eodem Aurel: *inlectis per dona militibus &c.* Quare meritò Principes facti notarunt eos, imo odio proſecuti ſunt, qui favore militum pollebant, quo freti facillime res novas moliri poterant.

Janitſchari.

Ne quis militum ſtudia ambiat.

Aurelius in Octav: *Avunculum quoque vehementer arguebat, qui milites commilitones novo blandoque more appellans, dum affectat charior fieri, autoritatem Principis emolliverat.* Quo nomine Piſo, teſte Tac. 3. Annal. accuſatus eſt, quod ſtudia militum per ambitionem quæſiviſſet: item quod vulgus militum, per licentiam & ſociorum injurias, eousque corrupiſſet, ut parens legionum appellaretur. Quo ægrius tulit Tiberius de Junio Gallione qui cenſuerat, ut prætoriani, auctis ſtipendijs, jus adipiſcerentur in quatuordecim ordinibus ſedendi; adeoque ipſum vehementer per litteras increpuit: *quid illi cum militibus, quos neque dicta Imperatoris, neque præmia, niſi ab Imperatore, accipere par eſſet?* Primum ait, *dicta*: Erat quippe arcanum dominationis, ne quis prætorianos alloqueretur, præter principem. Julianus certe id noluit teſte Ammian: Marcellino, *ne videretur id affectaſſe* quod

Ne quis alius, quam Princeps, ſtipendia militibus decernat.

Ne quis prætorianos alloquatur.

CAP. VI.

quod ſibi ſoli deberi Auguſtus exiſtimabat. Sic Herodian: in Com: ἐν ὅσαις περὶ τὴν κηδείαν τοῦ πατρὸς ἦσαν ἀσχόλοι, ἔδοξε τοῖς φίλοις προσαγαγεῖν τὸ μειράκιον εἰς τὸ στρατόπεδον· ὡς διαλεχθείη τε τοῖς στρατιώταις, καὶ χρήματα δωρησάμενον, (ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς βασιλείαν διαλεχομένοις) μεγαλόφρονι ἐπιδόσει οἰκειώσοιτο τὸ στράτευμα. id eſt: *celebrato funere Marci, viſum & amicis Commodum adducere ad exercitum, ut eſt milites alloqueretur, & (qui novis imperatoribus mos eſt) pecunys elargiendis illorum animos ſibi devinciret.* Ideo addit præmia Tacitus, quorum jus penes ſolum Principem erat. Quare milites illi ſeditioſi apud Tacit. lib. 1. Annal. *novum*, inquiunt, *id plane eſſe, quod Imperator ſola militis commoda ad ſenatum rejiciat. eundem ergo ſenatum conſulendum, quoties ſupplicia aut prælia indicantur. an præmia ſub domino, pœnas ſine arbitrio eſſe?* Ideo Philotas ille in defenſione ſua apud Curtium lib. 6: *Et quis e vobis corruptus eſt donis? quem ducem, quem præfectum impenſius colui?* idque eſt quod Verus M. Antonium monet, ne talem inter præcinctos habeat, quem milites libenter audiunt, libenter vident: quo etiam pertinet illud Abſolonis, qui extorturus patri Imperium, primumdum omnium animos militum ſibi conciliavit. Ejusdem criminis accuſatus eſt Silanus, quod nimis prodigus eſſet largitionibus, & corruptione ſtudia militum ambiret. Quam ob cauſam l. contra. C. de Re milit: lata mihi fuiſſe videtur: ne milites à numeris, injuſſu Principis, ad alios numeros transferantur. Itaque additur in fine legis; *niſi hoc Auguſta majeſtas publicæ utilitatis cauſa fieri juſſerit.* Omnes enim clientelæ, & nimiæ amicitiæ, ſuſpectæ ſunt Principibus. Id quod monuit Philoſophus lib. 5. Polit. cap. 8. cauto opus eſſe, ne quis nimis potens fiat amicorum præſidijs: quin potius hujuſcemodi clientelas tollendas eſſe.

Ne milites præmia, niſi à Principe, accipiant.

Nimiæ clientelæ ſuſpectæ.

Ne

CAP. VII.

CAP. VII.

Ne quis ſponte civitatem muniat. Jus muniendi. Lex Romuli. Transilitio murorum; murorum deſtructio, & in tranſitu quædam de uſu propugnaculorum.

Lex regia de mœnibus.

LEx illa Romuli, *Mœnia ſancta exiſtimanto*, maximum mihi videtur ſapere arcanum dominationis. Certe Remus tranſilitione muri Imperium fratri adimere voluiſſe, vel ... tem abjectum eum reddere viſus eſt. Idem Poeta 4. Faſtorum:

Neve quis aut muros, aut factam, vomere foſſam
Tranſeat, audentem talia dede neci.

Jus muniendi.

Eſt enim illud hoſtile & abominandum, ut ait Pompon. in l. 11. D. de rer. diviſ: Hinc jus muniendi ne ... competebat, niſi cui illud indulſerat Princeps. Tac. 5. Hiſtor. *Judæi*, inquit, *emto jure muniendi, ſtruxere muros in pace, tanquam ad bellum*. & Ulpian. l. 9. D. de Rer. Diviſ: *Muros municipales nec reficere licet. ſine principis vel præſidis autoritate, nec aliquid ejus conjungere vel ſuperponere.* Quare ædificia mœnibus ita ſociata, ut exinde inſidiæ metui poſſint, dirui ac poſterni debent, ... ædificia. C. De operib. publ. Eſt nimirum illud arcanum dominationis, ne cuiquam liceat arcem exſtruere, vel civitatem muris circumdare. Quare cum Marſus Syriæ Præſes Claudio Cæſari indicaſſet, Agrippam murum ingentis magnitudinis circa Hieroſolymam inchoaſſe, Claudius novarum rerum ac diſcordiæ ſuſpicionem captans, Agrippæ novum opus nunciavit: quo facto ſtatim ab opere

opere deſtitit Agrippa, Joſephus lib. 19. Antiquit. cap. 7. Et plerumque murorum demolitione puniebantur rebelles. Suetonius in Galba: *quaſdam*, inquit, *civitates Hiſpaniarum Galliarumq; , quæ cunctantius ei acceſſerant, murorum deſtructione punivit:* & de Placentinis Gunterus:

Pœna deſtructionis murorum.

Taliq; reis eſt reddita pacto
Gratia, directis ut tota turribus urbe
Mœſta ruinoſis lacerarent mœnia muris;
Quaſq; metu regis cepiſſent ducere, rurſus
Ingeſto patulas implerent aggere foſſas.

Neque alias extruere licebat: Idem lib. 4.

Terdona veteres, nobis prohibentibus, arces
Erigit, & vetitas audet ſarcire ruinas.

& ibidem, *Ne claudere pergeres urbem,*
Juſſus ab incepto populus deſiſtere muro.

Quin etiam hodie multæ civitates, teſte Gailio, privilegium ab Impp. obtinuerunt, ne vicinis liceat, intra unum vel duo miliaria prope civitatem, caſtrum ædificare; quod hæc res vicinorum potentiam ac robur auget, ipſis vero periculum ac metum infert: idque refert de Rege Scytharum Curt. lib. 7. eum urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, ſuis impoſitam cervicibus, emiſſa militari manu dirui juſſiſſe. Quo argumento cumprimis utuntur illi, qui tam hodierna, quam veterum propugnacula deprimunt. quæ tamen maximum uſum habent; & Romani ſæpenumero totam ſalutem in ijs poſuerunt, ut videre eſt in illo Livij lib. 32. *Vides tu Aule Corneli cacumen illud ſupra hoſtem, arx eſt illa ſpei ſalutiſq; noſtræ. ſi eam, quoniam cœci reliquêre Samnites, impigrè capimus:* & Cremonam Tacitus *propugnaculum* vocat, *adverſus Gallos trans Padum agentes, & ſi qua alia vis per Alpes rueret.* Neque Auguſtus, accepto nuncio de clade Vari, aliam ob cauſam tam fœde exterritus dicitur, adeo ut caput parieti alliſerit, quàm quod nullum propugnaculum erat inter Germaniam & Italiam, quod

Vſus tam veterum, quam hodiernorum propugnaculorum.

Metus Imperatorum à Germanis.

P Germa-

Digitized by Google

CAP. VII. Germanorum impetum & incurſiones retardare potuiſſet. quo etiam nomine Germanos, quos armigeros ſecum habebat, dimiſit ut ſuſpectos; Sueton. in Aug. Idem etiam metus à Germanis fuit Marci Imp. ut teſtatur Herodianus: ſed de his etiam vide quæ accuratè diſſerit Florentinus ille Ammiratus, contra popularem ſuum Machiavellum.

CAP. VIII.

Ne quis arcem exſtruat, vel nimis ſplendidè ædificet. Ne quis tribunal militare exſtruat, vel aſcendat. Ne quis in clypeo ſedeat. Signum dare prætoriæ cohorti. Annulus aureus. Fortuna aurea.

ARCANUM etiam dominationis regiæ videtur, ne quis nimis ſplendidè ædificet. Quæ magnificentia privatorum, Principibus ſuſpecta eſſe ſolet. *Erat*, inquit Tacit. lib. 3. Annal. de Piſone, *inter irritamenta invidiæ domus foro imminens feſto ornatu, conviviumq; & epulæ, & celebritate loci nihil occultum.* Idem 15. Annal: *Nero jubet prævenire conatus conſulis; occupare velut arcem ejus, opprimere delectam juventutem. quia Veſtinus imminentes foro ædes, decoraq; ſervitia, & pari ætate habebat.* Sic Lucas ille Pittus, qui adverſus Petrum Medicæum poſtea conjuravit, Florentiæ ad Romanam portam, editiore in loco, ad effigiem munitæ arcis ingentem domum exſtruxit, ut Coſmum magnificentiæ gloria ſuperaret, & hac via ad principatum graſſaretur. Ejusdem notæ eſt, ne quis in caſtris

Splendida ædificia, & celebria.

Arx exſtructa.

Digitized by Google

caſtris ceſpiticium tribunal exſtruat vel aſcendat, & ex eo verba faciat: quod erat proprium Principis, & ab eo miſſi Ducis ſive Imperatoris. Vopiſcus in Probo: *Undiq; ab omnibus acclamatum eſt: Probe Auguſte Dij te ſervent. Deinde concurſus, & ceſpiticium tribunal, appellatusq; Imperator.* Quare cum milites ſeditioſi congeſſiſſent ceſpites, adeoque tribunal exſtruxiſſent: Blæſus vehementer eos objurgavit, ac veluti capitis reos, inquiens: *Mea potius cæde imbuite manus, leviore flagitio legatum interficietis, quam ab Imperatore deſciſcitis.* & Suetonius refert inter portenta mortis Galbæ, quod obliti miniſtri erant, adoptionis die milites allocuturo Caſtrenſem cellam, de more, pro tribunali ponere. Sic Commodus, patrè mortuo, ad Imperium vocatus tribunal aſcendit; vide Herodianum in Commodo. quod etiam notat Joſephus in Archelai electione lib. 17. Antiq. c. 12. Hiſce adde Principis poſitionem in ſcuto aut clypeo. Niceph. lib. 2. *Poſtea autem Imperator dictus eſt, ſedens in clypeo, more recepto:* & Zonaras de quodam qui per ſeditionem electus erat: καὶ ἐπὶ ἀσπίδος αὐτὸν μετέωρον ἄραντες, ἀναγορεύουσι βασιλέα. Idcirco factus Imperator, ſtatim ſignum dabat Prætorianis militibus, idque proprium erat Principis. Tac: 1. Annal. *Defuncto Auguſto, ſignum prætorijs cohortibus ut Imperator dederat.* Sic apud Curtium annulus aureus eſt indicium ſive ſignum traditi Imperij: & apud Imperatores Romanos, fortunæ aureæ miſſio.

Cap. IX. Ceſpiticium tribunal.

Suppoſitio clypei vel ſcuti.

Signum dare Prætorianis.

Annulus Aureus.

Fortunæ aureæ miſſio.

CAP. IX.

Ne Coſſ. pecunias ſpargant. Ne quis regia vela ſuſpendat. Principales veſtes. Purpura, Inſcriptio Purpurea. Inſignia Imperij.

Digitized by Google

CAP. IX.

perij. τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα. Excubiæ, arma, comitatus militum. Diadema, Sella, Crux.

LIBET in hoc caput tumultuarie congerere, ϗ ὕστερον πρότερον, aliquot alia hujuſce rei exempla. Nam illa conſtitutio Marciani, ne Conſules pecunias ſpargant, C. de Coſſ. & non ſparg: ab his pec; quid aliud eſt, quam præſidium aliquod dominationis regiæ, quod ex ſuperiorib. liquet. quam tamen legem Juſtinianus mitigavit; Leo vero in Novel. 94. prorſus abrogavit. Eadem fermè fuit cauſa Conſtitutionis, quâ cautum eſt, ne quis privatos carceres habeat, quippe quod id ſpeciem quandam Imperij præ ſe ferebat: & Conſtitutio illa Honorij & Theodoſij, ne qui privatus titulos prædijs ſuis vel alienis imponat, vel regia vela ſuſpendat: quamvis eo imprimis facit, ne qui nomine fiſci loca aliena invaderet, tamen huc etiam ſpectat, ne quis hac ratione ad imperium reperet. *Regiæ enim majeſtatis eſt*, ut ait Imper. l. 1. C. ut nemo privat. & c. *ut noſtræ tantum domus & patrimonia titulorum inſcriptione legantur*. Ejuſdem farinæ eſt Conſtitutio Valentin. C. de Veſtib. holoſ: & aur:. Ne quis veſtes auratas gerat præter Principem:. ne quis vellera ſacro murice intingat: ne quis ſericas vel holopurpuras veſtes, & quibus Princeps utitur, uſurpet; quæ ut ait Imper. Theodoſ. in l. 4. C. eod. *ſoli Principi, ejusq, domus dicantur*. qua ratione identidem purpuræ nundinæ innumeris conſtitutionibus prohibitæ ſunt. l. ult. d. tit. Unde qui imperatores ſalutabant, dicebantur *ſacram purpuram adorare*. l. 1. C. de App. præf. præt: Adeoque non licebat fucare purpuram, vel adulterino colore intingere. quod receptum eſt propter exiſtimationem hominum; & ne facile rebellibus foret, Tyrannum, Imperatoria majeſtatis purpurâ vel vera vel fucata, amicire, quod ex Marcellino con-

Ne Coſſ. pecunias ſpargant.

Ne quis privatos carceres habeat.

Ne quis titulos prædijs imponat.

Regia vela.

Ne quis veſtes auratas gerat præter Principem.

Veſtes ſericæ.

Sacra Purpura.

Digitized by Google

no conſtat, & l. 1. C. Quæ res ven: non poſſint: Quo nomine l. 1. C. Quæ res export. non deb: quædam ad barbaros transferri vetat, ne hi ſuavitate frugum inlecti impetum faciant in Romanum Principem. quæ prima fuit Gallorum in Italiam adventus cauſa, teſte Livio. Idem Arcanum animadverto in Inſcriptione Purpurea, quæ ſolius erat Imperatoris, ut eſt in l. 6. C. de diverſ. reſcrip: Ubi Imp: Leo *Hanc*, inquit, *ſacri incauſti confectionem nulli ſit licitum aut conceſſum habere, aut à quocunque ſperare: eo videlicet, qui hoc aggreſſus fuerit tyrannico ſpiritu, poſt proſcriptionem bonorum omnium, capitali pœna plectendo.* Hæc ille. Quinimo totus ferè poſtremus liber Codicis nihil niſi hæc dominationis arcana continere mihi videtur, modo ſint qui enucleent; quæ tamen longe aliter à pleriſque interpretibus accipiuntur. Inſignia enim illa Imperij, ſive ut Dion, τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα, quid ni huc referas? quippe quæ ſoli Principi tribuebantur. Inde Vitellius filium ſuum deſignaturus heredem Imperij, cunctis fortunæ principalis inſignibus cinxit. Tac. 2. Hiſtor: Quæ inſignia idem Tac. notat 1. Annal. *Excubiæ*, inquit, *arma, cetera aulæ; miles in forum, miles in curiam comitabatur.* & Herodian: de Gordiano. *Sequebatur ipſum principalis pompa omnis, milites quicunque aderant, juveneſque urbani procera ſtatura, ad eorum ſimilitudinem qui Romæ Imperatorem comitantur; virga item laureata, quo inſigni Principes à privatis dignoſcuntur. Præterea ignis de more præferebatur &c.* Quibus acceſſit Diadema, corona, ſceptrum, ſella. Hinc Maro; *Et ſellam regni trabeamque inſignia noſtri:* quam occupare capitale fuit; quod & de ſella regum Perſiæ refert Curtius lib. 8. item crux. Hieronimus quàm graphice? *Regum*, inquit, *purpuras, & ardentes diadematum gemmas patibuli ſalvatoris pictura condecorat:* quod jus poſtea ſolum Pontificem Romanum habuiſſe, memini legere. In quibus inſignibus magna plerunque majeſtas

CAP. IX.

Inſcriptio purpurea.

Fortunæ Principalis inſignia.

Ne quis ſellæ principali inſideat.

Ne quis crucem ferat in veſte.

Digitized by Google

CAP. X. quædam poſita fuit. Quocirca Flandri hortabantur Anglos, ut inſignia Galliæ uſurparent, quo facto, putabant ſe liberari poſſe à juramento Gallo præſtito. Froiſſardus. Qui enim inſignia habet, imperium habet; nec ulla unquam, ut ſcribit Cujac. 20. Obſer. 37. inſignium & imperij ſeparatio fuit.

CAP. X.

Ne mentio fiat heredis, duobus ad Imperium contendentib. & vivo Principe. Principes Juventutis, Auguſti, Cæſares. Reguli, Reges Romanorum, Delphinus, Infans. Σολοικισμὸς Galbæ, Corrhois, aliorumque in nuncupando herede.

INTEREST Reipublicæ, in principatu *ne ſucceſſor in incerto ſit*, ut cum Tacito loquar. At enimvero ipſi etiam Principi expedit, partim ut pluribus munimentis inſiſtat, partim etiam ut aliarum ſpes cohibeantur. Quod & Plinius ait lib. Epiſt. 2. *Malim hoc potius tempore me patrem fieri, quo futurus eſſem & ſecurus & felix*. Idem vovet Pædo Auguſto:

Et tibi ſuccreſcant Juvenes bis Cæſare digni,
Et tradant porrò Cæſaris usque genus.

Auguſtus enim princeps ſapientiſſimus, ut dominationem quam occupaverat, inter tot factionum conjurationumque

numq; fluctus retineret, adque poſteritatem tranſmitteret, Cajum & Lucium nepotes à patre per æs & libram emtos in familiam Cæſarum induxit: quibus defunctis, rurſum Agrippam Poſthumum & Tiberium curiatâ lege adoptavit, eaque conditione, ut hic primum Germanicum arrogaret. Quæ veſtigia, ut multa alia, identidem inſtitit Tiberius, & Druſum adhuc ſummæ rei admovit, *ne ſi extra domum Auguſtam ſucceſſor quæreretur, memoria Auguſti nomenq; Cæſarum in ludibria verteret.* Aliorum principum ac regum exempla ſunt trecenta; inter quæ hoc recens eſt & illuſtre in Carolo V. qui vivus adhuc impetravit, ut filius ſuus Rex Romanorum crearetur, id eſt, heres Imperij. Qui enim olim dicebantur Principes Juventutis, ſive, ut vertit Zonaras, πρόκριτοι τῆς νεότητος· ſive διάδοχοι τῆς ἀρχῆς ut eſt apud Dionem; ſive hæredes & conſortes Imperij, apud Sueton: ſive Auguſti & Cæſares apud Ammian. & Spartianum; ſive ut eſt in veteri gloſſ: Regulli ſive Reguli, (Regullus inquit, υἱὸς βασιλέως) ij nunc ſunt reges Romanorum, quemadmodum in Gallia Delphini, in Hiſpania Infantes, in Scotia Principes Scotiæ. Quæ uti regulariter ita ſe habent, ita ſi duo ſint vel plures, quibus ſpes eſt ad Imperium, ſatius eſt neutrum nuncupare, *ut ſine periculo vivere poſſis:* uti eadem de re ait lex 77. § 14. D. De legat. 2. Altero enim nuncupato, alterius ſpes præciditur & decollat, atque ex deſperatione temeritas & audacia additur. Sub Tiberio fuerunt Germanicus, & Druſus. Hic erat filius Principis, & pollebat amore patris: Germanicus vero progener Auguſti, adoptatus à Tiberio, & juſſu ejus qui Imperium dederat. Huc accedebat ſummus in eum favor populi ex patrui alienatione, poſtremo rerum geſtarum gloria. quinetiam claritudine materni generis anteibat, avum M. Antonium, avunculum Auguſtum ferens; *contra Druſo proavus eques Rom. Pomponius Atticus dedecere Claudiorum imagines videbatur,* ut commemorat

Cap. x.

πρόκριτοι τῆς νεότητος. διάδοχοι τῆς ἀρχῆς.

Cæſares,

Reges Romanorum.

Duobus ad Imperium contendentib. ſuſtinendum eſt judicium.

CAP. X.

memorat Tacit. Quo tempore pro arcano dominationis ſumo, ne mentio heredis fiat vivo adhuc Principe. Itaq; Tacitus de Tiberio, *eum Judicium ſuſtinuiſſe.* Quod enim alterum præoptabat ille, alterum verò populus, neminem populo oſtendit; ne ſcilicet aut alterum firmando, ſuum abijceret, aut hunc præferendo, ſtudia popularium in ſe concitaret; ut ſapienter hac de re diſputat elegantiſſimus Meſſerus. Quam ob cauſam etiam hodie Turcicorum Imperatorum filij, non prius è cuſtodia dimittuntur, quam mortuo Principe. Qua in re turpiſſimè erravit Galba, adeoque in adminiſtratione Imperij magnum, ut ita loquar, ſolœciſmum fecit. Piſonem enim nominavit, non ante abjecto Ottone. quæ res Ottonem animavit atque incendit adverſus utrumque. Similiter Corrhoes ille II, cum duo eſſent quibus ſpes ad Imperium erat, Syroes & Medarſa, temere rejecto Syroe, Medarſæ regnum tradidit; quæ res utrique, & Corrhoi & Medarſæ, occaſio fuit interitus. Quanto prudentius Auguſtus, antequam Cajum & Lucium ad ſpem imperij eveheret, Tiberium ablegavit Rhodum, & deſtinato Tiberio, Agrippam Poſthumum in exilium ejecit. neque Tiberius prius Druſum nominavit, quam comperta morte Germanici. Sic Theſeus, ut ſcribit Pauſanias, cum Phædram uxorem duxiſſet, liberosque procreaſſet, Hippolytum, à quo merito ſibi timebat, ad Pytheum amandavit. Et Philippus rex Macedoniæ duos habebat liberos, Demetrium & Perſeum: utrique erant ſuæ cauſæ, & favor ſuus. Perſeus ætate major, ſed ex pellice natus; Demetrius ex juſtis nuptijs, ſed minor. Quare, preſſo primum Demetrio, pater Perſeum regem declaravit. Et rex Ptolomæus, quod filium minorem præ omnibus amaret, primum reliquorum ſpem clanculum fregit, poſteà verò populo perſuaſit, ut ſuffragarentur minori: quo factum eſt, ut ſcribit Juſtinus, *ut populi non minor favor fuerit in accipiendo, quam regis in tradendo.* Idque

Galbæ imprudentia in nominando Piſone, nondum abjecto Ottone.

Cautio in nominando ſucceſſore Imperij.

Idque non neſcivit Eliſabetha regina Angliæ, adeoque lege cavit, ne quis, ſub pœna capitis, mentionem faceret heredis regni: dicens, ſibi ante mortem non eſſe fodiendum ſepulcrum. Rationem reddidit Tiberius Macroni, *Orientem ab eo adorari, occidentem deſeri*: adeoque teſte Tacito, 1. Hiſtor. *ſuſpectus ſemper inviſusq; dominanti eſt, quisquis proximus deſtinatur*. C. 15. XX.

CAP. XI.

Ne quis ſummam rei geſtæ ad ſe trahat: militiæ auſpicia & gloriam propriam eſſe ſummi Principis. Falſi triumphi.

HUJUS CEMODI dominationis arcana, uti ſalutem regis vel Principis reſpiciunt, ita imprimis efficiunt ut ſalva maneat ejus majeſtas & autoritas. Quo nomine ipſi, legatis etiam in bellum miſſis omnia dirigunt; mittendo milites, arma, pecuniam, commeatum, ſubſtituendo duces, centuriones; & revocando, ut de Juſtiniano refert Procopius, hanc nimirum ob cauſam, ut gloria rerum geſtarum penes ipſos remaneat. Id vult Poeta Lyricus ad Auguſt: Auſpicia apud ſolum Principem.

Te copias, te conſilium, & tuos

Præbente divos.

Et Alexander apud Curt: lib. 6. *Quorum alia ductu meo, alia imperio auſpicioq; perdomui*. Et eodem libro Curt: *Craterus*, inquit, *omnibus præparatis, regis exſpectabat adventum, captæ urbis titulo, ſicut par eſt, cedens*. Hinc Tacit. de Tib: *Bellica Germanici gloria angebatur*. & alibi de Ottone. *Læto Ottone, & gloriam in ſe trahente, tanquam & ipſe felix bello, & ſuis ducibus ſuisq; exercitibus Rempub. auxiſſet*. Ubi enim rerum autores

Digitized by Google

CAP. XII. rei geſtæ famam ad ſe trahunt, & principis majeſtatem exiſtimationemque opprimunt, & hac militari gloria facilè ad Imperium contendunt. Quare eſt hoc arcanum dominationis regiæ, ne quis alias præter Principem famam gloriamque rei geſtæ ad ſe trahat. Itaque de Silio illo, qui ingentes exercitus ſeptem annos moderatus fuerat, cum immodicè jactaſſet, ſuum militem in obſequio duraviſſe, cum alij ad ſeditiones prolaberentur, neque manſurum Tiberio Imperium, ſi ijs quoque legionibus cupido novandi fuiſſet, ita Tacitus: *deſtrui per hæc fortunam ſuam Cæſar, imparemq; tanto merito rebatur.* Quo prudentius Mecænas, de quo Pedo,

Majus erat potuiſſe tamen, nec velle triumphos,
Major res magnis abſtinuiſſe fuit.

Et Agricola ille, teſte Tacito *nunquam in ſuam famam geſtis exultavit, ad autorem & ducem, ut miniſter, fortunam referebat.* Unde Curtius lib. 6. *Alexander*, inquit, *hoſtes vinci voluerat, Antipatrum viciſſe, ne tacitus quidem indignabatur, ſuæ demtum gloriæ exiſtimans, quicquid ceſſiſſet alienæ.* Quare Germanicus debellatis Germanis congeriem armorum ſtruxit, ſuperbo cum titulo, de ſe nihil addidit, metu invidiæ, an ratus conſcientiam facti ſatis eſſe. & de Alberto Comite Tirolenſi Gualterus pulcrè,

Alijs magni reputantibus, ipſe
Negligit, & modico factum metitur honore:

Quò etiam reſpexit Conſtantius qui, teſte Ammiano lib. 16. edictis teſtatus eſt, ſe cum geſtis non adfuiſſet, & dimicaſſe & viciſſe. Sic Domitianus, more quamvis ridiculo & inepto, ſed autoritatis conſervandæ ſpe falſos triumphos egit. Quod tamen crimen grave erat, & olim appellatum fuit crimen falſæ pugnæ. De Domitiani falſo triumpho, & Agricolæ victoria ita Tacitus. *Inerat*, inquit, *conſcientia deriſui, fuiſſe nuper falſum è Germania triumphum, emtis per commercia, quorum habitus & crines in captu-*

Crimen falſæ pugnæ.

bu captivorũ ſpeciem formarentur, at nunc veram magnamque victoriam tot millibus hoſtium cæſis ingenti fama celebrari; id ſibi maximè formidoloſum. privati hominis ſupra Principis attolli: fruſtra ſtudia fori & civilium artium decus in ſilentium acta, ſi militarem gloriam alius occuparet, & cetera utcunq; faciliùs diſſimulari, ducis boni Imperatoriam virtutem eſſe. Hæc ille. Militaris enim gloria propria eſt, vel eſſe debet, ſummi Principis.

CAP. XII.

Majeſtas in Principe. Ne quis effigiem alterius magis colat, quam Principis. Ut pro Principe ſolo vota fiant. Ne quis privata ſacra habeat, aut novos Deos. Ne quis quempiam de ſalute Principis conſulat, neu rogatus reſpondeat.

PROPE abfuit, quod abominandum eſt, olim imperatoria majeſtas à divina. Unde Imperatoribus effigies, ſtatuæ, templa ſtatuebantur. Hinc ſigna, nomina atque imagines eorum in vexillis & ſcutis. Quare cum Vitellius de imperio periclitaretur, Tacitus ſcribit 3. Hiſtor: primores, Caſſiorum nomen, atque imagines Vitellij amolitos fuiſſe. Qui honor poſtea Chriſto habitus: quo reſpexit Prudentius,

Imperatorum effigies & nomina in vexillis.

Chriſtus purpureum gemmato textus in auro
Signabat labarum, clypeorum inſignia Chriſtus
Scripſerat.

Google

CAP. XII. Hinc qui alterius effigiem plus quam principis coluiſſe dicebatur, contumaciæ, imò læſæ majeſtatis reus fiebat, quod crimen Marcello intentatum eſt, quod ejus ſtatua altius quam Cæſaris ſita eſſet. & Lucius Ennius ejusdem majeſtatis poſtulatus eſt, quod effigiem Principis promiſcuum ad uſum argenti vertiſſet. Et cum pop. Romanus effigiem Agrippinæ ac Neronis gerens circumſteriſſet curiam, *Tiberius criminatus eſt, nihil reliquum eſſe, niſi ut caperent ferrum, & quorum imagines pro vexillis ſecuti forent, duces Imperatoresq́; deligerent.* nam & Ducum imagines in vexillis conſpiciebantur. Ac tamen Tiberius Siriacis Legionibus munera dedit, quod ſolæ nullam Sejani imaginem inter ſigna coluiſſent. Sic Pontificos cum pro incolumitate Principis vota ſuſciperent, & Neronem quoque & Druſum ijsdem dijs commendarent, Tiberius impatienter doluit æquari adoleſcentes ſenectæ ſuæ, adeoque ægrè illis hoc condonavit. Refero hoc ad arcanum dominationis: tum quod pro ſolius Principis ſalute vota concipiebantur, l. 1. C. de oblat. Vot: & Plin. in Paneg: *Unum omnium votum eſt ſalus Principis*: tum etiam quod hac ratione majeſtas Imperatoris aliorum dignitate adæquabatur. Ceterùm Imperatores id imprimis ſtudebant, ut non tantum fortes eſſent & exiſtimarentur, verum etiam ſancti ac venerabiles, quod nihil animos plebis magis percellit quam relligio: quod Curtius de Perſis teſtatur lib. 8. *Perſas prudenter reges ſuos inter Deos colere, Majeſtatis enim imperij, ſalutis eſſe tutelam.* Unde illud Pauli, *Dico dij eſtis.* Quo nomine Imperatores Rom. etiam Chriſtiani, ſe æternos, ſanctos, divinos appellabant, ut in l. 2. C. de Fabric: *Qui adorent Fabricenſes noſtram æternitatem*; & paſſim. quam tamen hyperbolen Ammianus Marcell: non immeritò irridet, & alij deteſtantur. Unde qui per Principem Romanum pejerabat, fuſtibus cedebatur l. ſi duo. §. ult. D. Dejurejur: & Tiber. apud Tac. Jusjurandum per Principem,

Pro ſolius Principis incolumitate vota.

Principes dij, Sancti, Æterni.

cipem, perinde æſtimandum eſſe ac ſi Jovem feſelliſſet. Quam etiam ob cauſam nemini ferè licuit præter principem, privata ſacra habere, aut novos Deos facere: ut ex Suetonio colligo, & Calliſthenes apud Curtium lib. 8. *Scilicet ego & tu, Cleo, deos fecimus?* & de Alcibiade Æmil: Prob: *Aſpergebatur etiam infamia, quod in domo ſua facere myſteria dicebatur, quod nefas erat more Athenienſium; idq; non ad relligionem, ſed ad conjurationem pertinere arbitrabatur.* Itaque ſoli Principes in Larario ſuo colebant Fortunam, tanquam habitatricem indigenam & auctricem Imperij Romani. Simili etiam ratione nemini licuit, alium de ſalute Principis, vel Reipublicæ conſulere, Firmicus. *Cave*, inquit, *ne quando de ſtatu Respubl. vel de vita Romani Imperatoris aliquid interrogatus reſpondeas.* & Tertull: 35. Apolog: *Cui opus eſt perſcrutari ſuper Cæſaris ſalute, niſi à quo aliquid adverſus illam cogitatur, vel optatur, aut poſt illam ſperatur, aut ſuſtinetur?*

Ne quis privata ſacra habeat, aut novos Deos aſciſcat.

Ne de ſalute Principis conſilia fiant.

CAP. XIII.

Ne quis Magicam artem faciat. Mathematici. Chaldæi. Ne quis niſi apud regem vaticinia edat. Ne quis cum exule converſetur. Conventus & conciliabula in Principatu.

Multi namque ad Imperium contenderunt, vel hoc ſolum prætextu quod fato ſibi deberi arbitrati ſunt: veluti Lentulus, qui deſtinatum familiæ ſuæ regnum ex Sibyllinis verſib. vaticinatus eſt. Et de Telepho quodam Suetonius in Aug: *Ad extremum*, inquit, *Telephus quaſi debita ſibi fata*

Q 3 domi-

Cap. XIII. *dominatione, & Auguſtum & ſenatum aggreſſus eſt*: ut reliquos innumeros omittam. Quæ res Imperatores impulit, ut divinandi artem damnabilem fecerint l. 6. C. de Mal: Et olim prohibita fuit interdictione ignis & aquæ, ut conſtat ex Ulpian. fragmentis; poſtea pœna capitis punita: quippe *qua ipſam pulſat propemodum Maieſtatem*, ut ait l. 7. C. eodem. Dicebantur autem Mathematici qui futura prædicabant; Unde Juvenal: Nota Mathematicis geneſis tua. Non enim intellige veram illam & genuinam Mathematicam, quam teſte Diocletia: diſcere atque exercere publicè intereſt, queve permultum confert ad ædificandas urbes, propugnacula extruenda vel oppugnanda, unde Philo appellat ... omnium ſcientiarum: ſed illam artem ... cam quam Curtius *Vaniſſimi cuiuſq; ludibrium eſſe* ait. & de qua Tacit. 12. Annal: *molitur crimina & accuſatorem qui obijceret Chaldaos, magos, interrogatumq; Apollinis Clarij ſimulacrum ſuper nuptijs Imperatoris*. & alibi: *Scribonianus in exilium agitur, quaſi finem Principis per Chaldaos ſcrutaretur*. item. *Mathematici, genus hominum potentibus infidum, ſperantibus fallax, quod in civitate noſtra & vetabitur ſemper, & retinebitur*. Unde Domitianus Pompoſianum interfecit, *quod Imperatoriam geneſin habere vulgo ferebatur*. Quo etiam modo Tiberius Aruſpices ſecretò ac ſine teſtibus conſuli vetuit, Suet. in Tib: Sic in regno Macedonico non licuit, niſi apud regem, vaticinia profiteri: Illud eſt quod Alexander Ariſtandrum increpat. *Non rex*, inquit, *ſed privatus ſum, ſacrificium ut faceres mandavi, quid eo portenderetur, cur apud alium quam apud me profeſſus es? Erginus arcana & ſecreta, te prodente, cognovit*. Curt: lib 7. Ab iisdem artibus etiam ſibi timere dicuntur Turcici Imp. ... luti eſt nobilis illa prædictio, fore, ut ex Tranſſylvaniæ rupibus prodeat Princeps, qui ad nihilum redigit Ottomanicum Imperium. Cui ſimile eſt illud reſponſum

Ars divinandi periculoſa in principatu.

Magi.

Ne quis apud alium quam regem vaticinia profiteatur.

Aruſpicum apud Vopiſcum in Floriano. Hinc etiam periculoſum erat cum ejuſcemodi verſari; quemadmodum etiam nefas fuit cum exule diu multumque eſſe: de quo Plinius in Epiſt: quadam: *Equidem cum eſſent Philoſophi ab urbe ſummoti. fui apud illum in ſuburbano, & quo notabilius hoc periculoſius q; eſſet. fui Prætor. pecuniam etiam dedi &c.* Ideo Sejano accuſato majeſtatis, nonnulli qui unà cum eo conſederant, ſurrexerunt, Dion 58. Quam etiam ob cauſam Mœcænas ille Auguſtum docuit, quam pernitioſa ſint in principatu conventus & conciliabula: idque Tacit. notat in rebellione Galliarum. *Igitur*, inquit, *per conciliabula & cœtus ſeditioſa diſſerebant.* Unde SCtis & Conſtitutionib. Principum prohibiti ſunt. tit. D. de colleg: &c. corporib. & tit. 53. Feud. lib. 2. § Conventicula. quod ſic reddit Poeta Auguſtus libro 8.

Non conventiculum. vel conſpiratio fiat,
Sive ſodalitij, ſeu juncti ſanguinis aſtu.

Cap. XIV. Ne quis cum exule diu multumque ſit.

Conventus Principibus formidoloſi.

CAP. XIV.

Præſidijs ſe munire, armatum, loricatum eſſe. Nimia ſecuritas Cæſaris, & ἀπαιδευσία in dimittendis Prætorianis militibus. Regalis corporis cuſtodiæ.

Sicut jus armorum minime privato competit, ita contra Princeps ſe armis, contra factioſorum hominum inſidias, munire debet. Nam ut ait Livius lib. 2. *parum tuta eſt ſine viribus Majeſtas.* Ideo Romulus trecentos

armat-

CAP. XIV. Celeres Romuli.

armatos ad cuſtodiam corporis, quos Celeres appellavit, non in bello ſolum, ſed etiam in pace habuit. idem ſedulo Livia Auguſtum monuit, ut ſui corporis cuſtodiam exquiſitiſſimam inſtitueret: & Mecænas ad eundem: *Suadeo*, inquit, *ut duos præſtantiſſimos ex equitibus prætorio præſint, ſumas, ut ſint qui tui cuſtodiam gerant*. Non enim audio illos qui hoc plus quam tyrannicum eſſe exiſtimant. Enimverò horum arcanorum uſus, vel ipſo Ariſtot. teſte, non tam eſt in tranquilla & pacata Rep. publ. quam in turbulenta ac ſeditioſa. Ac multum à tyrannide differt dominatio; illa ſuum commodum ſpectat, hæc & ſuum & civium; illa per ſcelera occupatur, hæc violenter quidem, ſed vi ac jure belli; illa armis munita eſt ad perniciem civium, hæc ad ſubſidium & cuſtodiam ſui. Quare recte Auguſtus, quod lorica ſub veſte munitus ferroque cinctus in curiam ivit: recte Tiberius, quod in funere Auguſti prædia diſpoſuit, ut ut riſus fuit à populo; quos ſecutus Coſmus Mediceus occupato imperio Florentino, non niſi armatus & cum manu militari in ſenatum venit. Quin etiam Maſiniſſa ille parum hominibus credens, canibus ſalutem ſuam vallavit, teſte Val Max: Quænam enim, per fortunam Principum, alia cauſa fuit tam inopinæ & feſtinatæ C. Julij Cæſaris necis, quàm quod neglexit excubias, prætorianoſque milites dimiſit firmiſſimum corporis regalis robur? Quare in quo Syllam increpat, quod Dictaturam depoſuerat, eum litteras neſciviſſe; in eo multò magis objurgandus eſt Cæſar ipſe, quod, non depoſita Dictatura, prætorianos tamen milites dimiſit. *principatus enim armis quæſitus*, ut monuerunt eum Panſa & Hirtius apud Paterc: *armis tenendus erat*: quo nomine eum meritò Anglicus ſcriptor Henircus Savilis ſolæcum appellat & peſſimum Grammaticum. Vere Tragicus in Hercule furente,

Dominatio differt à Tyrannide.

Auguſtus loricatus.

Coſmus armatus in ſenatum ivit.

Ἀπαιδευσία Iul. Cæſaris, in dimittenda prætoria cohorte.

Quod civibus tenere te invitis ſcias,
Strictus tuetur enſis.

Qua-

Quare quod Auguſtus & Tiberius Germanorum cuſtodia uſi ſunt, Galba Evocatorum, Caligula Batavorum, Antoninus Germanorum equitum, atque alij aliorum; ideò & ſe ſecuros reddiderunt à ſceleribus civium, & nefarijs hominibus terrorem incuſſerunt. Quam etiam ob cauſam antiquiſſimi reges, ut eſt apud Xenoph: & Juſtinum, circa ſe habebant guſtatores, qui temperabant ſive prægustabant potum propter periculum veneni. Qui mos regius adhuc hodie in uſu eſt. Ceterum ſtationem militum Suetonius vocat *vim Dominationis. Statione*, inquit, *militum, hoc eſt vi & ſpecie Dominationis aſſumta:* & Nævius *Regalis corporis cuſtodias appellat.* *Cap. XV.* Cuſtodia regalis corporis.

Cap. XV.

Non omittere ſedem Imperij. i. e. caput rerum: & diſcutiuntur rationes propter quas Tiberius, Antoninus, Juſtinianus, Carolus rex Galliæ, Ammurates, ab urbe non diſceſſerint. Imperatoriæ Majeſtatis eſt, præciſè agere. Gallorum imprudentia in deſerendo Mediolano.

ROMA, ut dictum eſt, erat ſedes Imperij Romani, & caput rerum, de qua Romulus ille apud Livium lib. 1. *Abi nuncia*, inquit, *Romanis, celeſtes ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum ſit.* Quocirca non facilè Sedes Imperij.

CAP. XV. eam deſerebant Principes Romani. De Auguſto Sueton. *Non diu*, inquit, *urbem relliquit:* alibi: *Biennio continuo poſt adeptum Imperium pedem porta non extulit.* Idem fecit Tiberius: Exorta enim ſeditione in Illyrico, vulgus incuſare Tiberium, ire ipſum, & opponere majeſtatem Imperatoriam debere: verum immotum adverſus eos ſermones fixumque Tiberio fuit, non omittere caput, neque ſe remque publicam in caſum dare. Referas hoc identidem meo periculo ad arcana Dominationis: Ac quidem rationes non erant de nihilo, ſed graviſſimæ; quamvis Tiberius alium prætextum exequitavit, magnitudinem Imperij extollens. Primo, quod urbs erat caput rerum, unde in omnia regimen, ut in Tacit. 2. Ann. *Neque decorum*, inquit alibi, *Principem ſi una alterave civitas turbet, omiſſa urbe, unde in cetera regimen, &c.* Deinde, ne ſe & Remp. in diſcrimen conjiceret: maluit enim vulpecula ſedem Imperij premere, quam abſens Rempubl. adeoque Dominationem ſuam conjuratorum inſidijs obnoxiam facere. III. Quia ſi iviſſet, aut utriq; exercitui, tàm in Illyrico quàm in Germania, ſatisfactum oportuiſſet, aut neutri, aut alterutri. Si utrique, futurum hoc erat contra ſalutem Reip. quæ tantis oneribus erat impar: ſi neutri, metuebat ab utroque, ne ſibi vim intentarent, & quod ultro nequiſſent, neceſſitate exprimerent. ideo Tacit. 1. Annal. *Periculoſa ſeveritas, flagitioſa largitio, ſeu nihil militi, ſeu omnia concederentur, in ancipiti Republ:* ſi alterutri, atque ita hunc exercitum alteri prætuliſſet, periculum erat, ne poſtpoſiti hac contumeliâ incenderentur. IV. Itaque conſultius erat filios mitti, Imperatoria majeſtate ſalvâ, *cujus ex longinquo major eſt reverentia:* & ut Cæſar ait, *omnia plerumq; quæ abſunt, vehementius hominum mentes perturbant.:* & Livius lib. 35. *continuus aſpectus minus verendos magnos homines ipſa ſatietate facit.* V. Legatis licebat perplexè agere, & Senatus arbitrium prætendere, quædam

Rationes quæ Tiberium Romæ detinuerunt.

ſtam etiam ad Imperatorem rejicere: at imperatoriæ majeſtatis eſt, præciſe omnia agere, & ad punctum, hoc eſt, ut Alciatus interpretatur, ſine tectorio aliquo & ſermonis involucro; vel ut Cicero lib. 8. ad Attic. ſine ulla exceptione. Ideo Tacitus de Druſo, cum arbitrium Senatus & patris prætendiſſe. VI. ſi milites reſiſtant Germanico & Druſo, mitigari & infringi poſſe; ſe verò, id eſt, Imperatoriâ majeſtate læſâ, quodnam ſubſidium ſperarent? Idem factitarunt Antoninus, Juſtinianus, Carolus ille rex Galliæ, Ammurates, alijque. Antoninus hanc cauſam aſſeruit, quod provincialibus comitatus Principis nimis gravis futurus erat: ſed verius, judicio meo, Capitolinus, *ne Imperatore abſente, ſedes Imperij à conjuratu occuparetur*. Ideo Ammurates ille Turcarum Imperator gloriari auſus eſt, ſe ſedentem Conſtantinopoli majores res geſſiſſe, quam ullum ex Majoribus ſuis in ipſa acie: idque Tiberius dicebat, fide ac virtute Legatos, ſe conſilijs ſuperfuiſſe. Cujus rei tamen alia cauſa non fuit, quam quod Conſtantinopolis ſedes erat Imperij, & plena Chriſtianis hoſtibus Turcico nomini infenſiſſimis. Sic Carolus Gallus bellum cum Edoardo rege Angliæ per fratres geſſit, ne rebus improſperè geſtis, ut eſt fortuna belli, abſente rege, Pariſienſes more ſuo ſeceſſionem facerent: ac tamen Edowardus dixiſſe fertur, cum nullo unquam hoſte ſibi rem fuiſſe, qui minus armaretur, & plus negotij ſibi faceſſeret: Froſſar. lib. 2. Unde Machiavellus merito ipſorum etiam Gallorum imprudentiam perſtringit, quod Mediolanum deſeruerint, ubi ſi aliquamdiu pedem fixiſſent, non tam cito exinde ab Hiſpanis fuiſſent ejecti.

Imperatoriæ Majeſtatis eſt præciſe agere.

Gallorum imprudentia in deſerendo Mediolano.

CAP. XVI.

Imperium intra terminos coercere. Metus, pro conſilio &

CAP. XVI

prudentia. Limites Imperij Romani ſub Auguſto. Difficultas retinendi Imperij in remotis regionibus. Reipubl. diu ægræ neceſſaria quies. Occulta cauſa conjurationis Catilinariæ.

Moles Imperij prægravis.

FELICITAS Reipublicæ, ut teſtatur florentiſſimus rei Romanæ ſcriptor, non conſtit in magnitudine, ſed in ſumma imperandi parendiq; prudentia: idque ora[illegible] inſtar videtur mihi in republ. præſertim turbulenta, & multis inteſtinis diſcordijs laborante. Architectus certe intelligens, non graviores pluresque contignationes ſuperædificat, neque altius domum tollit, quam ferendo eſt fundamentum. Quare Auguſtus Imp. occupato Imperio conſilium inijt coercendi intra termin[illegible] Imperij, ut refert Tacit. & Dion: Qui locus magn[illegible] mihi arcanum ſapere videtur dominationis. Non enim invidiâ id fecit Auguſtus, qualis in Adriano fuit, neque timore quodam aut metu, aut etiam ignaviâ, ut for[illegible]ſe vulgus hominum exiſtimavit; ſed ex ſumma prudentia, *ne*, ut teſtatur Dion, *ſi imperium dilatare voluiſſet, id difficilius tueretur, facilius etiam partum amitteret.* Erat enim Reſpublica Romana ægra, quæve vix cicatrices clade inteſtina acceptas obduxerat. Niſi forte apud Tacitum, cum Scipione Admirato, metum interpreteris prudentiam, ſive, ut alibi Tacitus appellat, conſilium, veluti in Agricolæ vita: *Ac longa*, inquit, *oblivio Britannia etiam in pace: conſilium id D. Auguſtus vocabat, Tiberius præcipuè*, ſive, ut Lips. legit, præceptum: & alias

Limites ponere Imperij.

Metus pro conſilio ſive prudentia.

metus

metus pro prudentia ſumitur. Hinc Arbiter: *quantum quisq; timet, tantum fugit:* Metus enim tutos facit. Thucyd: τὸ δ᾽ ἀντίπαλον δέος, μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν: & Tacit: *Germania a Dacis mutuo metu, aut montibus ſeparatur:* ſic Ligurinus:

Urget quippe metus, faciuntq; pericula fortes.

Ac quidem hujus conſilij rationes etiam ſunt aliæ. Primo, quod varia eſt fortuna belli & alea, adeoque ipſius virtutis. Hinc Senec. in Herc: fur: *Poſt multa virtus opera laxari ſolet.* Quare Corbulo ille meritæ tot per annos gloriæ ultra periculum facere noluit. Deinde, quod Imperium Rom: jam mole ſua laborabat. Erant enim termini, ab oriente Euphrates, à meridie Nili Cataractæ, & deſerta Africæ; & mons Atlas ab occidente, à ſeptentrione Danubius & Rhenus; unde magna difficultas erat retinendi. Ideo Tac: 1. Annal. *Mari Oceano, aut amnibus longinquis ſeptum Imperium; legiones, provincias, claſſes, cuncta inter ſe connexa:* quæ omnia pertinebant ad ſecuritatem principis: qua de re pulcra eſt Venetorum Oratio apud Guicciardin. lib. 3. Hiſtor. Civitatem Piſanam eſſe quidem peroppoirtuniam Venetis, ceterùm quod niſi per alienam ditionem & portus eô appellere queant, difficulter, & non niſi magnis impenſis contra Florentinorum injurias conſervari poſſe. Et veriſſimè Curtius lib. 4. *prægrave Imperium difficile eſt continere, quod capere non poſſis. Videsne, ut navigia quæ modum excedunt, regi nequeant? Neſcio an Darius ideo tam multa amiſerit, quia nimiæ opes magnæ jacturæ locum faciunt; facilius eſt quædam vincere, quam tueri. quam hercule expeditius manus noſtræ rapiunt, quam continent.* Hæc eleganter Curtius. Taceo nunc ſingularem juſticiam & patientiam Auguſti, quippe qui nulli, teſte Suetonio, bellum intulit, niſi juſtis de cauſis; prætereo etiam illud quod legati apud Procopium dicebant, ideo geri bellum, ut pax videatur quæſita: de quo ſuo conſilio ipſe Augu-

Limites Imperij Romani.

Difficultas retinendi remotas ditiones.

CAP. XVII. πολιτικὴ ἀρετὴ Auguſti.

ſtus magnificè loquitur apud Julianum in Cæſaribus. *Bellis verò civilibus ſæpenumerò in extremum diſcrimen adductam rem Romanam ſic compoſui, firmaviq́;. Non enim, immoderatis cupiditatibus morem gerens, omnia undiq́; parare, & dominio ejus adjungere ſuſcepi, ſed duos Imperio noſtro limites, tanquam à natura datos, Iſtrum & Euphratem ſtatui. Deinde domitis Thracibus & Scythis, non bellum aliud ex alio ſum commentatus, ſed in Juris deſcriptione, & eorum quæ bellis civilibus depravata erant correctione incubui:* & quæ ſequuntur. Intererat nimirum Reipubl. ægræ & ſauciæ quieſcere, *ne*, ut ait Florus, *vulnera curatione ipſa reſcinderentur:* quod in Tiberio etiam laudavit prudens ſcriptor, *eum proferendi Imperij incuriosum fuiſſe.* Quam etiam cauſam Florus lib. 1. facit conjurationis Catilinariæ, *quod in extremis mundi finibus arma Romana peregrinabantur:* & Salluſt: *In Italia*, inquit, *nullus exercitus, Cn Pompejus in extremis terris bellum gerebat.* Porro Claudius recte & ex dignitate Reipubl. Britanniam, & Trajanus Arabiam Imperio adjunxit, quippe quibus temporibus jam tum Reſpubl. convaluerat. Quare quod Juſtinus de Mithridate ſcribit, eum, cum ad adminiſtrationem regni acceſſiſſet, non de regendo, ſed de augendo regno cogitaſſe, facilius fuit Mithridati, occupato tranquillo Imperio: ac tamen à reditu veneno periclitatus eſt. Juſtin: lib. 37. Quomodo etiam intelligendum eſt illud de Friderico Barbaroſſa, *Credens hoc perdere tempus,*

Quo nihil adjectum regni proventibus eſſet.

Occulta cauſa conjurationis Catilinariæ.

CAP. XVII.

Ne quis impune Principem, etiam hoſtem, interficiat. Ut acta priorum Principum conſerven-

ventur, etiam Tyrannorum. Ne facile princeps ſupplicio afficiatur.

CUM reverentia civium erga Principes; tum etiam ipſius principis ſalus in eo poſita eſt, ne facile aliquis regij vel principalis ſanguinis interficiatur; imò etiam ne cædes principis, quantumvis hoſtis, impunita maneat; quod Laurentius ille Mediceus dixit, ſe nolle committere, ut opinio hæc in animos hominum illabatur, regium ſive principalem ſanguinem licere effundere. Qui enim Princeps Principem interficit, exemplum dat ſui interficiendi, ſuumque ipſius latus denudat. Ideo ſanctus David: *Occidi*, inquit, *eum, qui nuncio allato de morte Sauli, præmium ſibi dari poſtulabat; quanto magis homines impios, qui interfecerunt virum juſtum in domo ſua & lecto dormientem?* Eodem conſilio Auguſtus percuſſores Cæſaris intra triennium ultus eſt: quod eleganter Guntherus:

Non facile Principalem ſanguinem fundere.

Sic Auguſtorum primus ſummusq; Monarches
Eximiusq; nepos, crudelia Cæſaris olim,
Hoſtibus extinctis, pius ac fortiſſimus ultor,
Protinus accepto diademate fata piavit:

Et Severus Imp. Pertinacis interfectores capitali pœna damnavit: *quod factum*, teſte Herodia. *incredibilem illi tum gloriam attulit, tum etiam diutiſſime imperandi ſecuritatem.* Sic Domitianus Neronis libertum, quod Neroni petenti jugulum opem tuliſſet, ad ſupplicium traxit. Unde acer ſcriptor: *Ultor eſt*, inquit, *quisquis ſucceſſit.* Ideo Vitellius interfectores Galbæ, quamtumvis hoſtis, omnes conquiri & interfici juſſit: *non*, ut ait Tacitus, *honore Galbæ, ſed tradito Principibus more, munimentum in præſens, in poſterum ultionem.* Cujus rei rationem

CAP. XVII.

Exempli, communemque regũ cauſam eſſe. ulciſci ex-[illegible] Principis.

nem præclare expoſuit Alexandro Darius à Beſſo letaliter vulneratus. *exempli, communemq; omnium regum eſſe cauſam, quam negligere illi indecorum eſſe & periculoſum, quippe cum in altero juſticia ejus, in altero etiam utilitatis cauſa verſetur.* Recte ait communem cauſam eſſe; ſic apud Senecam Amphyt: increpatus à Lyco, quod Jovem mentiretur patrem Herculis; reſpondit: *Communis iſta pluribus cauſa eſt deis.* Quæ etiam ratio videtur, propter quam Nero Pilato caput amputari juſſit, quod Chriſtum regem Judeorum ſupplicio afficere non dubitaſſet, ſi Suidæ credendum eſt. Sic Bajazetes Turcarum Imperator, Bernhardum Bandinum Juliani Medices percuſſorem, qui in Aſiam usque perfugerat, dignitate hominis & ſceleris atrocitate permotus, ad ſupplicium tradidit, ut refert Jovius. Cauſam etiam expreſſit apud Sophoclem Oedipus, qui Laji cædem ulciſci cupit; ut ſuam ipſius vitam tueatur. non enim piget verſus egregios huc referre:

> Ὑπὲρ γὰρ οὐχὶ τῶν ἀπωτέρω φίλων,
> Ἀλλ' αὐτὸς αὑτοῦ τοῦτ' ἀποσκεδῶ μύσος.
> Ὅστις γὰρ ἦν ἐκεῖνον ὁ κτανών, τάχ' ἂν
> Κἄμ' ἂν τοιαύτῃ χειρὶ τιμωρεῖν θέλοι·
> Κείνῳ προσαρκῶν οὖν, ἐμαυτὸν ὠφελῶ.

Quo fine etiam priorum Principum acta conſervantur. Sueton. in Augus: *nihil convenientius ducens, quam necem avunculi vindicare, & acta tueri;* imò etiam Tyrannorum. Cic: *nihil uſitatius, quam Tyrannorum acta tollere.* De ſimili re Gellius lib. 18: ſic boni ſententia manſit, turpis auctor mutatus eſt. Idem fecerunt Arcadius & Honorius, & maximo Tyranno cæſo legem tulerunt, *Quæ Tyrannus contra jus reſcripſit, non valere præcipientes, legitimis ejus reſcriptis minimè impugnandis.* Pari ratione Nerva & Trajanus beneficia Domitiani conſervarunt.

Arcana

CAP. XVIII.

Arcana Dominationis Ariſtocraticæ. Nimiæ largitiones. Nimiæ affinitates. Ne quis munitam domum habeat. Ne patricius in arce aut capitolio habitet. Ne penes alios quàm patricios auſpicia ſint. Ne quis impune Senatorem pulſet & injuriâ afficiat. Ne Patricius facilè ſupplicio afficiatur.

ATQUE hæc ſunt dominationis regiæ arcana: cetcium non minus in Imperio multorum, hoc eſt nobilium ſive patriciorum, id genus artibus opus eſt. Quanquam enim Senatus, ut Imp. ille dicebat, immortalis eſt, princeps verò mortalis, non minus tamen ille quàm hic nefariorum civium injurijs obnoxius eſt, niſi ipſe obviam eat. *Senatus immortalis.* Et exempla conjurationum adverſus ſenatum & patricios ſunt obvia; qualis fuit nobilis illa Catilinæ, qui univerſum ſenatum trucidare inſtituerat, exceptis Pompeij liberis; cui facinori patrando una nox Saturnalium conſtituta fuit. Quemadmodum ergo arcana regiæ dominationis ſunt occulta conſilia pro ſalute Principis excogitata, ita Arcana Ariſtocraticæ dominationis, ſunt intima atque occulta conſilia ad ſalutem Nobilium ſive patriciorum in Republ. pertinentia; *Arcana Ariſtocraticæ dominationis.* quorum multa ſunt, quæ cum arcanis regijs communia ſunt; quale eſt illud, ne largitiones aut conventus fiant; *Largitiones.* quippe quæ teſte Li-

S vio,

CAP. XVIII. Cœtus.

vio, *temeritatis apud plebem ſunt invitamenta.* De conventibus idem Livius lib. 2. *tum verò plebs cœtus nocturnos. pars in Esquilijs, pars in Aventino facere ne in foro ſubitis trepidaret conſilijs, & omnia temerè ac fortuito ageret. Eam rem conſules rati, ut erat, pernitioſam, ad patres referunt.* De Largitionibus idem Livius eod. lib. *Publ. a patribus ſollicitudo inerat, largitione conſulum periculoſas libertati opes ſtruere:* & paulo poſt: *agros ... ſervitutem ijs qui acceperant laturos.* quo pulcre fa... illa M. Tullij ad Attic. lib. 2. Epiſt. 17. *Nihil eſt quod non timendum ſit, ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται. quid enim iſta repentina affinitatis conjunctio, quid ager Campanus, quid effuſio pecuniæ ſignificant? quæ ſi eſſent extrema, tamen eſſet nimium mali, ſed ea natura rei eſt, ut hæc extrema eſſe non poſſint. quid enim eos hæc ipſa per ſe oblectare poſſunt? nunquam huc veniſſent, niſi ad alias res peſtiferas aditus ſibi compararent.* quo modo apud Livium lib. 4. Patres increpant conſules quod Spurij Melij largitiones cœtusquè plebis in privata domo paſſi eſſent fieri.

Affinitas.

Ne quis in munito loco ædificet.

Deinde, ne quis ex Patricijs nimis ſplendidè ædificet. Livius lib. 2. *Valerius*, inquit, *Cos, affectati regni in ſuſpicionem venit, quia ædificabat in ſumma Velia. in alto atque munito loco inexpugnabilem fore, itaque delata confeſtim materia infra Veliam, domus in infimo clivo ædificata, unde latum ad populum eſt, ne quis patricius in arce aut capitolio habitaret.*

Ne Patricius in arce vel Capitolio habitet.

Taceo quod hæc ædificiorum magnificentia egenorum animos perſtringit, & ad ſeditiones invitat. Catil: apud Salluſt: *Quis mortalium, cui virile ingenium eſt, tolerare poteſt illis divitias ſuperare, quas profundant in exſtruendo mari, & montibus coæquandis, nobis rem familiarem etiam ad neceſſaria deeſſe? illos binas aut amplius domos ædificare, nobis larem familiarem nuſquam ullum eſſe?* Idem Horat. increpat. *Struere in altum divitias, &, jactis in altum molibus:* & Petronius: *Ædificant auro ſedesque ad ſidera mittunt, Ex pellu...*

atque

aqua ſaxis. Cumprimis autẽ ad patriciorum ſalutem facit, ut ſenatores & patricij exiſtimentur ſancti & inviolabiles: unde apud Romanos penes eos ſolos auſpicia erant. Liv. lib. 6. *Penes quos igitur ſunt auſpicia more majorum? nempe penes patres.* & lib. 23. *Nec privatum auſpicia ſequi, nec ſine auſpicijs profectum; in externo ea ſolo nova atq; integra concipere poſſe.* Quare grande crimen fuit, virum ſenatorij ordinis pulſare vel injuria afficere, quod ait Arnob. lib. 4. *Magiſtratum in ordinem redigere, ſenatorem convitio proſequi, ſuis eſſe decretis pericloſiſſimum pœnis.* Similι ratione patricij non facile ſupplicio affici debent: Id Decemviri depoſituri Imperium orant, ac monent Patres, *ut ipſis ab invidia caveatur, nec ſuo ſanguine ad ſupplicia patrum plebem aſſuefaciant*, Liv. lib. 3. Hujuſcemodi arcana conſilia in Ariſtocratica etiam Repub. opponenda ſunt ijs, qui Nobilium ſanguine ſe polluere malunt, quàm eorundem imperium æquo animo ferre.

CAP. XIX. | Auſpicia penes ſolos patricios. | Severiſſimè vindicare injurias patricio vel ſenatori factas. | Ne Patricius ſupplicio afficiatur.

CAP. XIX.

Dictatoris creatio, & poteſtas. Ut patricij ſoli cum gladijs ſint. Ciceronis Cos. Romani lorica. Lictores. Faſces.

IMPRIMIS autem arcanum dominationis Ariſtocraticæ ſapere videtur creatio illa Dictatoris Romani poſt latam legem provocationis: idque teſtatur Appius Claudius apud Liv. lib. 2. conſul revera ἄριστος & plebi infenſus. *id adeò.* inquit, *malum ex provocatione natum. Agedum Dictatorem, à quo provocatio non eſt, creemus, jam hic, quorum omnia ardent, conticeſſet furor: pulſet tum mihi lictorem, qui ſciat jus de tergo vitaq; ſua*

Creatio Dictatoris.

CAP. XX.

penes unum illum eſſe. Equidem hoc conſilio ni[illegible] ſent uſi patres Romani, vix, ac ne vix quidem, pl[illegible] rum vim atque atrocitatem ſuſtinuiſſent. Erat e[illegible] Dictatoris magna vis atque poteſtas, adeo ut ab eo [illegible] inprimis optima lege creato provocari minimè licu[illegible] Unde Livius lib. 8. *Dictatoris* inquit, *edictum pro* [illegible] *mine ſemper obſervatum.* Et Tribuni lib. 6. *Dict*[illegible] *rium fulmen in ſe creatum* ajunt. Ibid: *Nec adv*[illegible] *Dictatoriam vim, aut tribuni plebis, aut ipſa plebs* [illegible] *lere oculos aut hiſcere audebat.* Neque ſolum temp[illegible] belli creabatur, ſed etiam in pace, Liv. lib. 7. *D*[illegible] *torem hic annus habuit M. Fabium, nullo terrore* be[illegible] *ſed ne Licinia lex comitÿs conſularibus obſervaretur.* C[illegible] terum illud ſalutariter in libera Republ. quod tant[illegible] atque majeſtas ad ſex tantum menſes durabat; ne qu[illegible] fretus diuturna potentia Rempubl. everteret: quod ple[illegible] rumque accidit, ut hujuſcemodi Dictaturam ſubleq[illegible] tur Principatus, uti videre etiam eſt in illo Taciti 11. An[illegible] nal. *Exhauſtis, quas Dictator Cæſar lege Caſſia, & Pr*[illegible] *ceps Auguſtus lege Senia ſublegère &c.* Quo etiam pe[illegible] tinet, ut in hac republ. patricij muniti ſint, & cum [illegible] dio atque armis eant. quod quamvis parvi momenti [illegible] exiſtimatur, mirifice tamen plebem deterret; pat[illegible] verò vim atque autoritatem auget. Unde Cicero, q[illegible] vis gloriatus eſt ad Atticum, ſe firmiſſima hominum [illegible] nevolentiâ munitum eſſe, tamen Conſul in c[illegible] aſcendit cum lata & inſigni lorica: qua re lib[illegible] attulit, Catilinæ verò & Antonio maximam in[illegible] conflavit. Qua de cauſa Coſſ. cum lictoribu[s] & [illegible] bus incedebant: Itaque arcanum dominationis co[illegible] tentatum eſt, cum Livius ait: *violatos eſſe lictores, f*[illegible] *ctos, &c.* ut ut Plinius lib. 3. Ep. vocet *fasces imag*[illegible]

Dictatoris majeſtas.

Dictatura diuturna cudit principatum.

Ut patricij armati incedant.

M. T. Ciceronis Lorica.

Lictores.

Fasces.

CAP. XX.

Ne Senatore[s], [illegible] vel Patrici[illegible]

urbem deſerant, aut urbe cedant. Ne pax alicunde quam Roma petatur.

AD ſalutem etiam patriciorum ſpectat, ne facile ſedem avitam rellinquant: de quo Cicerò graviſſimè incuſavit Pompejum, adeoque univerſum ſenatum Romanum, quod adventante cum exercitu Cæſare, Roma diſceſſerint, ȣ̓κ μαλ᾽ ἀριςοκρατικῶς. *Nec ſum miratus*, inquit lib 8. Epiſt. 1. ad Attic, *eum qui caput ipſum reliquiſſet, reliquis membris non parcere.* & 7. Epiſt. 11. *Per fortunas, quale tibi conſilium Pompeij videtur? hoc quæro, quod urbem relliquerit: ego enim ἀπορῶ. tum nihil abſurdius: urbem tu rellinquas? Ergo idem ſi Galli venirent.* *Non eſt*, inquit, *in parietibus Reſpubl: at in aris & focis, fecit idem Themiſtocles, fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat.* *At idem Pericles non fecit, annum ferè poſt quinquageſimum, cùm præter mœnia nihil teneret. noſtri olim urbe reliqua capta arcem tamen retinuerunt.* & paulo poſt: *Mira hominum querela eſt, ſine magiſtratibus urbem eſſe, ſine ſenatu.* in quo etiam Pompejum perſtringit Petronius,

Consilium optimatum Romanorum minime Ariſtocraticum.

Neſcis tu Magne tueri
Romanas arces, Epidauria mœnia quære.

Quanto fortius olim, cum plebs Romana Vejos migrare vellet, optimates ita tenderunt, ut morituros ſe citius dicerent in conſpectu pop. Romani, quam relicta Roma transmigrare Vejos. Adde quod patribus abſentibus facile nefarij cives res novas moliuntur. Livius lib. 3. de Terentillo, qui tempore capto inſidiatus eſt Reipub. *Is*, inquit, *conſulibus abſentibus ratus locum tribunicijs actionibus datum, per aliquot dies patrum ſuperbiam criminatus eſt*, & poſtea: *timebant patres ne abſentibus conſulibus ju-*

Abſentia Patrum.

CAP. XXII.

ſilio Cajus, quamvis in principatu quibusdam equitibus, teſte Dione lib. 59. laticlavium dedit, id eſt, ſpem dignitatis ſenatoriæ.

CAP. XXII.

Ne alterius quàm vernaculæ linguæ uſus ſit. Crimen alieni ſermonis. Linguæ Germanicæ dignitas. Dæmagogi. Tribuni pleb.

Latinæ linguæ obſervantia apud Romanos.

AD autoritatem etiam Reipubl. conſervand[illegible] permagni intereſt, ut ſanctè obſervetur & [illegible] ſurpetur lingua vernacula. Valer: 2. cap [illegible] *Magiſtratus*, inquit, *priſci quantopere ſu[illegible] populique Romani majeſtatem retinentes ſe geſſerint*, [illegible] *cognoſci poteſt, quod inter cetera obtinendæ gravitatis* [illegible]*cia, illud quoq; magna cum perſeverantia cuſtodieb*[illegible] *Græcis unquam, niſi Latinè, reſponſa darent.* [illegible] *ipſa linguæ volubilitate, qua plurimum valent, ex*[illegible] *interpretem loqui cogebant; non in urbe tantum n*[illegible]*, etiam in Græcia & Aſia: quo ſcilicet Latinæ vo*[illegible] *omnes gentes venerabilior diffunderetur. Nec illis* [illegible]*rant ſtudia doctrinæ, ſed nulla non in re pallium togæ* [illegible] *debere arbitrabantur; indignum eſſe exiſtimantes,* [illegible]*bris & ſuavitati litterarum imperij pondus & autori*[illegible] *donari.* Hæc ille. idque Phavorinus dicebat, poſſ[illegible] Imperatorem hominibus barbaris civitatem Romanam d[illegible]e, vocabulis nominibusquè barbaris non poſſe; quippe [illegible] *à naturali civium uſu, qui ut* eſt in l. 2. D. de ulu. [illegible] *toritate ſenatus immutari nequit*, vim atque proprietatem accipiunt. Cujus rei Philotam in reatu ſtantem & alieno ſermone utentem incuſat Alexander. *Ecquid vo*[illegible]

Philotas incuſatur de contemptu ſermonis patrii.

odio etiam ſermonis patrij Philotam teneri? ſolus quippe faſtidit eum dicere: ſed dicat ſanè utcunq; cordi eſt, dum memineritis æquè illum a noſtro more atq; ſermone abhorrere. Eodem modo Turcici Impp. majeſtatem imperij ſui oſtentant, ut non alia linguà quam ſua vel legatos exterorum Principum audiant, vel ijsdem reſpondeant. quo etiam pertinet conſtitutio Imperij, ne in Camera lites alia lingua intendantur, quam Germanica, cujus linguæ, quidquid Ariæmontanus calumniatur, tanta eſt majeſtas, tantaque dignitas, ut cum alijs fere omnibus, non tantum de elegantia, verum etiam de exquiſitorum verborum circumductione, & periodorum decenti amplitudine atque tractu, certare poſſit. Quo magis cavendum eſt, ne in rempublicam inrepant homines loquaces & male diſerti, quippe qui veluti litui, animos plebis adverſus patricios animant atque incendunt, quales fuerunt olim apud Athenienſes Dœmagogi, & apud Romanos tribuni plebis, quorum locum hodie quidam ex ordine ſacro [qui pudor eſt relligionis noſtræ] obtinent, veluti Kockiſanus ille, cujus concionibus & debacchationibus Georgius à Kunſtadt Podibradius regnum Boemiæ invaſit. Quò laudabilius, civitates nonnullæ adeò eorum loquacitatem ambitionemque comprimunt, ut ijs nulla ferè alia de re præterquam de morum corruptione, animarumq; ſalute, publicè verba facere liceat.

CAP. XXII.

Lingua Germanica.

Litui & tubæ plebis.

CAP. XXIII.

Arcana Dominationis Democraticæ. Ne quis civem Romanum vinctum teneat. Lex Portia. Quiritatio civis Romani. Ut Tribuni ſint ſacro

T ſancti:

CAP. XXIII.

ſancti: ne extra urbem abnoctent. Ut nunquam eorum poteſtas ceſſet. Tribunicia poteſtas. Ne patricij nimis multos lictores habeant.

PORRÒ, nihil minus in hac rerum natura mortale eſt, quam populus. Itaque haud ſcio, an populari Reipublicæ arcana dominationis accommodari queant. Ad libertatem tamen ac ſalutem populi Rom: pertinet edictum illud Conſulis Romani: ne quis civem Romanum vinctum teneret, aut clauſum, quo minus nominis edendi apud coſſ. poteſtas fieret: ne quis militis, donec in caſtris eſſet, bona poſſideret aut venderet, liberos nepotesque ejus moraretur. Imprimis verò huc pertinet lex illa Portia, qua ſancitum fuit: ne cui civem Romanum interficere liceret. adeoque hæc vox, *civis Romanus ſum*, multis ſæpe in ultimis terris opem inter barbaros tulit & ſalutem. Hinc Vell: Paterc: *Illud inhumanum nefariè proditum, quod capitis, non dicam Græci, ſed civis Romani, precium ſe daturum, idq. auro repentirum propoſuit.* Quare ſæpenumero hæc lex renovata est, cujus rei non alia cauſa fuit, teſte Livio lib. 10. quam quod plus paucorum opes, quam libertas plebis poterant. Contra quam legem, cum Cic. coſ. Romanis ſupplicium de hoſtibus patriæ ſumſiſſet, non injuſte in exilium ejectus eſt. Atque hanc proprie ad dominationem popularem, imò ad jura populi de quib. ago lib. 4. referri oportere, vel ex eo liquet, quod mutata Republica, vim ſuam & valorem perdidit. Etenim Galba, ut refert Tranquil. cuidam cruci affixo, implorantique leges, & civem Romanum teſtificanti; quaſi ſolatio, & honor

Ne quis civem Romanum vinctum teneat.

Lex Portia.

Lex Portia propria eſt dominationis popularis.

CAP. XXIII.

honore aliquo pœnam levaturus, mutari, multoq; præter ceteras altiorem, & dealbatam ſtatui crucem juſſit. Ceterum Tribuni plebis arcana quædam dominationis ſuæ uſurpaſſe mihi videntur. primò, quod ſacroſancti fuerunt. Canulejus ille apud Liv. lib. 4. *quid tandem eſt*, inquit, *cur negent ſe manibus temperaturos, violaturosq; denuncient ſacroſanctam poteſtatem?* Deinde, quod Tribunis extra urbem abnoctare non licuit teſte Gellio & Appia: 1. de bell. civ: adeoque ne quidem in continentibus licuit verſari diem unum vel noctem unam; ne nimirum populi ſalus intuta eſſet & patriciorum injurijs obnoxia: quo etiam ſenſu legibus Æduorum ijs, qui ſummum magiſtratum obtinebant, excedere ex finibus non licebat, Cæſ. de bel. Gall. Tertiò, quod præhendendi poteſtatem habebant eos, qui plebi injuriam inferebant, eosque in carcerem mittendi, unde appellabantur præſides, atque libertatis pop. Rom. cuſtodes. Quartò, quod creato Dictatore, cum reliquorum magiſtratuum Juriſdictio ceſſaret, Tribunus plebis in poteſtate manebat. Adde, quod Tribunis licuit ſenatusconſultis intercedere; imò in curia ſubſellia habere, adeo ut Vetutius, teſte Plutarcho, morte affectus fuerit, quod Tribuno in forum venienti non ceſſiſſet, quo facit illud apud Liv. lib. 3. *Aut plebs non eſt habenda, aut habendi ſunt Tribuni plebis.* Propterea Imperatores, occupato Imperio, momento tribuniciam poteſtatem uſurparunt, quod erat, ut ſcribit Tac. 3. Annal, *ſummi faſtigij vocabulum.* Quare Auguſtus eam triginta ſeptem annos continuavit, eandemque à Senatu principibus Juventutis petijt. Hinc Alexand: Impe: apud Lamprid: *Gratias*, inquit, *vobis ago de Cæſareo nomine, de pontificatu maximo, de tribunicia poteſtate.* Sed & hujus generis eſt illud: ne in populari ſtatu patricij multos lictores habeant. Liv. lib. 3. *Non pudet lictorum veſtrorum majorem prope numerum in foro conſpici, quam togatorum aliorumq.*

Sacroſancta poteſtas.

Ne Tribuni extra urbem pernoctent.

Tribunicia poteſtas ſummi faſtigij vocabulum.

Nimis multi lictores Patriciorum.

Digitized by Google

CAP. XXIV.

rumq;. Hiſce etiam ſimilia ſunt arcana quædam dominationis tum regiæ, tum Ariſtocraticæ, quæ huc referri poſſunt: ut ſunt nimiæ clientelæ patriciorum, nimis munita ædificia, & id genus alia: quibus etiam plura ex varijs hiſtorijs addi poſſunt; quod nos identidem aliquando, cum Deo & ætate, faciemus.

CAP. XXIV.

Alia quædam famæ & exiſtimationis obtinendæ, & communia conſilia. Romanorum ſtupenda magnanimitas; externa corporis majeſtas; magnus animus in rebus adverſis.

Rationes occultæ famæ & dignitatis conſervandæ.

ILLUD vero ſtudium famæ atque reputationis, ut vocant, plurimum poteſt in omni republica conſervanda. Cujus rei Romani, ſupra alias gentes, peritiſſimi fuerunt, & digniſſimi admiratione: veluti illud, quod à ſenatu Rom. decretum eſt, *ne captivorum octo millia, quæ clade Cannenſi ſuperfuerant, ullo pretio redimerentur.* Ejuſdem notæ eſt illud Cæſaris *non eſſe conſuetudinem pop. Romani, ullam accipere ab homine armato conditionem.* item illa magni animi vox eſt: *navibus tranſire Rhenum, neq; ſua, neq; populi Romani dignitatis eſſe.* itaque pontem ſtruxit. Sicut etiam Romanorum magnanimitas in accipiendis muneribus in ſtuporem conjecit ſæpenumero vicinas gentes: qualis fuit Germanici, quod dum Galli, Itali, & Hiſpani arma, equos, aurum offerebant, laudato eorum ſtudio, armis modo & equis ad bellum ſumtis, propriâ pecunia militem juvit: quo facto magnanimitatem illam Philoſophi ad vivum expreſſit.

Magnanimitas Germanici.

Digitized by Google

ſit. Primò equos & arma ſumſit, aurum repudiavit. *Magnanimi enim eſt*, inquit, Ariſtot. Ethic. lib. 4. c. 3. *non tam utiles & fructuoſas res capere, quam egregias & elegantes, & Imperatore dignas.* nimirum equi & arma conveniebant Imperatori; aurum verò plebejo cuidam. Deinde, quod laudato ipſorum ſtudio, & quaſi cum pudore accepit. *Eſt idem magnanimi*, autore Ariſt: *conferre beneficia, ſed cum verecundia accipere.* Unde Liv. lib. 2. *Legatis*, inquit, *gratiæ actæ pro munificentia, curaque. patera; quæ ponderis minimi fuit, accepta.* Ac quidem principem ipſa nonnunquam armat auguſta corporis ſpecies, atque majeſtas; quâ multi deterriti atque obſtupefacti, à cæde, quam deſtinaverant, abſtinuerunt, quemadmodum etiam de Auguſto memoriæ proditum eſt; à cujus facie, cum quidam miles ſe averteret, & interrogaretur ab Auguſto, cur ita faceret; reſpondit. *Quia, Cæſar, fulmen tuorum oculorum ferre non poſſum.* Adeo nihil magis conſervat ſalutem principum, nihilque citius conjuratorum inſidias opprimit, quam ſarta tecta exiſtimatio atque majeſtas. Quod prudenter Tac. 4. Annal. *Cæteris mortalium in eo ſtare conſilia, quid ſibi conducere arbitrentur: Principum diverſam eſſe ſortem, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda.* Qualis magnitudo illuxit etiam in illo veterum Germanorum duce ac principe, qui fuſus à Catualda, ad Romanos confugit, Tiberioque ſcripſit, *non ut profugus aut ſupplex, ſed ex memoria veteris fortunæ.* Rebus enim deperditis ſæpe magnus animus fortunam comminiſcitur, atque ab audacia mutuatur. Eadem gravitas fuit Cononis, qui regem, ad quem miſſus erat, adorare noluit, quod teſte Æmylio Probo προσκυνεῖν illi vocabant, ne civitati ſuæ, quæ antea ceteris gentibus imperare conſueverat, notam aliquam inureret. Illa verò animi torpedo atque ſegnities principum latus veluti aperit, qualis ſtupor fuit in Vitellio Imp. cum de Imperio periclitaretur: de quo Tacit. 3. Hiſtor. *Tanta*

CAP. XXIV.

Principum ad- cura famæ.

Torpedo Vitellii.

T 3 tor-

CAP. XXV. *torpedo invaſerat animum, ut ſi Principem eum fuiſſe ceteri non meminiſſent, ipſe obliviſceretur.* Eſt enim cordati & magni principis, nihil committere quod ipſius dignitati famæque detrahit, quam animi magnitudinem etiam in Friderico primo notat Gunt: lib. 6.

Ergo pudet, populo, quaſi debita, cogar avare
Solvere, cui magni ſolvunt indebita reges.

CAP. XXV.

Omnium firmiſſima dominationis munimenta, pietas & cultus divinus; clementia; nullæ injuriæ; mitis gubernatio. Fati vis in interitu Principum & Rerumpubl.

Pietas & Timor DEI.

CETERUM omnia hæc arcana conſilia ſuperat, tum clementia eorum qui imperant tum pietas & cultus divinus, ut eſt in veteri Vaticinio C. Martij antiqui vatis.

Hæc ſi faxitis, recte gaudebitis ſemper,
Atque ideo fiet melior Reſpublica veſtra.
Nam is Dius veſtros perduelles ſtinguet ad unum,
Qui veſtros campos placidè nunc ruraq; paſcunt.

Ubi enim nimijs vectigalibus alijsque penſionibus onerantur cives, ibi conjurationes in caput Principis iniri oportet. Id eſt quod monuit Piſonem Galba. *Cogita*, inquit, *quid aut nolueris ſub alio Principe, aut volueris.* & Mecœnas ille apud Dionem. *Nulla in re laberis, ſi ea ipſa libenter feceris, quæ velles alium facere, ſi ejus imperio ſubjectus eſſes.* Quare nemo temere injuria afficiendus

Injurijs neminem afficere.

eſt:

Digitized by Google

eſt: quin potius imperandi auſpicium à clementia fieri debet, ut recte Auguſtum monuit Livia. In quo prudenter Germanicus, qui, Cappadociâ in formulam provinciæ redacta, quædam ex regijs tributis deminuit, *quo*, ut ait Tacit. *mitius Romanum Imperium ſperaretur.* id quod imprimis obſervare debent illi, qui noviter Imperium occuparunt: de quo idem Tacit arguit Mithridatem, *eum atrociorem fuiſſe, quam novo regno conduceret.* Mihi corollarij inſtar erit illa Saluſtij ad Cæſarem Oratio auro magis aurea: *Equidem ego cuncta imperia crudelia, magis acerba, quam diuturna arbitror; neque quenquam à multis metuendum eſſe, quin ad eum ex multis formido recidat. Eam vitam, bellum æternum, & anceps gerere: quoniam neq; adverſus, neque à tergo, aut lateribus tutus ſis, ſemper in metu aut periculo agites.* Quid, quod hujuſcemodi humanæ cogitationes & arcana conſilia, ſæpenumero turpiter fallunt, & in fumum eunt?

CAP. XXVI. Clementia.

Fati vis, ſeu potius immortalis Dei decretum, in Principum & Rerump. interitu.

Usq; *adeo*, ut canit elegantiſſimus Lucretius, *res humanas vis abdita quadam*

Obterit, & pulcros faſces, ſævasq; ſecures
Proculcare, ac ludibrio ſibi habere videtur.

FINIS
LIBRI TERTII.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERUMPUBLICARUM LIBER QUARTUS

CAP. I.

DIVERSITAS Juris publici & privati. In illo magis dominatus vis & ſalus populi quam æquitas. Jus humanum. Jus belli. Belli commercia. Militaris Juriſdictionis ſumma lex pecunia. Quomodo Juri dominationis reliqua cedant jura.

CAP. I.

Iura publica ex privato promiſcuè decidi non debent.

QUI publica negotia, quæve ad regna & populos ſpectant, promiſcue ex jure civili ac privato ponderant atque decidunt, næ illi mihi perperam facere videntur; idque duabus imprimis de cauſis: quarum prima eſt rei diverſitas, atque dignitas. A cauſis privatorum pendet unius atq; alterius ſalus: á cauſis publicis populi, reſpublicæ,

Diverſitas juris publici & privati.

blicæ, imò aliquot regna, quæ reſpectu rerum privatarum, *qua*, teſte graviſſimo ſcriptore, *ſemper offecêre officientq; publicis negotijs*, minimè conſideranda ſunt. Hinc Poeta de arte Poetic:

Fuit hæc ſapientia quondam,
Publica privatis ſecernere, ſacra profanis.

Non attenuo eorum ſtudium, qui de jure belli, de fœderibus, de legationibus, de magiſtratu, de imperio, non ſolum ex hiſtorijs & jure publico diſputant, ſed etiam ex jure privato.

Scimus & hanc veniam, canit Poeta, *petimusq; damusq; viciſſim:*
Sed non ut placidis coeant immitia, non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.

Deinde, quod in publicis parva, imò nonnunquam nulla habetur ratio juris privati; quippe in quibus dominantur privilegia, fœdera, vis armorum, militum, pecuniæ. Adde quod obſcuritas rerum privatarum, quæ teſte Cicerone 2. de Orator, multo ſæpe obſcuriores ſunt quam publicæ: ſicut &, ut Ulpianus vocat, judicialis illa ſubtilitas in publica negotia minimè cadit. Hinc factum eſt ut, regni cauſa, juri civili multis modis abrogatum ſit, juxta illud, ſalus populi ſumma lex eſto; neque hoc ſine ratione aut exemplo. Cum enim neque jus naturæ, ſive gentium &, ut Tacit. appellat, jus humanum, neque jus civile pro ſua anguſtia omnibus temporibus accommodari poſſet, hinc evenit, ut ingruentibus bellis, juri civili, tum propter ſuperbiam pervicaciamquam civium, tum etiam propter militum ſævitiam, detractum fuerit, novumque Jus conſtitutum. quod appellatum eſt jus belli: quemadmodum apud Liv. lib. 5. Camillus, *ſunt*, inquit, *pacis, ita & belli jura, juſteq; ea non minus, quam fortiter gerere didicimus*. & Tac. lib. 3. Hiſt. Sabini cæde diremta belli commercia, & Poeta in Cyr:

At belli ſaltem captivam lege necaſſes.

CAP. 2.

In publicis negotijs magis dominatur vis, quam æquitas.

Obſcuritas Iuris privati.

Iuris publici ſumma ratio, Ius populi.

Ius humanum.

Ius belli.

Belli commercia.

Digitized by Google

Cap. II. Hinc Curt: lib. 9. de geſt. Alex: adeo etiam naturæ jura bellum in contrarium mutat. Unde jura militaria atrociora ſunt paganorum l. 5. §. 1. D. de re milit: quo tempore ſæpiſſimè, quæ iniqua ſunt belli calamitas introducit, ut ait Juſtinian. in l. unic: C. de caduc, toll. Quippe præfecti militares ſæpe non tam jus & æquum in cognitionibus, quam magnitudinem ſpectant pecuniarum, quæ, ut Mucianus dicebat, bellorum nervi ſunt: quæ tamen reſtituta pace iterum abolentur. d. l. C. de Cad. toll. Atque ita ea uſurpantur quæ contraria ſunt juri civili, fiuntque, ut ait Tacit. 1. Annal. bono magis exemplo quam conceſſo jure. Cujus rei exempla ſunt multa in ipſo jure civili, ut teſtantur interpretes ad l. 1. D. de offic. Procos. idque Julianus ait in l. 51. D. ad leg. Aquil. *multa jure civili contra rationem diſputandi, pro utilitate communi, recepta eſſe, idq; innumerabilibus rebus probari poſſe:* id quoque vult Seneca in Epiſt. *[illegible]Ctorum reſp[illegible]ſa valere, etiamſi ratio non reddatur:* ut Ulpian: *quamvis*, inquit, *id perquam durum eſt, tamen lex ſcripta e[illegible].* Sicut igitur jus naturæ corrigitur à jure gentium, jus ge[illegible]tium à jure militari, jus militare à jure legationis, jus [illegible]gationis à jure civili: ita hoc jus civile iterum co[illegible]gitur, ſibique veluti frænum injici patitur, à jure quod appello Regni ſive dominationis. cujus naturam deſ[illegible]bit Cicero, cum ait pro Rabir. Poſt. *Regum autem ſunt hæc Imperia: animadverte & dicto pare, & præter rogitatum ſi querare; & illa minæ: ſi te ſecundo lumine hic offendero, moriêre.*

Iniquitas Iuris belli.

Militaris Iurisdictionis ſumma ratio, pecunia.

Iuri dominationis omnia cedunt jura.

CAP. II.

Jus dominationis quadupliciter appelletur. Vis poteſtatis, vis regni, vis Imperij, vis Principis.

[illegible]

ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου, ragion de ſtato. exceptiones regiæ, jura exorbitantia, diſpenſationes, juris hujus Definitio. Boni publici cura apud Deum & homines. Magnorum heroum dicta. CAP. II.

Quod jus dominationis variè appellatur. Cicero in Epiſt. ad Q. Frat. vocat *vim poteſtatis. Ut remoto*, inquit, *Imperio, ac vi poteſtatis & faſcium, publicanos cum Græcis gratia & autoritate conjungas.* Curtius interdum *Jus regni.* Attius vim Imperij: *neque*, inquit, *fera hominum pectora frageſcunt, donec vim perſenſerint Imperij.* Tacit nonnunquam *vim Principis*, alij, id quod de jure regni licet. Ariſtot δίκαιον πολιτικὸν item δυναστευ-τικὸν, lib. 2. Polit. c. 8. & 5. Polit ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου. & alibi. παμβασιλείαν. Itali, *Ragione di dominio, di Signoria, di regno d' Imperio*, & omnium elegantiſſime, *ragiona mente di ſtato.* JCti appellant nunc exceptiones regias, nunc reſtrictiones, nunc jura exorbitantia, quod ab orbita, hoc eſt, lata & communi via divertant, nunc diſpenſationes, nunc limitatoriam diſpoſitionem, nunc leges limitatorias, hoc eſt, quæ à regulis Juris communibus recedunt, legibusque derogant. Id enim Ciceroni eſt limitare, ut in Epiſt. ad App: Pulc: *De tua prolixa beneficaq, natura limitabit aliquid poſterior annus.* item jura de quibus nemini, excepto principe, diſponere licet. Eſt autem tale, quo nihil excelſius, nihilve auguſtius in hac humana ſocietate excogitari poteſt, ſecundum eam, quæ eſt omnium princeps, quæ dicitur lex,

Vis poteſtatis.

Vis Imperij.

ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου.

παμβασιλεία.

Ragion di Stato.

Limitatoria diſpoſitiones.

Limitare.

Majeſtas juris dominationis.

 ſive

CAP. II. ſive juſſum, immortalis Dei. Hujus enim Princeps veluti vicarius eſt atque beneficiarius, unde Horat. lib. 3. Carm. od 1.

Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipſos imperium eſt Jovis.

Et Gunth. lib. 6. *Nullum caput iſta ſuper ſe*
Aſpicit, excepto cœlorum rege, poteſtas

Definitur jus dominationis.

Quare ſic definio, eſſe ſupremum quoddam jus, ſive privilegium, bono publico introductum, contra jus commune ſive ordinarium; ſed tamen à lege divina non alienum, atque eſt jus veluti legitimæ Tyrannidis: ſive, ut Alciat. definit, eſt juris communis quædam relaxatio, ſive correctio, quod privilegium dici poteſt: quod quamvis ibi de privatis intelligitur, tamen huc accommodari poteſt. Sicut enim aliàs privilegia, in jure civili ſunt correctio legis, circa unjus atque alterius commodum: ita jura dominationis ſunt correctio legum circa ſalutem & commodum multorum; hoc eſt, & ipſius principis, & civium. Addo boni publici cauſa, cujus tam ſancta tamque antiqua ratio haberi debet: cui omnia jura adeoque ipſe princeps cedere debet. Quemadmodum Otto Imperator mortem elegit potius, quam ut pateretur tantum Romanæ pubis, tot egregios exercitus ſterni rurſum & reipubl. eripi, ut refert Tacitus. *Noluit nimirum*, ut ſcribit Sueton, *tanto rerum hominumq; periculo ſibi dominationem aſſerere.* quæ etiam cauſa traditur, propter quam Carolus rex in pugna à Montfortio ſuperatus eſt; quod id plerique, teſte Froſſardo, credebant ex compacto factum, quod aliâ ratione finis imponi bello non potuiſſet. ſed cur ego de mortalibus ſolis agam? Inſpice ſis, ſummi atque immortalis Dei actiones atque conſilia, an non eadem ſunt? Quid? an non filium ſuum unicum & innocentiſſimum neci dedit boni publici cauſa, id eſt, propter ſalutem humani generis; ſecundum illud Caiphæ Joann. cap. 8. *Expedit hominem mori pro populo.*

Cura boni publici apud Deum & homines.

populo. de quo tamen exemplo, alijsque id genus, quod μυϛικώτερα ſunt, & ſupra captum humanum, reverenter & ſobriè ſentiendum eſt: quemadmodum & de illo Moiſis. *Dele me potius ex libro vitæ, & populo peccatum condona.* quam vocem hac ætate noſtra, bellicoſiſſimus atque incomparabilis Rex protuliſſe fertur; ſe pro ſalute populi vel ad infernos iturum. Magna vox, dij immortalis! neque facile ex noſtro ingenio metienda, neq; imitanda facile: Rectè Non; Pedo.

Non eadem, vulgusq; decent, & culmina rerum.

CAP. III.

Magnorum heroum dicta & facta nō facilè imitanda.

CAP. III.

Qua in re differant jura dominationis ab arcanis dominationis. Disjunctio honeſtatis & utilitatis. Inter jus dominationis, & jus Imperij quid interſit. Jus in manu poſitum, ἐν χειρὸς νόμῳ; manu gubernare; manu agere, manu obtendere, ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας.

HÆc jura dominationis plerique adeo ad arcana Rerumpubl. referunt, ut cum arcanis dominationis confundant. Qui, ut in primo rectè ſentiunt, ita in altero aberrant. Sane ſunt hæc jura dominationis occulta conſilia atque privilegia ſalutis principum rerumque publicarum conſervandæ; non ſunt tamen ea quæ appellavimus dominationis arcana. Primum enim, jura Dominationis ſunt, quæ de regni jure licent; quorum pleraque

Iura dominationis differunt ab arcanis dominationis.

Digitized by Google

CAP. III.

Specioſa iniquitas juris dominationis.

raque ſunt contra jus commune, ac, neſcio quam iniquitatis atque injuſticiæ ſpeciem præ ſe ferunt, ut ſunt ſupplicio non damnatum afficere, aliorum regna invadere: ceterum in rem & ſalutem fiunt principis, reique publicæ, Et disjunguntur hæc nonnunquam, invito etiam quovis in Republ. viro bono, honeſtas ſcilicet & ſalus Reipubl. ut in illo Taciti de Galba. *acceſſit Galbæ vox, pro Republ. honeſta, ipſi anceps; legi à ſe militem, non emi:* Nam in hac materia, non tam jus, quam utilitas publica reſpicitur, de quo Livius lib. 3. *Neq; ſuum cuiq; jus modum faciebat, ſed virium ſpe, & manu obtinendum erat, quod intenderes.* Arcana vero dominationis neque fiunt contra jus commune, etſi maximè fiant, non tamen hujuſcemodi ſpeciem injuſticiæ habent. Deinde, arcana dominationis proprie & pleraque ſunt de facto aliorum; ut ne cui liceat prætorianos publice alloqui, aut caſtellum aliquod munitum ingredi: Jura vero dominationis ſunt de facto principis. Hæc ſunt quæ Principi licent, & ijs qui in Repub. principatum obtinent: illa verò, quæ alijs non licent; ut ex: gratia. arcanum dominationis eſt, ne quis ſenatorum aut illuſtrium virorum nimio favore apud milites creſcat: jus Dominationis eſt eundem frangere, alasque incidere, ne quid turbet. Quin hæc ita diſtingui, & ſubtiliter diſcerni debeant, mihi dubium non eſt. Sed enim, inquiunt alij: hæc jura dominationis comprehendi ſub jure, quod dicitur, Imperij. Haud id quidem abſurdè, ceterum ita comprehenduntur, ut jus dominationis, ex jure imperij natum ſit atque profectum. Diximus enim jus Imperij, ſive Majeſtatis, in duobus imprimis conſiſtere; & ut Princeps ſit legibus ſolutus, & ut alijs leges ponat. Jus itaque hoc dominationis eſt reſtrictio quædam earum legum quibus ſolutus eſt, earumque limitatio: non enim omnibus ſolutus eſt. Deinde, jus Imperij nihil iniqui habet, ſed cum ſumma æquitate conjun-

In publicis negocijs, honeſtas cedit utilitati.

Iura Dominationis, ſunt de facto Principis.

Arcana dominationis, de facto civium.

Ius dominationis, & jus Imperij, ut differant.

ctum eſt. Deinde juris Imperij uſus propriè eſt in pacata & tranquilla Repub: at vero juris dominationis in violenta ac ſeditioſa, in qua jus in manu eſt poſitum, ϗ ἐν χειρὸς νόμῳ, ut loquuntur Græci. Unde Pompon: *manu omnia gubernare.* & Tac. in vita Agr. *manu agere,* & Livius *manu obtendere*; græci eleganter ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας: quo tempore multa fiunt, fieriq; oportet contra Jus commune, vel ipſo Ariſtot. teſte in Polit: unde Livius lib. 2. *Diſcordia inteſtina, & bellum externum fecère, ut hoc magiſtratu opus eſſet.* ut nunc taceam, quod jura Imperij ſint generalia, jura dominationis ſpecialia, & in hypotheſi pro forma reipub. conſideranda: Quæ quidem omnia mihi ſic diſcernere libet, ne ſit veluti ἄτερος ὄχλος.

CAP. IV.

Ius in manu poſitum.

ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας.

CAP. IV.

Quare tantopere hæc jura dominationis vapulent; & an merito? Iniquitas bono publico rependitur; & ponuntur limites ſive poſſeſſiones hujus Juris, relligio, & fides: item Quotuplicia ſint hæc jura.

QUARE fruſtra ſunt, ac nimis ſuperſtitioſi, qui hæc jura tantopere deteſtantur atque damnant. Vere & rectè Nicephorus: *Ij, qui in una Dei cognitione omnes cogitationes ponunt, huic montes & ſpelunca conveniunt; at qui cum virtute & pietate civilem etiam vivendi rationem edidicit, & noticiam ſibi comparavit rerum variarum; ille vero populum ad optima ducere*

CAP. IV. *ducere idoneus eſt.* Ac primum dum omnium ita comparatum eſt, ut rariſſimè, imo nunquam, Politiam aliquam Platonicam repperias: quin potius pleræque ſunt turbulentæ, vel ſaltem minus compoſitæ, in quibus omnia exactè & ad unguem agere extremæ dementiæ eſt. Cato vir prudens & gravis, ut fuit, ita dum nimium præfractè ærarium atque vectigalia defendit, inque omnibus ferè publicanis adverſaretur, in multis ſocijs, equites à ſenatu alienavit, & diſcordem imò bicipitem Rempub. fecit: de quo conqueritur toties ipſe Cicero. Sic Pompejus, autore Tacito, *cenſor factus, dum nimis ſeverè vulgi mores inquirit, & graviora remedia, quam delicta erant, inducit; ea quæ armis tuebatur, armis amiſit:* Quin potius hujusſcemodi morbi pro valetudine Reipub. curandi ſunt: quod Tacitus pulcre notat in Galba, qui dum nimium honeſtatis retinens eſſe ſtudebat, ſeq; & rempubl. multum afflixit: itaque addit. *neque ad hanc formam cetera erant.* Deinde, ſpecis illa iniquitatis, quam inſipidi illi olfaciunt, ſed devorare atque concoquere nequeunt, revera iniquitas non eſt, & ſi ſit, publico bono recompenſatur. Quid? quod legum iniquitates & incommoda ſola conſectantur, omiſſo jure & utilitate? Mihi vero ſempiterna lex erit, cujus iniquitates utilitate leviores ſunt. Atque eſt aureum illud, ne dicam divinum effatum Corn. Taciti. *Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra ſingulos utilitate publica rependitur*, & illud Plutarchi: *à Juſticia in parvis rebus nonnunquam abeas, ſi ſalvam eam voles in magnis.* & illud Nervæ, *æque malum eſſe principem, ſub quo omnia liceat, quam ſub quo nihil.* & Catonis, *Nulla lex ſatis commoda eſt, id modo quæritur, ſi majori parti, & in ſumma prodeſt.* Poſtremò minimè contradicunt hæc jura legi divinæ, ceteroquin non eſſent jura, ſed flagitia. Sicut enim jura belli, jura fiſci, jura Reipub, legationis, ſuos certos habent terminos, è quibus ſi evagantur, non amplius

Reſpub. pleræque minus compoſitæ.

Catonis ſtudium adverſus publicanos.

Iniquitas hujus juris bono publico recompenſatur.

Omnes leges bonæ ſunt, quæ in ſumma proſunt.

pliùs jura ſunt, ſed ſumma injuſticia: ut ſi fiſcus omnia rapiat, ſi naturæ vis inferatur, ſi ſpeciè legationis & Reipub. inſidiæ ſtruantur, jus gentium ac divinum violetur: ſic etiam Jura dominationis ſuos certos habent limites, è quibus ſi excurrunt, & in vitiorum confinia atque poſſeſſiones involant, non amplius jura ſunt, ſed ſcelera, ſed, ut Tac. appellat, *dominationis flagitia:* quale, præter cetera, eſt illud Ammiani lib. 14. *Quicquid Cæſaris implacabilitati ſedißet, id velut fas jusque perpenſum urgebatur.* Quid enim? Jus hoc ſit? Imo eſt extrema quædam immanitas atque Tyrannis, ne quis me injuſticiæ patrocinari putet. Quare duo ſepimenta, ſive terminos huic juri ſtatuo: Divinum numen, ſive Relligionem; & fidem ſive pudorem. Quæ ſi integra maneant, nihil prohibet, nonnunquam à communi jure recedere, pacis ac quietis cauſa. Ceterum non ſolum huic juri locus eſt in Principatu, verum etiam in alijs Rebuspubl. Quarum cum tres potiſſimum ſint ſpecies, totidem etiam Jura conſtituenda ſunt: veluti ſunt jura dominationis regiæ, Jura dominationis Ariſtocraticæ, & jura dominationis popularis; quæ tamen in plerisque concurrunt.

Cap. V.

Limites & termini hujus juris.

Relligio.

Fides.

Triplicia dominationum Iura.

Cap. V.

Jura dominationis regiæ, quæ & qualia ſint. Aperitio, & jus Aſylorum.

Primum ergo, jura dominationis regiæ ſunt, quæ principi licent contra jus ordinarium; tum conſervandæ augendæque Reipublicæ, tum ipſius ſecuritatis cauſa. Quibus in recenſendis primo loco ſeſe mihi offert aperitio Aſylorum, in quibus recipiebantur, ut refert Plutarchus, omnium ordinum homines; nec ſervus domino, nec creditoribus reddebantur

Aſyla.

X noxij,

Digitized by Google

CAP. V. noxij, nec magiſtratibus criminoſi: Nam hæc tria hominum genera ad Aſyla confugiebant: quod etiam notat Tac. 3. Annal. *Complebantur templa peſſimis ſervitorum, eodem ſubſidio obærati adverſum creditores, ſuſpectiq; capitalium criminum receptabantur.* In quo valde vapulat Romulus. Ideo Satyricus appellat infame Aſylum, & Auguſtinus facinoroſorum domus. alij durius: Qui quantum nimia pietate, nolo enim dicere ſuperſtitione excellere cupiunt, tanto ego illis Reipubl. communisque ſalutis amantior videri volo, & quantum illi de civili jure atque æquitate dimicant, tantum mihi de ſalute populorum atque incolumitate libet decertare.

Ius & utilitas Aſylorum. Etenim Romulus, & laudabiliter, & pro dominatione ſua feciſſe dicendus eſt. Non enim modo Romanam Rempubl. civibus locupletavit, verum etiam alias civitates, quæ erga ipſum hoſtili erant animo, cujuſcemodi ferocibus hominibus deoneravit, ſibique devinxit; quæ non exigua jacti tanti fundamenti pars fuit. Quid?

Aſylum Moiſis. quod ipſe Moyſes Aſylum aperuit Num. 35. *De urbibus quas dabitis Levitis, erunt ſex urbes refugij, quas dabitis, ut fugiat illic homicida.* & Deuter. 26. *Ne trade ſervum domino ſuo, qui ad te confugit:* idque aliæ gentes ſecutæ ſunt, ut de Theſeo refert Plutar: & Senon ille apud Cæſar: de bell. Gal. *Ut primum defecerat Gallia, collectis undiq; perditis hominibus, ſervis ad libertatem vocatis, exulibus omnium civitatum receptis, latrocinijs impedimenta & commeatus Romanorum intercepit.* Illa autem ratio videtur magni momenti eſſe, quod non tantum Rempubl. ſuam hiſce gentibus roboravit, verum etiam inconditam multitudinem honeſtis legibus ad ſocietatem civilem traxit atque compoſuit: adeoque, ut de Orpheo Poeta: *placitis hominum, fera corda mitigavit,*

Doctaq; vitam voce temperavit,
Juſticiam docuit, cœtu quoque congregavit uno,
Moresq; agreſtes expolivit Orpheus.

Quo

Quo tamen jure Alexander, ceteroquin ſui juris non negligens, non eſt uſus. Nam exſtructa Alexandria captivos, quos incolas novæ urbi dedit, liberavit, ſed reddito pretio dominis, Curt: lib. 7. [illegible]

CAP. VI.

Statuæ Imperatorum. Aræ. Ædes ſacræ, Eccleſia. Jura civitatis & ordinis dare victis hoſtibus. Aſylorum abuſus.

Quin etiam circa ſtatuas Imperatorum idem jus fuit, cum, ut miſeris perfugium eſſent, tum etiam ut eo venerabiliores ſanctioresque viderentur principes. Iraque in honorem Cæſaris edixere Duumviri, inquit Dion, *μηδένα ἐς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ, μήτε ἀνδρηλατεῖσθαι, μήτε συλᾶσθαι, ὅπερ οὐδενὶ, οὐδὲ τῶν θεῶν, πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ Ῥωμύλου γενομένων ἐδεδώκεσαν*, *ne quis qui in templum D. Julij impunitatis cauſa confugiſſet, inde extrudi vel abripi poſſet, quod nemini Deorum conceſſum, exceptis ijs quæ ad Romuli Aſylum pertinent.* Hæc Dion. Templum D. Julij. Nec ſolum hoc jus ſtatuarum fuit, verum etiam imaginum principalium: idque Philoſtrat. Scribit lib. 1. de vita Apoll. *impietatis damnatum quendam fuiſſe, quod ſervum ſuum verberaſſet, qui drachmam argenteam Tiberij imagine ſignatam geſtabat.* Ius ſtatuarum. Sed & ad aras confugiebant. Plautus *Ego interim hanc arā occupabo.* & Virgil. 2. Æneid. *Ingens ara fuit &c.* Ius aræ.

Hic Hecuba, & natæ ne quicquam altaria circum
Præcipites, atrâ ceu tempeſtate columbæ,
Condenſæ & divûm amplexæ ſimulacra tenebant.

& poſtea: *hac ara tuebitur omnes.*

Ceterum hæc miſerorum perfugia, quæ hoc jure nitun-

Digitized by Google

Cap. VI. Abuſus hujus Iuris.

tur, in abuſum trahi non oportet. Quocirca Tiberius nimiam licentiam & impunitatem circa Aſyla abrogavit. & laudabilis eſt conſtitutio in l. unic. C. De his qui ad ſtat: conf: *Qui ad ſtatuas, vel vitandi metus, vel creandæ invidiæ cauſa confugiunt; ſi certas habuerint cauſas, quibus confugere ad Imperatoria ſimulacra debuerint, jure ac LL. vindicentur: ſin verò probati fuerint artibus ſuis invidiam creare voluiſſe, ultrix in eos ſententia proferatur.* & Calliſt: in l. 28. § 7. D. de pænis. Eum qui imaginem Cæſaris in invidiam alterius prætuliſſet, in vincla publica coerceri, D. Pius reſcripſit. Idem circa Eccleſiam jus eſt. l. 2. C. De his qui ad Eccl. conf: nec tamen promiſcue ad alias domos referendum eſt: ideoque Pompejus ille Columna Salernitano Principi ſumma familiaritate ſibi conjuncto, tanquam reo læſæ majeſtatis comminatus eſt, niſi extemplò maleficum hominem ad carcerem ſtatuiſſet, qui è manibus præfecti vigilum elapſus, tanquam ad Aſylum in domum ejus perfugerat? Sed de Jure Aſylorum & Eccleſiæ, quibus indulgendum ſit & quomodo, vide alios. Non enim libet actum agere, & quæ nimis vulgaria ſunt, recoquere. Porrò quo jure Aſyla aperta ſunt, eodem Reges Imperatoreſque gentib. hoſtilibus jura civitatis & ordinis dederunt, contradicente quamvis Senatu. De Anco Livius lib. 1. *Ancus ſecutus morem regum primorum, qui rem Romanam auxerant hoſtibus in civitatem accipiendis, multitudinem omnem Romam traduxit.* & Claudius Imp: in pulcerrima de hac ipſa re oratione apud Tac. 11. Annal. *Quid aliud exitio Lacedæmonijs fuit atq; Athenienſibus, quanquam armis pollebant, niſi quod victos pro alienigenis arcebant? At conditor noſter Romulus tantum ſapientià valuit, ut pleroſque populos eodem die hoſtes, dein cives habuerit,* & ibid. *Jam moribus, artibus, affinitatibus, noſtris mixti aurum & opes ſuas inferant potius, quam ſeparati habeant.* prorſus ad ſapientiam ſacram 14. Proverb: *Ex multitudine popu-*

Ius Eccleſiæ.

Iura ordinis hoſtibus dare.

populi, apparet magnitudo regis, & ex inopia infirmitas principis. Repperio etiam occultiorem cauſam; ne ſenatus ex ſolis Romanis conſtaret; ſed intereſſent etiam, qui & natura magis obſequioſi eſſent, & principi devincti. Id ait Tac. 3 Annal. *Simul novi homines è municipijs & colonijs, atq; etiam provincijs, in ſenatum crebro aſſumti, domeſticam parſimoniam intulerunt.* CAP. VII.

CAP. VII.

Raptus Sabinarum Virginum. vis neceſſitatis. Repulſa. Caſtrenſis Jurisdictio fori expers. Reipublicæ αὐτάρκεια.

RAPTUS etiam Sabinarum virginum ex hoc jure defenditur. Neque enim hic audio Theologorum, Philoſophorumq; voces; profanatum jus divinum; violatum jus gentium; ruptum jus hoſpitij. Age enim, quo ore, qua fiducia, petentibus Romanis matrimonia negarunt finitimi? niſi quod rati ſunt hac ratione deletum iri gentem omnium nationum fortiſſimam atque bellicoſiſſimam. Quare factum bene quod Romulus prævortit, artemque ut dicitur, deluſit arte. At dices ex Juriſconſultorum aditis: judicio peti oportuit. ita enim ait Paulus JCtus l. 176. D. De Reg. jur: *non eſſe ſingulis concedendum, quod per magiſtratum publicè poſſit fieri, ne occaſio ſit majoris tumultus faciendi.* Te vero ineptum! ne quid fortius dicam. Nimirum cum armato & feroci populo, imò cum publico hoſte, judicio experiundum erat? Ac tamen Romani pacificè & miſſis legationibus petierunt: ſed cum repulſa; qua, ut quidam Poeta Græcus ait, viro magno nihil acerbius accidit. Ideo Lycus ille apud Senec. in Herc. fur:

ἀλωπεκίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα.

Non equidem reor
Fore ut recuſet, ac meos ſpernat thoros,
Quod ſi impotenti pertinax animo abnuet,
Stat tollere omnem penitus Herculeam domum,
Invidia faſtum ac ſermo popularis premet.

Quare ni maluiſſet populus Rom. Rempubl. juxta atque ſeipſum ire perditum, neceſſitate adductus, quod bono titulo nequivit, extra ordinem adeptus eſt. ita enim Poeta: *raptas ſine more Sabinas:* idque ait Seneca De clementia lib. 9. *Neceſſitas magnum imbellicitatis humanæ patrocinium, omnem legem frangit.* & Valer. lib. 7. c. 6. *Abominandæ neceſſitatis amariſſimæ leges & truculentiſſima Imperia, tum urbem noſtram, tum etiam exteras gentes, multa non intellectu tantum, ſed etiam auditu gravia perpeti coegerunt.* Et quidem neceſſitatis exempla ſunt in ipſo jure civili, ut in l. 2. C. de patr. qui fil. ſuos diſtr. l. 7. D. de admin. & per. tut. & in aliis: Et hæc omnia Romulus ſummus Nomothetes publicæ utilitatis cauſa uſurpavit; ne civibus deſtitueretur Reſpubl. Ea eſt enim neceſſitatis vis, ea dignitas, ut ſæpe rei non licitæ jus & æquum tribuat. Quamvis quomodo hoc illicitum fuit, contra fraudulentos homines, & capitales inimicos, ſui conſervandi cauſa nonnihil exorbitare, & ut dicitur, manu agere; cum primis Romanos, qui erant homines militares. *Credunt pleriq;*, inquit Tacit in vita Agric. *militaribus ingeniis ſubtilitatem deeſſe; quia caſtrenſis Jurisdictio ſecura & obtuſior, & plura manu agens, calliditatem fori non exerceat.* Et ne quidem ipſæ raptæ admodum ægrè tulerunt cum fortiſſimis viris conjungi. *Accedebant*, inquit venuſtè Livius, *blanditiæ virorum, factum purgantium cupiditate atq; amore; quæ maximè ad muliebre ingenium efficaces preces ſunt.* Unde mos manſit apud Rom: rapiendi virginem ex gremio matris, cum ad virum ducitur. Ceterum ceſſante neceſſitate, nefas erit: & regulariter raptus virginum capitis ſupplicio puniuntur. l. unica. C. D. rapt. Virg. ſeu Vid.

Vis neceſſitatis.

Civium multitudo pertinet ad αὐτάρκειαν Reipubl.

Militaris juriſdictio minus ſubditis.

Pœna raptus.

CAP. VIII.

Fratris filiam in uxorem ducere. Imperator fons ac caput juris Civilis. Matrimonium cum fratris filia juri civili non repugnat. Princeps profanus.

MORTUA Meſſalina Claudij Imperatoris uxore, conſilium habitum eſt à tribus in aula Imperatoris potentiſſimis libertis, de ſecundis nuptijs Imperatori viduo conciliandis. Narciſſus favebat Æliæ Pætinæ: Pallas Juliæ Agrippinæ, Germanici, id eſt, fratris Imperatoris filiæ: Calliſtus Lolliæ Paulinæ, Lollij conſularis filiæ. *At Pallas*, inquit Hiſtoricus, *id maximè in Agrippina laudare, quod Germanici nepotem ſecum traheret, dignum prorſus imperatoria fortuna, ſtirpem nobilem & familiæ Claudiæ, quæ poſteros conjungeret; ne fœmina experta fœcunditatis integram claritudinem Cæſarum aliam in domum ferret.* Itaque ejus ſententia prævaluit. Sed enim dices, quo jure? Imò vero optimo, hoc eſt, jure hoc regni, ſive dominationis. Primum enim Agrippina erat ex domo Auguſta; quæ ſi alij nuberet, periculum erat, ne is Imperio Claudij inſidias ſtrueret, fretus hoc conjugio cum nepte Imperatoris. *Eſt enim fœmina*, ut ait Plin: in Epiſt. *interdum peſtis generis humani.* Quo etiam nomine Ruffus Criſpinus in exilium pulſus eſt, inviſus Neroni, quod Poppæam quondam matrimonio tenuerat, Tac. 5. Annal. Et Aſinius ſuſpectus fuit Tiberio, tanquam ducta in matrimonium Vipſania M. Agrippæ filia, quæ quondam Tiberij uxor fuerat, plus quam civilia agitaret. Deinde, quod nefas erat Auguſtæ domus ſplendorem in aliam familiam transferri. id enim dedignationem

Claudij Imp. matrimonium cum fratris filia.

CAP. VIII.

Principum dignitas poſita eſt in ſplẽdidis nuptijs.

nem aliquam & contemtum Cæſaribus inlaturum erat, quod teſtatur Tacit. 5. Annal. Romanam Rempubl. in luctu fuiſſe, *quod Julia Druſi filia, quondam Neronis uxor, denupſerat in domum Rubellij Blandi, cujus avum Tiburtem equitem Rom. pleriq; meminerant.* Adde, quod erat expertæ fœcunditatis, ſive ut cum Varrone loquar, nondum erat exparta. Ceterum expediebat tum Reipubl: tum ipſi principi, heredes naſci, de quo vide quæ dixi ſupra. Ac ne mihi quis opponat jus divinum: ut ut enim hoc ſit, Romani tamen reſpectu ſuæ ſectæ, ut Galenus alicubi tradit, adeoque pro relligione ſua, tum in his, tum in alijs excuſationem mererentur. Juri enim Civili non repugnat. ut rectè ex Ulpiani fragmentis tradit Cujac. lib. 13. obſer. multo minus juri gentium. At enim, inquit prudens ſcriptor, *nova nobis in fratrum filias conjugia, ſed alijs gentibus ſolennia.* Et ſi maxime ſit contra jus civile, Claudius juri huic, cujus ipſe velut

Princeps fons & caput legum.

fons erat ac caput, oppoſuit bonum publicum; id quod latè patebat, adeoque tunc temporis totum fermè complectebatur terrarum orbem. Quin etiam aliâs in ipſo jure civili, propter excellentiam perſonæ â regula generali receditur l. 2. C. De ſentent ex per: recit: ſicut & plura illuſtribus perſonis conceduntur quam inferioribus l. 17. C. De Dignit: Ut taceam nunc diſpenſationes Pontificum ſuper hac re, ut videre eſt in libro Taxarum Pœnitent: Apoſt: At enimvero quod de Ptolomæo Alexandro, Heraclio, nonnulli afferunt, fruſtra ſunt; quippe qui libidinis ſaltem explendæ hujuſcemodi matrimonia affectarunt, non tranquillitatis publicæ conſervandæ. Quare poſteriores principes conſtituta pœnâ haſce nuptias prohibuerunt, adeoque hodie regulariter nullam ex tertio gradu uxorem ducere licet, l. 17. C. De nupt. & l. ult. C. De inceſt. nupt: Neque enim illud probo, quod peculiari SCto in exemplum raptum eſt. Nam, ut ait JCtus in l. 14. D. De LL. *quod contra rationem*

nem

nem juris receptum eſt, non eſt producendum ad conſequentias: tametſi ideo factum eſt, ut puto, ne princeps videretur inceſtum committere, adeoque populus ſperneret Imperium profani principis; quod Seneca exprobravit Neroni, ut refert Tac. 14. Annal. *pervulgatum eſſe inceſtum gloriante matre, nec toleraturos profani principis Imperium:* & vel hanc ob cauſam, ne heredes, ejus & Imperij, ex nefarijs nuptijs dicerentur nati: id quod Princeps ille Waldenſis dicebat, filium illegitimum non oportere occupare regnum, fieri hoc peſſimo exemplo, & præjudicio cæterorum regum ac principum, ut eſt apud Froſſard: Et Pompejus ille Columna Julium Mediceum Pontificem fieri noluit, indignum ratus eum Chriſtiano orbi & ſacroſanctis ceremonijs patrum judicio præfici, qui parum certa, neque propalam legitimâ Juliani patris uxore natus eſſe diceretur, Jovius in vita Pomp. Colum.

CAP. IX. Iura dominationis ſtrictè accipienda.

Profanus princeps.

CAP. IX.

Ne fœmina ex auguſta domo pro arbitrio nubat. Matrimoniorum cura in principibus. Via per matrimonia ad Imperium.

MATRIMONIORUM magnorum Principum maxima cura eſt, atq; eſſe debet, quod exinde & bella oriuntur, & rurſum deſinunt; quemadmodum Froſſardus venuſtè dixit, *magnorum ducum bella comicos habere exitus.* Quæ cauſa eſt, quare cum aliâs matrimonia libera eſſe debeant, id mutet in fœminis Auguſtis. Etenim Agrippina vidua Germanici fœmina potentiæ avidiſſima; (quæ cum liberius quiddam queſta eſſet. Tiberius manu apprehenſa, græcoq; verſu *εἰ μὴ*, inquit, *κρατεῖς τεκνίον ἀδικεῖσθαι δοκεῖς*; ita

Principum cura circa matrimonia.

Digitized by Google

CAP. IX.

enim Canterus conjicit fuiſſe verba illius, quod Sueton: refert, *Si non dominaris filiola, injuriam te accepiſſe exiſtimas?*) hæc igitur Agrippina maritum petebat, ſed Tiberio negante, *non ignaro*, ut ait Tacitus, *quantum ex Republ. peteretur.* Eſt hoc jus dominationis & juri communi contrarium, adeo ut ex DD. Sententiâ, lex ſive ſtatutum, prohibens matrimonium contra jus naturale, non valeat. Verumenimvero Cæſar metuebat, ne is cui fœmina, & à favore vulgi, & à familia potens nuberet, res novas adverſus ſe moliretur, ſibique imperium extorqueret, accedente uxorio animo dominandi avidiſſimo. Hinc Seneca in Octav:

Quantum valeant matrimonia ad occupanda imperia.

Mactata ſoceri concidit thalamis gener
Victima, tuis ne fieret hymenæis potens.

& Afranius, *Uxorem quære firmamentum familiæ. Eſt enim*, ut eleganter ait Tac. in Agric: *matrimonium ad majora nitenti decus ac robur.* Quam ob cauſam David rex ſanctiſſimus atque ſapientiſſimus, decem concubinas à filio ſuo conſtupratas, vinctas detinuiſſe mihi videtur, Samuel. 2. c. 20: quippe quod erant concubinæ regiæ quas non ſatis tutum erat dimitti, aut cuipiam elocari quamvis non ignoro, quid hac de re ſentiat doctiſſimus Theologus. Qua identidem arte Octavia filia Claudij Imp: Neroni deſponſata eſt, quod ait Hiſtoricus, *ma[...]ra patefacturum erat*, hoc eſt, aditum illi ad Imperium facturum. & Livius lib. 1. de Servio: *Idem*, inquit *affinitatibus, perq; nuptias filiæ, multos ſibi cognatos amicosq; conciliat.* & Perdiccas, ut viribus autoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatræ ſororis Alexandri ma[gni] & alterius Alexandri quondam uxoris intendit. Jus[tin.] lib. 13. & lib. 1. de Dario, *Principio*, inquit, *regni, C[yri] Regis filiam, regalibus nuptijs regnum firmaturus, in matrimonium recepit, ut non tam in extraneum tranſlatum, quam in familiam Cyri reverſum videretur.* Eodem c[um] filio Lycus ille apud Senecam in Hercule furente a[d] nuptias Megaræ.

Davidis concubinæ in cuſtodia retentæ.

Alieno in loco
Haud ſtabile regnum eſt; una ſed noſtras poteſt
Fundare vires, juncta regali face
Thalamisq; Megara: ducet è genere inclyto
Novitas colorem noſtra.

Quam etiam cauſam eſſe certus ſum, propter quam Sejano petenti matrimonium Liviæ obſcure negavit Tiberius apud Tac. 4. Annal. *Falleris*, inquit, *Sejane, ſi te manſurum in eodem ordine putas, & Liviam, quæ C. Cæſari, mox Druſo nupta fuerit, ea mente acturam, ut cum equite Romano ſeneſcat.*

CAP. X.

Prævenire ijs qui nocere poſſunt, Bella populi Romani. Diverſitas rerum privatarum & publicarum.

Illa verò omnium maximam iniquitatem præ ſe ferre videntur, quæ paſſim ad invidiam Romanorum, cum voce, tum ſcriptis circumferuntur, de ſtudio ipſorum juvandi ſocios: propterea, quod hac ſpecie pedem lento greſſu promoverint, aliarumque gentium agros atque poſſeſſiones invaſerint, ſinè ullo jure atque titulo. Neque enim M. Tullius poteſt, quin publicè fateatur, *populum Rom. juvandis ſocijs totum terrarum orbem occupaſſe*: & rex ille apud Salluſt. *Namque Romanis*, inquit, *cum nationibus, populis, regibus cunctis una & vetus cauſa bellandi eſt, cupido proferendi Imperij.* At enimverò mihi in plerisque, & pro magnitudine ſua, & pro jure dominationis ſuæ feciſſe videntur. Primum enim, meritò cavebant ne quis, hoſtili præſertim animo erga ſe, cum periculo magnitudinis Romanæ nimium

Studium Romanorum juvandi ſocios.

CAP. X. creſceret: id quod ipſi Macedones prætendebant, *id agendum ne vis ac poteſtas ad unum populum deveniret.* Eſt enim, ut Lyricus Poeta canit, *ipſa utilitas juſti prope mater & aequi*; in magnis præſertim & præruptis negotijs. Alterum eſt, ne populus ſemel ſedatus, & in amicitiam populi Romani receptus, iterum arma caperet: id quod cum periculo Romanorum conjunctum erat. Cum enim Latini ab ſenatu Romano peterent, ut aut mitterent ſibi ſubſidium, aut ſeipſos tuendorum finium cauſa arma capere ſinerent, *Romanis tutius viſum eſt, defendi inermes Latinos, quam pati retractare arma*, Livius lib. 2. Addo quod ad dignitatem rei Romanæ pertinebat, ne ſocij injurijs adſicerentur. Cæſar de bell. Gall. *Aeduos fratres conſanguineosq; populi Rom. in ditione atq; ſervitute Germanorum teneri, in tanto imperio pop. Romani turpiſſimum ſibi ac reipubl. arbitrabatur.* Sic Guntherus lib. 4.

> *Hoc ſiquidem bellum quod juris amore coactum*
> *Milite ſuſcipitur, meritum non culpa vocatur.*

Et Maro laudi id ducit,

> *Nunc aliam ex alia bellando quærere gentem,*
> *Vincere & Oceani finibus ulterius.*

Prævenire eis qui nocere poſſunt. Ecquis enim adeò nullius animi eſt, adeoque ſuæ ſalutis prodigus, ut expectare velit, donec alterâ multis victorijs potens & efferatus, bellum transferat, & ferrum in ipſius viſcera ſtringat? Ut enim hoc in privatis negotijs, & relligioni & patientiæ alicujus dem; quod do libenter: in publicis certè negotijs, quæ ad regna & populos pertinent, nequaquam tibi concedo, quemadmodum rectè Crotogniates ille apud Cæſarem? *Atq; ego*, inquit, *hanc ſententiam probarem, tantum apud me dignitas poteſt; ſi ullam præterquam vitæ noſtræ rationem fieri viderem: ſed in conſilio capiendo omnem Galliam reſpiciamus oportet, quam ad noſtrum conſilium excitavimus.* Quo verius Dionis: Halicarn. *Ratio imperiorum eſt ne noceri*

poſſit.

poſſit. & Antonius ille: *non concedendum, ut Hiſpani, ſub nomine pacis; moliri res novas poſſint*: & legati Campanorum ad ſenatum Romanum: *Pugnavimus*, ajunt, *verbo pro Sidicinis, re pro nobis, cum videremus finitimum populum nefario latrocinio Samnitium peti, & ubi conflagraſſent Sidicini, ad nos trajectum illud incendium eſſe*, Livius lib. 7. Neque abſurde apud Curtium lib. 6. Alexander rectè intellectus, *ſicut*, inquit, *in corporibus ægris nihil quod nociturum eſt, Medici relinquunt, ſic nos quicquid obſtat Imperio recidamus.* Qua de cauſa Florentini Pontificem Xiſtum tantopere rogabant, ne pateretur Venetos Ferrariam occupare; ſic denique illos totam Italiam tandem occupaturos, novos homines, qui è paludibus in proximum continentem pedes extulerint. Jovius. Romani certè iſtac erga ſocios pietate toti terrarum orbi pacem conciliarunt: quod pulcrè Cicero in epiſt: prudentiſſima ad Q. Fratrem. *Simul & illud Aſia cogitet, nullam à ſe neq; belli externi, neque diſcordiarum domeſticarum calamitatem abfuturam, ſi hoc imperio non teneretur.* & de Tyro Curt. lib. 4. *Eam civitatem multis caſibus defunctam, & poſt excidium renatam, longa pace cuncta refovente, ſub tutela Romana manſuetudinis acquieviſſe.* CAP. XI.

CAP. XI.

Οϛρακισμὸς. Falſa legatio. Exilium Tiberij, Ottonis, Hadriani Pontif, Ludowici XI. Miris modis frangere nimis potentes; æmulos adjungere; pecuniâ exuere.

Sanguinis emiſſione & purgatione, ajunt Medici, plurimum etiam boni ſanguinis ejici & abradi.

CAP. XI.

Expedit tamen niſi voles vitæ periculum facere. Eadem eſt ratio in Republ. in qua nonnunquam repperiuntur, quorum virtus ita in conſpicuo eſt, ut facile ſtudia vulgi ad ſe trahant vel inviti; quibus Rempubl. evacuari oportet. Fulſerat Romæ cometa, qui ex vulgi opinione mutationem regis portendebat: & omnium ore Rubellius Plautus celebrabatur. Quibus permotus Nero, litteras ad Plautum componit, *conſuleret ſibi & turbis, ſeq; pravè diffamantibus ſubtraheret, eſſe illi per Aſiam avitos agros, in quibus tuta & inturbida juventa frueretur.* Atq; ita Plautus illuc cum conjuge Antiſtiâ, & paucis familiarium conceſſit. Humaniter mea ſententia & recte Nero, monſtrum alioquin non homo: Nam & ipſi Plauto pepercit, & tranquillitati Reipublicæ conſuluit. Hæc enim eſt natura regni ut ait Seneca: *cedat, quicquid excelſum eſt.* & alibi haud abſurdè, quanquam in perſona Tyranni:

Oſtraciſmus in regno.

Servare cives Principi & patriæ graves.
Claro tumentes genere, quæ dementia eſt?

Non enim moveor illorum ſermonibus, qui exclamant, iniquum id eſſe, contra leges eſſe, hac ratione virtutum viam occludi. At enimvero tranquillitatis Reipublicæ intereſt, cui, quicunque volet vir bonus eſſe, æquo animo atque vultu pro tempore cedat; ſibi verò imputet, quod nimis virtutes ſuas exerit, quas nonnunquam diſſimulare, atque occultare, boni ac prudentis viri eſt. De Piſone Vellejus, eum in magnis negotijs otioſo ſimilem fuiſſe. & de Galba Sueton: *paulatim in deſidiam ſegnitiemq; converſum eſſe, ne quid materiæ praberet Neroni.* Ac multi ſponte ſe ſubduxerunt. De Tiber: Sueton: *cum ultro ſeceſſiſſe, & devitaſſe æmulationis cum Cajo Lucioq; ſuſpicionem.* & Vell: Paterc. lib. 2. *Marcus*, inquit, *Agrippa ſub ſpecie miniſteriorum Principalium profectus in Aſiam, ob tacitas cum Marcello offenſiones, præſenti ſe ſubduxit tempori.* Quod ut ut iniquum ſit, utilitate tamen publica rependitur: Adeoque reſpublicas antiquas

& ho

& hodiernas intuenti apparebit, non poſſe aliter, quin nonnunquam à juſticia recedatur: idque innuit Philoſophus 5. Polit. c. 11. κοινὴ φυλακὴ πάσης μοναρχίας τὸ μηδένα ποιεῖν ἕνα μέγαν, & cap. 3. *Satius eſſe providere, ne aliquis in Repub. tantopere creſcat: ubi verò Reſpubl. in eum ſtatum pervenit, medicina utendum eſt.* Sic acer Hiſtoricus noſter: *Imputare perfidiam*, inquit, *non poſſunt, qui Vitellium Veſpaſiano prodidere, cum à Galba deſciviſſent? quamvis interfuit Vitellium vinci:* plane ex mente divini vatis, & Salvatoris noſtri, *expedit fieri ſcandala, ſed væ illis qui faciunt.* Illud verò omnium humaniſſimè, quod ſpecie honoris, vel legationis, vel ſtudiorum, vel amicitiæ, vel aliorum miniſteriorum principalium emiſſi ſunt, qui nolentes volentes præſentem dominationem plebi inviſam faciebant. Hinc illud vulgatum de Ottone, qui per cauſam legationis in Luſitaniam ſepoſitus eſt:

Solum vertere ſpecie honoris, legationis, ſtudiorũ.

Cur Otho mentito ſit, quæritis, exul honore,
Uxoris mœchus cœperat eſſe ſuæ.

Ac tamen neſcio quo plerumque fato reduces Imperium ſortiuntur. Tiberius certe è medio quam longiſſimè ſe amovit, ut vitato aſſiduitatis ſtudio, autoritatem abſentia tueretur, atque etiam augeret, ſi quando indiguiſſet ſui Reſpubl. Tranquil. in Tiberio. De quo tritum illud, eſt,

Exilium Tiberii.

Regnabit ſanguine multo
Ad regnum quiſquis venit ab exilio.

Sic Hadrianus ille, moliente Carolo Cæurio, honoris ſpecie ablegatus eſt, & haud multo poſt pontifex creatus. Et notum eſt exilium Ludovici XI. Galliarum regis, apud Philippum Ducem Burgundiæ; item Medicæi, Allobrogum Principis, aliorumque. Sunt & aliæ rationes quæ nituntur hoc jure, quaſve uſurpant principes in frangendis iis, qui vel à nimia potentia, vel ab affectato imperio ſuſpecti ſunt: veluti Tiberius Germanico Piſonem adjunxit, qui eum coerceret: & mira arte Ferdinandus ex

Rationes frangendi nimis potentes & ſuſpectos

Hile.

CAP. XII.

Hiſpaniæ emunxit Conſalvum Magnum: Sic Romani Capuanis omnia jura ademerunt, *ne Senatus, ne plebis conſilium, ne magiſtratus eſſent; ſed ſine conſilio publico, ſine imperio, & ut multitudo, nullius rei inter ſe ſocia, inhabilis eſſet, &c.* & Fridericus I. rebelles pecunia exuit: De quo pulcri verſus ſunt Guntheri lib. 1.

Nec melius ſtultæ furor atq; ſuperbia plebis
Puniri poterat, quam tanti ut cauſa furoris
Eriperentur opes, ut quos opulentia rerum
Fecerat elatos, in ſe revocaret egeſtas.

CAP. XII.

An Sejanus, Cœcina, Parmenio, alijque juſtè interfecti ſint? In quo caſu ordo judiciarius non obſervetur: & an quis poſſit non accuſatus damnari.

NON una exempla in Hiſtorijs ſunt eorum, qui manu & imperio militari, in ipſa herba, quod dicitur, oppreſſi ſunt; è quibus quædam tantum excerpam, eaque quæ in regno licuerunt, (nam de jure dominationis Ariſtocraticæ & popularis poſtea) ex quibus de reliquis Judicium eſto. De Sejano, qui Germanici uxore & liberis, nefarijs modis oppreſſis, non ſolum ſuſpectus, ſed etiam reus fuit affectati Imperij reſtantur Suet: & Tac. eum ſine ullo ordinario proceſſu ad ſupplicium raptum, *& dolo magis*, (verba ſunt Suetonij) *quam principali autoritate.* Sic Titus Imp: Cæcinam conſularem vocatum ad cœnam, ac vix dum triclinium ingreſſum confodi juſſit, Sueton. in Tito: *ſane urgente diſcrimine, cum etiam chirographum ejus præparata apud milites conjurationis deprehen-*

Supplicium Sejani, Cœcinæ, Parmenionis, aliorumque.

Digitized by Google

hendiſſet. Eodem jure uſus eſt Alexander adverſus Parmenionem, de cujus tamen crimine ad huc dubius ſum. & nuper Henricus III. rex Galliarum adverſus Guiſium: & jure optimo; cumprimis in turbulenta ac ſeditioſa Republ. quo tempore non ſolum neceſſitas, verum æquitas poſtulat, ut manu potius & Imperio militari reſpubl. componatur, quam jure & proceſſu ordinario, l. 3. D. Ne vis fiat ei qui in pos. mis. eſt: & l. 16. D. De Appellat. Id ait Alexander apud Curt. lib. 8. *ubi reverentia exceſſit animis, & ſumma imis confundimus, vi opus eſt, ut vim repellamus: preſertim adverſus ſeditioſos ac perduelles:* ἢ οὐδὲ γ̓ δικάζεσθαι τοὺς τοιούτους, τοῦ προσήκει; ἀλλ' ἐν πολεμίου μοίρᾳ κολάζεσθαι: *hi in jus non ſunt vocandi, ſed tanquam hoſtes puniendi.* In crimine enim manifeſto ac notorio, ſecundum interpretes, ordinem judiciarium obſervare nihil eſt neceſſe, in quo velox debet eſſe ſupplicium, l. 2. C. Quando lic. unic. ſine jud. ſe vind. Quin etiam præruptæ ſeditiones, factionesque cruentæ, moram non recipiunt l. 6. §. 9. D. De inq: rupt: inrito &c. Ac convenit hic illud rectè acceptum, οἱ τεθνηκότες οὐ δάκνουσι, & ut ait l. 1. C. Quan. lic. un ſine jud: &c. *melius eſt occurrere in tempore, quàm poſt exitum vindicare.* Etenim *hæc conditio Principum*, ut argutè, ſed verè Adrianus dixit, *quibus, de affectato regno, niſi occiſis non creditur;* adeoq; remedium ſtatim quærendum eſt, non poſt vulneratam cauſam, l. fin. C. In quib. cau. reſt. in int: & generaliter, in omnibus cauſis pro facto accipitur id, in quo quis alium perhorreſcit, quo minus fiat. Porro publica animadverſio ſtudia vulgi & ſeditiones facile concitat. Tacit. 2. Annal. *Nec Tiberius pœnam ejus palam auſus, in ſecreta palatij parte interfici juſſit, corpusq; clam auferri.* & de eo cavit Imp. in l. 12. C. De pœnis. *Vanas voces populi audiendas non eſſe.* Quin etiam de carcere periculoſum eſſe, vel ex eo liquet, quod Carl. V. Imp. fortiſſimus atque ſapientiſſimus aliquando Romam conſcripſit, utrumque ſibi periculoſum videri, & ponti-

Cap. XII.

In cauſa Majeſtatis, & in præruptis ſeditionibus, non ſemper opus eſt forenſi proceſſu.

Publica animadverſio periculoſa.

Detentio in carcere.

Digitized by Google

CAP. XIII. ficem in carcere eſſe, & dimitti; cavendum namque eſſe, ne ex captivo liber & hoſtis factus, partium conſilijs permultùm noceret. Poſtremo parum intereſt, ſit accuſatus nec ne; cum etiam tutor ſuſpectus repelli poſſit ſine accuſatione, in favorem pupilli, ſi prætori liqueat ex apertiſſimis rerum argumentis, l. 3. D. de ſuſp. tut: & curat: neque enim hîc locum habere puto illud Marci apud Volcat: *non poſſumus reum facere, quem nullus accuſat*. Eſt enim hoc privilegium quoddam, quod derogat Juri communi, quodve meritò indulgetur principi tanquam perſonæ publicæ, tum ipſius principis, tum etiam reipublicæ cauſa.

Etiam non accuſatus damnari poteſt.

CAP. XIII.

Exaſperatio criminum, & acris animadverſio. Quomodo crudelitati locus ſit in republ. Punire conjurationis conſcios: punire voluntatē conjurandi.

Atrocia ſupplicia.

EODEM jure nonnunquam atrocia ſupplicia ob rem leviculam decernuntur exempli ſtatuendi cauſa quod appellat Tacitus *mutis crudeliter agere, quo ceteris quies ſit*, & eleganter Gunth. lib. 1.

Plus ſæpe nocet patientia regis,
Quam rigor, ille nocet paucis, hæc incitat omnes
Dum ſe ferre ſuos ſperant impune reatus.

Neque hoc ſolum locum habet in bello, in quo ſolenne eſt, teſte Polybio, *crudelitatem exercere terroris cauſa*, ſed etiam in Republ: quo nomine acutus ſcriptor ex Hetruria Florentinos ridet, quod, cum Aretinos rebellantes in ſuam poteſtatem redegiſſent, nimis leniter cum illis

illis egerint: quaſi verò, inquit, urbs tota ſine dedecore Florentinorum deſtrui non potuiſſet, &c. Quare Cæſar exemplo ſupplicij deterrendos reliquos ratus, omnibus qui arma tulerant, manus præcidit, vitamque conceſſit, quo teſtatior eſſet pœna improborum. Neque enim belle finis facile imponitur, niſi hæc interdum frangendæ pertinaciæ uſurpentur. Sed hæc inquam ad jus belli pertinent. Atqui etiam tempore pacis, & quo imprimis ſeditiones gliſcunt, hujus ſeveritatis uſus eſt. Ideo Mimus ille: *Bonis nocet, quicunque parcit improbis.* Qua de cauſa Pompejus columna juſſit manum detruncari honeſtiſſimo equiti Neapolitano, cum ex jurgio gladium, in atrijs domus, in altercantis caput, ſine vulnere, ſtrinxiſſet; atque pœnam deprecantibus amicorum præcipuis, ut ita faceret, velut alita auctaque audacia, quæ Neapolitanorum animis inſita videretur, non defuturum, qui cubiculo ſuo ferrum inferre, & ad cædem enudare dubitaret. Nimirum rectè Symmachus in quadam epiſt: *Tantum legibus ſeveritatis addendum eſt, quantum flagitia creverunt.* Quare idem Columna, cum ab Hiſpano, per præconem, ignominioſo tubæ cantu, duellum detrectaſſe proclamaretur, è veſtigio hominem trucidari juſſit, & cum apud Julium Pontif: hac de re conquereretur Hiſpaniæ regis legatus, Pontifex nihil aliud reſpondit, quam rectiſſimè factum, quod ſervi à pedibus, ut tantam injuriam vindicarent, Hiſpanicam inſolentiam Romana ſuperbia contudiſſent, hæc Jovius. Eadem ſeveritate conſcij etiam conjurationis in principem puniuntur l. 5. C. ad l. Jul. Majeſt, ut eo citius inſidiæ detegantur: de quo varia vide apud Curtium lib. 6. Sed & quæ animum alicujus percutiant: adeò periculoſum eſt in hujuſcemodi tempora & veluti noctes incidere: quod dicebat Philotas: *Si, & cum indicamus, inviſi, & cum tacemus, ſuſpecti ſumus, quid facere nos oportet?* Et quamvis regulariter ratione ſolius conſenſus nemo ad pœnam obligatur l. 18. D. De pœnis: ſed ſecuto demum actu l. 225. D. De

Cap. XIII.

Severitatis uſus in Republ.

Conſcij conjurationum.

Digitized by Google

Cap. XIV. D. De verb. ſignif. aliud tamen obtinet in crimine in principem, in quo voluntas punitur d. l. 5. C. Ad l. Jul. Majeſt. ſed intellige talem voluntatem ut recte docet Cujac. ad d. l. D. De verb. ſign. cum qua conjunctum eſt initium facti, id eſt, factio vel conjuratio: ſola enim & nuda voluntas puniri nequit; atque ita intelligo illud Guntheri lib. 8.

Voluntas pro initio facti.

Quicquid in auguſtos auſus committere reges
Vel meditatus erat,

Illud enim Poetæ,

Et ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet &c.

Juris conditores; teſte Cujac: minime probant: Sicut & vix illud Paterculi lib. 2. *Adeo illi viri magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum; factaq; ad conſilium dirigebant, & quid, non in quantum admiſſum foret, æſtimabant.* Quorum nonnulla, quæ ſævitiam aliquam præ ſe ferunt, ſalute publica compenſantur, & meritò, ad terrendos nefarios perditorum hominum conatus, pro ſalute principis conſtituta ſunt.

CAP. XIV.

Imperialis abolitio. Vindicta noxia. Ne in omnia delicta, & in ſingulos autores inquiratur. locus pœnitentiæ.

NONNUNQUAM etiam hoc jure nocentes abſolvuntur, nam, ut ait Claudianus.

Ignoſcere pulcrum
Jam miſero eſt, pœneq; genus vidiſſe precantem.

Locus pœnitentiæ. Et Tac. in Agr. *Omnia ſcire, non omnia perſequi, parvis peccatis veniam, magnis ſeveritatem accommodare, nec*

pœna

pœna ſemper ſed ſæpius pænitentia contentum eſſe. Quod & Germanicus cenſuit Annal. *Dandum adhuc ſpatium, ſi recenti exemplo ſibi ipſi conſulerent:* idque facit ad ſecuritatem principis, ne nimijs ſupplicijs exacerbentur ſubditi. Quæ ratio fuit imperialium abolitionum, quæ fiebant vel in auſpicio regni, vel ob feſtum diem, ut ait JCtus in l. 8. D. Ad SCtm Turpilian: adeoque obſervatum eſt, ne quoties princeps introiret urbem, ſupplicium de quoquam ſumeretur, Tranq. in Aug. Sed dices? hoc modo delicta impunita abire. Mihi vero Thraſeæ illud ſemper probabitur: *Non quicquid nocens reus pati meretur, id egregio ſub principe ſtatuendum eſt.* & apud Senecam AMP. *Tacita ſic abeant mala:*

Cap. XV.

Criminum abolitio.

HER. *Ut inultus ego ſim?* AM. *ſæpe vindicta obfuit.* Adeo nonnunquam delicta nimis aſperis remedijs atque ſupplicijs magis magisque augentur: quod potiſſimum locum habet in conjurationibus, idque Tacitus de Tiberio: *Quanquam multi è domo principis equitesque ac Senatores, ſuſtentaſſe opibus, juviſſe conſilijs dicerentur, haud quæſitum.* Sic Theodoſius militari ſcientia futura conjiciens, de conjuratis quæſtiones agitari prohibuit, ne, formidine ſparſa per multos, reviviſcerent provinciarum turbines incompoſiti. Et Trajanus reſcripſit autore Plin: lib. 10. Epiſt. *Chriſtianos conquirendos non eſſe, ſed ſi deferantur & arguantur; puniendos.* Ceterum qui iterum delinquit, &, quod dicitur, ad nauſeam redit, principis generali abolitione non fruitur. l. 3. C. De Epis. aud. Quin etiam Fridericus I. cum in inauguratione ſua quidam ex miniſtris, qui propter ingens aliquod crimen gratia exciderat, ad pedes ejus ſe projeciſſet, ratus ob præſentis diei hilaritatem imperatoris animum emollitum iri, tamen negavit, inquiens, non ex odio, ſed amore juſticiæ eum à ſe puniri.

In omnes conjurationum ſocios nõ anxiè quærendum.

CAP. V.

De conjuratorum filijs & pro-

Z 3 pinquis

Digitized by Google

CAP. XVI.

pinquis pœnas ſumere, ne ad parentum exempla ſuccreſcant. In nomina damnatorum ſævire. Extrema conſilia. Obſides punire.

Conjuratorum ſobolem punire.

Ut autem hæc omnia cum iniquitate aliqua conjuncta eſſe videntur, ita imprimis illud iniquiſſimum videtur, quod in conjuratorum ſobolem nonnunquam æque ſevere atque in autorem, animadvertitur, etiam innocentiſſimam. Regulariter enim crimen vel pœna paterna nullam filio maculam infligere poteſt: namque unusquisque ex ſuo admiſſo ſorti ſubjicitur, nec alieni criminis ſucceſſor conſtituitur. l. 26. D. De pœnis. & peccata ſuos debent tenere autores. l. 22. C. eod. Ceterum id fit, partim ut parentes amore liberorum à cæde principum abſtineant, partim quod paterni, hoc eſt, hereditarij criminis exempla in filijs metuuntur, ut ajunt Impp. Arcad. & Honor. & Tertullianus.

Filij hereditarij criminis heredes.

Autores ſcelerum, facinus ne creſceret ultra,
Extinxit, ſobolemq́ patrum peccata ſequentem.

Et Cicero in Epiſt. 11. ad Brutum. *Itaq; cum rogamus ut miſericordiam liberis ejus impertiamus, nihil affertur quo minus ſumma ſupplicia, ſi, (quod Juppiter omen avertat) pater puerorum vicerit, ſubeunda nobis ſint. Nec vero me fugit, quam ſit acerbum, parentum ſcelera filiorum pœnis lui: ſed hoc præclare legibus comparatum eſt, ut charitas liberorum amiciores parentes Reipubl. redderet. Itaq; Lepidus crudelis in liberos, non is qui Lepidum hoſtem judicat.* Imprimis verò propter cupidinem vindictæ paternæ, quâ æſtuant liberi, hoc conſtitutum eſt. Non aliter atque Dido illa imprecatur,

Exori-

Exoriare aliquis noſtris ex oſſibus ultor,
Qui face Dardanios ferroq́ ſequare colonos.

Sed ita eſt, ſed iniquum eſt, quis negat? Sed & hoc tertore tyrannicidæ citius à ſanguine regio abſtinent. Ac tamen vix etiam his ſupplicijs capiuntur parentes in tot conjurationum exemplis. Itaque Tac. lib. 5. Ann. de liberis Sejani: *placitum poſthac, ut in reliquos Sejani liberos adverteretur.* & Ammian: Marcell. *Intercepti imperiali motu interiêre omnes ad unum, eorumq́ ſoboles parva etiam tum, ne ad parentum exempla ſubcreſceret, pari ſorte deleta eſt.* Quod etiam in hoſtium filijs locum habebat. Tacit. *Mutianus*, inquit, *Vitellij filium interſici juſſit, manſuram diſcordiam obtendens, ni Semina belli reſtinxiſſet.* Unde Senec: in Herc. *Gnatos paterni regni vindices:* ſic apud Venetos, mortuo duce, ejus adminiſtratio examinatur, & in cognitionem trahitur, quæ ſi paulo iniquior & ferocior fuit, ſævitur in mortuum ejusq; propinquos. Porro non tantum in filios ſæviebatur, verum etiam tota memoria damnabatur de quo ſupra. Hinc Guntherus,

Atq́ feros manes & nomina ſæva nocentum
Damnat; & irati natos odere parentes.

& Senec. in Octavia: *Sævit in nomen ferus*
Matris Tyrannus, obrui meritum cupit,
Simulacra, titulos deſtruit mortis metu,
Totum per orbem.

Et Curtius: *Nihil*, inquit, *ex omnibus inconſultè ac temerè actis, regem magis moverat, quam Parmenionis cum honore mentio illata.* Quanquam multi imperatores, tantum abeſt ut conjurationum filios ſupplicio affecerint, ut potius eos multis beneficijs ſibi devinxerint. Alexand. apud Curt. lib. 8. *Olim iſtum morem occidendi cum ſceleſtis inſontes propinquos parentesq́ ſolvi, & profiteor in eadem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt:* idque dicebat Verus: *nemo ſucceſſorem ſuum occidit.* Unde Dio-

Ne damnatorum mentio fiat.

Lex Macedonum.

cletia-

CAP. XVI. cletianus Caſſij liberos non tantum non occidit, verum etiam honoribus affecit. In hujuſcemodi enim rebus extrema conſilia omnium optima ſunt: aut enim interficiendi ſunt, aut præmijs multis emolliendi? tertia via nulla eſt. Paulo aliter atq; Amphytruo ad Herculem apud Senec.

Extrema conſilia omnium optima.

Sic ſtatue, quicquid ſtatuis, ut cauſam tuam
Famamq́, in arcto ſtare, & ancipiti ſcias:
Aut vivis, aut occidis,

Quo conſilio Solymannus Turcarum Imperator illuſtrem illum piratam Ariadinum Barbaroſſam ſplendidiſſimis & pretioſiſſimis præmijs ad ſe allicere ſtuduit, oblato etiam ei Architalaſſi officio, ut quem bello vincere non poſſet, beneficijs expugnaret, ne amplius damnum rebus Ottomannicis inferre poſſet. Eodem Jure obſides puniuntur, quamvis innocentes, id eſt, etiam fœminæ, quas à Romanis Germanisq; pro obſidibus traditas legimus.

Obſides punire.

CAP. XVI.

Civibus res adimere cauſa Reipubl. Hæc jura non tam ex plenitudine poteſtatis, quam ex communi utilitate metienda eſſe. Res populi hoſti addicere, cenſus agere, vectigalia indicere. Cenſus, ſive Loſungen/ anima Rerumpubl.

UTILITAS *publica*, ait Imp. in l. 3. C. De Primip: *præferenda eſt privatorum contractibus.* Quod quamvis alia ibidem mente dicitur, tamen huc referri poteſt. Quoties enim Rei-

Reipubl. intereſt, privatas res in uſum publicum deſtinari, toties cives ac ſubditos à jure ſuo diſcedere oportet, & niſi volent, à principe cogi, hoc nimirum Jure dominationis. Iniquum id ſane videtur, imò miſerabile, ſed in favorem Reipubl. indultum; veluti Levinus Conſul Rom. apud Livium ait lib. 26. *Reſpublica incolumis, & privatas res facile ſalvas praſtat, publica perdendo, tua nequicquam ſerves.* De tempore belli liquidum eſt. Jovius: *Galli*, inquit, *obſeſſo à Cæſare Mediolano, adhortante Gritto Veneto neceſſaria ſed miſerabili ratione, ſuburbana ædificia incenderunt, ne his ad ponenda caſtra uteretur Cæſar, & propius & tutius tegentibus tectis muro ſuccederet*: idque Vercingetorix ait apud Cæſ. lib. 7. De bel. Gal. *ſalutis cauſa rei familiaris commoda negligenda eſſe*; adeoque ſuadet Gallis, ut æquo animo ſua ipſi frumenta corrumpant, ædificiaque incendant, qua rei familiaris jactura, perpetuum imperium libertatemque ſe conſequi videant. Sed an etiam extra bellum? Ita vero ſeriò, ſuadente id utilitate publicâ: nec tamen vix aliter, quæ eſt benignior ſententia, niſi refuſo aliquo pretio l. 2. C. Pro quib. cau. ſer. præm. lib. acc. Quippe quod omnia princeps poſſidet, *non tamen Dominio*, ut ait Seneca, *ſed imperio.* Et Poeta Ligurin. lib. 3.

Quicquid habet locuples, quicquid cuſtodit avarus,
Jure quidem noſtrum eſt, populo concedimus uſum.

Ac tamen id, quod ajunt nonnulli, licere principi ſinè ulla cauſa alicui rem ſuam auferre; non tam ad Jus dominationis refero, quam ad dominationis flagitium, ut Corn appellat: quæ ſententia non ex alio fonte promanavit, quam aſſentationis & emerendæ gratiæ, quo nihil turpius de juſtitiæ ſacerdote dici poteſt. Nam hæc, & id genus alia, non tam ex plenitudinè poteſtatis metienda ſunt, quam ex ſalute atque utilitate publica: *Quaſi vero*, inquit Salluſt. *injuriam facere, id demum eſſet imperio uti*: & laudabile eſt illud de Tito apud Sueton: *abſtinuit alieno, ut ſi quis unquam.* Sed licetne Prin-

[Margin notes: CAP. XVI. — Bona civibus auferre. — Princeps omnia poſſidet imperio. — Iura dominationis ex ſalute Reip. metienda ſunt, non ex plenitudine poteſtatis.]

A 2 cipi

CAP. XVII.

Civium bona hoſti remittere pacis cauſa.

cipi, jure dominationis vel belli, icto fœdere, civium bona hinc & inde direpta remittere? Ita certè, imprimis ſi aliter pax fieri nequit: adeoque cives perpetuo ab omni actione excluduntur. Nam quod gloſſa ait, compoſitiones Dominorum non officere juri ſubditorum: haud ijs convenit, qui pro arbitrio ſuo, & ut Curtius ait, regio more imperant; ſed quorum Imperium varijs conditionibus reſtrictum eſt. Sed ὁδῦ πάρεργον: Nam ſobriè hæc & circumſpecte aget prudens Princeps; quod, ut docet Philoſ: lib. 5. Polit. cap. 6. *per ablationes rerum conjurationes inſtituuntur*. Et hæc fere jura ſunt dominationis regiæ, quibus alia id genus addas licet. Nam ratio illa agendi cenſus, ex quo non tantum facultates civium innoteſcunt, & in tabulas cenſuales referuntur; verum etiam ex cujus modo tributum & vectigal penditur, adeoque reſpubl. locupletatur, haud ulla, ut opinor, excuſatione opus habet. Cum enim Imperium ſine vectigalib. nullo modo retineri poſſit, æquo animo cives parte aliqua ſuorum fructuum, pacem ſibi ſempiternam, atque otium redimere debent, ut ſcribit Cicero ad Q. Fr. Atq; eſt hujuſcemodi cenſus, nos Loſungen appellamus, anima magnarum Rerumpbl: Unde Livius non immeritò vocat *rem ſaluberrimam magno futuro Imperio*: & Claudius vocavit opus arduum. *Quod opus*, inquit, *quam arduum ſit, nobis cum maximè, quamvis nihil ultra, quam ut publicè nota ſint facultates noſtræ, exquiratur, nimis magno experimento cognoſcimus.*

Cenſus agere.

Cenſus anima Rerumpubl.

CAP. XVII.

Jura dominationis ariſtocraticæ. Ne quis ex patricijs, regis, vel principis filiam ducat. Ejicere cives nimis potentes.

Digitized by Google

tentes. Ut interfecto domino omnes ſervi puniantur. Decimatio militum.

Eadem ferè ſunt Jura dominationis Ariſtocraticæ, & à quovis huic accommodari poſſunt. Sunt tamen etiam peculiaria quædam. Nam ſicut jura regia ſaluti regni & unius inſerviunt, ita quoque jura ariſtocratica ad ſalutem & dignitatem nobilium, eorumque qui imperant, comparata ſunt, ſicut & jura populi ad civium: quale eſt illud: Ne quis ex optimatibus principis alicujus, vel regis filiam in uxorem ducat, quod is fultus fretusque hac nuptiali dignitate, facile animum dominandi ſumit: id quod ex præcedentib. liquet; quod tamen potius ad arcana dominationis, quam ad jura referendum eſt. Magni enim periculi res eſt in libera Republ. principem naſci, non ſecus atque, ut Senec. ait, *ſemper magno conſtitit naſci Deum.* Adeoque cavendum eſſe exiſtimo in Ariſtocratica Reipubl. ab ijs. qui originem ducunt à regibus: quæ res Cæſarem ad invadendam Rempubl. exſtimulavit, ut conſtat ex funebri oratione de Juliæ amita: *Eſt in genere & ſanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent, & ceremonia Deorum, quorum ipſi in poteſtate ſunt reges.* Talis autem, & qui hujuſcemodi, & id genus alijs dignitatib. nimium creſcit, ex Republica libera, ejici poteſt, & quidem hoc jure dominationis. Qua ratione Scipio Africanus lubens, & merito, civitate ceſſit. Nam, ut teſtatur Livius, *periculoſum erat, in republica præſertim libera, unum hominem eſſe caput, & columen Imperij: ſub umbra Scipionis urbem terrarum orbis dominam latere, nutus ejus pro decretis patrum eſſe &c.* Quo facit Athenienſium & Epheſiorum Oſtraciſmus: *Nemo de nobis unus excellat, ſed ſi quis exſtiterit, alio loco & apud alios ſit.* Quo nomine Romani omnes Tarquinios è civitate Romana expule-

Principales affinitates.

Oſtraciſmus Athenienſium & Epheſiorum.

Digitized by Google

CAP. XVII.

pulerunt. *ne quam*, ut ait Varro apud Non: *ſeditionis per gentilitatem ſpeciem haberent*; veluti fortiter & præclare Brutus ad Tarquinium Cos. *Hunc tu*, inquit, *tua voluntate remove metum: meminimus, fatemur, ejeciſti reges, abſolve beneficium, aufer hinc regium nomen*: & apud eundem Livium lib. 41. C. Sempronius. *Nec ſenatus tanti ſe civem aut quenquam alium debere eſſe, ut in parendo uni malum publicum fiat.* Illud eſt quod Catulus de Pompejo dixit; eſſe quidem præclarum virum, ſed nimirum jam liberæ Reipubl. neque omnia in uno reponenda Vell. lib. 2. Idem teſtatur Jovius lib. 1. Hiſt. de Venetorum Rep. *Neminem*, inquit, *temerè ex optimatibus, qui vel inſigni virtute vel ſpiritu in gerendis rebus ceteris antecellat, nimio plus creſcere, vel collecta gratia potentem & clarum fieri patiuntur.* Sed hæc palam ſunt, & à multis exemplis obvia. Ille vero mos animadvertendi in ſingulos ſervos ob unius domini necem, maximam crudelitatem referre videtur; verum ſpectabat, tum ad ſalutem clariſſimorum hominum, tum etiam ad contundendam ferociam mancipiorum: de Marcelli cæde Servius Sulpicius. *Ego tamen ad tabernaculum ejus perrexi; inveni duos libertos, & pauculos ſervos: reliquos ajebant profugiſſe metu perterritos, quod dominus eorum ante tabernaculum interfectus eſſet.* Quam ſeveritatem confirmavit Auguſtus, & Nero, viro conſulari, & præfecto urbi à ſervo occiſo: qua de re ita Caſſius in Tac. 14. Annal. *At quidem inſontes peribunt. Nam & fuſo exercitu, cum decimus quiſq; fuſte feritur, etiam ſtrenui ſortiuntur.* De qua decimatione Livius lib. 2. *Centuriones, duplicariosq;, qui relliquerant ordines, virgis cæſos ſecùri percuſſit: cetera multitudo ſorte decimus quiſq; ad ſupplicium lecti.* Utrumque hoc cum iniquitate conjunctum eſt, ſed, ut idem ait Caſſius, *contra ſingulos utilitate publica rependitur*; neq; enim pudet me hanc ſententiam toties repetere, cujus rei rationem reddit M. Tull. in Cluentiana, *Statuerunt*, inquit, *ita majores noſtri, ut ſi à multis*

Venetorum Oſtraciſmus.

Omnes familiares punire ob unius necem Domini.

Decimatio militum.

Digitized by Google

multis eſſet flagitium rei militaris admiſſum, ſortitione in quosdam animadverteretur, ut metus ad omnes, pœna ad paucos perveniret. Nam qui miles locum non tenuit; qui hoſtium impetum vimq; pertimuit; poteſt idem poſtea & civis eſſe melior, & vir bonus & civis utilis. Quare ne in bello propter hoſtium metum delinqueret, amplior ei mortis & ſupplicij metus eſt à majoribus conſtitutus; ne autem nimium multi pœnam capitis ſubirent, idcirco illa ſortitio comparata eſt. Hæc Cicero. CAP. XVIII.

CAP. XVIII.

Proſcriptorum liberos à jure ordinis prohibere; & perfunctoriè oſtenditur differentia inter hæc jura Ariſtocratica & jura regia.

SYLLA, ejectis & proſcriptis quam plurimis Senatoribus, & equitibus Romanis, lege lata proſcriptorum liberos à jure petendorum honorum prohibuit. ſimulq; *ut Senatorum filij*, (verba ſunt Velleij) *& onera ordinis ſuſtinerent, & iura perderent.* Quæritur an rectè? Sane Vellejus indigniſſimum eſſe cenſuit. Mihi vero & jure dominationis, & ad ſalutem atque tranquillitatem præſentis Reipubl. feciſſe videtur: quemadmodum Cic. ait 1. Philip: *non quod probem; ſed quod rationem habendam eſſe cenſea maximè otij & pacis.* Et Quintil. lib. 11. c. 1. *Mollienda eſt*, inquit, *in plerisq; alio colore aſperitas orationis, ut Cicero de proſcriptorum liberis fecit: Quid enim crudelius, quam honeſtis parentibus ac majoribus natos à Republ. ſummoveri? itaq; durum id eſſe, ſummus ille tractandorum animorum artifex fatetur: ſed ita legibus Syllæ* Proſcriptorum liberos ab honoribus excludere.

 coha-

c. 19. XIX. *coherere ſtatum civitatis, ut his ſolutis, ſtare ipſa non poſſit. itaq; eſt, ut aliquid eorum quoq; cauſa videretur facere, contra quos diceret.* Hæc Quintilianus egregie. Ideo enim jura ordinis perdiderunt, ne copiam haberent amore vindictæ Rempubl. perturbandi. Eadem ratio fuit in Bruti filijs, quos occupata libertate neceſſe fuit è medio tolli, de quo vide Machiavellum. Propriè autem hoc convenire dominationi Ariſtocraticæ ex eo liquet, quod, imperio poſtea in unum devoluto, honoribus reſtituti ſunt. Ita enim Sueton. de Cæſare: *Admiſit ad honores & proſcriptorum liberos* Unde Cicero appellat *legem temporis, non hominis.* Eodem modo Alexander, cum reverſus ex India Epiſtolas in Græciam ſcripſerat, quibus omnium civitatum exules, præter cædis damnatos, reſtituebantur, magni motus exorti ſunt, quod plurimi non legibus pulſi patria, ſed per factionem principum fuerant, verentibus ijsdem principibus, ne revocati potentiores in Republ. fierent, Juſtin. lib. 13. Non enim omnia hæc jura omnibus Rebuspublicis promiſcuè, omnibusque temporibus conveniunt, ſed ſuo modo ſingulis accommodanda ſunt.

CAP. XIX.

Lupanaria admittere. Fœneratoribus atque uſurarijs locum dare. Tyranno interfecto de crimine demum cognoſcere. Supplicium S. Melij.

PORRO hoc quoque jure lupanaria colorari poſſe exiſtimo, quæ paſſim propter hominum libidinem in vaſtis Rebuspubl. conceduntur, ut nimirum avertantur ſtupra honeſtiſſimarum fœminarũ; & quod alias, ut feſtivè JCtus ait l.

ait l. 27. D. De Hered. pet. *etiam in honeſtorum virorum prædijs lupanaria exerceantur:* quo etiam alludit Catullus; *ille domum nobis atq; dedit dominam.* Quare Nerone delapſo in amorem libertæ Actæ, & abhorrente ab uxore Octavia nobili fœmina & probitatis ſpectatæ, ne quidem ſeveriores amici principis averſabantur. *Metuebatur enim*, inquit Tacitus, *ne in ſtupra fœminarum illuſtrium prorumperet, ſi illa libidine prohiberetur.* Ceterum erat hoc bono fiſci atque ærarij. Nam ſub Severo Imp. hujuſcemodi proſtibula ſicut & ipſi Lenones ſolvebant vectigal à queſtu meretricio, idque in ærarium referebatur, ad refectionem publicorum ædificiorum, ut amphitheatri, circi, aliorumque. Cui ſimile eſt illud Deuteron: 23. *Extraneo tuo fœnerabis, at fratri tuo non;* idque Judæis indultum fuit propter duritiem eorum: & illud Chriſti ad Phariſæos apud Matth. cap. 19. *Moſes, pro duritia cordis veſtri, permiſit vobis dimittere uxores veſtras; ceterum à principio non fuit ita.* Ejuſdem farinæ eſt Lex Valeria, quæ permittebat Tyrannum interficere, & poſtea cauſam dijudicare; idque propter periculum moræ: ſicut & latronem & ſeditioſum ſtatim licebat interficere, & poſtea ad principem ſcribere, l. 6. D. De injuſt rup. irr: teſtam. Ceterum, ut dixi, pleraq; jura dominationis regiæ huc referri poſſunt. Eadem enim fuit ratio in Spurio Melio; quæ in Sejano & Cæcina: Spurius Melius ille quod in libera Repub. regnum affectaverat, & à Dictatore ad cauſam dicendam vocatus minime paruerat; quin potius quiritando multitudinem concitaverat, à magiſtro equitum in publico obtruncatus eſt. Sed rurſum inquies; iniquè verò, non auditus, non damnatus. At enimvero publico judicio cum illo agi non potuit, niſi cum ſeditionis periculo: & fortaſſe partium favore è reatu fuiſſet elapſus. ne repetam illud, quod hæc iniquitatis ſpecies utilitate publica tegitur & recompenſatur. Ut enim in omnibus actionibus politicis, ita cumprimis in hac materia locum habet illud elegantiſſimi Poetæ:

Cap. XIX. Lupanaria.

Fœnatores.

Διγαμία.

Lex Valeria.

Iniquitas magnorum exemplorum.

Me-

Digitized by Google

Medio de fonte Leporum
Surgit amari aliquid, quod in ipſis floribus angat:

Quibus multa alia addi poſſunt, multa etiam exemplis illuſtrari: Mihi, ut ait Plinius in Epiſt. *harum rerum difficilior fuit electio, quam inventio:*

CAP. XX.

Jura dominationis democraticæ. Parricidium Timoleontis; cujusvis parricidij deteſtatio.

PLÆRAQUE ex his omnibus competunt etiam populari Reipublicæ, in qua multa cum ſingulorum ſalutis cauſa, tum etiam præſentis Reipubl. conſervandæ gratia fiunt, ac paullo quidem iniquius: quibus tamen iterandis ſuperſedeo, quod ex prioribus ſumere, & huic formæ accommodare cuivis in proclivi eſt. Non tamen poſſum mihi imperare, quin huc referam parricidium illud Timoleontis. Hic fratrem ſuum Timophoontem, qui tyrannidem moliebatur, multisque adeò viris magnis in Republ: extrema quæque minitabatur, nequicquam monitum ut abſiſteret, confeſtim confodi juſſit, & quidem intra parietes. Cujus rei cum Timoleontem pæniteret, & idcirco ſe à publicis negotijs ſubduceret, Teleclides eum vehementer increpans; *ſi*, inquit, *decertaveris præclarè, tyrannum te occidiſſe arbitrabimur, ſin minus, fratrem*. Sane haud id fecit odio fratris incitatus, ſed incredibili amore patriæ impulſus, neque tam privata autoritate, quam publica: erat enim ex principibus Senatus. Ac quidem legibus Romanis tantum abeſt, ut in eos, qui vel parentes vel filios hoſtes patriæ interfecerant, animadverſum ſit, ut potius præmijs fuerint adfecti, ut eſt in l. 25. D. De Relig. & ſumpt. fun: Quare mihi Timoleon non magis parri-

Parricidium Timoleontis.

parricida erit, quam Manlius ille, qui filios perduelles interfici juſſit; vel Servilius Hala, qui Melium affectati regni accuſatum obtruncavit. Et quidem dolorem, quem ex morte fratris conceperat Timoleon, vehementer perſtringit Plutarchus: *Usq; adeo*, inquit, *judicia hominum vacillant, & quibusvis laudibus vel probris in transverſum rapiuntur: ſicut edones illi ingenti eſurie capti ingluttiunt cibos, ſed ſatiati nauſeant, , ita nos rebus perpatratis animum abjicimus.* Hæc ille in Timoleon: Ac neſcio, an non aliquo pacto excuſari poſſit Nero de cæde matris. Conſideranti enim mihi hiſtoriam totam, occurrunt multa ſcelera & affectati regni indicia: veluti, quod, præter alia, tribunos & centuriones comiter excepit; quod nomina & virtutes nobilium in honore habuit; quod ducem quæſivit & partes; aliaque id genus dominationis arcana invaſit. Imo ipſe Burrhus & Seneca, teſte Corn. Tac. eò deſcenſum credebant, ut niſi præveniretur, Neroni pereundum foret. Id quod carpit Octavia illa apud Senecam:

Extinguat & me, ne manu noſtra cadat.

Ceterum eſt tamen res atrox, & ab affectione atque naturali pietate alieniſſima. Neque aliquis facile in necem ſuorum juraverit, niſi qui omnibus affectibus bellum indixerit. Rectè Juſtinus lib. 16. *In parricidio, nulla ſatis juſta cauſa ad ſceleris patrocinium prætexi poteſt.*

CAP. XXI. | Matricidium Neronis.

CAP. XXI.

Quomodo hæc jura inſerviant relligioni. Hæc jura dominationis cedunt divino juri: Prętextus relligionis. Αὐτονομία, varietas relligionum.

Digitized by Google

CAP. XXI.

Hæc dominandi jura, tantum abeſt ut relligionem depravent, vel pietati adverſentur, ut potius ei inſerviant. Id enim efficiunt, ut relligio in republica ſarta tecta ſit, & rite colatur. Neque hercule juris nomine dignum eſt, quod divinæ legi, quod relligioni contrarium ſit. Sunt equidem hæc jura inſtar clypei, & veluti propugnaculum ſummæ potentiæ, ad ſecuritatem præſtandam civitatis principi, veluti perſonæ publicæ, quive rerum caput eſt, & cui fas eſt omnia Reipubl. membra cedere faſceſque ſummittere: Verum tamen habet hæc majeſtas terminos ſuos; ut ſunt relligio, pudor, fides. Hæ enim veluti victrices Deæ frænum injiciunt potentiæ humanæ, cohibentque, ne ulterius progrediatur, quam lex divina patitur. Hinc Poeta: *Dijs te minorem quod geris, imperas.* Quare in Romana Republ. cum de Campanorum petitione Senatus conſultus eſſet, etſi magnæ parti, urbs maxima opulentiſſimaque Italiæ, uberrimus ager, mariſque propinquus ad varietates annonæ, horreum populi Romani videbatur; tamen tanta utilitate fides antiquior fuit, ut præclarè refert Livius lib. 7. Et fortiter Achæorum ille Prætor, *Veremur*, inquit, *vos, Romani, & ſi ita vultis etiam timemus, ſed plus veremur & timemus Deos immortales*, Livius lib. 39. Quare in eos etiam meritò hoc jure animadvertitur, qui abſque ulla probabili cauſa, vel ambitione quadam incitati, vel ſtudio novarum rerum inducti, in relligione temerè aliquid mutant, novas, neque dum tot quamtumvis conſilijs habitis, deciſas quæſtiones obtrudunt, animas carioſorum hominum cruciant, celum terramque miſcent. Quæ inſolentia compeſci debet in ijs, qui, ut cum Tacito meo loquar, *relligionis ſpecie in ambitionem delabuntur:* de quo cavit l. 2. D. De extraord. Crimin. Eſt equidem Relligio, pura ceteroquin atque incorrupta, veluti puella, verum tot fucis, totque ceruſſarum generibus inficitur atque obfuſcatur, ut quicquid agitur, hæc ſola obtentui ſumatur. Unde Lucret.: *quod*

Iura Dominationis cedunt juri divino.

Relligionis obtentus.

Digitized by Google

quod ſæpius olim

Relligio peperit ſceleroſa atque impia facta.

& Tacit. 1. Annal. *Pietatem erga parentem & tempora Reipubl. ſumta:* qua ſpecie etiam Sinon ille utitur apud Poetam 2. Æneid.

Hanc pro Palladio, moniti, pro numine læſo
Effigiem ſtatuêre, nefas quæ triſtè piaret.

Profectò libido dominandi unicum ferè hoc pallium ſumit; cum tamen Relligio populo invito obtrudi nequeat, nedum cogi, ut quod non credit, credat tamen. Verè enim Tertullian: *Hoc ad irreligioſitatis elogium concurrit, adimere libertatem Relligionis, & interdicere opinionem divinitatis; ut non liceat mihi colere quem velim, ſed cogar colere, quem nolim:* & Curtius, quantùmvis profanus ſcriptor, lib. 8. *tanquam perinde animis imperari poſſit, ac linguis.* Quod enim ajunt, ex hac relligionum differentia oriri ſeditiones; quin ergo puniunt eos, qui Rempub: turbant, ijs vero parcunt, qui Reipub. pacem diu noctuque moliuntur, Deumq; immortalem de ſalute publica precibus ſuis fatigant. Non enim Relligio, hæc, vel illa, ſeditionis cauſa eſt; ſed depravatiſſimorum hominum vecors, atque corruptus animus. Ideo Oroſius: *Rerumpublicarum mala non naſci ex relligione, ſed fuiſſe ſemper in univerſo terrarum orbe.* Mihi hoc caput concludere libet pulcerrima atque vere Chriſtiana ſententia Scipionis Ammirati in Tacit: *Et perche*, inquit, *la relligione è coſa maggiore come habiam detto, della ragione diſtato, & faſi conti ſuoi diverſamente, da quelli de gli huomini, & non ſi da proportione dalla coſe temporali all' æterne: conviene, in tali accidente, te ricorrer priemieramente alla relligione, & veder, ſi ella ti ſi oppone; perche in tal caſo, biſogna accommodar la ragione di ſtato alla relligione, & nan la relligione alla ragione di ſtato.* Et quæ plura hac de re diſſerit prudens ſanè ac diſertus ſcriptor.

Αὐτονομία.

Relligio non eſt cauſa ſeditionum.

Digitized by Google

CAP. XXII.

Similia exempla, cùm ex ſacris, tùm ex jure civili deſumpta. Sacrilegium Friderici Barbaroſſæ. Modus non legitimus, non ordinarius. Quomodo princeps corfirmet ea, quæ non jure facta ſunt.

SED & multa alia, tam in ſacris litteris, quàm jure civili, reſpectu tum publici boni, tum etiam aliarum circumſtantiarum, contra æquitatem naturalem, atque jus ordinarium ſive commune conſtituta ſunt, quorum nonnulla huc referre libet. Olim nefas erat pane propoſitionis veſci præter Sacerdotes & Levitas: ſed cum David fame periclitaretur, non veritus eſt à Sacerdotib. petere, neq; Sacerdotes abnuerunt. Quo argumento utitur Salvator noſter adverſus Phariſæos, cum quidam fame coacti die ſabbati ſpicas vellerent, & fricata grana comederent. Quorum exemplo Fridericus Ænobarbus, cum premeretur inopia commeatus, loca ſacra invaſit: poſtea verò Epiſcopatus illos inſigni & ampliore remuneravit beneficio, ut refert Friſing. Qua de re Guntherus lib. 2.

Panis propoſitionis.

Sacrilegium Friderici Ænob.

Mentis quippe bonæ proprium eſt, agnoſcere culpam,
Culpa ubi nulla ſubeſt.

Secundum quæ limitandam eſſe exiſtimo l. 9. D. Ad l. Jul. pecul. Sic Jure Canon. adventante hoſte, divinam domum, vel ſacram turrim munire licet, & loco propugnaculi habere. In jure porro civili quot & qualia ſunt? Nonne lex generaliter vetat, cogi invitum, ut rem ſuam

Leges repugnantes Iuri ordinario.

Digitized by Google

vendat l. 11. C. De contrah. emp. ac tamen difficili tempore ad ædiles ſpectat, ut annonam urbi ſufficiant, poſſeſſoreſque, ceteris juſto pretio copiam ejus facere jubeant. l. 6. D. De Extraord. criminib. lex enim quamvis amplis. verbis concepta, interpretatione reſtringitur, ne publicæ utilitati deſit. Quid? nonne adverſus leges rationemque naturalem receptum eſt, ut filius, tametſi non heres, pro primipili debito teneatur, atque uxor in pignore poſteriorem cauſam habere cenſeatur. l. 4. C. De primipil? Sic in l. 31. D. Depoſiti. pugnant jus naturale ſive gentium & jus civile. *Si*, inquit Triphoninus, *naturale & gentium jus intuemur, ei qui dedit, reſtituenda ſunt; ſi civile jus, & legum ordinem magis, in publicum deferenda ſunt.* Sic lege conſtitutum eſt? ne quis ſibi jus dicat; ac tamen ſi judex copiam ſui non faciat, propriâ autoritate illatam injuriam ulciſci nihil prohibet. Similiter tutor ſuſpectus removetur, etiamſi non dubitet, finita tutela, rei male geſtæ rationem reddere. Eodem modo impuberes matrimonio conjungi prohibentur; ſuadente pacis utilitate. Ejuſdem notæ eſt l. 11. D. Ad l. Jul. Majeſt. l. 10. §. 16. D. Quæ in fraud. cred. fact. ſunt. Qua ratione judex famoſum latronem neci dat, tametſi ad ejus Juriſdictionem non pertineat. Cui ſimile exemplum eſt apud Tacit. 1. Annal. Juſſerat Menius Caſtrorum præfectus duos ſeditioſos ſupplicio affici, contra jus militare: Nam ut teſtatur Vegetius lib. 2. Ad præfectum caſtrorum ſolum pertinebat caſtrorum poſitio, valli & foſſæ deſignatio, impedimentorum militarium cura: jus verò plectendi militis, erat prætoris, vel legati, quem gladio ſuccinxerat princeps, hoc eſt, ductoris exercitus. l. 9. D. De, cuſtod. reor. Itaque addit Hiſtor: *factum id eſſe, bono magis exemplo, quam conceſſo jure:* & ut vulgariter loquimur, extra ordinem. quod enim lex omiſit, religio magiſtratus omittere non debet. l. 13. D. De. Teſtib: idque recte voces modum extraordinarium, quemadmodum Sueton: in Aug: *non legiti-*

Modus extraordinarius.

CAP. XXII. Modus non legitimus.

gitimum & ordinarium modum: & Maro, *ſine more*, quod Græcis eſt παρανόμως. Omitto nunc alias circumſtantias, quas *appendices & momenta* appellat Agellius; ut ſunt levium delictorum frequentia, contumacia, locus, tempus, & id genus alia, quorum reſpectu jus ipſum, non tantum à Philoſophis, verum etiam ab ipſis legum autoribus, ſæpenumero vel reſtrictum vel ampliatum fuit: idque D. Auguſtinus ait. *Imperatorem habere poteſtatem alias leges ferendi; non temere quidem, ſed ex juſta cauſa, & Reipublicæ ſalute; atq; adeò confirmandi etiam, quæ non jure facta ſunt.* Unde etiam in jure civili, contractus principales, pro juſtis & legitimis habentur, etiamſi non legitimè facti ſint. Et hactenus de Jure Dominationis.

FINIS LIBRI QUARTI.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERUMPUBLICARUM LIBER QUINTUS

CAP. I.

QUID ſint dominationis flagitia: quomodo appellentur. Conſilia Machiavelliſtica. Vis dominationis. Jus concinnatis mendacijs adumbratum: callidæ & malitioſæ juris interpretationes: ſanguinaria Juſticia: voluntas cruenta, la cattiva ragione de ſtato, gefährliche Rechten. Domus auguſta, Hauß Oſterreich/ ſecreta noctium.

EA eſt natura ſummi ac vaſti Imperij, ut nonnunquam permagni interſit, ab æquitate recedere, ut ex præcedenti libro conſtat. Verum tamen haud adeò longe deflectendum eſt, ut CAP. I.
res

Digitized by Google

CAP. I. res ad Tyrannidem deveniat. Eſt enim Dominatio medium quiddam inter civile Imperium, & Tyrannidem: quæ, ſi omiſſo altero, ad Tyrannidem vergit, non amplius eſt Dominatio, non Jus, non Imperium, ſed ſumma injuſticia atque extrema tyrannis; & ut appellat Tacit. *Flagitium Dominationis.* lib. 14. Annal. *Temporum Claudianorum obliqua inſectatione, cuncta ejus DOMINATIONIS FLAGITIA in matrem tranſtulit.* ſicut & alibi, *militiæ flagitia:* Itali la cattiva ragione di ſtato. Ac rectè quidem jura illa dominationis inter odioſa referas, à quibus, ſecundum interpretes, omnino recedere non oportet, ſed quæ præfractè & ad litteram accipiuntur: ceteroquin non eſſent limitatio, non exceptio, ſed transgreſſio, ſive ut Ariſtot. vitioſas reſpubl eleganter appellat, παρέκβασις quædam; ſed fædæ atque barbaræ rationes, atque ſcelera dominationis conſervandæ atque augendæ; & ut uno verbo hodie loquimur, conſilia Machiavelliſtica, quæ Principes, quantum poteſt, vitare debent. Vere ac ſupra ſexum, Livia illa ad Auguſtum, *Oportet te*, inquit, *nihil facere per injuriam; ſed nec omnino facere videri. Nam privatis quidem hominibus ſatis eſt nihil delinquere; principibus ne quidem ſuſpectis eſſe licet.* Et Theſæus apud Senec. in Herc:

Tyrannus.

Dominationis flagitia.

Conſilia Machiavelliſtica.

Scelera taxantur modo majore noſtra.

Ac tamen juris nomine teguntur. Hinc Tacit: *Nam quæ alij ſcelera, hic remedia vocat, dum falſis nominibus, ſeveritatem pro ſævitia, parſimoniam pro avaritia, ſupplicia & contumelias veſtras diſciplinam appellat.* Ceterum hujuſcemodi flagitia Tacit: alibi appellat *vim Principis,* lib. 5. Annal. *ſed paratos ad ultionem vi principis impediri:* alibi *vim Dominationis;* ſicut & Paterc. lib. 2. *Marullus pœne vim Dominationis expertus eſt.* Cicero 1. offic. *callidas & malitioſas juris interpretationes.* ſcriptor Dialogi De Orat. *ſanguinariam ſententiam.* Ammian: *Jus concinnatis mendacijs adumbratum*; item *Jus cruentum*; item *voluntatem cruentam*, quam opponit civili ac juſto Impe-

Vis dominationis.

Malitioſæ juris interpretationes.

Ius cruentum.

Digitized by Google

Imperio. 15. lib. *Civili*, inquit, *juſtoq; imperio ad voluntatem converſo cruentam.* Germani efferunt per gefärliche Rechten. Cujus farinæ eſt illud Cæſaris, *regni cauſa ſceleratum eſſe:* & illud Euphemi apud Thucyd. *ἀνδρὶ τυράννῳ ἢ πόλει ἀρχὴν ἐχούσῃ, οὐδὲν ἄλογον, ὅ τι ξυμφέρον: principi nihil eſt injuſtum, quod fructuoſum*, & Eteoclis apud Euripid, *regni cauſa jus violandum eſſe*, & Senecæ, *ubi honeſta tantum dominanti licent, precariò regnatur*; & illud Taciti de Agrippina: *Nihil domi impudicum, niſi quod dominationi expediret*; & Lepidi apud Salluſt: *nihil glorioſum, niſi tutum*; & *omnia retinendæ dominationis honeſta eſſe*; & Luciani illud:

CAP. II. Voluntas cruenta.

> *Sceptrorum vis tota perit, ſi pendere juſta*
> *Incipit.*

Differunt ergo jura dominationis, à flagitijs dominationis, imò hiſce veluti oppoſita ſunt. Primò, quia in his tantum utilitas privata ſpectatur; in illis & privata & publica: hæc fiunt explendæ crudelitatis & libidinis; illa tranquillitatis publicæ conſervandæ. Denique in illis habetur ratio divini numinis, honeſtatis, fidei, pudoris; in hiſce hæc omnia læduntur ac pedibus conculcantur. Utraque tamen ſunt occultæ & reconditæ rationes imperij firmandi, augendique. Quo minus mirum alicui videri debet, hæc à me referri ad arcana Rerumpubl. Addo, quod ipſe Tac. lib. 1. Annal. appellat *arcana domus*, vel ut noſtro ritu loquar, arcana Aulæ. Domus enim pro aula uſurpatur, ſicut & Dominatio pro Imperio. Tacit. *gravis domui Cæſarum noverca:* quod etiã nos retinemus, Hauß Oſtereich / Hauß Sachſen: ſic alibi libidines auguſtæ domus, Tacit. vocat *ſecreta noctium*.

Differentia inter jura, & flagitia dominationis.

CAP. II.

Arcana domus: quomodo diffe-

 rant

CAP. 12.

rant à flagitijs dominationis. Dominationis Magiſtri. Plebis Magiſtri. Particeps ſecretorum, Arcanorum arbiter. Imperij æmulos è medio tollere: conjunctam domum, ſive aulam cum republ. habere.

ARCANA domus à Corn: Tac. non aliter, niſi in malam partem accipiuntur. Non enim ſunt jura illa aulæ, vel leges & jura Palatina, quorum à ſcriptoribus rei Germanicæ toties mentio fit; ſed mera Dominationis flagitia.

Iura Palatina aulæ.

Differunt tamen identidem inter ſe; quod illa proprie ſunt occulta, & quaſi domeſtica ſive privata conſilia, hoc eſt, occultæ artes atque aulica ſcelera in domo Auguſta dominationis conſervandæ, & per quas illi quovis modo opprimuntur, qui præſenti dominationi obſtare atque inhiare videntur; & committuntur ferè in fratres, conſanguineos, alijsque neceſſitudinibus conjunctos; de quo cape illud Tac. 12. Ann. *Nihil domi impudicum, niſi dominationi expediret.* Flagitia autem dominationis ſunt generaliora, & totam imperandi rationem reſpiciunt. Ex: gratiâ. In domo Turcica videntur arcana domus eſſe perpetua illa parricidia: flagitia vero Dominationis Turcicæ foras exeunt, & ſunt ipſa violenta ac nefaria dominandi ratio.

Differunt inter ſe arcana domus. & dominationis flagitia.

Unde Tacit. qui hæc callebant, appellat *Dominationis Magiſtros*, vulgus hodie Machiavelliſtas: veluti in populari Republ. Livius Tribunos appellat *plebis magiſtros*: qui illa; *participes ſecretorum*: *Particeps*, inquit, *ſecretorum Salluſtius*; & Sueton: de Ottone, in eadem cauſa, *conſiliorum ſecretorumq; particeps*; & de Hepheſt. Curt. lib. 3. *ſecretorum*

Dominationis Magiſtri.
Plebis Magiſtri.
Secretorum particeps.

omnium

omnium arbiter. & de Philota lib. 6. *omnium arcanorum regis arbiter*; Ejus exemplum eſt illuſtre in libr. 1. Annal. apud Tac. Defuncto enim Auguſto, poſtquam Tiberius imperium occupaſſet cum magna, ſed ſimulata tergiverſatione; primum dum omnium æmulum & ſocium Dominationis, ac veluti conſortem Imperij, P. Agrippam, immiſſo centurione interfici juſſit. *Nuncianti enim centurioni, ut mos militiæ, factum eſſe quod imperaſſet; neque imperaſſe ſeſe, & rationem facti reddendam apud Senatum reſpondit, quod poſtquam Saluſtius Criſpus particeps ſecretorum comperit, monuit Liviam, ne ARCANA DOMUS, ne conſilia amicorum, miniſteria militum, vulgerentur; neve Tiberius vim principatus reſolveret, cuncta ad ſenatum vocando.* De eadem re Plinius: *Juxta hæc*, inquit, *Poſtumi Agrippæ poſt adoptionem, deſiderium poſt relegationem: inde ſuſpicio in Fabium, ARCANORUMque proditiones.* Primum, intererat, & ad ſecuritatem Tiberij pertinebat, æmulum, & quaſi obicem imperij, propter ingenij ferociam removeri. Quod tolerari poſſet, ſi alio leniore uſus fuiſſet remedio: quod ipſe Auguſtus perfecerat, ut ſancito Senatusconſulto in Inſulam Planaſiam relegaretur: veruntamen in nullius unquam ſuorum necem duravit: unde Tacitus in Tiberio appellat *primum facinus novi Principatus.* Deinde ait, arcana domus non eſſe vulganda, ne nimirum diſcreta ſit aula à Republ. De quo idem Tacit: *non data*, inquit, *Senatus copia, intra cubiculum auditur.* At vero de Neronis initio; *diſcretam* inquit 13. Annal. *ab illo domum & Rempubl. fuiſſe*: item, *non ſe negotiorum omnium judicem fore, ut, clauſis unam intra domum accuſatoribus & reis, paucorum potentia graſſaretur*: hoc eſt boni Principis, illud vero Tyranni. Quam enim diverſa ſunt à Tarquinij illius ſuperbi Imperio, de quo Livius lib. 1. *L. Tarquinius regum primus, traditum à principibus morem, de omnibus Senatum conſulendi, ſolvit; domeſticis conſilijs Rempubl.* ad-

CAP. II. Arcanorum Secretorum arbiter.

Arcana Domus.

Domeſticis conſilijs Rempubl. adminiſtrare.

Digitized by Google

CAP. III. *adminiſtravit:* & poſtea, *cognitiones capitalium rerum, ſine conſilijs, per ſe ſolus exercebat:* & Cicero: *in interiore ædium totius Reipubl. nundinæ.* Eadem fuit fraus Neronis: de qua Sueton. *conſcriptas ab uno quoque ſententias, tacitus à ſecreto legebat; quid ipſi libuiſſet, perinde atq; pluribus idem videretur, pronunciabat.*

CAP. III.

Flagitia dominationis regiæ. Inceſtus, nuptiæ illegitimæ. Adulteria perpatrare regni cauſa. Divortia: Diſpenſationes Pontificum: regio more agere, ſine legum metu. regia verba.

Triplicia Dominationis flagitia.

SUPRA triplicia feci Dominationis Jura: nunc totidem facio flagitia; ut ſunt flagitia Dominationis regiæ, Dominationis Ariſtocraticæ, & Dominationis popularis. Eſt enim, inquit M. Tul. etiam in populo tyrannis. Sed primum videamus de flagitijs regijs; qualia ſunt eorum, qui inceſtas nuptias contrahunt, vel divortia pro lubitu faciunt, cum dominationis augendæ, tum libidinis exercendæ cauſa. Illud puto fuiſſe, quod Abſolon cum concubinis patris, hoc eſt, regijs, concubuit; & quod Sueton. de Auguſto refert. *Auguſtus*, inquit, *adulteria exercuit, non libidine, ſed ratione commiſſa, quo facilius conſilia adverſariorum, per cujusq; uxores exquireret:* & illud Taciti de eodem. *Abducta Neroni uxor, & conſulti per ludibrium pontifices, an concepto, nec dum edito partu, rite nuberet;* & de Tiberio: *ſceleribus & libidinibus adeò indomitis exarſerat, ut more*

Flagitia regia.

Auguſti adulteria.

Tiberij libidines.

more regio, pubem ingenuam ſtupris pollueret: & poſtea: *tunc primum ignota ante vocabula reperta ſunt, ſellariorum, & ſpintriarum, ex fœditate loci ac multiplici patientia: prepoſitique ſervi, qui quærerent, pertraherent, dona in promptos, minas adverſus abnuentes, & ſi retinerent propinquus aut parens, vim raptus, ſuaque ipſi libita, velut in captos, exercebant.* Sic, quod Ptolomæus ſororem ſuam in matrimonium duxit, hoc flagitio fecit dominationis: quo pertinent omnes ferè diſpenſationes Paparum repugnantes Juri Divino, & cumprimis Martini V. ut quis poſſit impunè matrem aut conſanguineam carnaliter cognoſcere, ſororem in matrimonio habere: ut Monacho liceat uxorem ad tempus habere, & prole ſuſcepta, ut tum pater patratus, demiſſis auriculis, ad ſuum cucullum redeat, de quib. vide Hottomanum in Bruto fulmine. Idem flagitium committunt, qui pro libidine ſua divortia faciunt. Quanto modeſtius Henricus III. Imp. poſtquam juraſſet, ſe cum uxore ſua nullas nocturnas aut maritales operas habuiſſe, ac fruſtra tamen diſſidium peteret, reſpondit: *Si id fixum obſtinatumque vobis eſt, imperabo egomet mihi, feramq́ hoc onus ut potero, quod deponere non valeo.* Aurea profectò ſententia, & quanto melior illa? *Si licet, libet.* Ceterum Tacitus in dicto loco morem regium appellat, quod aliàs flagitium dominationis. Similiter Salluſt. *de vita atque tergo, more regio conſuluit:* quo alludit Juvenal.

Cap. III. Diſpenſationes Papæ. Mos regius. Regia verba.

Scripturus leges, & regia verba lanista,

Id Seneca paulo aliter in Herc: fur:

Regamq́ cuncta ſine legum metu.

Quorum immania atque infinita ſunt exempla. utique eorum, qui per adulteria ad regna graſſati ſunt; quemadmodum Sejanus ille, Livia uxore Druſi cognita, Druſo inſidias vitæ ſtruxit, ſibique viam ad imperium fecit: ut innumerabilia omittam, quæve odioſa ſunt. Neque enim tot turpiſſimorum exemplorum commemoratione capitur liberalis Lector.

Digitized by Google

CAP. IV.

Atheismus. In fidei negotijs velificari. Sacra diripere: & per ſatyram, An Romani pro tempore relligionem interpretati ſint? Superſtitio præſtat Atheiſmo.

Romanorum relligio & pietas.

APUD Romanos, ceteroquin Ethnicos, magna fuit relligionis reverentia; atque haud ſcio, an uſpiam major. Valer. Max: *Omnia*, inquit, *poſt relligionem ponenda ſemper duxerunt, etiam in quibus ſummæ majeſtatis decus conſpici voluerunt. Quapropter non dubitarunt, ſacris Imperia ſervire; ita ſe humanarum rerum futura regimen exiſtimantia, ſi divinæ poteſtati bene & conſtanter fuiſſent famulata.* Quo magis falſò inſimulantur relligionis neglectæ, & quod pro tempore relligionem ſuam interpretati ſunt: hujus enim irreligioſitatis eos arguit Machiavellus, eamq; probare nititur. Atque & in hoc impius eſt, & in illo falſus. Equidem nulla gens relligionis tenacior fuit Romana; quo nomine nunquam ad Senatum retulerunt de rebus humanis, niſi prius excuſſis ſacris. Varro. *Prius de divinis, quam de humanis rebus ad Senatum referendum eſt*; & Livius lib. 6. *Conſules, nulla de re prius, quam de relligionibus Senatum conſuluêre.* Multo minus Papirius pro libidine ſua augurium interpretatus eſt. ſed prout nunciaverat pullarius. Qui enim auſpicio adeſt, ſi quid falſi nunciat, in ſemet ipſum relligionem recipit. Itaque illud Livij, de Papirij filio, *ante doctrinam Deos ſpernentem nato*, non intellige reſpectu Imperatoris, qui interpretabatur tripudium ut nunciatum erat, ſed reſpe-

Arguitur Machiavellus.

Tripudium falsò nunciatum.

Digitized by Google

ctu pullarij, qui propterea inter prima conſtitutus, emiſſo temerè pilo, ante ſigna cecidit, & ſuum ipſius ſcelus expiavit. Sic Gabinius, quod contra relligionem & Senatusconſultum Ptolomæum in regnum cum exercitu Romano reduxiſſet, damnatus eſt, ut refert Dion lib. 39. in quam ſententiam rectè diſputat Ammiratus adverſus Machiavellum, politicum magni acuminis & judicij, ſed minus ſanæ ac piæ mentis. Quæ cum ita ſint, pudor eſt noſtræ gentis, relligionem pro libidine uniuscujusque, in hanc vel illam ſententiam torquere, adeòque ſusque deque habere regni cauſa. Iſti enim magnorum Heroum ſermones, regnum aliquod uno errore dignum eſſe; & id genus alij, non facile in exemplum rapiendi ſunt. Equidem in rebus civilibus licere promontorium flectere; atque ut Ulpianus ait, *alio atque alio modo agere*, non nego; imò laudi duco: an verò hoc liceat promiſcue, & unicuique, in cauſis relligionis ac fidei noſtræ, mihi, ut verum fatear, neque dum exploratum eſt: cum præſertim magnorum Principum ea ſit conditio, ut exemplo ſuo alios trahant. Scio ego, & probo dictum illud magni & pij Theologi, *Eccleſiæ vulnera leniter tractanda eſſe; verumtamen ita leniter, ne nimis molli & perfunctoria cura, pus contrahant, atque inflammentur.* Pudendum etiam illis eſt, qui promiſcuè, jure, ut ajunt, vel regni vel belli, ſacra hoſtium diripere audent, atque depopulari: & veluti Guntherus de Cardinalib: Pontif. refert lib. 6.

Divinas ſpoliare domos, ſacra tollere vaſa,
Excoriare cruces, abrumpere textibus aurum,
Omnia, quæ poſſunt avidè corradere ſævis
Unguibus, & ſecum collecta referre &c.

Atqui non hoc jus eſt, ſed ſumma impietas. In qua, Romani aliæque gentes nobis, Dij immortales, quanto humaniores. Livius lib. 1. *Templis tamen Deum ita enim edictum ab rege fuerat, temperatum eſt;* & alibi: *Edictum fuit, ut auro ſacro abſtineretur.* Sic Solymannus præ-

CAP. IV.

In negotijs fidei τὴν ναῦν tenere.

Sacras ædes ſpoliari.

Solymanni pietas.

CAP. V. præſtantiſſimus Turcarum Imperator, in omnib. expugnationibus, à ſacris etiam hoſtilibus, & ſecundum ſuam relligionem profanis, abſtinuit: cujus rei duæ mihi occurrunt cauſæ. prima eſt, ut ſua ſacra hoſtimento veluti fruerentur, & eodem in urbium vaſtationibus jure: altera, ut hac pietate, ſe & ſuis, & ipſi hoſti venerabilem faceret: idque aſſecutus eſt prudens, talis enim fuit, & cum quovis veterum comparandus princeps. Quare Cæſar, ut ſibi laudem, Pompejo verò invidiam conciliaret, Pompejum coarguit, quod ſacram pecuniam, omniaque ornamenta ex fano in oppidum Gades intulerit, & divina humanaque jura permiſcuerit: quamvis nec ipſe Cæſar à ſacris abſtinuit, ſi Suetonio credendum eſt: Sed, ajunt hodierni noſtri illi Stratiotæ; nimis hoc ſuperſtitioſum videri: quibus mihi reſpondere libet verbis magni illius J. Cæſar. Scaligeri, quive mihi inſtar veterum eſt. *Nulla humana opera melior, ad cultum divinum augendum, quam ſuperſtitio. Quemadmodum ambitio vitium eſt ipſa, maximarum autem virtutum mater; ita ſuperſtitio; de qua paulatim cum aliquid auferas, quaſi urſæ catulum lambendo formas. Ac qui nudam illam ac ſimplicem relligionem ab initio hauſerunt, minimo quoque argumento labefactantur, leviſſimo attritu gracileſcunt, atque tandem ἄθεοι fiunt. Ex his numerum novimus nos pæne infinitum.* Hæc incomparabilis Scaliger.

Superſtitio præſtat Atheiſmo.

CAP. V.

Tarquiniana papaverum decuſſio. Sceleſtum conſilium Alexandri Pontif: Fratricidia Turcarum.

Imma-

CAP. V.

Immmania ſunt exempla conjurationum adverſus Principes; & de re litterariâ meriti ſunt, qui ea omnia collegerunt: quos valde vellem, etiam in ipſorum Principum ſceleribus, & veluti conjurationibus adverſus viros egregios conſcribendis, operam vel tralaticiam conſumere,& fortaſſe centuplo majora & atrociora repperirét. Nota eſt Hiſtoria Lucij Tarquinij, quomodo is, ex præcepto patris, primores Civitatum Gabiorum confecerit, criminando alios apud populum, alios ſuâ ipſos invidia oportunos interemerit, multos palam, quoſdam in quibus nimis ſpecioſa criminatio erat futura, clam interfecerit, quoſdam in exilium egerit, idque regni & ſecuritatis cauſa. Eadem de patre ipſius Livius, Tarquinius primores patrum, quos Servij rebus faviſſe credebat, interfecit, conſcius, male quærendi regni, ab ſe ipſo, adverſus ſe, exemplum capi, *neque enim ad jus regni, quicquam præter vim habebat*. Qua quidem arte permulti ad imperium graſſati, & occupatum tuiti ſunt. Atque eandem inſiſterent viam hodie multi, niſi ipſorum crudelitati atq; impietati obviam iret immortalis Deus. Cujus fraudulentæ malitiæ nuſpiam major fuit ſeges atque φορμὴ, quam in Pontificatu. Id quod molitus dicitur Alexander Pontifex, in conſilio, quod ab immanitate ſceleſtum appellatum eſt; ut omnes Reguli, qui ſub ejus Imperio eſſent, ad unum interficerentur: id quod magnam partem factum eſt, ſumma cum Pontificum infamia apud poſteritatem. Idem, ad montem Vaticanum inſtructo convivio, Cardinales aliquot veneno tollere decreverat, ipſe verò errore miniſtri, vel potius conſilio juſti & immortalis Dei, â lagenis falernum aconito dilutum ebibit, ac fœdè perijt. Sic, ut ait Livius, *fraude viſus agere, ſua peremtus eſt mercede*. Par eſt crudelitas Turcarum adverſus fratres, affines, Baſſas, Viſieros. Et cum hodiernus Imp. permultas mulieres uſurarias habeat, nemini dubium eſt, quin idem, de more gentis futu-

Tarquiniorum Tyrannica Dominatio.

Pontificiæ Tyrannides.

Turcici Imperij crudelitas.

Cap. VI. tum ſit. Sunt tamen qui exiſtimant, unicum hoc fundamentum eſſe Imperij Turcici; quorum ego ſententiam non deprimo: illud tantum adjungo, quod divinæ majeſtati, quod pietati naturali, contrarium eſt, vix diu durare poſſet. Quin potius hujuſcemodi moles, nimia vitiorum atque ſcelerum multitudine onerata, ventrem faciet, & ruinam minabitur: ut ut hoc verum ſit; *regnum per vim acquiſitum, bonis artibus gubernari non poſſe.*

CAP. VI.

Privatas injurias vi magiſtratus ulciſci. Diſcrimen perſonæ publicæ & privatæ. Lex Valeria de Sylla. Lex regia de Imperio Veſpaſiani.

Nullius etiam animi eos eſſe oportet, ne quid dicam durius, qui quos privatim lædere nequeunt, eos vi magiſtratus atque imperij ulciſcuntur: Quod ex parte tolerandum eſſet, niſi etiam id jure à ſe fieri arbitrarentur. Tu verò ne mihi Jus appelles, quod honeſtati, imperio, dignitatique tuæ repugnat; quodve contra officium eſt boni judicis, ut eſt in l. 19. D. De offic. præſ? Quanto rectius Livius lib. 39. *Ne ſuas quidem ſimultates, pro magiſtratu exercere, boni exempli eſſe*; & lib. 42. *Injuria*, inquit, *Cos Rom. etſi juſta, minimè tamen in magiſtratu exercenda*; & ſana eſt oratio principis alias callidiſſimi, in cauſa Piſonis: *Nam*, inquit, *ſi legatus officij terminos, obſequium erga Imperatorem exuit, ejuſdemq; morte & luctu meo lætatus eſt: odero ſeponamq; à domo mea, & privatas inimicitias non vi principis ulciſcar*: ut recte

Privatas inimicitias in magiſtratu exercere.

Digitized by Google

recte legit Merſerus. Et Adrianus Imp. cum rogaretur. an de inimicis, quos habuerat nondum occupato imperio, pœnas nollet ſumere? reſpondit: *illi verò evaſerunt*. & Ludowicus XI, à ſuis monitus, ut puniret illos, quos ſibi adverſos eſſe intellexerat, cum adhuc eſſet Dux Aureliæ: regiè reſpondit, *non oportere regem Franciæ ulciſci injurias Ducis Aureliani*. Hinc Poeta 10. Æneid. *Rex Juppiter omnibus idem*. Disjuncta enim aula à Republica eſſe debet: ſicut & alia eſt perſona privata, alia publica, quo facit illud Caroli V. ſcriptum cujus mihi videndi copia fuit. Wir Carll der Fünffte/ entbieten dir Carll Ertzhertzogen zu Osterreich ꝛc. Quid igitur fuit aliud Lex illa Valeria, qua Sylla, teſte Plutarcho, omnium præteritorum data fuit impunitas, in futurum autem jus vitæ & necis, publicationis bonorum, coloniarum deducendarum, jus regna auferendi, & pro libitu condonandi? quid inquam aliud ſapit, quam flagitium Dominationis? Ideo merito Cicero illam *omnium legum iniquiſſimam diſſimillimamq; legis appellat*. Quo laudabilior lex illa de Veſpaſiani imperio: *Uti, quæcunq; ex uſu Reipubl, majeſtate divinarum humanarumq; rerum eſſe cenſebit, ea agere, facere, jus poteſtasque ſit*. Unde liquet, ea quæ tum majeſtati Reipublicæ, tum divinis legibus adverſantur, Principi nequaquam licere.

Disjuncta aula à Republ.

Disjuncta perſona publica à privata.

Lex de Imperio Syllæ.

Lex de Imperio Veſpaſiani.

CAP. VII.

Percuſſores & Sicarios immittere. Hoſtem extra caſtra & exercitum interficere: arma veneno inficere: in fœminas ſævi-

CAP. VII.

ſævire. Ars Romana. Cædes Marcelli Cos. Rom. crimen aſſaſſinatus.

Sicarios ſubornare.

EORUM etiam, qui eos, quibuscum de virtute certare nequeunt, per inſidiàs interficiunt, inſignis eſt impudentia & immanis crudelitas: quod flagitium interpretes juris crimen aſſaſſinatus vocant: pulcrè Eurip:

οὐδεὶς ἀνὴρ εὔψυχος ἀξιοῖ λάθρα
κτεῖναι τὸν ἐχθρόν. *Nemo generoſæ mentis clanculum hoſtem occidit:* idque eſt quod exprobrat Alexander Dario. *Impia*, inquit, *bella ſuſcipitis, & quum habeatis arma, licitamini hoſtium capita: ſicut tu, proximè talentis mille, tanti exercitus rex, percuſſorem in me emere voluiſti:* quod Valerius vocat *victoriam non mereri, ſed emere.* Qualis fuit Cæpio ille, qui Viriatum interficiendum curavit, veluti prædo ac latro. Qualis Pontifex ille, Leo X, qui Cavellanum percuſſorem ſummiſit, ut Feltrium, quem bello & aperto marte ſuperare nequibat, interficeret. Ut enim taceam, quod hoc fit contra jus gentium, quod, ut ait Livius, *belli & armorum jura, non minus juſtè quam fortiter geri debent:* ea eſt ratio belli, ut niſi quis palam, & ex condicto depugnans, animos quoque hoſtium devicerit, nullam certam victoriam conſequatur.

Ratio victoriæ.

Nulla eſt victoria major, canit Poeta,
Quam quæ confeſſos animo quoque ſubjugat hoſtes.

Quare cum Adgandeſtrius Princeps Cattorum per literas mortem Arminij promiſiſſet, ſi patrandæ neci venenum mitteretur, laudabiliter reſponſum eſt à Senatu Romano, *non fraude neque occultis, ſed palam, & armatum populum Romanum hoſtes ſuos ulciſci.* Digna profectò vox majeſtate Romana: unde Livius paſſim vocat *artem Roma-*

Romanam: quo exemplo Alfonſus ille Rex Neapolitanus Roberto de Pallenta offerenti necem Regis Caſtiliæ reſpondit: ſi ſciam me hac ratione occupaturum totum terrarum orbem, nedum Caſtiliæ regnum, equidem tantum ſcelus non committerem. Nota eſt virtus Fabricij adverſus Pyrrhum, de quo ita Cicero: *Magnum*, inquit, *illud bellum perfuga unus & gravem Imperij adverſarium ſuſtuliſſet, ſed magnum dedecus ac flagitium, qui cum laudis certamen fuiſſet, eum non virtute, ſed ſcelere ſuperatum*. Hæc ille. Nam quod de Mutio, Juditha, Flamminio adferunt, nimirum aliter olent ſues, aliter catuli: & ſunt hæc adeo vulgaria, ut pœne me pudeat nonnulla recoquere. Sed nec ubique hoſtis rectè interficitur, veluti extra caſtra, & exercitum. Quare David vocat homines impios, qui interfecerant virum juſtum in domo ſua, & lecto dormientem. Aliud tamen dicendum videtur de Marcello, qui exploratum exivit, una cum tribunis militum, & non ſine mediocri equitatu. Adde, quod nec flumina corrumpenda ſunt, multo minus arma veneno inficienda. Natura enim armorum eſt cæſim vel punctim lædere: ubi vero veneno inficiuntur, ibi eorum natura atque uſus invertitur. Sed hæc propriè ſunt flagitia belli immania, & ut vocat Cicero, *belluarum ſimilia*: veluti & illud, in fœminas & pueros ſævire. Animosè magnus ille Macedo apud Curt. lib. 7. *Bellum cum captivis & fœminis gerere non ſoleo; armatus ſit oportet, quem oderim*: idque Brabantiæ Dux ille regem Galliæ docuit volentem novam nuptam Angli intercipere, inquiens, indecorum eſſe adverſus imbellem fœminarum turbam aliquid hoſtiliter moliri.

CAP. VIII. Hoſtem extra caſtra & exercitum interficere. Armorum naturam invertere. In fœminas ſævire.

CAP. VIII.

Fidem frangere. fœdera violare. Fundamentum Reip.

CAP. VIII.

Romanæ fides. Pejuratiunculæ paraſiticæ. Invitum cogere, ut quod non credit, credat tamen.

NIHIL pœne conſtitutum fuiſſe repperio in Repub. Romana, quin originem ſumſerit ab incunabulis Imperij. Seneca id innuit lib. 19. Epiſtol. *Nam cum à primo urbis ortu, regijs inſtitutis, partim etiam Legibus, auſpicia, ceremoniæ, comitia, provocationes, patrum concilium, equitum peditumque deſcriptio, tota res militaris divinitus eſſet conſtituta &c.* Tanti nimirum intereſt Rerumpubl. firma & valida fundamenta poni. Quorum non poſtremum hoc fuit, ut fides ac juramentum, propulſo legum ac pœnarum metu, civitatem regerent, ut ait Livius: idque poſteri adeò ſanctè obſervarunt, ut apud illos nihil fuerit antiquius fide; quod & Imp. ait l. 20. C. De Transact. *nihil fidei humanæ magis convenire, quam ſervare pacta conventa.* Nam quod nobis de Numantina, Caudina. & Pætina ſponſione objicitur, perfidia ea non fuit, ſed potius lex & juſſum, tum populi, tum Principis. Illud verò perfidè Vitellius, quod Sabinum, Veſpaſiani fratrem contra fidem datam circumvenit, atque per milites obtruncavit: adeoque fratris culpam in milites conjecit, cum ad eum miſiſſet Sabinus, cum mandatis & quæſitu, quod pacta turbarentur, ut refert Tacit. 3. Hiſtor: Id quod poſteà merito Vitellio exprobratum eſt; *Sabini cæde, & incendio Capitolij, diremta eſſe belli commercia.* Sic Proſper Columna, cum eſſet demiſſus ex carcere hac conditione, ut per Syngrapham promitteret, ſeſe ſub ſignis regijs militaturum, ſi intra certum tempus ipſius opera Franciſcus, præbito ſtipendio, uti vellet; Proſper, non pro dignitate ſua, Cæſarianis ſe rur-

Servata fides.

Vitellij aliorumque perfidia.

ſum

ſum adjunxit, Jovius: quo nomine eum Lautrechtius haud immeritò perfidiæ inſimulavit, Proſpero neceſſitate in carceris nequicquam excuſante. Sic Julius II. Pontifex jactare auſus eſt, turpiſſimo hercule exemplo, ſe fœdera & ſocietates cum Gallis Germaniſque, quos ipſe Barbaros appellavit, non aliter contrahere, niſi fallendi cauſa. Omnia perfidè, neque ullo jure, nedum Dominationis. Quod haud ſcio an non identidem de Franciſco dici queat, qui pactus, ſe vel pacis conditiones ratihabiturum, vel in captivitatem rediturum, neutrum fecit. Quanto rectius Belizarius ille apud Procopium: *turpe eſt*, inquit, *Teutberte, tum alijs omnibus, quibus vel minima virtus eſt cordi, tum imprimis principi viro mentiri ac fidem fallere; jusjurandum autem, & pacta etiam ſcripto ſancita violare, ne abjectiſſimo quidem homini decorum eſſe arbitror.* Iſtæ enim pejuratiunculæ, ut ait Plautus, paraſiticæ ſunt, minimè vero regiæ: Qualem fallaciam perſtringit Poeta: — *quo contra jura fidemq;*

Iliacam, rupto turbaſti fœdere gentem:

Pejuratiunculæ paraſiticæ ſunt non regiæ.

Illa etiam pactorum de relligionis libertate diſſolutio, quid aliud eſt quam flagitium dominationis: ſicut & illa animorum lenta ac callida carnificina; de qua Nazianzenus. *Illud vero*, inquit, *admodum pravum ac malignum eſt, quod cum nec apertè nos allicere poſſit, nec tyrannice cogere, præ pudore vellet, leoninæ pelli vulpinam, aut, ſi mavis, Minois larvam ſummæ injuſticiæ prætexens, leniter vim afferebat.* Ornare libet hoc caput corona aliqua de Imp. Claudio, qui rogatus ut ignoſceret Mithridati; dubitavit, accipere captivum pacto ſalutis, an repetere armis rectius foret: nimirum hoc erat anceps ac durum; illud verò tutum, ſed cum neceſſitate ſervandæ fidei conjunctum. Aut enim danda non eſt fides; aut data ſervanda: quod qui capere nolunt, ijs ego tantùm in memoriam revoco calamitates, quæ plerumq;, imò ſemper, perjuros ac perfidos, veluti à tergo, ſequuntur ac manent. De quibus omnib. vide plura, apud Hottomannû, & alios.

Conſtitutio de relligionis libertate.

Carnificina animorum.

Aut non danda eſt fides, aut data ſervanda.

Specie

CAP. IX.

CAP. IX.

Specie colloquij imponere. Jura hoſpitij violare. Mors Annibalis. Commij, & Pompeij Columnæ ἀπιστίαν

Iura colloquij.

NULLO etiam jure ſe tueri poſſunt Principes, qui ſpecie amicitiæ atque colloquij hoſtes ſuos circumveniunt; quemadmodum Antonius ille, contra jus gentium, regem Armeniorum ſpecie amicitiæ illectum interfici juſſit. & Tiberius per dolum arceſſitum regem Cappadocum ad mortem impulit. Idem Vononem regem Parthorum, qui pulſus à ſuis, quaſi in fidem populi Romani cum ingenti gaza Antiochiam ſe receperat, occidit; Sueton in Tib. Qua fraude Biron ille, Athenodorum invitatum ad epulas, per Boxum in convivio obtruncari juſſit. Et de rege Thraciæ, cujus fidei Priamus filium ſuum commiſerat cum ingenti copia auri, Poeta 3. Æneid.

Ille ut opes fracta Teucrûm, & fortuna receſſit,
Res Agamemnonias victri: iaq; arma ſecutus;
Fas omne abrumpit, Polydorum obtruncat, & auro
Vi potitur.

Iura hoſpitij.

Quo laudabilius Pruſias rogatus à Romanorum legatis ut Annibalem pop. Romano dederet, recuſavit, petijtque, *ne à ſe poſtularent, quod adverſus jus hoſpitij eſſet: ipſi ſi poſſent, prehenderent.* Æmil. Prob. in vita Annibæ Id quod ne quidem in ipſis Romanis toleravit Livius ſcriptor graviſſimus. *Quantum mutaverint*, inquit, *mores Romani, hic dies argumento erit*; & quæ ſequuntur &c. Quanquám Flaminius, teſte Plutarcho, quæſiviſſe viſus eſt, non tam ut in præſenti Annibalem de medio tolleret, quam ut publicus hoſtis, qui tot clades inflixerat Romanis, vi-

vus

vus Romam perduceretur; idque populo Rom. utile, ſibi verò honorificum fore exiſtimabat: De quo ego ἐπέχω. Ceterum jura colloquiorum ſanctiſſimè, ſtrictiſſimèque obſervarunt Romani: Quid enim per Deum ſupererit ſublata colloquiorum ſecuritate, omnique ſpe concordiæ præciſa? Turcæ hodie, qui diſciplinam Romanorum militarem cumprimis æmulantur, tamen in eo ad Barbarorum, hoc eſt ſuum ingenium, redeunt, quod jura hoſpitij, colloquijque parvi faciunt, adeoque turpiſſimè violant; veluti non ita pridem Mahometes Boſniæ & Raſniæ Regem Stephanum, & Mailathum Tranſylvaniæ Waivodam ſpecie benevolentiæ ad ſe vocavit, vivoſque excoriari juſſit, occupatis Stephani provincijs, ut refert Traduccius in Turca vincibili. De Commio, quem Cæſar per ſimulationem colloquij interficere voluit, controverſia eſt: Neque enim meo judicio prorſus Cæſar extra culpam eſt: quanquam Commius toties Romanis reconciliatus ſæpiſſime rebellavit, & ad vomitum redijt, quæ hominis atrocitas atque hoſtilitas facile Cæſarem exacerbavit, ceteroquin Cæſar jura colloquij ſanctiſſimè coluit. Ita enim ipſe de ſe, *ne*, inquit, *dici poſſit, eos à ſe per fidem in colloquio circumventos &c.* Porro illud memorabile eſt, quod ipſe Cæſar de Commio teſtatur, *cum unicum illud rogaſſe, ut timori ſuo concederetur, ne in conſpectum cujusquam Romani veniret.* Eadem ἀπιστία fuit Pompeij Columnæ, qui revocatus Romam à Pontifice, nullis pignoribus aut vadibus adduci potuit, ut ad urbem regrederetur: Hujuſcemodi dubitationem atque diffidentiam parit ſuſpecta atque læſa fides.

Jura colloquij apud Turcas fere nulla.

Ἀπιστία Commij & Columnæ

CAP. X.

Supplicia Euſebij, Herdinij, Dolabellæ, Veſpini, alio-

Ee rum-

rumque. Dominationis proviſores, Imperiorum Artifices. Notorium. Elogium.

ITA eſt, nonnunquam ſalus Reipubl. poſtulat, ut in herba, & ſine ullo, ut loquimur, ordinario proceſſu, opprimantur hoſtes Reipubl: At enimvero id locum habet, non in ſuſpectis, verum in ijs quorum crimen manifeſtum eſt atque notorium. Etenim qui reos, vel perfidia accuſatorum, vel levi aliqua de cauſa, atque ex rumore tantum ſuſpectos, ſed neque convictos, neque damnatos ad ſupplicia rapiunt, flagitio id faciunt, non jure dominationis, non κυρίως, ut loquitur Ariſtotel. Id ait Tiberius apud Tac. 3. Annal: *non quidem ſibi ignara, quæ de Silano vulgabantur, ſed non ex rumore ſtatuendum*; & alibi; *oro vos, ne, quia dolori meo cauſa connexa eſt, objecta crimina pro approbatis accipiatis.* Cujus inhumanitatis nuſpiam ſit crebrior mentio, quam in Hiſtoria Ammiani Marcellini. ut lib. 14 *tanquam licentia crudelitatis indulta, per ſuſpicionum nebulas æſtimati quidam, noxijs damnabantur*, & de Euſebio quodam, *qui implorans cœlo juſtitiam, nec confeſſus, nec confutatus, pœnali eſt morte mulctatus*, & alibi: *inimico urgente vel nullo, quaſi ſufficiente hoc ſolo, quod nominatus eſſet delatus aut poſtulatus.* ibidem de Conſtantij flagitijs: *Jamq; lituis cladium concrepantibus internarum; non celatè, ut ante, turbidum ſæviebat ingenium, à veri conſideratione detortum, & nullo impoſitorum vel compoſitorum fidem ſolenniter inquirente, nec diſcernente à ſocietate noxiorum inſontes, veluti exturbatum è judicijs fas omne diſceſſit, & cauſarum legitima ſilente defenſione, carnifex rapinarum ſequeſter; & abductio capitum, & bonorum ubiq; mulctatio verſabatur per orientales provincias.* Idem de Galba Sueton: *quoſdam*, inquit *claros ex utroq; ordine viros ſuſpitione minima inauditos condemnavit*; adeo-

Ex rumore ſtatuere.

Conſtantij flagitia.

Digitized by Google

adeoque, ut addit Tacit, *tanquam innocentes perierunt*: CAP. X.
& Curtius de Alexandro lib. 3. *multos egregios bello viros, & tot gentium ſecum domitores, indicta cauſa occidit*; & Livius lib. 1. de Herdinio, qui indicta cauſa neci datus eſt; & Cicero in Verrin: *honeſtiſſimos atq; integerrimos abſentes reos factos, indicta cauſa, damnaſſe atque ejeciſſe.* Qua inquies ſpecie? obtentu nimirum Dominationis contra conjuratos: Sed ô Scelus, ô flagitium? Itane per hujuſcemodi crudelitatum iniquitatumque exempla regnum conſervari neceſſe erit? Et ut ut hoc ſit, quis quæſo mortalium principi credet, in re jam dubia tamque ſuſpecta atque odioſa? Vere Livia illa apud Dionem lib. 52. *χαλεπώτατα οἱ πολλοὶ πείθονται, ὅτι τις ἄοπλος ὢν, ἐπιβουλεύει τῷ ὡπλισμένῳ*: *ægerrime vulgus credit, aliquem inermem viro armato inſidias ſtruere.* Ac tamen repperiuntur, qui hujuſcemodi flagitia ex profeſſo principes docent. Dominationis Profeſſores. Tacitus: *Vitellius*, inquit, *inrepentibus Dominationum Magiſtris, ſuperbior & atrocior factus, occidi Dolabellam juſſit.* Ita enim appellabantur illi, qui haſce dominationis artes callebant, non ſecus atque olim magiſtri ſcripturæ, tabularum, Viceſimæ, pecorum. Livio etiam appellantur *Imperiorum artifices.* Unde & Tacit: Imperiorũ artifices. 12. Annal. *ingruentium dominationum proviſores.* Dominationum Proviſores. Eaſdem artes ad unguem edoctus fuit Nero, de quo idem Tacit: *Nero Veſtinum, ſine ullo crimine & accuſatore & indice, ad vim Dominationis converſus, occidit,* Cujus farinæ eſt reſponſum illud Henrici IV. Imp. cum moneretur, ne Reinoldum Burgundiæ comitem ſuſpenderet: *Cœlum*, inquit, *cœli domino, terram autem dedit filijs hominum.* Impiè, injuſtè atque nefariè omnia adeoque hoc dominationis flagitio. Sed ajunt rurſum illi Dominationum candidati, multos ex hiſce nocentes fuiſſe. Atqui ego nullam cauſam video, quin in eos ſecundum leges, & ordinario proceſſu animadverti potuerit, ſi ſontes fuerunt. Præclarè, & non pro more ſuo, Tiberius, idque velim principibus inſtar oraculi eſſe: *non utendum*

Digitized by Google

CAP. XI. Non utendum Imperio ubi legibus agi poteſt.

eſſe imperio, ubi legibus agi poſſit; & de Philopœmene Achæorum duce Livius: *non quia ſalvos eſſe cupiebat, ſed quia perire indicta cauſa nolebat.* In quo Alexandrum perſtringit Curtius lib. 8. *Nullius cædes majorem ei apud Græcos excitavit invidiam, quam quod præditum optimis moribus artibusque, non tantum occiderit, ſed etiam torſerit indicta quidem cauſâ; quam crudelitatem ſera pœnitentia ſecuta eſt.* & regulariter, neminem ſine accuſatore temere Imperatores damnari voluerunt; de quo vide apud Cujac. lib. 1. obſer. c. 35. & Tertulliano; ne quidem ex notorijs vel elogijs Apparitorum, ſive Irenarcharum, ut eſt in l. 6. C. De cuſtod. & exhibit: reo: *quia*, inquit Marc. d. l. *compertum eſt, non omnes ex fide bona elogia ſcribere.* Quare recte Pontifex Florentinos ſacris Chriſtianis interdixit, quod Salviatum Antiſtitem inauditum & ſuſpenſum laqueo è feneſtris præcipitaverant.

CAP. XI.

Sine cauſa bellum inferre, Jus in armis ponere, belli cauſas ementiri; alios inter ſe committere: & nonnihil iniquitatis Romanis aſpergitur in occupanda Cypro. Ἀχαιεία.

IMMENSA eſt mortalium atque profunda cupiditas dominandi. Nemo vel maximo imperio contentus eſt, & hodie regno occupato, cras inhiat alijs, idque, ut ajunt, jure regni atque poteſtatis ſuæ. Tu verò mihi jus appelles, in quo ne umbra quidem eſt juſticiæ? Ac tamen alijs ſuperiores ſe eſſe rentur, de quibus Lyricus.

Hone-

CAP. XI.

Iura in armis poſita.

Honoratum ſi forte reponit Achillem,
Jura neget ſibi nata, nihil non arroget armis:

& Seneca in Hercule Act. 2.

Jus eſt in armis, opprimit leges timor:

Quale eſt illud Tiridatis: *Id in ſumma fortuna æquius, quod validius; & ſua retinere, privatæ domus, de alienis certare, regiam laudem eſſe:* & illud Gallorum apud Livium lib. 5. *ſe in armis jus ferre, & omnia fortium virorum eſſe.* Cui ſimile eſt, quod reſpondit Bajazetes ille Turcarum Imperator, qui à Sigiſmundi Legatis admonitus, ut à Bulgaria abſtineret; Legatis in armamentarium ſuum deductis, ſubridens innuit, hîc jus ſuum poſitum eſſe, in armis nimirum; idque ſupra Bulgariam ad orbis terminum ſe extendere. Eadem eſt ferè ratio Pontificum, adeoque illud Prophetæ ad ſe trahunt, ridicule ſanè ac præpoſterè. *Dominabitur à mari usque ad mare, à flumine usque ad terminos orbis terrarum:* de quibus vide in libris Ceremoniarum Pontifical. Romani profectò, & imprimis ſtante Republ. vix ulli bellum intulerunt, niſi laceſſiti injurijs, vel ipſi, vel ipſorum ſocij atque confœderati: nec tamen in omnibus mihi excuſantur. De Cypro occupata militariter, hoc eſt, ingenuè, ut ſemper Ammian: Marcellinus: *Nec*, inquit, *piget dicere, avidè magis hanc inſulam populum Rom. invaſiſſe, quam juſtè. Ptolomæo enim rege confœderato nobis & ſocio, ob ærarij noſtri anguſtias, juſſo ſine ulla cauſa proſcribi: ideoque hauſto veneno, voluntaria morte deleto, & tributoria facta eſt, & velut exiles ejus exuviæ claſſi impoſitæ in urbem advectæ ſunt per Catonem.* Ejuſdem notæ ſunt qui belli cauſas quærunt, nec inveniunt, adeoque ſpecioſas prophaſes ementiuntur: ſicut & illi, qui alios inter ſe committunt, quos tandem mutuis bellis exſuctos devorent. Quam artem calluit Pontifex ille, de quo Jovius in vita Columnæ. *Controverſiam Columniorum & Urſinorum in immenſum alebat, mira ſimulatio-*

Varias belli cauſas prætexere.

Digitized by Google

CAP. XII. *ne, modo his, modo illis favens, & occultè utriſque pecuniam, & arma ſummittens, ut mutuis attriti cladibus, ab ipſo demum, ſine negotio delerentur.* & Tacitus de Druſo 2. Annal. *Druſus non leve decus quæſivit, inliciens Germanos ad diſcordias, utque fracto Marobodno uſque in exitium inſiſteretur:* quanquam hæc ratio in arduis negocijs nonnunquam locum habere videtur. Quales etiam in privata vita ſunt hominum peſtes, quos Theophraſtus in Character: paulo leniore vocabulo appellat ἀρέσκους, καὶ ἀκαίρους: παρακληθεὶς ἢ πρὸς δίαιταν μὴ μόνον ᾧ πάρεστι βούλεσθαι ἀρέσκειν. ἀλλὰ καὶ τῷ ἀντιδίκῳ ἵνα κοινὸς εἶναι δοκῇ. *Idem captus arbiter, non ei tantum cui adeſt, ſed etiam adverſæ parti, ut communis utrimque amicus habeatur, gratificari ſtudebit:* & περὶ ἀκαιρίας: καὶ παρὼν διαίτῃ συγκρούειν ἀμφοτέρων βουλομένων διαλύεσθαι: *idem captus arbiter, duos litigantes, quorum uterque rem tranſigi optat, inter ſe committit.*

CAP. XII.

Vectigalia tollere; res imperij alienáre. Vectigalia à Carolo IV oppignorata: & ἐν παρόδῳ, an revocari poſſint? Ærarium militare Auguſti. Centeſima rerum venalium.

Tributa nervi Rerumpubl. MERITO Ulpianus tributa appellat *nervos Rerumpublicarum*: rationem reddit Tacitus 4. Hiſtor. *Neque enim quies gentium ſine armis, neque arma ſine ſtipendijs, neque ſtipendia ſine tributis haberi queunt.* & Cicero in Epiſt: ad Q. Fr. *Imperium ſine vectigalibus retineri nullo*

ri nullo modo poteſt. Hinc enim principatus ſuſtinentur, & ut ſuperſit ad ſubitas largitiones, neceſſitates, atque extraordinarios ſumptus. Quare Neronem volentem cuncta vectigalia tollere, idque pulcerrimum donum generi mortalium dare, docuit Senatus Romanus, inquiens *diſſolutionem Imperij futuram, ſi fructus, quibus Reſpubl. ſuſtinetur, diminuantur; quippe ſublatis portorijs, ſequens ut tributorum abolitio expoſtularetur.* Imò eſt hoc flagitium dominationis, & imprimis ubi res Imperij alienantur. Quomodo enim juris nomine dignum ſit, quod Rempubl. evertit? Atque eſt hæc pœnè communis JCtorum ſententia, Principem, cum omnia poſſit, res tamen imperij abalienare non poſſe; hæ enim non magis quam patrimonia privatorum, exinaniri aut eviſcerari debent, ut utar verbo Imperatoris. Quare oppignorata illa telonia atque vectigalia à Carolo IV. ordinibus Imperij, teſte Nauclero, mirifice diminuerunt Imperatoriam dominationem; veluti graviter in quadam oratione diſputat Julius Pflugius Epiſcop. Neuburg: Quorum tamen revocatio haud ſcio an non vehementer perturbaret præſentem Reipubl. ſtatum. Primo, quod hac ratione res Imperij ad priſtinum ſtatum delaberentur. Deinde, quod reliqui ordines omni ferè potentia exuerentur: ut taceam, quod illa ordinum æqualitas periret, quam tantopere hoc in Imperio probat atque exoſculatur Machiavellus in libro De ſtatu Germaniæ. Neque tamen me fugit, quæ ſit hac de re JCtorum opinio, quorum frugem demetere hoc loco non libet: Mihi certe in Vectigalibus tota fere ſalus reipubl. ſita videtur. Quare præclarè Hannibal, non ſolum vetera vectigalia non abolevit, verum etiam nova addidit: quare, teſte Æmyl. Probo, *id effecit, non modo ut eſſet pecunia, quæ Romanis ex fœdere penderetur, verum etiam ut ſupereſſet, quæ in ærario poneretur.* E contrario Leoni X. ut refert Jovius, valde invidioſum fuit, quod contracto gravi ære alieno, vectigalia publica fœneratoribus addixit. Privatis enim

CAP. XIII. enim opes diſtrahi poſſunt, non publicæ: quemadmodum Nicephorus Botoniates occupato imperio, quicquid fiſco debebatur, in univerſum abolevit, ac novas tabulas magnifico edicto inſtituit, ut eſt in Conſtit: Orientalib. Acuit me hoc loco memoria illius ærarij militaris, quod inſtituit Auguſtus, in quod omnium hereditatum, legatorum, ac donationum mortis cauſa, viceſima referebatur, exceptis, quæ proximis, agnatis & pauperibus legabantur: cui poſtea adjunxit centeſimam rerum venalium, hoc eſt, centeſimum rerum in auctione venalium nummum. Fuit hæc res fundamentum Principatus Romani. Quo tempore militum ſtipendia in annum, ex noſtra moneta, fuerunt quinque milliones, quingenta ſedecim millia ex ſexaginta duæ libræ, & decem ſolidi; ut numerat Savilius: idque amplius eſſe putatur, quam magnus Turca hodie biennio recipit ex omni reditu. Quare Tiberius, deprecante populo centeſimam rerum venalium, edixit, *militare ærarium eo ſubſidio niti.*

Ærarium militare Auguſti.

Annua militum Romanorum ſtipendia.

CAP. XIII.

Immenſæ donationes, ſive potius profuſiones principales: & an à ſucceſſoribus retractari poſſint. Donationes à Parienſi curia abolitæ.

EIUSDEM Tiberii conſtitutio, ut beneficia à ſuperioribus conceſſa principibus, aliter rata non haberent ſucceſſores, quam ſi eadem ijsdem & ipſi dediſſent: ut circa res alias maximum uſum habet, ita imprimis propter immenſas donationes principales neceſſaria fuit. Quid ſi enim Nero omnia vectigalia Imperij ſuſtulit, num illa pernicioſa conſtitutione

teneã

Digitized by Google

teneri oportuit ſucceſſores? neque enim quod Princeps committit, Reſpubl luere debet, veluti Guntherus pulcrè de rebus ſacris canit lib. 2.

CAP. XIII. Principis delictum Reſpubl. non debet luere.

Neq; enim quod paſtor iniquè
Geſſerit, Eccleſia ſus eſt in damna refundi.

Atque ea reſtrictio fuit principatus Romani; quemadmodum Plinius in Paneg. ait de lege Imperij: *Hæc pro Imperio noſtro, in qua ſint verba ſuſcepta, operæ pretium eſt annotare: ſi bene Rempubl. atq; ex utilitate omnium rexeris.* Unde conſtat hujuſcemodi principales profuſiones haud immerito retractari. Neque enim hic eos audio, qui negant profuſionem in principem cadere. Pulcrè de Alexand. Lamprid: *Dies nunquam tranſijt, quin aliquid manſuetum, civile, pium faceret; ſed ita, ut ærarium non everteret:* Nero verò effuderat, inquit Hiſtoricus, bis & vicies mille ſeſtertiûm. Galba igitur occupato imperio, cum opus haberet pecunia, in publicum appellari ſingulos juſſit, decima parte liberalitatis apud quemque relicta: Ubi Tacit: *juſtiſſimum*, inquit, *fuit, hæc inde repeti, unde inopiæ cauſa erat.* Et rectè Tiberius apud eundem lib. 2 Annal: *Si quantum pauperum eſt venire huc, & liberis ſuis petere pecunias ceperint, ſinguli nunquam exſatiabuntur, Reſpub: deficiet*; adeoq; objurgat eos, qui perſtringunt ærarium, quod ſi ambitione exhauſtum eſt, per ſcelera ſupplendum erit. Unde fit, quemadmodum M. Tullius deplorat, ut privatorum reditus ſint uberrimi, vectigalia pœne nulla. Quanto beatior illa Reſpubl. de qua Horatius lib. 2. od. 15.

Reſpubl. privatim dives, publicè egena.

Privatus illis cenſus erat brevis,
Commune magnum:

Ideo in Gallia Philippus Valeſius lege lata Principis largitiones revocari juſſit, niſi tabulis Donationis continerentur: Et non una exempla repperio donationum regiarum, quæ à Pariſienſi curia revocatæ atque abolitæ ſunt.

Ff de quo

Digitized by Google

CAP. XIV. de quo vide Connan. lib. 1. Comment: Et quid eſt quæſo quod jure ſibi deberi autument?

Largitio Reges
Non extorta decet; captivos iſta reosq;
Sors premit, extortis redimant ſua tempora nummis:
Munera magnorum læta atque ultronea regum
Eſſe volunt, ut dans plus gaudeat accipiente.
Hoc eſt gratuitum quod poſſum dicere ſolum,
Quo plus ille dato, quam gaudeat iſte recepto;

Ut mihi liceat elegantes Guntheri verſus capiti huic annectere.

CAP. XIV.

Vectigalia inlicita exprimere, pro umbra, pro aëre, pro vita. Commentarij, ſive rationaria principum. Jura & artes ſenatoriæ: Pompejus ſcientiſſimus Juris publici.

Vectigalia pro captando ſpiritu.

Urinarium Veſpaſiani.

NON minori cum turpitudine conjuncta eſt illa nimia vectigalium indictio: qualia erant illa quæ pendebantur pro umbra, pro aëre, pro ſpiritu captando; unde illud Hadrianopoli περὶ ζημιῶν ἀτελικῶν, ut notat doctiſſimus Cujacius. Et auſim huc referre etiam illud urinarium, quamvis autori, aurei nummi, quos ex lotio acceperat, non male olere videbantur. Nimirum ita cives exprimendi ſunt, ut ſuperſit ſuccus quem hauriant; ita olera abſcindenda ſunt, ait Plutarchus; ut radix maneat: ita pennæ incidendæ, ut rurſum renaſcantur. Peſſimè illi, qui ſolius Fiſci rationem habent, *homines ſentes manibus genere Geryonæ*

Digitized by Google

tryonaceo, ut loquitur Comicus: Quàm regia ille Claudiani Poetæ de Honor:

Nec tua privatis creſcunt æraria damnis.

Sed oggerunt illi Laverniones, Principes vix dignitatem ſuam tueri, niſi hujuſcemodi utantur quinquageſimis, viceſimis, alijsque id genus oneribus. Ita certe: ſed de re licita, ſed modicè, ſed cum tuendi parſimonia. Qui ergo, ex more prudentiſſimorum principum, ſuos commentarios, ſua rationaria habent, in quæ accepta & expenſa referant, ut ne plus erogent, & profundant, quam ferendo ſit Reſpublica: quemadmodum de Tiberio Tacitus, *eum proferri libellum recitariq; juſſiſſe, in quo publicæ opes continerentur: quantum civium ſociorumque in armis, quot claſſes, regna, provinciæ, tributa aut vectigalia, & neceſſitates ac largitiones; quæ cuncta ſua manu perſcripſerat Auguſtus:* quem morem identidem ſervarunt Franciſcus rex Galliæ, & Amurathes Imperator Turcicus, cujus breviarium hodiernus Imperator Mahometes in adminiſtratione regni pro oraculo habere dicitur. an, quod flagitium eſt in Principe, ſicut & in quovis Senatore, imperandi imperitum eſſe? Unde Cicero de LL: *Eſt*, inquit, *ſenatori neceſſarium noſſe Rempubl, idque latè patet; quid habeat militum, quid valeat ærario; quos ſocios Respubl: habeat, quos amicos, quos ſtipendiarios, qua quisq; ſit lege, conditione, fœdere; tenere conſuetudinem decernendi, noſſe exempla majorum.* Quare cum Marcellus de re quapiam Senatum Rom: conſuluiſſet, ſenatus reſcribere Marcello juſſit, verius fuiſſe conſules, quorum provincia eſſet, quam ſe, quid è Republ. eſſet, decernere. quo nomine M. Tullius Calenum perſtringit. *Uſum in Republica magnum habere, & debes, & potes; quando ita decerni vidiſti, aut quod Senatusconſultum? &c.* Unde Plinius in Epiſtolis appellat *Jus ſenatorium*: Cicero *litteras Senatorias: Illæ litteræ*, inquit, *forenſes & ſenatoriæ conticuerunt*: eſtque non minima pars juris publici; cujus

Breviariũ Auguſti de rebus Imperij.

Res Imperij ignorare flagitium eſt in Principe.

Litteræ Senatoriæ.

ſcientiam in Pompejo veluti Principe civitatis tantopere laudat idem Cicero pro Balbo, cujus verba mihi referre libet, quod hoc jus turpiſſimè ab iis, qui reſpublicas administrant, hodie negligitur. *Equidem contra exiſtimo, judices, cum in omni genere, ac varietate artium, etiam illarum quæ ſine ſummo otio non facile diſcuntur, Cn. Pompejus excellat, ſingularem quandam laudem ejus, & præſtabilem eſſe ſcientiam in fœderibus, pactionibus, conditionibus, populorum, regum, exterarum nationum, in univerſo deniq; belli jure ac pacis; niſi forte, quæ nos libri docent in umbra & otio, ea Cn. Pompejum, neque cum requieſceret, littera, neque cum rem gereret, res ipſa docere potuerunt.*

CAP. XV.

Ὠτακουσταὶ, Auricularij, Delatores.

DETESTABILIS ac plena immanitatis fraus fuit ſenatorum Romanorum, adverſus Titium Sabinum: neque enim me piget ipſa autoris verba ad hæc ſcelerum exempla referre. *Tectum*, inquit, *inter & laquearia tres Senatores: haud minus turpi latebra, quam deteſtanda fraude, ſeſe abſtrudunt; foraminibus & rimis aurem admovent. Interea Latiaris, repertum in publico Sabinum, velut recens cognita narraturus, domum & in cubiculum trahit, præteritaque & inſtantia, quorum affatim copia, & novos terrores cumulat. Eadem ille, & diutius, quando mœſtu, ubi ſemel prorupère, difficilius reticentur. Properata inde accuſatio, miſſiſque ad Cæſarem litteris, ordinem fraudis ſuumq; ipſi dedecus narravère. Non alias magis anxia & pavens civitas, etiam adverſum proximos, congreſſus, colloquia, nota ignotaque aures vitari, etiam muta*

Senatorum Romanorum ſcelus.

muta atque inanima, tectum & parietes, circumſpectabantur. Hæc Tacit. 4. Annal. Quæ quid aliud ſunt quam dominationis extrema flagitia? Sed & eadem apud Polybium. *Plena,* inquit, *omnia ſuſpicionum, & vix ſecreta domuum ſine formidine.* Quem morem paulo aliter deſcribit Arrianus in Epictet: lib. 4. Hoc modo viri boni Romæ ſubvertuntur. Arridet tibi homo quidam, inſtar privati ſermones occeperat, & de principe inclementer loquitur; tu, ratus nactum eſſe exemplum aliquod atque monumentum fidei, pertexis illud quod prior inceperat, animique ſententiam profers; paulo poſt abductus linguæ temeritatem morte luis: & de quibus Turpilius. *Qui verba mea venatur, poſtis accedat, & ſermonem hinc ſublegat:* quibus ſimilia in Hiſtorijs repperias. Unde Tacitus, *Delatores,* inquit, *genus hominum publico exitio repertum, nec pœnis unquam ſatis coërcitum, per præmia eliciebantur.* 4. Annal. Qua in re deteſterne potius deperditiſſimorum nebulonum tumos atque fraudes; an vero principum inſolentiam, qui hujuſcemodi amant, fovent, amplectuntur? Nec tamen morem illum improbo, in Republica præſertim ſeditioſis hominibus plena, quo milites emiſſi ſcrutantur ſermones atque conjurationes in Principem, hoc conſilio, ut Princeps eos, qui præſentem Reipubl. ſtatum oderunt, notet, ab ijſque ſibi caveat: quos Sueton. appellat ſpeculatores, veluti in Claudio. *Neque convivia inire auſus eſt, niſi ut ſpeculatores cum lanceis adſtarent: quippe qui erant veluti è ſpecula Principis.* Quo in numero non ſunt illi ὠτακουσταὶ ſive auricularij, qui, ut utar Ammiani verbis lib. 14. *paulatim eruditiores facti, proceſſu temporis ad nocendum, per clandeſtinos verſutosq; rumigerulos, compertis leviter addere quædam maleſuetos, falſa & placentia ſibi dicentes, affectati regni, vel artium nefandarum, calumnias inſontibus adfigunt:* & de quibus Arbiter.

Nec ſatis eſt vulgaſſe fidem, ſimulatius exit
Proditionis opus, famamq; onerare laborat.

CAP. XVI.

Delatores.

CAP. XVI. Atqui in eo quàm longe alius Agricola ille, de quo Tacit: *ſecretum*, inquit, *& ſilentium ejus non timeres.* Ac tamen ego iſtas delationes principi nonnunquam remittam, ſi fiant juſticiæ cauſa, & in ſalutem ejuſdem: ſed id rariſſimum eſt. Plerique enim vel honoris cupiditate, vel ſui muniendi cauſa amicos ſupplantant; veluti, ut ait Tacitus, *cupidine conſulatus, ad quem non niſi per Sejanum aditus, neque Sejani voluntas, niſi ſcelere quærebatur:* & alibi de quodam qui alios accuſabat *in ſubſidium ſui.* Atque eſt vox illa Tyranni non Principis: *ſubverterent potius jura, quam cuſtodes eorum amoverent.* Illi verò ex cenſu hominum ejiciendi ſunt, qui palam laudant, & abſentes flagitant, &, ut ait Seneca, *per ornamenta feriunt:* quos eleganter deſcribit Theophraſtus in Charact. *Cavillator*, inquit, *eſt, qui inimicos ſuos accedit, quaſi aliquis eos velit, non amplius odiſſe; quique illos, quibus clam ſtruit inſidias, præſentes laudat, & ſi victi fuerint, eorum vicem dolet.* & Ammian. lib. 15. *Impugnabat eum per ficta benignitatis illecebras, clarum jam & virum fortem propalam ſæpe appellans Arbetio, ad innectendas letales inſidias, vitæ ſimplici, perquam callens, & ea tempeſtate nimium potens.* Illud genus hominum demiſſis manibus grandique gradu fugies, & non effugies tamen: à quibus, ut ait Comicus,

Delationes legitimæ.

Inimici laudantes.

εἴρων.

Qui cavet ne decipiatur vix cavet, cum etiam cavet.
Etiam cum caviſſe ratus, ſæpe is cautor captus eſt.

CAP. XVI.

Abuſus legis Majeſtatis. leges exercere. Inquiſitio Pontificia. Sacra & cœleſtia arma. Virga autoritatis Apoſtoli-

ſtolicæ: affectus humanos tollere.

Lex Majeſtatis.

Lex Majeſtatis, veluti propugnaculum fuit Principatus Romani; in qua amplianda ſinguli fere Principum ingenij vires intenderunt. Ideo Tiberius, conſultante Macro Prætore, an judicia Majeſtatis redderentur, reſpondit *exercendas eſſe* [illegible] Tac. 1. Annal. qua formula etiam Livius ut[illegible] *interim de ſanguine ac ſupplicio ſuo* [illegible] *exerceri, & tantam vim habere* [illegible] modum Germanis eſt, Den Rechten [illegible] gewöhnlichen lauff laſſen. Illud vero non [illegible] quam flagitium refert, quod ad [illegible] quavis porrexerunt, ut ſi quis minimum vel [illegible] corpore, inter cultores principis aſciviſſet; ſi q[illegible] nummum vel annulum effigie Principis ſignatum paſ[illegible] ſibi è manibus in cloacam decidere; ſi quis e[illegible] in lupanar attuliſſet, & id genus plura & multo ineptiora: Unde Tacitus crimen majeſtatis vocat *vinculum & neceſſitatem ſilendi*: item *omnium accuſationum complementum*. Cujus generis eſt illud Curtij lib. 10. de Alexandro, *Cum accuſati eſſent Cleantes & alij ſpoliatarum provinciarum, & per libidines alienatarum, regem cognita cauſa pronunciaſſe, ab accuſatoribus unum & idem maximum crimen eſſe præteritum, deſperationem ſalutis ſuæ.* (ita enim appellat læſam majeſtatem) *non enim talia auſuros, ſi ipſum ex India ſoſpitem aut optaſſent reverti, aut reverſurum credidiſſent.*

Accuſatio Majeſtatis, omnium accuſationum complementum.

Cui etiam non abſimile videtur Pontificum fulmen, ſive inquiſitio illa, in qua unicum crimen eſt eorum, qui crimine vacant, ut cum Tacito loquar. Unde Guiciard: vocat *ſacra ſive celeſtia arma*. Scaffneburg: *Apoſtolicæ autoritatis virgam*. Cæterum omnium inhumaniſſi-

Inquiſitio Pontificia.

CAP. XVII. niſſima atque immaniſſima ratio fuit tollendi affectus humanos: neque enim licuit ulli in reatu caritates ſuas, ut Ammianus loquitur, invocare; nedum patrem vel filium, dum ad ſupplicia rapiuntur, lugere vel ullis ſuſpirijs editis. De Domitiano Tacitus in Agricola: *Præcipua, inquit, ſub Domitiano miſeriarum pars erat, videre & aſpici; cum ſuſpiria noſtra ſubſcriberentur, cum denotandis hominum palloribus ſufficeret ſævus ille vultus & rubor, à quo ſe contra pudorem muniebat.* & de Tiberio lib. 6. *quo non aliud atrocius viſum, adſtitiſſe tot per annos. qui vultum, gemitus, occultum etiam murmur excuperent.* Et Seneca in Octavia

Tollere affectus humanos, & propinquorū ſuſpiria.

Expoſita roſtris capita cæſorum patres
Videre mœſti, flere nec licuit ſuos,
Non gemere, dira labe polluti foro.

qua re nihil mihi unquam crudelius nihilve inhumanius lectum eſt. Quid enim aliud eſt tollere affectus, quam naturæ bellum indicere. Ac tamen ut ut immaniſſima illa monſtra externos ejulatus atque ſuſpiria prohibere potuerunt, naturales tamen affectus, & interiores animi dolores penitus tollere nequiverunt: Atque ſi vel ipſorum tyrannorum eodem tempore recludantur mentes, plures inſpicias laniatus & ictus. Illorum enim corpora verberibus, tyrannorum verò animus ſævitiâ, libidine, malis conſultis dilaceratur, ut teſtatur acerrimus ille Romanæ ſcriptor.

CAP. XVII.

Aliquot alia flagitiorum regiorum exempla. Jus gratiæ dare. Pontificis accuſatio apud univerſale concilium.

Pudet

Pudet me omnia horum flagitiorum genera coacervare: *Cap. XVII.*

Et quis tot referre facinorum formas poteſt?
Et ſpes nefandas Principum, & blandos dolos
Regnũ petentium p gradum ſcelerum viam?

Ejusdem tamen farinæ ſunt illa Judæorum de Chriſto Servatore noſtro (quanquam ego neſcio quomodo ea, quæ ſunt ſacra & myſtica, non libenter ad res humanas traho) ſunt tamen, inquam, ejuſdem notæ: *qui non punit Chriſtum, non eſt amicus Cæſaris*, Joann. 19. *& ſi ſinemus illum, omnes illi credent, venientq; Romani & delebunt gentem noſtram.* Joann. 11. & illud in Actis c. 24. *Felix volens gratiam inire à Judæis reliquit Paulum vinctum.* & illud Taciti de Tiberio lib. 3. Ann. *Pro Plancina cum pudore & flagitio diſſeruit.* quanto laudabilius Senatus Romanus Maſſiniſſæ legato reſpondit: *ſi aliquid poſſint Maſſiniſſæ honoris gratia, & feciſſe, & facturos eſſe; ceterum jus gratiæ populum Romanum non dare.* Illa vero Pontificiorum ſententia flagitioſiſſima eſt: *Qui à Pontifice Maximo legibus ſolutus eſt, ei apud Deum immortalem ſatis cautum eſſe.* item; *Pontificem eſſe ſupra omne jus, contra jus, & extra jus omne.* & in Salisburienſi. *Pontifices Romanos non affectare ſolum dominationem terræ, ſed cœli etiam:* cum tamen ſecundum ſaniorum ſententiam, Pontifex manifeſti & atrocis criminis apud univerſale concilium accuſari poſſit, & de gradu deijci, quod & non ſemel receptum eſt. Quo etiam pertinet mos ille Principum, cives ad turpiſſima quæque cogendi. Tacit 14. Annal: *Nero notos equites Romanos operas arenarias promittere ſubegit, donis ingentibus, niſi quod merces, ab eo, qui jubere poteſt, vim neceſſitatis affert.* quæ ſententia vera eſt, & ex Platone ſumta. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις: cujus meminit Cicero in Epiſtol. ad Attic. idem eſt illud Dionis in Nerone. *Nullum jus plus poteſt, quam arma: Ut enim quisq; potentiſſimus eſt,*

Ius gratiæ.

Pontificum dominatio flagitioſa.

Preces Tyrannorum vim neceſſitatis habent.

CAP. XVIII. *ita juſtiſſimè dicere omnia & facere videtur.* Unde Ariſtot. 6. Polit. c. 3. ἀεὶ γὰρ ζητοῦσι τὸ ἴσον καὶ τὸ δίκαιον οἱ ἥττους· οἱ δὲ κρατοῦντες, οὐδὲν φροντίζουσι. *Semper imbecilliores aequum & juſtum quaerunt, ſed qui plus poſſunt, talia parvi faciunt.* Ac tamen regni etiam flagitium eſt, alios eodem crimine pollutos eximere: quo alludit Juvenalis.

Clodius accuſet moechos, Catilina Cethegum.

& illud tritum.

Hebraeus nihil hebraeo, Catilina Cethego.

Atque hæc fere ſunt dominationis occulta flagitia. Ut enim illa dominationis jura atque arcana, locum habent in regno ſive Principatu, ita hæc flagitia dominationis à tyrannis uſurpantur: quorum tamen vel minima principes inviſos reddunt, & inſidijs civium exponunt. Verè & argutè Tragicus in Octav:

Majora populus ſemper à ſummo exigit.

CAP. XVIII.

Flagitia Dominationis Ariſtocraticæ: Conſulum, Dictatorum, Decemvirorum, Triumvirorum regia Imperia. Regem eſſe, & regio Imperio eſſe, differunt. Aſpera dominatio. Mors Siccij. Proſcriptiones Syllæ.

EX quibus apparet, nos aliter hac in materia verſari, quam plerique. Sunt enim, quæ ab his ad Tyrannidem referuntur: ea nos juri dominationis inſerimus, ijsque locum damus

damus in turbulenta ac ſeditioſa Republica: & contra, quæ alij licere principibus affirmant, ea nos tyrannidem referre dicimus. Ceterum totidem fere ſunt flagitia Ariſtocratica, & propemodum conveniunt Oligarchiæ: ac tamen regiorum flagitiorum pleraq; huc referri poſſunt. In Republ. certe Romana Conſules, Dictatores, Decemviri, Triumviri regio imperio fuerunt. De Conſulibus Cic. *Duo*, inquit, *regio imperio ſunto.* & Poeta

Nullum martia ſummo
Altius Imperio Conſule Roma videt.

Et res plana eſt ante legem Terentillam, quæ poſtea lata eſt de conſulari imperio minuendo. De Decemviris Livius. *Tum in Appij Claudij ſententiam Senatuſconſultum factum eſt, ut reliquis abrogatis magiſtratibus, cum conſulari Imperio ac regio, ſine provocatione, decemviri crearentur.* & lib. 3. *Decem regum ſpecies erat.* De Dictatura, Cic. 1. Philip: *Dictaturam, quæ vim jam regiæ poteſtatis obſederat, funditus ex republica ſuſtulit.* Idem appellat *Syllæ Dominatum*, & Tacit. 1. Annal. *Non Cinnæ, non Syllæ longa Dominatio.* Neque eſt quod contradicant alij: aliud eſt regem eſſe, aliud regio imperio eſſe, ita enim (ſcio) diſtinguit ipſe Cic. 1. Phil. *ſublato non ſolum regno, quod pertuleramus, ſed & regio Imperio.* id quod ideò mihi hoc loco tradere libuit, ut intelligatur, eadem fere eſſe ariſtocratica flagitia, quæ fuerunt regia. Ubi enim patricij plebem exſugunt nimijs vectigalib. atque oneribus deprimunt; ubi ſine ulla probabili cauſa bella gerunt, vicinisque populis bona ac poſſeſſiones eripiunt; vel eos, quorum virtus ipſis formidoloſa, promiſcuè nefariâ fraude circumveniunt, atque evertunt; vel fidem datam frangunt; vel percuſſores ſubornant, & emittunt; vel morem conſulendi Senatum intermittunt, ut de Decemviris ſcribit Livius lib. 3. aliaque id genus ſcelera committunt, ubi flagitia dominantur non jura, quod enim relligioni contrarium eſt, quod

Cap. XVIII.

Conſules Rom.

Decemviri.

Dictatura.

Flagitia Ariſtocratica.

CAP. XVIII. fidem & pudorem violat, quod honeſtatem lædit, id & in hac, & illa Republ. tam à Jure eſt alienum, quam quod omnium maximè. Quam imperandi rationem Pomponius vocat *nimiam & aſperam Dominationem*. Hanc Guntherus de Mediolanens: lib. 8.

Nimia & aſpera dominatio.

Sed durior æquo
(Pace bona dixiſſe velim) dominatio veſtra
Extitit, immodicis vicinas legibus urbes
Terruimus; ſcit Cuma quidem, ſcit regia Lauda,
Quosq; per Italicas urbes aut oppida fines
Stravimus, aut validis ſervire coegimus armis.

Plauſtra ſunt exemplorum. Livius lib. 2. *Cum à patribus, non conſulem, ſed carnificem ad vexandam & lacerandam plebem, creatum eſſe contenderet &c* ibid: *Conſules immoderata infinitaque poteſtate eſſe, omnes metus legum, omnia ſupplicia vertiſſe in plebem*. Item. *Plebs, cui ad eum diem ſumma ope inſervitum erat, injuria à primoribus fieri cepere.* & libro 3. de Decemvir: *Hominum, non cauſarum, toti erant; ut apud quos gratia vim æqui haberet: judicia domi conflabant, pronunciabant in foro: ſi quis collegam appellaſſet, ab eo, ad quem venerat, ita diſcebat, ut pœniteret non prioris decreto ſtetiſſe*. atque hoc flagitio L. ille Siccius à Decemviris interfectus eſt. Idem ſcelus fuit Appij Claudij, qui, ut L. Virginij filiæ amore potiretur, poſtquam omnia pudore ſepta animadverterat, *ad crudelem ſuperbamque vim animum convertit*, ut ait Livius. Nota eſt hiſtoria, neque hic ingerenda. Illæ vero proſcriptiones omnium flagitioſiſſimæ fuerunt, de quibus ſic Vell. Patercul. *Primus*, inquit, *Sylla exemplum proſcriptionis invenit, ut in qua civitate petulantiæ convicij judicium hiſtrioni exoleto redditur, in ea jugulati civis conſtitueretur auctoramentum; plurimumque haberet, qui plurimos interemiſſet; neque occiſi hoſtis, quam civis uberius foret præmium; fieretque quisquis merces mortis ſuæ*. Hæc Paterculus. Parum abeſt, quin huc etiam.

Promiſcuæ proſcriptiones Syllæ.

etiam referam illud de Fabijs, quos, quod contra jus gentium arma ceperant, ſibi dedi poſtulabant Galli. *Senatui*, inquit Livius lib. 5, *nec factum placebat Fabiorum, & jus poſtulare Barbari videbantur; ſed ne id, quod placebat, decerneret, in tanta nobilitatis viris ambitio obſtabat.* Niſi forte dicas, Romanos magno animo maluiſſe cum Gallis bellum ſuſtinere, quam hujuſcemodi magni nominis in Republ. viros hoſti tradere. Cap. XIX.

CAP. XIX.

Flagitia dominationis popularis. Libertas vitioſa. Fraus Manlij: rem inter alios controverſam ſibi adjudicare: atque obiter diſcutitur, an rectè Cæſarem Brutus interfecerit.

Quæ quidem omnia fere dominationis flagitia nuſpiam in majori uſu ſunt, quam in populari ſtatu: quicquid Hetruſcus ille populi virtutem attollit, & principum deprimit, jam ab alijs confuſus. Eſt enim plebs belluæ ſimilis, adeoque ut Claudius dicebat, ut *prona in miſericordiam, ita immodica in ſævitiam*; nullaque ratione, ſed effreni impetu regitur, parum penſi habens vel divina vel humana jura, dum modo libertatem illam ſuam, hoc eſt, omnia pro libitu agendi diſſolutiſſimam licentiam, tueri poſſit: de qua Romanus Lyricus, Vulgi natura.

Sed in vitium Libertas excidit, & vim
Dignam lege regi. & Jovius unus, inquit, erat Libertas digna lege regi.

Digitized by Google

CAP. XIX. peracerbè ſæviendi prædandique non ignobilis prætextus, illa dulciſſimi nominis, uti prædicabant, ab longo tempore recepta libertas. Quod & Quintius ille Cos. Rom. ait apud Livium lib. 3. *ſub titulo æquandarum legum noſtra jura oppreſſa tulimus & ferimus.* Sicut autem centuriones, teſte Tac: ſunt vetuſtiſſima militaris odij materies: ita etiam inveteratiſſimum fuit in Repub. Romana odium plebis adverſus Patricios. Ubi enim imperium plebis eſt; ibi patricios ac nobiles multis magnisque injurijs affici neceſſe eſt, ut oſtendit Ariſtot. 3. Polit. c. 7. Cujus rei exemplum eſt in Manlio, qui calumniando aurum, quod Romani contribuerant, ut à Gallis ſeſe redimerent, Gallis rurſum ademtum eſſe, & apud primores conſervari; maximam invidiam patricijs conciliavit. Cui ſimile eſt, quod adducit Machiavellus in Repub Florentina. Quo dominationis flagitio C. Sempronius, nequicquam omnia expertis patribus, ut mitigarent plebem, quindecim millibus æris damnatus eſt. Livius lib. 4. Idem lib. 5. de Virginio & Q. Pomponio, qui peſſimo exemplo innoxij denis millibus æris gravis damnati ſunt, quod gratificantes patribus, rogationi tribuniciæ interceſſiſſent. & de Furio lib. 5. qui injuſtè, & ſine ulla probabili cauſa damnatus in exilium ivit. Omnia enim regia & ariſtocratica flagitia quæ enumeravimus; uti in regni ſuſpectos immodicè ſævire, fidem violare, ſacras ædes deripere, aliorum bona invadere, aliaque inſolenter & crudeliter agere; hæc, inquam, omnia etiam in populari ſtatu fiunt & multo magis: veluti, quod populus Rom. judicium rogatus finium regendorum, ſibi controverſam rem adjudicavit *inſtar quadruplatoris & interceptoris litis alienæ*, ut ait Livius lib. 3. quæ flagitia in plebe perſtringit Fabius ille apud eundem. *poteſtatem tribuniciam ad ſingulorum auxilium, non ad perniciem univerſorum comparatam eſſe tribunos plebis vos creatos non hoſtes patribus, nobis miſerum, invidioſum vobis eſſe deſertam rempubl. invadi, non jus veſtrum, ſed invidiam*

Odium hereditarium plebis adverſus patricios.

Condemnatio Sempronij, Virginij, Pomponij, Furij.

Quadruplator & interceptor litis alienæ.

vidiam minueritis &c. Immania ſunt exempla tum in Reſpubl. Florentina, tum in quibusdam Germaniæ civitatibus apud Crantzium, quorum recenſendorum me pudet pigetque; adeo nihil crudelius plebe, imprimis ducem nacta. Non quidem facile incipit, & ut ait acer Hiſtoricus, *non facile prima vox plebis*, ſed præeunte autore, è veſtigio comitatur, & contagione veluti inſanit. Equidem non nego eſſe etiam populo ſua dominationis jura, quoties aliquis dominandi cupiditate captus rempublicam invadit, libertatemque evertere conatur; quo tempore extraordinario nonnunquam & repentino judicio opus eſt: at enimvero & honeſtatis & fidei haberi ratio debet; absque quibus erit, non amplius erit imperium ſed flagitioſiſſima tyrannis. Quæri hic poſſit de C. J. Cæſare, an rectè à Bruto, Caſſio, alijsque occiſus ſit? Equidem non ignoro, quid viri docti atque prudentes de hac re ſentiant. At enimverò mihi hîc ἐπέχειν libet. Certè ſecundum jura libertatis, ſive ut Cicero vocat jura civium, licuiſſe videtur civibus, quorum majores regnum juramento deteſtati erant, eum evertere, qui libertatis jura involabat. Quod ſi enim Princeps merito in eum animadvertit, qui libertatis amans imperium ſibi & vitam adimere conatur; quidni etiam populo licebit eum interficere, qui libertatem invadere tentat, & ſervitutem imponere civibus? id ait Tacit. lib. 1. Annal; *cum occiſus Dictator Cæſar, alijs peſſimum, alijs pulcerrimum facinus videretur.* Reſpectu enim præſentis Reipubl. nefariè fecerunt: quippe is erat Reipub. ſtatus, ut ſalva eſſe non potuiſſet, niſi imperio ad unum devoluto, teſte Tacito & Dione: quod & Pompon: ait l. 2. § 11. De Orig. Jur. *Evenit, ut neceſſe eſſet, Reſpub. per unum conſuli.* Quanquam haud ſcio annon Cæſar ipſe, alijque, in cauſa fuerint redactæ in ejusmodi ſtatum reipubl. Romanæ.

CAP. XII.

Plebs non facile incipit.

An rectè Brutus Cæſarem interfecerit.

Often-

CAP. XX.

Oſtenditur ratio diviſionum & differentiarum in hac materia. Arcana mixtarum Rerumpubl. Imperium Germanorum mixtum.

ATQUE hæc ſunt arcana flagitia dominationis, quibus illi utuntur, qui in Republ. principatum obtinent; vel unus, vel pauci, vel multi: qua in re non ſum neſcius, parari judicia & cenſuras. Alij negabant, à numero aut multitudine Imperantium differentias ſumendas eſſe: alij dicent, plures eſſe Rerump: ſpecies, adeoque plura, ex mea ipſius ſententia, enaſci Imperiorum arcana. Non eo inficias, differentias eſſentiales, ut appellant, ſpectare vel commune, vel privatum commodum. Hujus reſpectus facit declinantes reſpublicas, ac παρεκβάσεις, ut appellat Ariſtot, illius rectas atque bonas, in illis habetur ratio virtutis ac prudentiæ: in hiſce nunc divitiarum, nunc paupertatis, nunc nobilitatis, nunc dignitatis, nunc etiam libertatis. At enimverò quod patricij & nobiles plerumque ſunt pauci, multi verò imò maxima hominum pars, ut eſt plebs, ignobiles & egeni; ideo ab accidentali potius differentia, quippe cum eſſentiali conjuncta, ordinem auſpicati ſumus. Etſi autem nonnunquam evenit, ut patricij ſint pauperes, plebeij vero divites; ideo Reſpubl aliam formam non induit. Quare ea plerumque eſt Ariſtocratica, in qua pauci imperant, Democratica in qua multi, regnum in quo unus. Omnes tamen & ſinguli, pro conditione loci, temporis, populique natura, viri σπουδαῖοι. Poſui enim & conſideravi Reſpubl: quales pleræque fuerunt, & adhuc ſunt: quæ, ut ad alterum accedam, ad tres ſpecies referri poſ-

Eſſentiales differentiæ Rerumpubl.

Hodiernæ Reſpubl.

poſſunt: unde totidem rationes adminiſtrandi facit Cic. & Tacit. Prima occupatur circa naturam, & ingenium optimatum ſive Senatorum; altera circa naturam vulgi; tertia circa regum atque principum: hæc non tantum Monarchiam & Dominationem complectitur; ſed etiam Tyrannidem; illa & Democratiam, & politiam, & ochlocratiam: iſta & ariſtocratiam, & oligarchiam. Sed & mixtæ ex his fiunt Reſpubl. quales pleræque ſunt, in quibus una quæque pars ſua habet vel arcana, quæ relligioſè ſervat; vel ſimulacra, quæ alia pars alij indulget; veluti cum imperium diviſum eſt. Neque enim exiſtimo facile puram putam atque ſimplicem Remp. repperiri. Nam ſæpe partem aliquam imperij habet unus, partem populus, partē Senatus, vel Senatus & populus, vel princeps & Senatus, vel princeps & populus: de qua mixtione Livius lib. 6 *non poſſe æquo jure agi, ubi imperium penes patricios, penes Tribunos auxilium tantū ſit, niſi imperio communicata, nunquam plebem in parte Reipubl fore.* Jamdudum enim illorum ſententia repudiata eſt, qui negant jura Imperij dividi poſſe. Imperium hoc certe Germanorum, quod Moguntinus Elector Ariſtocraticum eſſe dicebat in Comitijs Francofurtentibus, mixtum potius eſt; ſicut & alia multa: adeoq; una quæque pars ſua habet & imperij libertatisque jura, & arcana, & ſimulacra etiam. quod temperamentum imprimis colligo ex Ariſtot. lib. 4. c. 9. Polit. & lib 4. polit. c. 13. ubi de arcanis & ſophismatib. agit. ὥστε φανερὸν, ὅτι εἴ τις βούλεται μιγνύναι δικαίως, δεῖ τὰ παρ' ἑκατέροις συνάγειν, καὶ τοῖς μὲν μισθὸν πορίζειν; τοῖς δὲ ζημίαν· οὕτω γὰρ κοινωνοῖεν ἅπαντες· ἐκείνως δ' ἡ πολιτεία γίγνεται τῶν ἑτέρων μόνον. *Itaq;*, inquit, *manifeſtum eſt, ſi quis velit juſte hæc temperare, oportere utrinq; aſſumere, & illis quidem ſalaria conſtituere, his autem pœnam: ſic enim omnes communicarent. nam illo quidem modo Reſp. fit vel alterorum ſolum.* Sed nunc porro videamus de Simulacris Imperij.

CAP. XX.

Reſpub. mixtæ.

Imperium Germanicum.

Arcana ſophiſmata mixtarum Rerumpub. licarum.

FINIS
LIBRI QVINTI.

ARNOLDI CLAPMARII

DE

ARCANIS RERUMPUBLICARUM

LIBER SEXTUS

CAP. I.

QUID ſint Simulacra Imperij, ſive arcana inania. Quomodo differant ab arcanis, & Jure Imperij: item ab arcanis dominationis. Libertatis umbra: inania jubendi jura: nomen Imperij: Imperium ſine re: Imago ſine re: blandimenta: vis ac vera potentia: ἀπεικόνισμα: εἴδωλον. In Republ. quomodo ſimulatio locum habeat.

CAP. I.

Signum boni Reipubl.

AUREUM eſt effatum Ariſtotelis, illum Reipublicæ ſtatum diutiſſime perdurare ſalvum & incolumem, quem omnes civitatis ſuæ partes amant & durare cupiunt. Ardua profecto res; verumtamen ut id fiat, neceſſe

Digitized by Google

CAP. 6.

neceſſe eſt quædam Imperij & libertatis ſimulacra ijs obtrudi, quibus aliàs aditus ad rempublicam præcluſus eſt. *Ubi enim*, ait idem Ariſt. lib. 2. Pol. c. 8. *plebs nihil de Imperio habet, id malæ Reſpubl. ſignum eſt.* Sicut igitur arcana Imperij pleraque ſunt occulta, ſed validæ artes, quæ opponuntur hominib. ſeditioſis, quive à Reipublicæ adminiſtratione removentur: ita hæc ſimulacra ſunt occultæ artes, ſed inanes, ſed caſſæ, & ut Jovius appellat 1. Hiſtor. inania jubendi jura, quæ ijs indulgentur, qui extra Rempubl. ſunt; & quibus aliud agitur, aliud ſimulatur: Meritò tamen ab arcanis Imperij, & multò magis à Jure Imperij diſtinguenda ſunt; quin potius ijs opponenda. Hæc uſurpant in Republ. principes; illa, qui imperij expertes ſunt: ſicut & ab arcanis dominationis differunt. Hæc enim civib. non licent: at ſimulacra indulgentur civibus; & ſunt ſpecioſa ſaltem, & ut Tacitus appellat, ARCANA INANIA: item *Imperij inania & ſubdola*; *item ſpecies & SIMULACRA IMPERII.* Plinius vocat *libertatis umbram.* Umbra enim plerumque major eſt, quam is, quem refert: veluti apud Varronem, *cornuat aurum, umbram jacit, icere parat*; umbram, id eſt telum, cujus umbra imminebat. Idem Plinius alib. *nomen*, ut 1. Epiſt. *plurimum refert, quid eſſe tribunatum putes; inanem umbram, & ſine honore nomen, an poteſtatem ſacroſanctam &c.* Sic Tacit. 4. Hiſtor. *vim principatus complecti, nomen remittere.* Et Juſtinus: *alij nomen regis, alij imperium tenent.* Unde Cæſar; nihil amplius rempubl. eſſe, appellationem modo ſine corpore. Velleius vocat *imperium ſine re.* lib. 2. *Hoc conſulatu Pompejus tribuniciam poteſtatem reſtituit, cujus Sylla imaginem ſine re relliquerat*: quale Imperium ſcribit Otto Friſingenſis habuiſſe heredes Bartoldi Zeringenſis Sueciæ Ducis: principes ſine principatu, ſoloque nomine ſine re participantes. Livius lib. 3. vocat *artem: jam ne virtute quidem premi libertatem, ſed arte ludi*, & Juſtinus lib. 14. *blandimenta. Eumenes*, inquit, *blandimentis*

Simulacra Imperij & libertatis.

Inania jubendi jura.

Arcana inania: Imperij inania, ſubdola.

Species Imperij

Libertatis umbra.

Umbra & ſine honore nomen.

Imago ſine re.

Princeps ſine principatu.

Ars.

Blandimenta.

Digitized by Google

Cap. 1.

Vis, ac vera potentia.

mentis agere; alij aliter. Quibus ſimulacris opponitur *vis ac vera potentia*, *vis Imperij*; *vis Principis*; *jus Imperij:* de quibus nemo clarius quam Tacitus. *Apud Romanos*, inquit, *jus Imperij valet*, *inania transmittuntur:* & alibi, 4. Annal. *ſublatis manibus, vera potentia augere.* deque his hactenus. Ceterum ideò appellantur ſimulacra, quod externam aliquam & magnam ſpeciem præ ſe ferunt, qualia ſunt ſimulacra Deorum. Virgil:

Vis Imperij.

Viſa mihi ante oculos & nota major imago.

Nugæ canoræ. ἀπεικόνισμα. Ξύανον.

De quo ſupra: Ac ſunt hæc ſimulacra ven[illegible]e, & veluti nuces caſſæ; & ut Horatius ait, *inopes rerum*, *nugæq; canoræ.* Ideò in veteri gloſſa ſimulacrum, ἀπεικόνισμα εἴδωλον Ξύανον. Porro qui ipſum imperium habent, haud adeo magni faciunt hæc quæ ſpecioſa tantùm ſunt & umbratica: contrà, qui reipſa carent, videri malunt, quam & non eſſe, & non videri. Quo imprudentius Romani milites non contenti victoria, quam à Germanis obtinuerant, aggeres ſtruxerunt, ſubſcriptis victarum gentium nominibus; ubi Tacit. 2. Annal. *Haud perinde*, inquit, *Germanos vulnera*, *luctus*, *excidia*; *quam ea ſpecies*, *dolore & ira adfecit.* arguté Modeſtinus, & commodè ad hanc materiam in l. 52. D. De condict. & demonſt: *Nonnunquam contingit*, *ut quædam nominatim expreſſa officiant*, *quamvis omiſſa tacite intelligi potuiſſent*, *nec eſſent offutura.* Atque hæc etiam ſimulacra fere ſunt, quib. aliud agitur, aliud ſimulatur. Illud ſimulatur agi, ut alij quoque participent Rempub; at verò ſeriò contrarium agitur. At rurſum dices, dolum eſſe, qui non tantum in eo eſt, qui fallendi cauſa obſcurè loquitur, ſed etiam qui inſidioſe & obſcurè diſſimulat, l. 43. D. De contrah. Emp. & qui perluſorie aliquid dicit, decipit l. 69. De Evictione. Tu verò ne mihi privatos contractus ad publica negotia referas: in his ſumma ratio eſt ſalus reipublicæ, in illis æquitas & juſticia: in his deflectere parumper licet à regia virtutis via; in illis

Romanorum militum περιεργία, ἀλαζονεία.

Quædam expreſſa magis nocent, quã omiſſa.

Dolus & ſimulatio quomodo in publicis negotijs locum habet.

Digitized by Google

illis non item. Sed hæc tela ſupra à nobis diſcuſſa ſunt. [illegible]

Cap. II.

Aliarum rerum Simulacra. περίεργος ἀπειρόκαλος, infrunitus. Spetioſæ inſcriptiones librorum: Tumores Poetici. Inania famæ, inania honoris. τὰ κενὰ τοῦ πολέμου, Πανικά, belli ſimulacra. Tutanus.

Huius rei exempla identidem repperiuntur in omni vitæ genere: id ait Æſch: οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει. Ac quidem Græci eum, qui ſpeciem rerum atque umbram capit, eleganter appellant περίεργον, ἀπειρόκαλον. Latini infrunitum, oſtentatorem, qualem in characteribus ſuis pulcre deſcripſit ſapientiſſimus Theophraſtus, & Cicero ad Heren: & Ammian. Marcell: *alij, nullo quærente vultus ſeveritate patrimonia ſua in immenſum extollunt, cultorum ut putant feracium, multiplicantes annuos fructus, quæ à primo ad ultimum ſolem ſe abunde jactitant poſſidere.* Et miles quidam diſtinguit apud Livium, *oſtentare, non gerere bellum.* In doctrina & re litteraria, nonne plerique malunt videri quam eſſe, & ſolidam atque ſeveram diſcendi rationem quotus quisque eſt, qui amplectitur? Et quid aliud ſubolent illa Pliniana ad Veſpaſian: de inſcriptionibus, & ſpetioſis titulis, qui, tanquam hedera vino, ita libris appenduntur. Speciosi librorum & vani tituli.

Ἀπειρόκαλος, Infrunitus, Oſtentator.

Malle videri, quam eſſe.

CAP. II.

Inſcriptionis apud Græcos mira felicitas: κηρίον inſcripſere, quod volebant intelligi favum: alij κέρας ἀμαλθείας, ut vel lactis Gallinæ ei ſperare poſſis in volumine hauſtum. Iam Μοῦσαι, πανδέκται, ἐγχειρίδιον. λειμὼν πινακίδιον: inſcriptiones, propter quas vadimonium deſeri poſſit: at cum intraveris, dij deæque quam nihil in medio invenies.

Fumi poetici.

Quem etiam tumorem in Poetis eleganter perſtringit Horat:

Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?

Contrâ, cum probat qui

Non fumum ex fulgore, ſed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut ſpecioſa dehinc miracula promat.

Mordacea & ventoſa oſtentatio Sejani.

Omnium autem creberrimè in communi vita hujuſcemodi ventoſas oſtentationes repperias: atque inſigne exemplum eſt in Sejano illo. Hic, ut erat homo faſtuoſus; ſuperbire magnificè, & cum multo comitatu incedere, compellantibus difficulter reſpondere, ijs qui vel loco non ceſſerant, vel obſequia & ſalutes non iteraverant, ſuccenſere, extremum malum minitari. *Ac tamen indicium vanitatis eſt*, inquit Dion Sejanum eludens, *qui quod re ipſa carebat, hujuſcemodi fuco capiebatur: Nam qui propria*, inquit, *nititur potentiâ, haſce ſalutationes & obſequia parum curat, & ſi omiſſa fuerint, non vitio vertit.*

Inania famæ. Inania honoris.

Pari ſtultitiâ plerique famam captant, re ipſa neglecta. Unde Tac. 2. Annal. vocat *inania famæ*: item *ludos & inania honoris*.

Panici terrores. Belli ſimulacra.

Sic in bello ſunt τὰ κενὰ τοῦ πολέμου; item πανικὰ, unde Lucret. *belli ſimulacra*: & Curt. lib. 4. *Ac pleraque inania, ſi ut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor* ibid: *Vanis & inanibus militem magis, quam juſtis formidinis cauſis moveri*:

Inania & imagines belli.

& Livius lib. 3. *Ut non bellum, ſed vanam imaginem belli Capitolium inſediſſe contenderent.*

Tutanus.

Quæ tamen ſimulacra, Annibalem ab Roma abegerunt; unde Tutanus Deus conſecratus. Varro in Satyr: Ejuſcemodi ſimulacra in C. Rabirio equite notat M. Tullius.

Simulacra dignitatis.

Umbram, inquit, *Equitis Romani, & imaginem videtis judicis*,

dices, unius amici conſervatam auxilio, & fide: nihil huic eripi poteſt, prater hoc ſimulacrum priſtina dignitatis; quod Caſar ſolus tuetur & ſuſtinet. Porro eodem exemplo in Republ. ſunt Imperij ſimulacra, quibus homines parum intelligentes inhiant, quæve viri in Republ. principes facile alijs atq; æquo animo indulgent: quod Guicciardinus lib. 1. Hiſtor. inter laudes ponit Aloiſij XI. Caroli Octavi Patris: ſemper eum magis res ipſas, quam rerum umbras ſectatum eſſe.

CAP. III.

Quotuplicia ſint Imperiorum ſimulacra. Simulacra Imperij regij. Magni tituli. Sacrificuli creatio. Venetorum ſimulacra. Sacerdos Turcicus: Regia ſepultura.

AC quidem hæc ſimulacra idemtidem variare videntur pro varietate Rerumpublicarum. Quot enim ſunt enim Imperiorum formæ, tot etiam ſunt Imperiorum ſimulacra: & quidem triplicia. Simulacra regia in Ariſtocratia, & populari ſtatu: ſimulacra Ariſtocratica, in regno & populi Imperio: & Simulacra Democratica, in regno & ariſtocratia. Totidem enim ſunt etiam imperij arcana, quæ hiſce ſimulacris opponuntur. Sunt autem ſimulacra regia, occulta veluti privilegia, ſed vana, atque, ut dixi, hordeacea, quæ ab ijs uſurpantur, qui imperio carent; ut quod non habent, videantur tamen habere. Ac neſcio, an uſpiam plura hujus rei exempla repperias, quam apud Venetos;

Tres ſimulacrorum ſpecies.

Simulacra regia.

Venetorum ſimulacra.

& in

Digitized by Google

Scip. III. & in hoc etiam imperio. Dux enim Venetorum pleraque habet ſola imperij ſimulacra, nonulla etiam Imperij arcana; utpote titulum Ducis, primum locum ſententiæ, munitam habitationem, & id genus alia. De Macedonibus Curtius lib. 4. *Macedones aſſueti quidem regio imperio, ſed majore libertatis umbra, quam cetera gentes.* In Romana republica pauca ſimulacra regia repperio; an quod nonnulli ſcriptores non anxiè ſcrutati ſunt, an vero quod ejectis Tarquinijs, uno velut ictu totum regnum abſciderunt? Ac tamen illud inſigne eſt, quod refert Livius lib. 2. *Rerum*, inquit, *deinde divinarum habita cura, & quia quædam publica ſacra per ipſos reges factitata erant, nec ubi regum deſiderium eſſet, regem ſacrificulum creant.* Eſt hoc ſimulacrum regij imperij. Nam ſacerdotium Pontifici ſubjecêre, ne additus nomini honos, aliquid libertati, cujus tunc prima erat cura, officeret. Creatio etiam illa duorum conſulum ideo magis libertatem aliquam introduxit, quod annua fuit, quam quod deminutum quicquam fuerit ex regia poteſtate, teſte Livio eod. libro. Unde Poeta:

Creatio regis ſacrificuli.

Creatio duorum conſulum.

quo primum dominatus Roma ſuperbos
Mutavit placidis tempore conſulibus:

Eadem Imperij ſpecies fuit in Muphthio, qui ſub Selimo Turcarum principe, primus ſuperſtitionis Mahometicæ Antiſtes & interpres, tantæ in ſpeciem autoritatis fuit, ut refert Las. Sorantius, ut ipſius ſententiæ nunquam quiſquam aperte contradiceret: quoties vero princeps ipſe præſens aliquid imperat, Muphthius veluti attonitus, ad adulandum laudandumque prodit. Sed & illud ſimulacrum regium videtur, regio more ſepeliri, quod argute juxtà & Sapienter Henricus IV. roganti cuidam, cur Rudolphum non regem regio tamen honore ſepultum ſineret, reſpondit: *utinam omnes inimici mei tam honorificè jacerent.* Unde Poeta Germanus de reb. geſt: Frider. I. lib. 7.

Antiſtites Turcici.

Regia ſepulcrum.

Regalem

Stulta ſuperſtitio, quodq́, huic ſors juſta negarat
Viventi, ſtolidus morienti contulit error.

Quanquam aliter viſa eſt ſentire Theodora illa, quæ ad Juſtinianum Imp. maritum trepidantem imperium occupare, Neſcis, inquit, mi marite, quam pulcrum ſit in ſepulcro poſitum eſſe Imperatoris nomen. Aliter etiam Nero erga matrem: quod tamen deteſtatur Tragicus in Octav: Regia monumenta.

Simulacra, titulos, deſtruit mortis metu.

Ceterum illam in ſepultura ſuperbiam ridet in ſuo περὶ ἐρ... Theophraſtus. *Quod ſi*, inquit, *uxor obierit, monumento ejus, & mariti, & patris, & matris nomina inſcribit, itemq́, cujas ipſa ſit; tum hoc elogium inſuper addit: ſingulari omnes iſti probitate erant.*

CAP. IV.

Tiridatis Regis Partorum inanis & fumoſa ambitio: ferrum non tradere, provinciales amplecti, in honore conſulari eſſe. Victis nomen, linguam, habitum, & veſtes relinquere. Superba nomina, toruli fœminarum.

Risi, neque enim diffiteor, poſtquam legi Vologeſis illius apud Tacitum, 15. Annal, ventoſam, & minime regiam, imò abjectam ambitionem. Hic Vologeſes proprijs nuntijs à Corbulone duce Romano petijt, ne Regis non regia petitio.

Digitized by Google

CAP. 17. frater ſuus Tiridates, poſtquam regium ſuum Diadema Neroni ſubjeciſſet; ferrum traderet, aut complexu provincias obtinentium arceretur, foribusvè eorum aſſiſteret; tantusque Romæ, quantus conſulibus, honos eſſet. Qualis hæc, dî boni, petitio pro Rege? niſi quod turpe erat Regi, diſcingi, & quidem, Parthorum Regi, qui ſemper, & de more gentis, teſte Ammiano lib. 23. cincti erant. Atque aliâs plebeijs non licebat conſules Legatos amplecti: quod Severus, Legatus tunc temporis Africæ, apud Spartianum ait: *Legatum populi Romani, homo plebejus, temere amplecti noli.* Sed nec exigua erat dignitas & autoritas conſulis, ſed tunc temporis inanis, & ſine ulla re. Quari Romani, qui hæc ſimulacra parvi faciebant, petitioni illius gratiam facile fecerunt. ideo Tacitus: *Scilicet externæ ſuperbiæ ſueto, non erat noticia noſtri, apud quos jus imperij valet, inania tranſmittuntur.* Nam ut in cedendis ejuſcemodi ſimulacris umbraticis indulgentiſſimi erant Romani, ita in retinendo jure & vi Imperij fuerunt ſtudioſiſſimi. Cujus rei etiam exemplum eſt apud Poetam 12. Æneid. Juno cum omnia nequicquam tentaſſet ut opprimeret Teucros, ne Imperium Italiæ invaderent, tandem veluti tantis rebus impar, à Jove petijt, ut quandoquidem Trojani Italia potituri eſſent, nomen tamen mutarent; Latini vero retinerent priſtinum nomen, eandem linguam, eundem habitum:

Gladium non tradere.

Legatos amplecti.

Conſulari honore affici.

Romanorum eſt inania tranſmittere.

Victis priſtinum nomen relliquere, & victorum nomen aſſumere.

Ne velis Indigenas nomen mutare Latinos,
Neu Troas fieri jubeas, Teucrosq; vocari,
Aut vocem mutare viros, aut vertere veſtes.

Ecquis adeo eſt nullius naſi, quin olfaciat hoc ſimulacrum ſolummodo eſſe, in quo Juppiter facile morem geſſit Junoni; ita enim pergit Maro:

Olli ſubridens hominum rerumq; repertor
Do quod vis, & me victusq; volensq; remitto.

O victoriam inanem? Idem ferè de Longobardis ſcribit aliter ille Auguſtus vates lib. 2.

Dicitur

Digitized by Google

CAP. V.

Dicitur à Longis ea Longobardia barbis,
Protinus indigenis paulatim ſanguine mixto,
Barbara plebs, præter conſuetum gentibus uſum,
Tranſijt in ſociam ſuſcepto nomine gentem.

Superba nomina, magni tituli, inania ſunt: & de quib. parum ſolliciti ſunt viri fortes, modo rem ipſam habeant. in quo Comicus ludit militem illum Pyrgopolinicen *plenum*, ut ait, *gloriarum, de campis Gurguſtidonijs, de Bombomachide, Cluninſtati, dyſarchide.* Quæ eadem vecordia erat eorum, qui falſos triumphos ementiebantur, vel de falſis pugnis ad tribunum referebant: qua de re idem Plautus, *Mille commemorari poſſunt, qui convicti & condemnati falſis de pugnis ſient*: qualem gloriolam multi è muſtaceo quærunt, veluti fœminæ ex tortulis, quæ, ut eſt apud Juvenal, *compagibus altum ædificant caput*, quas Lucanus appellat turritam coronam.

Falſæ pugnæ.

Corona turritæ fœminarum.

CAP. V.

Simulacra ariſtocratici Imperij: non omnia momento immutare: eadem vocabula magiſtratus relinquere, paulatim ϗ βραδέα πολὺ, inſurgere: cuncta per conſules incipere: ſpeciem priſtinæ reip. relinquere.

Hujuscemodi, & id genus alia, obtrudi fas & mos eſt ijs, qui imperij nomine delectantur; tum ut hiſce perceptis altiora negligant; tum etiam ut mutato regno umbra prioris Reipub.

CAP. V.

Simulacra ariſtocratica Reipubl.

remaneat. Atque eodem modo republica ariſtocratica in regnum mutata, imagines quædam libertatis rellinquuntur: quas nullus Hiſtoricorum aut Politicorum acrius diligentiusque expreſſit, quam Cornel. Tacitus; cui qui Salluſtium præferre auſi ſunt, næ illi hæc occulta atque arcana conſilia parum intelligunt. Quo magis abſurdum eſt, & ut JCti loquuntur, novum, quod diſputat acutus Scriptor ex Hetruria; mutata republica, omnia

Mutata republ. ſpecies priſtinæ Reip. linquenda.

uno momento mutari oportere; quod cum aliâs neget, quoties tyranni opprimuntur, & cives ſe in libertatem vindicant, mirum eſt, quare hoc in novo principatu ſtatuat. Cæſari certè hæc mutatio acceleravit interitum:

Cæſaris præpoſtera feſtinatio.

Plurima enim, ait Tranquil. in Cæſ. immutavit, continuum conſulatum, perpetuam Dictaturam accepit, præfectos pro prætoribus conſtituit, & ſpreto patriæ more magiſtratus in plures annos ordinavit. Quo prudenti-

Eadem magiſtratuum vocabula retinere.

us Auguſtus, de quo Tacit. 1. Annal. *Domi res tranquillæ, eadem magiſtratuum vocabula:* & regulariter, ut ait Ulpian: l. 16. D. De Conſtitut. prin. *In rebus novis conſtituendis, evidentem utilitatem eſſe debere, ut recedatur ab eo, quod diu æquum viſum eſt.* Quare de eodem Auguſto Tacit. ibid: *inſurgere paulatim, munia ſenatus, magiſtratuum, legum in ſe transferre, nullo adverſante.*

Paulatim principem exercere.

Et vide aſtutiam Auguſti; non ſolum enim veterem morem reliquit; ſed etiam exegit, ut quoties ſibi conſulatus daretur, binos pro ſingulis collegas haberet, clamantibus cunctis, ſatis majeſtatem ejus imminui, quod honorem eum non ſolus, ſed cum altero gereret, Sueton. in Aug. Quem Tiberius ſecutus, *paulatim*, ut idem Sueton. ait, *principem exercuit*, hoc eſt, lento niſu, & ut Euripid. eleganter ait, σιγᾷ, καὶ βραδεῖ ποδί. & Tacit.

Cuncta per conſules incipere.

1. Ann: *cuncta*, inquit, *per conſules incipiebat, tanquam vetere Republ:* & alibi, *ſua*, inquit, *conſulibus, ſua prætoribus ſpecies.* umbram nimirum & ſpeciem veteris Reipubl. relictam oportuit, quâ mirificè capitur vulgus. Idem ait Tacit. lib. 2. Annal. *Erat adhuc frequens Se-*

nat-

Digitized by Google

natoribus, ſi quid e republica videretur, loco ſententiæ dicere. Eadem arte uſus eſt Laurentius Medicens occupata iterum Republ. Florentina. Nam ut demuceret civium animos, qui Soderino favebant, Joannem Baptiſtam Rudolphum popularem & libertatis ſtudioſum in locum Soderini annuum Vixilliferum creavit, ne videretur Ariſtocratiam inducere; idq; minime obſervarunt Decemviri apud Romanos: ideo Livius lib. 3. *Læta principia magiſtratus ejus nimis luxuriavère, eo citius lapſa res eſt, repetitumq;, uti duobus mandaretur conſulum nomen Imperiumq;.* In eandem ſententiam expreſſe Ariſtot. lib. 4. Polit. c. 5. Contingit autem hoc maximè poſt mutationem Rerumpublicarum. Non enim ſtatim mutantur, ſed contenti ſunt homines ab initio parva acceſſione potentiæ. Itaque leges quidem manent, ut erant; prævalent tamen, qui Rempubl. mutaverunt.

CAP. VI.

Non uſurpare novos aut faſtuoſos titulos. Princeps ſenatus. Civitatis, plebis princeps. Tribunatus: à regio, & Domini, & Jovis titulo abſtinere. Servum ſervorum ſe appellare, fratrem ſe profiteri civium. Superſtitio & curioſitas circa titulos.

Idque adeò verum eſt, ut etiam primi Principes atque Imperatores Romani, non alios titulos uſurparint, quam qui uſitati erant in Republ.

Vulgare nomen & uſitatos titulos uſurpare.

CAP. VI.
Dominatione abuti.

publ. Romana; hoc enim eſſet, ait Sueton. *dominatione abuti.* Tacitus lib. 1. Ann. de Auguſto. *Lepidi atque Antonij arma in Auguſtum ceſſere, qui cuncta diſcordijs civilibus feſſa, nomine Principis ſub imperium accepit*, & Dion de Tiberio; *Princeps à Senatu, ritu priſco, dicebatur; & ipſe ſæpe ajebat, dominum ſe ſervorum eſſe, imperatorem militum, principem cæterorum.* Principis enim vocabulum uſitatiſſimum erat in Republ. Romana Livius lib. 2. *Appius in Principum dignationem pervenit:* & lib. 4. *plebis principes.* & paſſim *princeps Senatus, & civitatis:* Varro: *interrogatur*, inquit, *à Principe civitatis.* Contra, Domini nomen, ſicut & regis, inſenſum erat apud Romanos. Quo alludit Martialis,

Princeps.

Princeps Senatus.

Domini vocabulum ſicut & regis, invidioſum Romanis.

Fruſtra blanditiæ venitis ad me
Attritis miſerabiles labellis,
Dicturus Dominum Deumq; non ſum,
Jam non eſt locus hac in urbe vobis.

Idem enim Tacit. de Tiberio, *acerbe*, inquit, *increpuit eos, qui divinas occupationes, ipſumq; dominum dixerant.* Id enim laborabat, ut externa Reipubl. forma, quam ſolam intuetur plebs, aliquamdiu conſervaretur: adeoque Auguſtus haud aliò, quam tribuniciæ poteſtatis præſcriptione, ſenatum coegit; & ut Vellejus clarius, *præmunienda regalis potentiæ tribunatum ingreſſus eſt.* Sic Philippus rex Macedoniæ, devicta Græcia, non regem ſe Græciæ, ſed ducem appellari juſſit, Juſtin: lib. 9. Et Alexandro mortuo, principes Macedoniæ non prius reges appellari cupiverunt, quam tota Alexandri ſtirpe mortua: ita enim Juſtinus lib 15. *Regij honoris ornamentis tamdiu omnes abſtinuerunt, quamdiu filij regis ſui ſupereſſe potuerunt. Tanta in illis verecundia fuit, ut cum opes regias haberent, regum tamen nominibus æquo animo caruerint, quoad Alexandro juſtus heres fuit.* Et ſingularis in Veſpaſiano fuit, modeſtiane an verò prudentia, quod Vologeſen, qui ad eum ſcripſerat his verbis. *Rex Regum*

A regiis ornamentis abſtinere.

Arſaces

Arſaces Flavio Veſpaſiano ſalutem : ne reprehendit quidem, ſed ei ijsdem verbis non aſcriptis, imperatorijs nominibus reſpondit. Aliter Gregorius magnus Patriarcham Conſtantinopolitanum acriter monuit, ne ſe appellaret univerſalem Dominum, ſed potius Servum Servorum. Quam inſolentiam etiam in Alexandro Curtius arguit lib. 4. *Jovis filium ſe non ſolum appellari paſſus eſt; ſed & juſſit, & rerum geſtarum famam, dum angere vult, tali appellatione corrupit.* Quare Julianus ille Medices, autore Jovio in vita Leon. X. ex tanto temporum locorumque intervallo reductus in Rempubl. Florentinam, primum non in Medicæas ædes, ſed in Albicianam ſe contulit; deinde ſingulari humanitate & comitate, Domini & Magnifici nomen repudiavit, ſeque civem omnium æqualem, atque omnium fratrem eſſe profeſſus eſt: Quo inſolentius Vitellius tunc demum Cæſarem ſe appellari juſſit, cum de Imperio periclitaretur, antea aſpernatus. Eſt igitur hoc arcanum ſimulacrum formæ ariſtocraticæ in principatu. Ceterum fuit & olim nonnunquam & hodie propter præjudicium aliarum rerum, magna ſuperſtitio titulorum: idque eſt quod Patres Romani maluerunt communicare plebi conſularem poteſtatem, quam conſulum nomen, teſte Dionyſio. Unde Curtius lib. 4. refert, *Alexandrum præcipuè moviſſe id, quod Darius ſibi regis titulum, nec eundem Alexandri nomini aſcripſerat.* Sic, cum Julius pontifex Pompejo Columnæ per litteras gratiam & reditum polliceretur, Columna tamen litteras illas, quod Epiſcopi Reatini titulum in præſcriptione non poſuerat, rejecit, præconique dixit; alibi eum Pompejum, ad quem Pontifex ſcripſerat, eſſe quærendum, ſe eſſe Epiſcopum Reatinum. Qua de re nonnunquam maximè controverſiæ fuerunt inter Impp. & Pontifices. Unde Gunterus:

Verba remittebat cartis odioſa ſuperbis.

CAP. VI.

Servum Servorum eſſe.

Iuliani Medicis popularitas.

εἰρωνεία Vitellij.

Magna ſuperſtitio circa titulos.

Sena-

CAP. VII.

Senatum participem facere comitiorum; ut habeat poteſtatem creandi minores magiſtratus, & gerendi. Queſtura Romanorum. Pontifices horum arcanorum Magiſtri.

Imaginem comitiorum remittere ſenatui.

COMITIORUM jus, ut primo libro dixi, ſummi Imperij eſt. Quare Principes Romani illud, qua pote arte, in ſe traxerunt; ſed lente ac pedetentim. Imaginem enim comitiorum reliquerunt ſenatui. Julius Cæſar, teſte Suetonio, illud cum populo diviſit, conſulum creatione excepta, quam ſibi & ſenatui aſcripſit. Idem fecit Auguſtus. Tiberius verò totum comitiorum jus, excluſa plebe, cum ſenatu fere communicavit. Hic dices; hæc ſummi Imperij fuiſſe, ideoque minimè cum Senatu communicanda. At enimvero non tam ipſa communicabatur res, quam rei tantum ſpecies, dirigente identidem & adminiſtrante ſummo principe. At hæc in novo principatu quibuſdam conceſſis opus eſt, quæ poſtea, corroborato imperio, facile abolentur. Tacit. 1, Annal. *Tunc primum è campo comitia ad patres tranſlata ſunt: Nam ad eam diem, etſi potiſſima arbitrio principis, quædam tamen ſtudijs tribuum fiebant*; (nota mihi hoc loco hujus ſimulacri veſtigium) *neque populus ademtum jus queſtus eſt, niſi inani rumore; & ſenatus, largitionibus ac precibus ſordidis exſolutus, libens tenuit, moderante Tiberio, ne plures quam quattuor candidatos commendaret, ſine repulſa & ambitu deſignandos.* Hæc Tacitus;

Speciem Imperij communicare cum Senatu; ſed omnia moderante principe.

ectus. Quorum quidem pleraque nihil aliud ſapiunt, quam imperij ſimulacra: potiſſima enim, inquit Tacit, arbitrio principis fiebant. Itaque in fine lib. 1. explicata ratione comitiorum, quæ maximè confuſa videbatur, ſubjungit: *ſpecioſa verbis, re inania aut ſubdola &c.* Hujuſcemodi imaginem relliquit priſtinæ Reipubl: Enimvero conſulum renunciationem, quorum erat ſummi imperij nomen, teſte Pompon. l. 2. de orig. Jur. in ſe tranſtulit, aliorum magiſtratuum, inaniorumque, ad ſenatum rettulit, commendatione ſua interpoſita: minores namque magiſtratus creare, minores etiam gerere, ſimulacra tantum Imperij ſunt. Cumprimis tamen cavendum eſt, ne ulterius progrediantur; quemadmodum Romæ plebeij quæſtores facti, de quo Livius lib. 4. *Pro ingenti*, inquit, *victoria id fuit plebi, quæſturamque non honoris ipſius finem æſtimabant, ſed patefactus ad conſulatus ac triumphos locus novis hominibus videbatur: Patres contra non pro communicatis ſed pro amiſſis honoribus fremere, negare, ſi ita ea ſint liberos tollendos eſſe.* Ceterum hanc artem egregiè calluerunt Pontifices, ut notat Alber: in l. 3. C. De quadrien: præſcrip: cujus verba non dubitavi huc referre, quod præſenti rei convenientiſſima ſunt: *Pontifices*, inquit, *Eccleſia Romana inſigni aſtutia, ſecundum temporum varietatem ſua variarunt ſtatuta, nunc imperium attollendo, nunc deprimendo, de tempore in tempus; nullam ob cauſam, niſi ut ſenſim omnia & cœleſtia & terrena, & ſpiritualia & temporalia pedibus ſuis, ut palam gloriantes, ſubjicerent.* *Ego quorundam pragmaticorum libros inſpexi tantum: ac tamen mirificè me capiunt, propter acumen & maximarum rerum ſcientiam atq; uſum. Ad quorum tamen lectionem delicatuli noſtri juvenes fere nauſeant: quaſi verò non aliquando lucri ſit, ex fæce aquam haurire.*

Creare & gerere minores magiſtratus, ſimulacrum eſt Imperij

Reſtringenda ſunt hæc ſimulacra.

Quæſtura primus gradus ad dignitates.

[illegible]

Pontificū Romanorum συνθήματα, ſive arcana conſilia

Pragmaticorum ἐμπειρία [illegible]

Digitized by Google

CAP. VIII.

CAP. VIII.

Altercationes ſenatui præbere: de omnibus rebus ad P.C. referre: quædam ad ſenatum rejicere; ut coercitionẽ luxus, provinciarum poſtulata; in ſpeciem etiam ea, quæ majora ſunt offerre.

ACTUM fuit in Senatu Romano de ſeditione Hiſtrionum, dicebanturque ſententiæ, ut prætoribus jus virgarum in Hiſtriones eſſet. Ibi tunc interceſſit Haterius Agrippa, increpitusque eſt Aſinij Galli oratione; ubi Tacitus, *ſilente Tiberio, qui ea SIMULACRA LIBERTATIS ſenatui prebebat.* Ecce, ſenatorum liberas altercationes & diſſenſiones, appellat ſimulacra libertatis: idque olim ſtante Republ. licebat, ut videre eſt in orationibus apud Livium, & imprimis ex duabus illis & diverſis Catonis, & Cæſaris apud Salluſtium. Idem certamen fuit inter Piſonem & Gallum cenſente Piſone, de publicis rebus agendum eſſe abſente principe, ut ſenatus & equites ſua munia ſuſtinerent: Gallo contrà dicente, nihil ex dignitate pop. Romani agi poſſe, niſi coram & ſub oculis Cæſaris. Ubi idem Tacitus 2. Ann. *audiente hac Tiberio, & ſilente.* Quæ contradicendi licentia, magnam præ ſe ferebat libertatis veteriſque Reipub. imaginem. Ex quo loco vide quæſo, & conſidera diverſitatem ingeniorum in Senatu Romano. Piſonis enim ſententia, quàm fuit Ariſtocratica? Galli vero, quàm aſſentatoria & obſequioſa? Nam quod per litteras

Mutuas objurgationes ſenatui præbere.

Altercantibus Senatoribus ſilere.

Ingeniorum in Senatu diverſitas.

ras Tiberius caſtigavit patres, cur cuncta ad Principem referrent, id refero ad ſimulacrum Imperij; ſicut & illud Suetonij de Auguſto: *res novas molientem, ſenatui damnandum tradidit.* Et de Tiberio. *Quin etiam ſpeciem quandam libertatis induxit ſenatui ac Magiſtratibus, & majeſtate priſtina, & poteſtate. Neque tam parvum quiddam, neque tam magnum publici privatique negotij fuit, de quo non ad Patres conſcriptos referretur,* Et ſanè magnificè in oratione quadam Tiberius, ſed ſubdolè. *Majus aliquid & excelſius, in principe requiritur:* ita enim ego ſententiam illam intelligo, longe aliter atque alij. Nimirum ſenatui conceſſit & remiſit ea, quæ nullius momenti erant; ut erat coercitio luxus in vaſis, veſtibus, multitudine ſervorum; ipſe vim & jus Imperij tenuit, quod ait multo majus atque excelſius eſſe. Illa enim minora atque inferiora negotia, tuto miniſtris committuntur: Unde Horatius,

CAP. VIII.

Princeps ipſi jura Imperij tractat, reliqua tranſmittit, & ſenatui concedit.

> *Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus*
> *Inciderit.*

Eadem quoque de Decemvirorum imperio Livius lib. 3. *quædam, quæ ſui judicij videri poſſent, ad populum rejecerunt.* Qua in re omnes fere principes ſuperaſſe mihi videtur Tiberius. Diſertè Tacit. 3. Annal. *Tiberius vim principatus ſibi firmans, IMAGINEM antiquitatis ſenatu præferebat, poſtulata provinciarum ad diſquiſitionem patrum mittendo:* quomodo identidem Conſulares, præfectos exercitibus corripuit, quod non de rebus geſtis Senatui ſcriberent, quodque de tribuendis militibus donis, ad ſe referrent, quaſi non omnium tribuendorum ipſi jus haberent. Mira me hercules aſtutia, quippe quod hæc omnia ſolius erant Principis, veluti Dominationis arcana. Quam etiam vafritiem in eo comperio, quod tamen, quoties de paulo majoribus negotijs agebatur, toties fere adverſatus eſt ſenatui, retinendæ dominationis cauſa: quod acutè ut omnia Tacit. 2.

Mira aſtutia Tiberij in offerendo, quod ipſe retinere malebat.

Princeps in arduis negotijs adverſatur ſenatui.

Digitized by Google

CAP. IX. Annal. *Inclinatio ſenatus incitamentum fuit Tiberio, quo promtius adverſaretur.* Sed hoc potius arcanum quoddam dominationis eſt.

CAP. IX.

Decennalia Imperij. Senatui tradere regendas provincias imbelles. Exercitum appellare non ſuum, ſed populi Rom. Senatum appellare caput Imperij. P. Conſcriptos in Oratione præponere Cæſari. Senatui aſſurgere, via cedere: Senatum appellare Dominos ſuos. Senatui jus vectigalium ad tempus demandare.

Iurare ſe reſtiturum imperium decennio poſt.

EJUSDEM notæ ſunt decennalia illa Imperij. Etenim Auguſtus ne videretur perpetuum Imperium invaſiſſe, promiſit, decennio poſt, non modo imperium, verum etiam provincias, quas ſortitus erat, Senatui à ſe reſtitutum iri: quo tempore elapſo tantum abfuit, ut reſtituerit regnum, ut ſibi iterum in decennium prorogaverit. Refero ego hoc ad ſimulacrum Imperij, quo Auguſtus lactabat, & producebat ſenatum Romanum. Sicut & illud, cujus meminit Dion lib. 53. quod eas provincias Senatui relliquit, quarum

quarum incolæ minimè erant bellicoſi aut feroces, quo videretur omnes belli moleſtias Senatui adimere, atque in ſe transferre. Quocirca potentiſſimas quasque provincias ipſe adminiſtravit; ubi Hiſtoricus ἔργῳ δὲ, inquit, ἵνα ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ ἐκεῖνοι μὲν καὶ ἄοπλοι, καὶ ἀπόλεμοι ὦσιν· αὐτὸς δὲ μόνος καὶ ὅπλα ἔχῃ, καὶ στρατιώτας τρέφῃ. *Revera autem ideò fecit, ut ſenatus inermis eſſet, ipſe vero arma & milites haberet*, Ac tamen quod maximum erat antiquæ libertatis ſimulacrum, exercitus Romanos non principis appellari voluit, ſed populi Romani. Ideo Cicero de Lepido. *meminiſſet, non ſuum illum exercitum, ſed populi Romani eſſe.* & Adrian: ita ſe rempubl. geſturum ut ſciret rem populi, non ſuam eſſe. Eadem ratione poſt patres Conſcriptos demum Cæſares appellabantur; ut apparet ex illo Criſpi municipis Viſillenſis, quod Interpres Juvenalis citat: *P. C. & tu Cæſar.* Eadem ſimulatione Otto Imp. Senatum Romanum appellavit *caput Imperij*, Tac. lib. 1. Hiſtor. Quo nomine etiam Duces Imperatores appellabantur, Tacit. 3. Annal. *Tiberius id quoque Blæſo tribuit, ut Imperator à legionibus ſalutaretur, priſco erga duces honore, qui bene geſta Republ. gaudio & impetu victoris exercitus conclamabantur; pluresque ſimul Imperatores, nec ſuper ceterorum æqualitatem. Conceſſit quibusdam & Auguſtus id vocabulum, ac tunc Tiberius Blæſo.* Videntur hæc nullius rei eſſe, quorum tamen neglectio maximam invidiam conciliavit principibus; veluti J. Cæſari, quod ſenatui non aſſurrexit: Sueton. *Præcipuam*, inquit, *& inexpiabilem invidiam ſibi movit, quod adeuntes ſe cum honorificentiſſimis decretis univerſos P. C. ſedens pro æde Veneris genitricis excepit.* In quo Auguſtus ſapientior, Patres ſalutavit ſedentes, ac nominatim ſingulos, nullo ſubmonente, & diſcedens ſedentib. ſingulis valedicebat. & de Tiber: *Conſulibus aſſurrexit, & deceſſit via.* Ecquid aliud vult Oratio illa Tiberij ad Senatum, vel potius ſimulatio? *Et nunc & ſæpe alias dixi P. C. bonum & ſalutarem prin-*

Cap. IX.

Belli moleſtia carere.

Exercitum vocare populi Rom.

Rempub. dicere rem pop. non ſuam.

Patres conſcripti, & tu Cæſar.

Senatus caput Imperij.

Duces belli appellare Imperatores.

Sedenti ſenatui aſſurgere, & valedicere.

Via decedere.

CAP. X.

Senatores Dominos appellare.

cipem, quem vos tanta & tam libera poteſtate inſtruxiſtis, ſenatui ſervire debere, & univerſis civibus ſæpe, & plerumque etiam ſingulis, neque id dixiſſe me pœnitet: & bonos & æquos & faventes vos habui dominos, & adhuc habeo: Suet: in Tiber: plane ex conſilio Seniorum erga Rhoboam: *Si hodiè fueris ſervus populo huic, ſervierisque eis, & locutus fueris eis bona verba, erunt tibi ſervi omnibus diebus*, 1. Reg. 12. quam ob cauſam etiam Tiberius nunquam curiam niſi ſolus intravit, & lectica introlatus æger, comites à ſe removit. Cujus generis eſt identidem illud, quod Nero vectigalium conſtitutionem, quæ ut dictum eſt, & teſte Hermogeniano; eſt ſummi principis, indulſit conſulibus & tribunis, *acri*, ut loquitur Tacit, *libertate*, in ſpeciem nimirum & ad tempus tantum. Neque aliter accipio initium illud Neronis, quod tantopere prædicatur. *Teneret antiqua munia ſenatus: Conſulum tribunalibus Italia & publica provinciæ aſſiſterent: illi patrum aditum præberent; ſe mandatis exercitibus conſulturum.* Talia in initio regni uſurpari ſolent civilitatis indicia, & plena illecebris ac technis.

Vectigalium conſtitutionem indulgere Conſulibus.

Neronis inſidioſa civilitas.

CAP. X.

Simulacra Imperij democratici. Varias voluptates, ut ludos & ſpectacula, præbere plebi: congiaria militibus & plebi dare: plebem laudare, gratias agere. Hominum, rerum, ac temporum ratio in publicis negotijs.

PORRO

CAP. X.

PORRO cum in regno, tum etiam in Ariſtocratia, plebi quædam obtruduntur ſimulacra, quibus veluti lacte ſe paſcit atque infatuatur, &, ut Lucret ait, *decepta non capitur*. Id quod ait Canulejus ille lib. 4. apud Liv. *Nemo eſt nomen daturus, nemo arma capturus, nemo dimicaturus pro ſuperbis dominis; cum quibus nec in Republ. honorum, nec in privata connubij ſocietas eſt*. Auguſtus certè occupato imperio, varias & occultas artes excogitavit, quibus populum, memorem adhuc priſtinæ libertatis, occupatum teneret ſibique devinciret, donis, annona, dulcedine otij, imprimis verò indulgendis voluptatibus, adeoque ludis atque ſpectaculis exhibendis: unde Cic. appellat popularia munera. Hinc enim fit, teſte Ariſtot. lib. 6. Polit. cap. 4. *ut plebs præſentem Reipubl ſtatum amet, ſiquidem pleriſque lubet diſſolutè vivere, quam modeſtè*, Locus eſt hac de re inſignis apud Tacit. in vita Agricolæ, qui à me adducitur, non tantum quod huic rei conveniens eſt; verum etiam propter multifarias prudentiæ notas. *Sequens*, inquit, *hyems ſaluberrimis conſilijs abſumta: namque ut homines diſperſi ac rudes, eoq; bello faciles, quieti & otio per voluptates aſſueſcerent, hortari privatim, adjuvare publicè, ut templa, fora, domus exſtruerent, laudando promtos, & caſtigando ſegnes. Ita honoris æmulatio, pro neceſſitate erat. Jam verò principum filios liberalibus artibus erudire, & ingenia Britannorum ſtudijs Gallorum anteferre, ut qui modo linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiſcerent; inde etiam habitus noſtri honor, & frequens toga, paulatimque diſceſſum ad delinimenta vitiorum, porticus, & balnea, & conviviorum elegantiam; idque apud imperitos humanitas vocabatur, cum pars ſervitutis eſſet*. Primum ait, voluptatibus frangi atque conſervari plebem. Eſt enim hoc ſimulacrum aliquod libertatis. Quippe vulgus cum hujuſcemodi voluptates impunè exercet, omnia ſe aſſecutum eſſe exiſtimat. Ideo Tacitus de Auguſto lib. 1. An-

Simulacra Reipubl. popularis.

Spectacula, aliaque munera popularia exhibere populo.

Pulcræ artes emolliendi hoſtem ferocem & barbarum.

Digitized by Google

CAP. XI.

Anal: *Neque ipſe abhorrebat talibus ſtudijs, & civile rebatur miſceri voluptatibus vulgi:* ut ut hoc animi vitium eſſe exiſtiment Juriſconſulti. Quare Auguſto cupienti hanc licentiam reſtringere, reſpondit Mecœnas ille prudentiſſimè: Συμφέροισοι καῖσαρ, περὶ ἡμᾶς τὸν δημον ἐκτρίβεσθαι: *Expedit tibi Cæſar, plebem ſic occupatam eſſe:* & Livius lib. 5. de Vejorum Rege; eum in odio fuiſſe, *quod ſolennia ludorum, intermittere nefas erat, diremiſſet.* Quo imprudentius mihi feciſſe videntur Galba, Piſo, Pertinax, Hadrianus ſextus, alijque in nimis ſeverè reſtituenda diſciplina. Omnium turpiſſimè Galba, qui eo tempore, quo heredem deſignabat Imperij orbis terrarum, donativum negavit militibus, & quidem prætorianis, in quorum manu poſita erat ſalus principis: quibus eo tempore indulgendum erat potius, quam danda occaſio, qua omnem diſciplinam abrumperent. *Conſtabat enim*, inquit Tacitus, *potuiſſe conciliari animos quantulacunque parci ſenis liberalitate.* Qua ſeveritate, cum intellexiſſet Galba ſe militem offendiſſe; tunc demum de congiario cogitavit, ſed ſero, ideoque fruſtra. *Sera tunc remedia*, inquit ille, *cum vulnus jam ad extremos halitus pervenit.* De Ottone verò, poſtquam milites muneribus expugnaſſet, quæ & qualia Tacitus. *Nec deerat*, inquit, *Otto protendens manus, adorare vulgum, jacere oſcula, & omnia SERVILITER, PRO DOMINATIONE.* De Piſone vero: *Nec*, inquit, *aliud ſequenti quatriduo dictum à Piſone in publicum factumve.* Eant hujuſcemodi Piſones in Utopiam alicujus Mori, indigni & impares turbulento imperio. Sed ad priorem locum Taciti redeo: Romanos Britannorum ingenia prætuliſſe Gallis. Aſtutè medius fidius. Eadem arte uſus eſt conſul Romanus apud Livium lib. 3. *Agite*, inquit, *Juvenes, præſtate virtute peditem, ut honore atque ordine præſtatis.* & Otto, qui militum ſeditionem pietatem appellavit, *Nimia*, inquit, *pietas veſtra, acrius quam conſideratius hunc tumultum excitavit.*

Σολοικισμὸς imperandi in Galba, Piſone, Pertinace.

Artes ſerviles, ſed neceſſariæ pro dominatione.

Piſo nimis homo antiquorum hominum.

Præferre Britannos Gallis.

Seditioſos milites appellare pios.

vit. Ideo Tacit. *Romanos laudando Britannorum barbariem* fregiſſe. Unde Livius lib. 2. *Addebantur & laudes.* & ibid. *Cohortes Latinæ Herniceq;, gratijs ob impigram militiam actis, remiſſæ domos*, & argute Scaliger in Epidorpidum libris plenis non dicam Socraticis, ſed divinis ſermonibus.

CAP. XI. Plebem laudare.

Laudarier à plebe aditum dat ad ſenatum,
Laus ore ſenatus dabit imperare plebi.

Ceterum hæc popularitas Hiſtrionica in Auguſto laudem meruit: in Vitellio vituperium, Tacit. 3. Hiſtor. *Sed comitia conſulum cum candidatis civiliter celebrans, omnem infimæ plebis rumorem, in theatro ut ſpectator, in circo ut fautor, affectabat: quæ grata ſane & popularia, ſi à virtutibus proficiſcerentur; ſed memoria vitæ prioris indecora & vilia accipiebantur.* Nimirum verè Plinius 6. Epiſt: *Non omnibus eadem conveniunt: præterea faciendi aliquid, vel non faciendi, vera ratio tum hominum ipſorum, tum rerum ac temporum initur.*

Non omnia omnibus decora.

CAP. XI.

Παῤῥησία & libertas dicendi, ſcribendique. Turcarum reverentia erga principem. Plebs natura loquax, & verbis ſe ulciſcitur. Rumuſculi & paſquilli fruſtra prohibentur.

MEMORABILE mihi viſum eſt, quod memoriæ proditum eſt de reverentia Turcarum erga principem, grande nefas eſſe, de Principe ſiniſtrè cogitare; idque ſeveriſſimè vindicari:

CAP. XI.

Apud Turcas nefas eſt de principe ſiniſtre cogitare.

dicari: quod recenti exemplo teſtatum fecit hodiernus Mahometes. Nam Scolaſticorum, quos Torli ſua lingua vocant, 500 crudeliſſimè interfecit, quod erga eum ſignificationem aliquam cogitationis minus pudicæ edidiſſent. Id quòd iniquiſſimum eſſe dicerem, niſi me idem monuiſſet ſapiens Eccleſiaſtes c. 19. *Etiam in cogitatione tua regi ne maledicas, & in penetralib. cubiculi tui ne maledicas diviti; quia avis cœli deferet vocem ipſam, & habens alas annunciabit verbum.* Paulo humanius antiqui reges Ungariæ, quos, teſte Ottone Friſingenſe, nemo non ſolum manifeſtis contradictionibus exaſperare, ſed etiam occultis ſuſurris lacerare impunè audet. Ceterum pleriſque imperatores Romani hanc maledicendi licentiam populo indulſerunt. De Cæſare Sueton: *Si qua aut cogitarentur gravius adverſus ſe, aut dicerentur, inhibere maluit quam vindicare: & acerbe loquentibus, ſatis habuit pro concione denunciare, ne perſeverarent.* Unde

Novi ſermonis autores.

olim non appellabantur ſeditioſi; ſed tantum novi ſermonis autores, ut videre eſt apud Livium lib. 5. Plebs enim, ut eſt natura loquax, ita præclarè ſecum agi autumat, ſi poſſit lingua ad criminandum pro libidine uti; libertate præſertim amiſſa, & cruda adhuc ſervitute: ut

Plebs verbis ſe ulciſcitur.

Juſtinus ait lib. 9. *quoniam rebus nequit ulciſci, verbis uſurpare libertatem cupit:* quod ait Tiberius apud Tranq. *in civitate libera, linguam mentesque liberas eſſe oportere.* Quid enim plebi reliquum erit, ademto per inquiſitiones loquendi audiendique commercio? Unde idem Tiberius ceteroquin ſeveriſſimus, *in ſe*, inquit, *jacta, nolle ad cognitionem vocari:* & pulcrè Cremarius in Oratione quadam apud Tacit: *Ipſe D. Julius, ipſe D. Auguſtus tulère illa & relliquère; haud facile dixerim moderatione magis, an verò ſapientia, nam ſpreta exoleſcunt, ſi iraſcare, agnita videntur.* Adde, quod lubricum linguæ ad

Lapſus linguæ.

pœnam non facilè trahendum eſt, l. 7 D. Ad L. Jul. Majeſtat. Ac tamen difficile eſt nonnunquam viris potentibus hæc devorare atque concoquere; ideo Auguſt: ad Tiber.

Etiam

CAP. XI.

Ætati tuæ, mi Tiberi, noli hac in re indulgere, & nimium indignari, quenquam eſſe, qui de me male loquatur, ſatis eſt ſi hoc habemus, ne quis nobis male facere poſſit: prudenter & recte. Qui enim mentem atque naſum habet, hæc identidem ſusque deque habet, contentus ipſa vi Imperij: idque Laurentius ille Medices dicere ſolitus eſt; *loquantur illi, nos vero faciemus.* & Lycus apud Senec. in Herc. *Ars prima regni, poſſe te invidiam pati.* Sed & crudele eſt, ut facta, ita dicta punire, Curtius lib 8. *Deteſtabile carnificis miniſterium occupaverat Rex verborum licentiam, quæ vino poterat imputari.* Et quis tantis cervicibus qui comprimat? *Ingens opus*; canit Poeta, *labore biſſeno amplius:* adeo nimia coercitio *alimentum famæ eſt*, ut ſcribit Tac. Cautè tamen faciet, ſi ex ijs, quos pote, ſtudioſè notet, ab ijsque ſibi diligenti cuſtodia caveat. Nam, ut ait Alexan: apud Curt. lib. 6. *lingua temeritas pervenit ad gladios.* Quæ cauſa fuit latæ Conſtitutionis à Theod. l. unica. C. Si quis Imper. maled: cujus ſufficit hic meminiſſe; quod ab alijs lucem accepit. Eadem eſt prurigo ſcribentium: Nero tamen ſcriptorum monumenta concremare voluit, arbitratus ſcilicet illo igne vocem populi Rom. libertatem Senatus, & conſcientiam generis humani aboleri. *At contra,* inquit Tac: 11. Annal. *punitis ingenijs gliſcit auctoritas: neque aliud externi reges, aut qui eadem ſævitiâ uſi ſunt, niſi dedecus ſibi, atq; illis gloriam peperêre.* Qua de re valde jucunda eſt Hiſtoria apud Jovium, de Hadriano ſexto; qui cum graviſſimè ferret, ſe famoſis carminibus apud Paſquilli ſtatuam lacerari; poſtea id civili animo tulit, edoctus à Ludowico Sueſſario, eam maledicendi licentiam obſcurorum hominum libertati atque nequitiæ dari, ut cum inſignes viros impunè carpſerint, fortunam ſuam ea vindictæ cupiditate conſolentur.

Coercitio aliquantum muſculoſa.

Paſquilli & prurigo ſcribentium fruſtra inhibeantur.

CAP. XII.

Ad leviora delicta connivere. quomodo nimijs remedijs delicta accendantur. Paucorum ſupplicio contentum eſſe.

PERMULTUM quoque facit ad infatuandam, & frangendam plebem, cum ij, qui imperium obtinent, ad leviora quædam delicta connivent: quod vocat Ulpianus in l. 4. D. De manumiſſion: *conniventibus oculis agere*, id eſt, ut Accurſius explicat, non inſpecta ſtricta juris ratione. Id ait rex ille Macedonum apud Liv. lib. 42. *Non quid probaret; ſed quia in nova poſſeſſione regni patienda omnia eſſent, paſſum.* Tiberius, quamvis fuit diſciplinæ retinentiſſimus, tamen populum per tot annos molliter habitum, non auſus eſt ad duriora vertere; & cum inſtarent Romani Senatores, de luxu coercendo, reſpondit, *non id tempus eſſe cenſuræ*; (quemadmodum & Livius lib. 1. *non id tempus, ut merita exſolverentur*) & 3. Annal: *Quam indecorum, obtrectare quod non obtinetur. Quod ſi quis ex magiſtratibus tantam induſtriam ac ſeveritatem policetur, ut ire obviam queat, hunc & laudo, & exonerari laborum meorum partem fateor.* Mihi equidem magis hic probatur Servilius aliquis lenibus remedijs aptus, quam Appius quidam vehementi ingenio: quod ſæpenumero nimijs remedijs delicta augent: de Felice Tacitus, *cum nimijs remedijs delicta accendiſſe*: & de Manlio Livius lib. 6. *remedio ſeditionem irritaſſe.* Ego hoc accipio pro ſimulacro libertatis: id quod identidem ſeditioſi juvenes Romani optimatum imperio infenſi dicebant: *Regem hominem eſſe à quo impetres, ubi jus, ubi injuria opus ſit; eſſe*

Ad delicta quædam connivere.

Nimijs remedijs delicta nonnunquã irritantur.

eſſe gratiæ locum, eſſe beneficio; ignoſcere, & iraſci poſſe. Dico de levibus delictis: aliud eſt in atrocioribus, quæ ſeditiones movent, & reſpublicas peſſumdant. Ideo Livius: *id perſecare novum prætorem, ne ſerperet longius, patres juſſerunt:* quod & Günterus eleganter expreſſit;

Tutius eſt ferro jam putrida membra reſcindi,
Quam partis vitio totum tabeſcere corpus.

Ac tamen in his etiam paucorum ſupplicio contenti fuerunt Romani, Livius lib. 4. *Conſules, ſumma moderatione ac lenitate per paucorum ſupplicia, quos ſibimet ipſos conſciiſſe mortem ſatis creditum eſt, transacta re, nequivere tamen conſequi, ut non ægerrime id plebs ferret,* & Tacit: *cujus terrore, & paucorum ſupplicio, rediit oppidanis concordia.* & Seneca in Octavia,

Populi furorem, cæde paucorum diu
Qui reſtiterunt temere, compreſſum adfero.

Ceterum in ſupplicijs decernendis, ea ratio ſecuriſſima eſt, qua uſus eſt Germanicus in puniendis ſeditioſis militibus; in quos ipſos ſupplicij ſævitiam atque invidiam transtulit. Rogatus enim à quibuſdam, ut noxios puniret, juſſit, ut ipſi exequerentur. Quo loco Tacit: *Nec Cæſar arcebat; quando, nullo ipſius juſſu, eadem ſævitia facti & invidia erat.* Et recte Claudianus,

Qui fruitur pœna, ferus eſt, legumq; videtur
Vindictam præſtare ſibi.

CAP. XIII.

Multa alia plebi concedere, vel indigna: Annonæ curam habere: portorijs liberare plebem: multa alia indulgere,

Cap. XII.

Paucorũ ſupplicio.

Invidiam facti in ipſos reos transferre.

quæ poſtea revocari poſſunt. Comitiorum Germanorum ſumma, pecunia.

Varia blandimenta in plebem.

OMNIUM pleniſſima ſunt hæc doctrina illa Livij lib. 2. *Multa*, inquit, *blandimenta plebi per id tempus data: annona imprimis habita cura; & ad frumentum comparandum miſſi alij in Volſcos, alij Cumas ſalis quoque vendendi arbitrium, quia impenſo pretio venibat in publicum, omni ſumtu ademto conceſſum privatis; portorijs quoque, & tributo plebe liberata.* & paulo poſt; *Hæc indulgentia patrum, aſperis poſtmodum rebus, in obſidione ac fame adeò concordem civitatem tenuit, ut regium nomen non ſummi magis quam infimi horrerent; nec quiſquam unus malis artibus poſtea tam popularis eſſet, quam tum bene imperando univerſus ſenatus fuit.* Hæc ille. Eſt hoc ingens ſimulacrum in plebem, *cui*, ut Tacit. 4. Hiſtor. ſcribit, *una ex Republ. annonæ cura*, & Satyricus;

Plebi una annonæ cura.

Duas tantum res anxius optat,
Panem & Circenſes.

Quo nomine nonnunquam plebi indulgenda ſunt vel iniquiſſima, quod ait Livius, *per æqua & iniqua retinendam eſſe concordiam.* Exercitus Romanus, fretus novo & nutante Principe, poſtulabat, ut ſingulos denarios mererent; ſextusdecimus ſtipendij annus finem adferret; ne ultra ſub vexillis tenerentur, ſed iiſdem in caſtris præmium pecunia ſolveretur: quo tempore ſatius fuit ultrò concedere, quam ſi neceſſitate expreſſa fuiſſent, Livius lib. 2. *Neque patribus ſatis decorum, per metum potius, quam poſtmodum voluntate, afflictis civium ſuorum fortunis conſuluiſſe.* & lib. 4. *Opportunè ſenatus, priusquam ab Tribunis plebis agrariæ ſeditiones, mentione illata de agro Lavicano dividendo, fierent, cenſuit frequens coloniam*

Præſtat ultro facere, quam neceſſitate cogi.

Lavicos

Lavicos deducendam. Sed dices; indignum id fuiſſe de ſtipendij petitione, adeoque Rempublicam tantis oneribus imparem fuiſſe. At enim, nonne ſedato populo retractari poſſunt? Sic enim Tacit. *mutata*, inquit, *quæ per ſeditionem expreſſa erant*. & alibi: *proxima ſeditionis male conſulta abolita in poſterum*. & Livius lib. 2. *multi veniſſe tempus putabant recuperandi Jura, quæ extorta ſeditione ac vi patribus eſſent*. Et abſque hoc eſſet, nonne præſtat particulam Reipubl. tradere plebi, quam totam Rempubl. in extremum periculum vocare. Varro pulcrè: *Digitum præſcidi oportet, ſi ob eam rem gangrena non ſit ad brachium ventura*. Qua ratione Carolus Quintus multas immunitates ordinibus Imperij conceſſiſſe dicitur, ut adverſus Turcam communem Germaniæ hoſtem pecuniam colligeret; quæ plerumque omnium Germanorum Comitiorum ſumma eſt, ut argutè dixit Jovius. Quare, ſicut peritus eques non ſemper & uno tenore frenum ſtringit, aut calcaria ſubdit; ſed ſæpenumero laxat, & veluti adulando palpandoque quoquo verſum ducit etiam ferociſſimum equum atque inhabilem Sic viri prudentes in Republ. plebem ſuccuſſantem & ferocientem moderatè regunt, freno injecto, ſed laxo; ne, ſi violento tractu reducant, ſeipſos Imperio excutiant. Appoſite Alexander apud Curt. lib. 6. *In novo & precario Imperio, adhuc jugum ejus rigida cervice ſubeuntibus Barbaris, tempore opus eſt; dum mitioribus ingenijs imbuuntur, & efferatos mollior conſuetudo permulcet*.

[Margin notes:] 6. Ann. 21. — Perperam indulta revocari poſſunt, ad eamque rem tempora captanda. — Pecunia, Germanorum comitiorum ſumma eſt. — Plebs leniter tractanda eſt.

CAP. XIV.

Aliquot alia ſimulacra. Provinciam ſolito more intrare, ferias pro more dare, laudes

CAP. XIV.

des ſuas audire. Summiſſi faſces: adulari, ſalutare, invitare plebem.

Inanes prærogativas plebi concedere.

SIMULACRUM etiam libertatis eſt, quod Ulpianus in l. 1. D. De offic. Procos. monet proconſulem, ne per aliam partem provinciam ingrediatur, quam per quam ingredi moris eſt. *Nam*, inquit, *magnifaciunt provinciales ſervari ſibi conſuetudinem iſtam, & hujuſcemodi prærogativas*: & l. 7. D. eod. *Pati debet proconſul commendari ſibi civitatem, laudesque ſuas non gravatè audire, cum honori ſuo provinciales id vendicent; & ferias ſecundum mores & conſuetudinem, quæ retro obtinuit, dare.* Sic apud Livium lib. 2. ſummiſſi faſces plebem à ſeditione revocant: *Valerius*, inquit, *affectati regni ſuſpectus, vocato in conſilium populo ſubmiſſis faſcibus in concionem aſcendit. Gratum id multitudini ſpectaculum fuit; ſubmiſſa ſibi eſſe Imperii inſignia, confeſſionemque factam populi quam conſulis majeſtatem vimque majorem.* Ecce, hæc externa & moderata ſpecies quantum potuit ad dementandam plebem! In eandem ſententiam Livius lib. 3. *ibi plurimum profectum, quod modo quodam temperavêre impetus ſuos.* ibid. *conſilium & modum adhibendo, ubi res poſceret, priores erant.* Quo pertinent illa V. Paterculi lib. 2. *M. Livius Druſus in iis ipſis, quæ pro ſenatu moliebatur, Senatum habuit adverſarium, non intelligentem, ſi qua de plebis commodis ab eo agerentur, veluti inescandæ inliciendæque multitudinis cauſa fieri, ut minoribus perceptis, majora promitteret*: idque ait Cic. 3. de nat. Deo. *Multi cum obeſſe vellent, profuerunt; & cum prodeſſe, obfuerunt.* Potro nihil magis plebem induit, quam ſpetioſa adulatio: veluti Patres Romani, cum animadverterent tribunorum poteſtate impediri delectum

Ferias pro conſuetudine dare.

Faſces & inſignia ſummittere.

Vis conſili expers mole ruit ſua.

Minora indulgenda, ut majora capies.

Spetioſæ adulationes.

ultro

ultro tribunis adulati ſunt, Livius lib. 2. *Patres univerſi comiter ac benignè tribunos appellare, & conſulares, ut cuique eorum privatim aliquid juris adverſus ſingulos erat, partim gratia, partim autoritate obtinuêre; ut tribunicia poteſtatis vires ſalubres vellent Reipub. eſſe.* Eadem arte ſenatores Romani totum annum eluſerunt legem Terentillam, Livius lib. 3. *Medijs diebus, quibus Tribuni de lege non agerent, nihil iiſdem illis placidius aut quietius erat, benignè ſalutare, alloqui plebis homines, domum invitare, adeſſe in foro, tribunos ipſos cætera pati, ſine interpellatione concilia habere, nulli neque privatim truces eſſe; niſi cum de lege agi cœptum eſſet.* & paulo poſt: *his per totum annum artibus lex eluſa eſt.* De quo Salluſt. in Jugur. *Quibus maxima induſtria videtur, ſalutare plebem, & convivijs gratiam quærere.* Ejuſdem ferè generis ſunt; ut plebejus patricio ſit vicinus, ut eodem itinere eat, ut idem convivium ineat: de quibus tamen cavillatur Canulejus ille Trib. pl. apud Liv. lib. 4. Hæc, & id genus majora, ubi obtinent, ibi res ipſa abeſt; id quod ait Livius lib. 3. *dilata in ſpeciem actione, reipſa ſublata.* Sed omnia ponere eſt περιεργεία quædam, & ut ait Ulpian. *otioſum eſt.* Mihi libet digitum tantum ad fontem intendere.

Cap. XIV.

Benignè ſalutare, alloqui plebem.

Invitare plebem.

Ubi hæc ſimulacra dominantur, ibi res ipſa abeſt.

CAP. XV.

Horum Simulacrorum vis ac dignitas in Republ. Alia quædam ſimulacra Ariſtotelica, Democratica, & Ariſtocratica. Plebejos conſiliarios facere: promulgare aliorum

Digitized by Google

Cap. XI.

decreta: reos abſolvere: nonnullas leges ferre: non cives cives appellare. 'Ανιςερεσία JCtorum.

Horum Simulacrorum magna eſt ſpecies: ceterum non adeò magna, ut Reipubl. ſtatum vel conſtituant, vel immutent. Non enim ex ſimulacris Reſpub. definienda; ſed penes quos ſunt ſumma illa Imperij capita, ſecundum illos de forma Reipubl. ſtatuendum eſt. Rationem tamen gubernandi nonnihil variant; ut hæc reſpub. propter varia ſimulacra, magis videatur popularis, quam illa, & illa magis regia, quam hæc. Ratio enim gubernandi nonnunquam in hiſce ſimulacris conſiſtit; at forma Reipub. in ipſa vi Imperij. Ceterum ab Ariſtotele magna quædam ſimulacra traduntur: ut in populari ſtatu conſultores ex divitibus conſtituere, ijsdem quantum pote parcere: communicare etiam divitibus vel patricijs ex omnibus rebus vel paria, vel potiora, excepto ſummo Imperio: quod ſemper penes populum, vel penes pauperes remanere oportet. In ariſtocratico ſtatu hæc ſimulacra ſunt; plebeijs ſive pauperibus ejuſcemodi magiſtratus commendare, ex quibus rem facere poſſint: quoſdam è plebe ad deliberationem vocare; creare, tam ex plebeijs quam patricijs, qui de ijs rebus diſceptent, de quibus poſtea pauci patricij pro ſuo arbitrio ſtatuant; item committere populo poteſtatem ſciſcendi ea, quæ antea ab optimatibus decreta ſunt: quale fere eſt illud apud Livium lib. 1. *Decreverunt patres; ut cum populus regem juſſiſſet, id ſic ratum eſſet, ſi patres autores fierent: hodieque in legibus magiſtratibusque rogandis uſurpatur idem jus, vi ademtum; priusquam populus ſuffragium ineat, in incertum comitiorum eventum patres autores fiunt.*

item

* Hæc ſimulacra rationem gubernandi variant. ipſam vero Rempubl non conſtituunt.

Simulacra ariſtocratica.

Conſultores ex patricijs conſtituere.

Simulacra democratica.

Vt plebs de ijs rebus diſceptet. quæ poſtea à patricijs conſtituuntur.

Vt populus ea ſciſcat. quæ à patrib. decreta ſunt.

Digitized by Google

Cap. XV.

Vt plebs abſolvere poſſit.

item nonnullis ex populo relinquere poteſtatem abſolvendi, ſed non condemnandi. At contra in populari ſtatu; ut patricij abſolvere poſſent, condemnare non item: quemadmodum Romæ de capite civis agi non potuit, niſi centuriatis, hoc eſt, maximis & pleniſſimis comitijs. Sed & in ariſtocratia, plebi poteſtas relinquenda eſt ferendi leges de non magnis rebus: Unde Sidonius in Panegyr:

Vt leges ferat de rebus haud magni ponderis.

Tum cetera paret
Turba, libens ſervit, proprijs quia legibus autor.

Quin etiam cives nominandi ſunt ij, qui cives non ſunt: in illa imprimis Republica, in qua omnes cives ſuffragiorum capaces ſunt; ſaltem, ut ait Ariſtot. *ἀπάτης χάριν τῶν συνοικούντων*. Audientes enim ſe appellari cives, hac unica appellatione contenti quieſcunt, & res ſuas agunt. Quæ omnia diligenter à jure Imperij diſcernenda ſunt: adeo nonnunquam ea quæ ſimulacra tantum ſunt, pro jure Imperij habentur; & contra, quæ Imperij ſunt, ſimulacris aſcribuntur. Quæ res facit, ut quidam magni nominis interpretes, in explicatione tituli de læſa majeſtate, ea ad crimen majeſtatis trahant, in quibus vix Imperij illa arcana tentantur, ne dum ipſum Imperij Jus, ac majeſtas, quippe quæ ſimulacra tantum ſunt: & contra, quæ juris Imperij ſunt, ad ſimulacra referant. Sed de his ago peculiariter in commentario de publicis judicijs. Hui dices, tam cito publicè nomen tuum in cenſu magnæ illius Deæ, quæ Jovi aſſidere dicitur? Ain verò, itane tibi hæc noſtra ſedentaria, atque umbratica vita pigritiæ dedita videtur? Nonne & ego ſcio, quædam animalcula prius parere, quam concipere? Sed abſque joco. Ego ſic exiſtimò; neminem in iſtos libros terribiles luculenter & eruditè ſcripturum, niſi unà rerum Romanarum, aliarumque gentium hiſtoriam cognoverit; quo adminiculo interpretes plerique, cetera viri exercitatiſſimi, & minimè *ἀπειρόκαλοι τῶν πολιτικῶν πραγμάτων* deſtituti mihi fuiſſe videntur.

Vt cives nominentur, qui cives non ſunt.

Hujus doctrinæ ignorantia.

ἀνιστορησία Iuriſconſultorum.

CAP. XVI.

Arcana quædam militaria. Jura militaria. Jura ſpoliorum: Flagitia militiæ: arcana militiæ; ſigna dare, è tribunali alloqui milites, ſigna militaria, aquilas corripere. Simulacra militaria; milites commilitones appellare, victores gentium. Ab hiſce arcanis quomodo differat ars militaris.

Huius doctrinæ non tantum in negotijs pacis, verum etiam bellicis maximus uſus eſt. Et poſſem ſine negotio non ſolum belli jura, ſed etiam arcana & ſimulacra, ſicut & militiæ flagitia ut Tacit. appellat, militaribus exemplis illuſtrare; niſi plæraque obvia eſſent: ut ſunt jura ſpoliorum, quod ait Æmilius ille apud Livium, *in ſpolijs arbitrium eſſe Imperatorum, non militum*: item prædas agere, agros populari, oppugnare, expugnare, atque ſolo æquare magnas & vaſtas civitates, veluti Corbulo ille Dux Romanus Artaxatam urbem in Armenia delevit. quia, inquit Tacitus, *nec teneri ſine valido præſidio ob magnitudinem mænium, nec id nobis virium erat, quod firmando præſidio & capeſſendo bello divideretur.* Quo jure Annibal S[illegible]guntum, Scipio Carthaginem, Veſpaſianus Hieroſolymam

Iura militaria.

Iura ſpoliorum.

Agros depopulari, urbes delere.

CAP. XVI.

Flagitia militiæ.

ſiam, Degobertus Putivium everterunt. Sed & flagitium militiæ erat, promiſcuè in muros & mœnia ſævire: quod exprobrat Phaneas ille Philippo regi Macedoniæ, cum in bello non congredi æquo campo, neque collatis ſignis dimicare, ſed refugientem incendere, atque deripere urbes, & vincentium præmia victum corrumpere. At non ſic antiquos Macedonum reges, ſed acie bellare ſolitos, urbibus parcere quantum poſſent, quo opulentius imperium haberent. Atque in ſervata Capua Romanos laudo: Ita enim Livius, non ſævitum incendijs ruinisque in tecta innoxia murosque, & cum emolumento quæſita etiam lenitatis ſpecies incolumitate urbis nobiliſſimæ opulentiſſimæque, cujus ruinis omnis Campania, omnesque qui Campaniam circa accolunt, ingemuiſſent: de quibus plura vide in diſcurſibus Politicis Scipionis Ammirati. Sed & arcanum militiæ erat, ſignum dare exercitui, ceſpiticium tribunal exſtruere, è tribunali publicè alloqui milites, ſigna militaria, aquilas corripere & aliò transferre, conſilia bellica inire: quæ ſolius erant ducis. Deinde, quid aliud refert quam ſimulacrum alicujus Imperij atque dignationis illa Alexandri Oratio apud Curt. lib. 3. in qua Macedones appellat, tot bellorum in Europa victores ad ſubigendam Aſiam, item terrarum orbis liberatores, & omnibus gentibus impoſituros jugum: & illa Cerialis apud Tacit: *ipſi plerumque legionibus veſtris præſidetis, ipſi has aliasque provincias regitis*: & illa Germanici: *Primane an vicesima legiones, illa ſignis a Tiberio acceptis, tu tot præliorum ſocia, tot præmijs aucta &c.* Qua inſidioſa ſimulatione ſæpenumero militem tumultuantem in officio continuerunt. Eædem inſidiæ fuerunt Catilinæ: *vel me duce, vel milite utemini*: & Cæſaris, quoties milites pro concione commilitiones ſuos appellavit. Et Eumenes ille apud Juſtin. ſingulos ſuppliciter alloqui; nunc commilitones ſuos, nunc ſuos patronos appellans, & ut non tam ducem ſe, quam commilitonem recipiant, unumque ex corpore ſuo

Arcana militiæ.

Simulacra in militem.

Cap. XVI.

Cæcinæ & Cerialis *μεγαλοψυχία.*

eſſe velint. Qua etiam arte Cæcina fugientes milites ſtitit, dum ſe in limine portæ projecit, & miſeratione demum, quia per corpus legati eundum erat, viam clauſit. Et Cerialis fugientes manu retrahens, intecto corpore promtus inter tela, felici temeritate & fortiſſimi cujusque accurſu, recuperatum pontem lecta manu firmavit, & de Alexandro Curtius lib. 4. Haud quaquam rudis tractandi militares animos, quos animadverterat de occupatione Tyri milites deſperaſſe, pronunciat dextram porti gens, *illo duce, illo aperiente, in urbem intrare ſe viſum.* Hiſce artibus citius capitur miles, quam ſevera aliqua increpatione. Eadem ſimulatione, Datames Dux Perſarum, cum partem equitum ſuorum transfugere comperiſſet, ceteros omnes venire ſecum juſſit, aſſecutusque transfugas, collaudavit, quod eum alacriter præceſſiſſent, hortatusque eſt eos ut fortiter hoſtem adorirentur; ubi Frontinus. *Pudor*, inquit, *transfugis attulit pœnitentiam, & conſilium ſuum, quia non putabant deprahenſum, mutaverunt.* Sic Labienus, ut idem refert Front. lib. 2. poſt Pharſalicam pugnam, cum victis partibus Dyrrachium refugiſſet, miſcuit vera falſis, & non celato exitu pugnæ, æquatam partium fortunam gravi vulnere Cæſaris finxit, & hac aſſimulatione reliquis Pompejanarum partium fiduciam fecit. Et ſunt hæc occulta & ſimulatoria conſilia in officio retinendi militem: A quibus diſcernere oportet ipſas militares artes quales ſunt; in tempore pugnam inire, firmare ſubſidijs aciem, ubi res fert, equitem ad pedites deducere, reſtituere pugnam, ſubvenire excluſis ab aciè, & id genus alia, de quibus omnibus C. Sempronium accuſavit C. Julius Tribunus pl. ut eſt apud Livium lib. 4. Longe alia diſciplina à noſtra, alia militia à noſtra, in qua ne quidem errores puniuntur, in quos olim tyronibus, vel gregario militi incidere, pudendum fuit & pœna dignum.

Intellectum diſſimulare erga militem.

Ab hiſce arcanis militaribus differunt artes bellicæ.

Ar-

CAP. XVII.

Arcana quædam communis vitæ. blanditiæ; oblata caſu flectere ad conſilium aliud agendo: videri non intelligere. σώφρων ἀπιςία. Inimicitiæ clandeſtinæ maximè noxiæ & implacabiles.

SED quid ego *aliena negotia curo*
Excuſſus propriis? ut cum Poeta loquar.

SUNT enim in civili vita ſua ſimulacra, ſua arcana conſilia, quibus emergunt multi, ſeque contra inimicorum injurias muniunt: ſunt denique ſua jura, quæ nonnunquam regiæ virtuti contraria ſunt; quale eſt illud Ciceronis in honorum petitione. *Sed, opus eſt,* inquit, *magnopere blanditia; quæ etſi vitioſa eſt & turpis in cetera vita, tamen in petitione eſt neceſſaria. Etenim cum deteriorem aliquem aſſentando facit, improba eſt, cum amiciorem, non tam vituperanda:* unde Donatus in Terent: ambitionem appellat *magnarum rerum deſiderium atq; appetitum:* in quo obtinendo nonnihil deflectere quid prohibet. Sunt denique etiam vitæ communis ſua flagitia, cum alter ſupplantat alterum, vel per invidiam, vel in ſubſidium ſui; quales ſunt, qui aliorum vitia excuſando exprobant, & per alterius latus alienique nominis jacturâ, ſibi laudem exædificant: at dum nimium properant, deficiunt. Brutidium quendam, ut refert acer ſcriptor, artibus honeſtis coproſitum, & ſi rectum iter pergeret, ad clariſſima quæque iturum, feſtinatio exſtimulabat; dum æquales, dein ſupe-

Iura communis vitæ.

Blanditiæ.

Ambitio.

Communis vitæ flagitia.

CAP. XVII. ſuperiores, poſtremo ſuas ipſe opes anteire parat; quod multos etiam bonos peſſumdedit, qui ſpretis, quæ tarda cum ſecuritate, præmatura vel cum exitio properant. Contra quos miris modis te munias oportet, ne decipiaris.

Arcana vitæ civilis. Atque eſt hoc mihi arcanum vitæ civilis; ut quæcunq; tibi eveniunt, ad uſum transferas, ſive, ut Livius ait, *oblata caſu, flectas ad conſilium*; & quidem aliud agendo.

Oblata caſu, ad uſum transferre, aliud agendo. Quod ſi indies meliorem occaſionem præſtolabere, fruſtra eris, & jam hærebis. Metuebant aliquando Galli bellum Anglorum, & futurum animadvertebant: Britones hanc occaſionem nacti, ut de pace facienda, quam unicè optabant, regi Galliæ perſuaderent, multis modis bellum Anglicum exaggerant; pericula, difficultates ſpecioſè deſcribunt, nulla facta mentione pacis: qua ſimulatione regem facile in ſuam ſententiam traxerunt. Imitare tu in vita etiam communi, & imprimis contra eos, qui nullam ex virtutibus ſuis magis amant, quam ſimulationem, ut de Tiberio tritum fuit. Veriſſime enim M. Tullius: *Multis ſimulationum involucris tegitur, & quaſi velis quibuſdam obtenditur uniuscujusque natura: frons, oculi, vultus, ſæpe mentiuntur, oratio verò ſæpiſſimè.*

Videri non intelligere. A quibus ut caveas tibi; opera danda eſt, ut videaris non intelligere, quod intelligis, & ut Cic. ad Att. ſcribit: *ut minus dicas, quam ſentis.*

Minus dicere quam ſentire. Tiberius in occupando Imperio, ad introſpiciendas ſenatorum mentes, dubitationem introduxit; Senatus, uti hanc fraudem viciſſim illuderet, & cum vulpe, quod dicitur, vulpinaretur, ſimulabat ſe non intelligere. *At patres*, inquit Tacitus, *quibus unus metus, ſi intelligere viderentur, in queſtus, lacrymas vota effundi.* & de Agrippina. *ſolum inſidiarum remedium eſſe, ſi non intelligerentur.* Quod exprimit

Pericula diſſimulare. Seneca: *Quidam fallere docuerunt, dum timent falli.* & Seneca Tragicus in Octavi:

Dolorem premere.

Vicit ſapiens tamen obſequium
Conjugis altæ, preſſitq; dolor.

Quod

Quare quod M. Tullio aureum eſt, mihi oraculi inſtar eſt, *μέμνησ' ἀπιστεῖν.* *Nam in hoc uno*, inquit Plinius lib. 2. Epiſt, *vir alioqui prudentiſſimus, honeſto quidem, ſed tamen errore verſatur, quod plures amicos, quam ſunt, arbitratur.* Ω φίλοι οὐδεὶς φίλος: Quid enim aliud eſt hæc vita hominum, quam deceptio & ſimulatio? Nemo ex animo loquitur; nemo palam mentitur; ſed vera falſis miſcet, exornat, adeoque facilius imperitis imponit. Quotus quiſque jam ex profeſſo inimicitias alit; atque hoc qui facit, quàm cito fictis & occultis criminationibus obruitur! Id acriter Tacitus 4 Hiſtor: *manente*, inquit, *in ſpeciem amicitiæ:* & 1. Annal. *Tiberius in Haterium ſtatim invectus eſt, Scaurum, cui implacabilius iraſcebatur, ſilentio tranſmiſit*, & 3. Hiſtor: *inde graves ſimultates, quas Antonius ſimpliciùs, Mutianus callide, eoque implacabilius nutriebat.* Contra eos qui aperte oderunt facile te munias, ſed & illi facile deſiſtunt. At vero, qui clanculum rem agunt, non prius te mittent, quam nihil tale cogitantem præcipitaverint: quibus hominibus (ſi homines, ac non potius venena dici merentur) nihil peſtilentius toto terrarum orbe judicandum eſt.

Cap. XVII. Σώφρων ἀπιστία.

Speciosa amicitia.

Odia clandeſtina magis nocent quam aperta.

Cap. XVIII.

Arcanorum difficultas, & circa has artes pericula, ſi depræhendantur. Quomodo hæc arcana adumbranda, ut colorem habeant: & reſpondetur ad duo objecta.

Digitized by Google

CAP. VIII.

ATQUE hæc ſunt pleraque, quæ ſub arcanorum nomine à ſcriptoribus comprehenduntur Nam ut omnia poſſim, Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς; & ait ille,

Ἀκίνδυνον γὰρ ἐστι τῆς σιγῆς γέρας,
Securum enim eſt ſilentij alti præmium.

Hiſce arcanis non nimium confidendum eſt.

Hiſce etiam reſpublicæ mixtæ, ut pleræque ſunt, accommodari poſſunt. Fieri enim poteſt ut in uno Imperio, in una republ. hujuſcemodi arcana repperiantur, & regia, & Ariſtocratica, & Democratica. Ac tamen magna eſt difficultás circa hanc rem probè conficiendam: quod ait Ariſtot. 5. Polit. c. 8. μὴ πιστεύειν τοῖς σοφίσματος χάριν πρὸς τὸ πλῆθος συγκειμένοις· ἐξελέγχεται γὰρ ὑπὸ τῶν ἔργων. *non eſſe, conſidendum his, quæ finguntur & adumbrantur ad populum; ſuis enim operibus vana ſunt.* loquitur enim de his ipſis arcanis. & lib. 4. cap. 12. ἀνάγκη γὰρ χρόνῳ ποτὲ ἐκ τῶν ψευδῶν ἀγαθῶν, ἀληθὲς συμβῆναι κακόν. *Neceſſe eſt, procedente tempore, ex falſis bonis verum malum evenire:* idque Guntherus laudat in principe ſuo, lib. 2.

Sed inania princeps
Et quaſi vana ratus, ſtultæ aſſentatricia plebis
Spernit, & has altas properans adjungere clades.

Periculoſiſſima ſunt hæc arcana, ſi deteguntur.

Et Livius lib. 2. Poſtquam Volero Trib. plebis rogationem tuliſſet ad populum, ut plebeij magiſtratus tributis comitijs fierent, ſed nullo verbo violatis conſulibus: *Haud parva*, inquit, *res ſub titulo prima ſpecie minimè atroci ferebatur, ſed quæ patricijs omnem poteſtatem per clientum ſuffragia creandi quos vellent tribunos, auferret.* Nimirum fictiones & ſimulationes hujuſcemodi magnum uſum habent in Repub. ſed nonnunquam deteguntur; &, ut canit elegantiſſimus Arbiter,

Grex agit in ſcena mimum, pater ille vocatur,
Filius hic, nomen divitis ille tenet:

Mox

Mox ubi ridendas incluſit pagina partes,
Vera redit facies, diſſimulata perit.

Ideo de hac ipſa re Dictator quidam Rom. apud Liv: *Quod ad me attinet, neque fruſtrabor ultra cives meos, neque ipſe fruſtra dictator ero.* Quod ſi enim illi, quibus inſidiæ tales ſtruantur rem præſenſerint, uno impetu Remp. evertent. Appius ille Decemvir volebat ſibi Decemviratum prorogari; quod ne fieret, artem excogitant reliqui, eique comitiorum habendorum munus injungunt: ubi Livius lib. 3. *Ars hæc erat, ne ſemetipſum creare poſſet.* At ille artem animadvertit, ſeque ipſum creat, dejectis in optimatum cauſa conſtantiſſimis: Quocirca vir prudens in Rep. hæc quantum poteſt variis formis adumbrat,

Hæc arcana quibus coloribus imbuenda ſint.

Atq; ita mentitur, ſic veris falſa remiſcet,
Primo ne medium, medio ne diſcrepet imum.

Quem ſecutus Ligurinus lib. 3. quamvis in re improba:

Pulcram fallendi noverat artem,
Veris falſa probans; quia tantum falſa loquendo
Fallere nemo poteſt, veri ſub imagine falſum
Influit, & furtim deceptas occupat aures.

Illud à me hoc loco prætereundum non eſt, quod multi exiſtimant, horum nonnulla parvi eſſe momenti: Atqui inquit Ariſt: lib. 5. Polit. c. 8. παραλογίζεται γὰρ ἡ διάνοια ὑπ᾽ αὐτῶν, ὥσπερ ὁ σοφιστικὸς λόγος· εἰ ἕκαστον μικρόν, καὶ πάντα. τοῦτο δ᾽ ἔστι μὲν ὥς, ἔστι δ᾽ ὡς οὔ· τὸ γὰρ ὅλον καὶ τὰ πάντα, οὐ μικρόν, ἀλλὰ σύγκειται ἐκ μικρῶν. *Decipitur mens ab illis, ut ſophiſtica illa ratio: ſi unum quodque puſillum, & omnia: hoc autem eſt ut ſit, & eſt ut non: totum enim, & omnia, non parvum; ſed compoſita ex parvis.* Adeoque cauto opus eſt, ne nimis remiſſus ſis in hujuſcemodi ſimulacris indulgendis. Nam ubi parvas res aſſecuti ſunt, majores affectant ſemper quousquam in infinitum procedunt, ut tradit Philoſ: 1. Polit. c. 5. & Livius lib. 3. *concedendo omnia, non mitiorem in ſe plebem, ſed*

Cauto tamen opus eſt, ne nimis multa concedas.

CAP. XIX. *aſperiorem alia ex alijs iniquiora poſtulando, cum prima impetraſſet, futuram.* Ceterum quædam à me paſſim ingeruntur, quæ proprie ad arcana illa ſophiſmata non pertinent, idque carpent alij: quibus iterum reſpondeo, me dupliciter ſumere Rerumpubl. arcana. Alia arcana ſimulatoria ſunt & σοφιστικά; alia non ſunt, & tamen ad eundem ſcopum collineant, tum ad ſalutem eorum qui principatum obtinent, tum etiam ad præſentem naturam, ſtatum, atque formam Reipubl. conſervandam. Quo magis confido, in eo mihi veniam datum iri, quod arcana ariſtocratica nonnunquam exemplis regijs illuſtro, & contrà. Ea quippe eſt affinitas harum rerum, ut aliæ ab alijs lucem invicem accipiant: quin etiam interdum ſub acumen ſtyli ſubeunt atque inrepunt ſcribenti, vel invito, & non vocata.

CAP. XIX.

Quædam recondita de Imperio Germanico: mutuus ordinum metus: membrorum æqualitas & συμφωνία. Caput Imperij. Prærogativa regis Boemiæ. Supremum Imperij judicium.

LIBET ἐπιμετρεῖν, & quædam annectere τυπωδῶς περὶ τῆς παρούσης καταστάσεως. Unaquæque enim Reſpub. habet occulta ſui conſervandi conſilia. veluti in Imperio Germanico occultæ artes, quas ſcire fas eſt: (quædam enim ſunt quas, quemadmodum Ammianus de lit-

teris

teris ad Conſtantium miſſis monet, ſcrutari non licet, nec ſi liceret proferre decet in publicum) quas igitur in vulgus dare licet, fere ſunt, mutuus ille Principum metus, atque reſpectus; Imperatoris in reliquos ordines ſpecioſa vis ac majeſtas; illa libertas Relligionis; illa pacis publicæ conſtitutio, & violatæ pœna. Deinde quatuor ſunt imperij membra ſive ſumma præter Imperatorem culmina: Hi ſe omnes invicem reſpiciunt, & jam à multis annis coaluerunt. Quorum ſi alterum membrum nimis intumeſcat, vel potentia vel re militari, dubium mihi non eſt, quin detrimentum capiat Reſpubl. Id olim ſummus Philoſophus & politicus comprobavit arte ſymphoniacâ, in qua magiſter chori non patietur, ut unus è choro nimis vocem intendat, nimiſque elatam atque acrem emittat, & reliquos obtundat: ſed ut æquabilis ſit melodia, quod Ariſtot eleganter vocat συμφωνεῖν. Quare imprimis opera danda eſt, ne hæc membra invicem à ſe alienentur, neve alterutrum nimis opprimatur; veluti Grachus ille depreſſo ſenatorio ordine, & nimis exaggeratis relliquis, primùm Rempub. Romanam perculit. Coaluit enim hæc compages, veluti de Romana Rep. Tacitus, aliquot annorum fortuna, & diſciplina, quæ convelli ſine convellentium exitio non poteſt. Cicero appoſitè in Ep. ad Q. Frat. *Quibus publicanis ſi adverſamur; ordinem de nobis optimè meritum, & per nos cum Republ. conjunctum, & à nobis, & à Repub disjungemus; quorum non modo ſaluti, ſed etiam commodis ſervire debemus.* Quare per magni intereſt, imperij hujus unum caput eſſe; quo amputato, quod Dij prohibeant, quid aliud quam bella omnium inter ſe membrorum exiſtent? ut quondam dixit Romanus Dux. Quo etiam conſilio cautum eſt, ne quis externus ad Imperium evehatur. Hic enim potentia externa fretus, & conſortij impatiens, facile libertatem Germaniæ peſſumdabit. Unde etiam prudenter conſtitutum eſt, ut in eligendo Imperatore, & diſcordantibus ſuffragijs, Rex Bohemiæ prærogativam

Imperatoris ſpecioſa vis atque Majeſtas.

Imperij membra.

Ordinũ in Imperio Συμφωνία.

Caput Imperij.

Electio Imperatoris.

Dignitas regis Boemiæ.

CAP. XX. obtineat; ut ſi ex æquo diſſideant, ipſe ad maturandam electionem ſuperante ſuffragio, in quam voluerit partem accedat. Illud autem ſupremum Judicium, hujus Imperij unicum coagulum eſt atque vinculum; adeoque hæc membra continet, ut laxari nequeant: quibus ſolutis, nulla ſpes ſalutis reſtat. Livius id ait lib. 2. *Profecto ſi eſſent in Repub. magiſtratus nullum futurum fuiſſe Romæ, niſi publicum, conſilium: nunc in mille curias concionesq., cum alia in Eſquilijs, alia in Aventino fiant conſilia, diſperſam ac diſſipatam eſſe Rempublicam.* Sed manum de tabula: Nam de interioribus illis Imperij tum arcanis, tum ſimulacris, quæ vel Imperator, vel Principes, vel præcipuæ quædam civitates, mutuo metu uſurpant; χαλεποὶ λόγοι: & inſuſurrat mihi magnum illud rei litterariæ decus I. Lipſius Epiſt. quæſt. lib. 5. Ep. 11. Quis ille tam confidens, aut tantis cervicibus, qui audeat Hiſtoriam usque quaque veram ſcribere? Quis regum illa κρύφια, & ut Tacitus noſter appellat, arcana imperij prodi vult? Denique ubi illa Juvenalis *Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen!*

[Arcana Imperij.]

CAP. XX.

Quædam de Imperio Turcico, alijsque Rebuspubl. Conſtantinopolis ſedes Imperij. Preces publicæ. Alcoranum. Reſpub. Veneta. De rebus decretis ad populum referre.

TURCÆ

CAP. XI. Turcici Imperij fundamenta.

Turcæ etiam habent occulta ſua conſilia imperij ac dominationis, ut ſunt, violenta gubernatio; magno metu maximisque ſuperſtitionibus induere plebem, conſilia agitare non tam pacis, quam belli; nunquam à bello ceſſare; non facilè deſerere Conſtantinopolim; filios atque Imperij heredes ita arctè in cuſtodia tenere, ne erumpant, & res novas moliantur; magna ſimulacra B[illegible] & Viſieris indulgere, etiam affinitatibus ornare; plebem vel mercatura, vel rebus bellicis occupatam tenere. Illud autem pro magno Imperij arcano capio, quod nemini, ex devictis gentibus, licet preces pro ſalute Principis in templis concipere: id quod Pontificum erat & ſacerdotum olim ſub Romanis Imperatoribus Tacit. 4. Annal. *Pontifices, eorumque exemplo ceteri ſacerdotes, cum pro incolumitate Principis vota ſuſciperent, &c.* privatim vero omnibus licuit. Martialis ad Jovem,

Simulacrum Turcicum.

Arcanum Turcicum.

Vnum votum ſalus Principis.

Nil pro me mihi Juppiter petenti
Ne ſuccenſueris velut ſuperbo,
Te pro Cæſare debeo rogare,
Pro me debeo Cæſarem rogare.

& Plin. in Paneg. *Unum omnium votum eſt ſalus Principis.* Ceterum totæ & ſingulæ fere leges leges Alcorani nihil continent, quam arcana conſilia dominationis conſervandæ augendæve. Quo majori prudentia atque induſtria opus erat, adverſus tam potens, tamque munitum Imperium: Ac tamen ille noſtris diſſenſionibus ac diſcordijs clarus, ut olim Galgacus ille, Britannorum dux dicebat, vitia noſtra in gloriam exercitus ſui vertit. Quin tranſigitis ergo cum expeditionibus Principes Germani? Imponite tot annis magnum illum diem, approbate Reipubl. nunquam exercitui imputari potuiſſe, aut moras belli, aut cauſas debellandi. Sic enim Agricola ille olim ad milites Romanos. Porro in Repub. Venetorum, omnia ſimulacra & externa Imperij ſpecies eſt penes Ducem; ipſa vis

Alcoranus.

Reſpub. Veneta.

vis Imperij, penes Senatum. Non facile ad arma veniunt Veneti, neutralitati ſtudent, partibus tamen auxilia mittunt; plebi humiliora munera permittunt; ut Cancellarij; Scribarum &c. In Republica, quæ ocellus eſt Germaniæ, cura cenſus, familiarum præcipuarum dignitas; dignitatum gradus, diſtinctio, frequentia Senatorum, in curia, velut è ſpecula totius urbis: ut ij, qui ipſum imperium ac vim poteſtatis habent, externis illis ſimulacris abſtineant, parce & frugaliter privatim vivendo, tum in victu & veſtitu, tum etiam in habitationibus: ut Senatores erga plebem humani ſint & civiles, erga improbos ſeveri; ut plebeij vel officijs, vel inſigni mercaturâ occupati ſint, & ut ad minores magiſtratus admittantur: ut Optimatum filij arte equeſtri, bellica, litteraria, varijs peregrinationibus præſtent vulgo. Illud verò in noſtris Rebuspubl. vulgate eſt, & inſigne imperij ſimulacrum: de rebus decretis ad populum poſtea referre. Sed rurſum mihi aurem vellit Helenus ille apud Poetam:

De rebus decretis ad populũ referre.

Prohibent nam cetera Parcæ
Scire Helenum, fariq; vetat Saturnia Juno

Cap. XXI.

Uſus & dignitas Arcanorum. Arcanorum artifices. Cautelæ JCtorum quid valeant in arduis negotijs. Ratio interpretandi Jus publicum. Diſtinctio officiorum in Republica.

Uſus

Usus & dignitas maxima præclariſſimaque hujus doctrinæ; quippe qua omnes reſpublicæ conſervantur, quæ aliâs vel funditus perirent, vel in aliam formam mutarent. Niſi enim hiſce arcanis Conſules Romani, ejectis regibus, adeoque mutata rurſum Republ. Imperatores Romani inſtructi fuiſſent, tam valida tamque diuturna imperandi fundamenta minimè jeciſſent. At verò pauci hæc intelligunt. Ideo Salluſtius verè: *Mihi*, inquit, *multa legenti, multa audienti, quæ populus Romanus domi militiaque præclara facinora fecit; & agitanti, quæ res maximè tanta negotia ſuſtinuiſſent, conſtitit tandem, paucorum civium egregiam virtutem cuncta patraviſſe.* Sed nec omnes ad hanc rem apti ſunt, verum ij demum, qui ſunt πλαντό-στοι, verſatiles, exercitatoque vultu atque ingenio, quive videri nolunt, quod ſunt; non circa omnia nimis cauti & abſciſſi, ſed qui ea, quæ ſpecioſa ſunt, permittunt, ut majora eliciant. Magni ingenij res eſt, in publicis negotijs ex re & tempore conſilium capere. Nerone audiente legatos Armeniorum perorantes, mater ejus Agrippina aſcendere ſuggeſtum Imperatoris, & ſimul imperare parabat, obſtupeſcente Senatu: ibi Seneca Neroni in aurem ſuggerit, ut venienti in conſilium publicum matri, in ſpeciem pietatis, occurreret. Ita obviam itum eſt, tum ambitioni fœminæ, tum dedecori publico; ſed & reverentia Neronis erga matrem, & Principis majeſtas illæſa manſit. Equidem ridiculi ſæpenumero ſunt illi νυκτοπαιδοπλάγιοι, qui totam ætatem in ſcientijs tractandis habuerunt, vel leges tantùm & jura civilia didicerunt, quæ in magnis & præruptis negotijs parum ponderis habent. Cujus rei exemplum in Florentina Republ. Joannes ille Victorius dedit, homo cæteroquin in legum ſtudijs apprimè verſatus. Is in tractatione de Mediceis Florentiam reducendis, pro Florentinis adeſſe, multa de doctrina fœderum, eorumque violatione; de

CAP. XXI. Hæc arcana conſervant Reſpublicas.

Valus magni viri virtus in Republ.

Arcanorum quinam ſint artifices.

Callida civilitas Senecæ.

Κακοπολιτεία Ioan. Victorij ICti.

Oo neutra-

CAP. XXI. neutralitate copioſè dicere, leges accumulare, agere omnia, cavere omnia. Ubi Hiſtoricus pulcrè: Sed cum hæc, inquit, una maximè pecunia facile poſſent expiari, Victorius ſcientia juris & æqui potius, quam his artibus inſtructus, quæ ad tractandas res graviſſimas neceſſariæ exiſtimantur, totam ſpem rei componendæ fœdè corrupit; quum dubitanti avaroque animo, tenacius quam oporteret, pecunijs parcendum arbitraretur,

Cautela ICtorū in publicis negotijs. nec externis & militaribus eorum ingenijs, propter lubricam eorum fidem, uti Cautus Juriſconſultus, vel data pecunia confideret: itaque dimiſſo conventu Florentini hoſtes judicantur; Jovius lib. 2. in vita Leon X I. Omnia contra conſuetudinem Florentinorum, apud quos in proverbium ivit; Florentinos pecuniæ jactura patriam liberare. Pace hoc, non tam aliorum, quam mea etiam dixerim. Neque enim eos intelligo, qui præter Jurisprudentiam addidicerunt civilem ſcientiam, Hiſtorias, ſtudium dicendi, adeoque jus publicum, aliaſque id genus ſenatorias artes; ſed qui totum ſalutis ſuæ tabernaculum ponunt in negotijs privatis, ex quorum ratione, publica negocia & quæ ancipitia ſunt, metiri conſilium non eſt. *[illegible]*

Ratio interpretandi fœdera. Ideo Mauritius Dux Saxoniæ, Carolo Quinto Imperatori, ſubtiles quaſdam interpretationes adverſus Philippi Landgravij Haſſiæ liberationem nectenti, exprobavit: *At ego, inquit te, tanquam Imperatorem, non tanquam Juriſconſultum & Legiſtam, volo pactiones & fœdera interpretari:* idque olim Cicero monuerat in prudentiſſima Epiſtola ad Quintum Fratrem. *Poſſunt*, inquit, *in pactionibus faciendis, non legem ſtectere cenſoriam, ſed potius commoditatem conficiendi negotij, & liberationem moleſtiæ.* Unde officia diſtincta eſſe oportebat eorum, qui in foro dominantur, ab

Diſtinctio JCtorū à Politicis. ijs qui res negociaque tractant publica. Quod idem Cicero pro Cornel. Balbo ait. Etenim Scævola ille Augur, cum de jure prædiatorio conſuleretur homo ju-

ris

xx peritiſſimus, conſultores ſuos nonnunquam ad Furi-um & Caſcellium prædiarores reijciebat, quod aſſiduus uſus uni rei deditus, & ingenium & artem ſæpe vincat, quis dubitet de fœderibus hoc eſt de toto jure pacis & belli omnibus juris peritiſſimis Imperatores noſtros anteferre. Ac quidem hiſce, & id genus rationibus, multo plus citiusque impetrarunt principes Romani, quàm ſi momento, unicoque impetu, imperium populo abſcidiſſent: quod eleganter & vere Tacitus. *Specioſa verbis, re inania aut ſubdola: quantoque majore libertatis imagine tegebantur, tanto eruptura ad infenſius ſervitium.*

CAP. XXI.

Impp. Cegdῦτης in occupando imperio.

FINIS
LIBRI SEXTI.

Digitized by Google

Plinius lib. 1. Epiſtol.

VARIA ſunt hominum judicia, variæ voluntates. Inde qui eandem cauſam ſimul audiverunt, ſæpe diverſis ſententijs, interdum idem, ſed ex diverſis animi motibus ſentiunt. Prętere a ſuæ quisque inventioni favet, & quaſi fortiſſimum complectitur, quod ab alio dictum eſt, quod ipſe prævidit.

Digitized by Google

INDEX RERUM ET VERBORUM, QUÆ JUXTA CAETERA NOTATU DIGNA VISA SUNT IN HOC OPERE.

A.

Abſolvendi poteſtatem nonnullis ex plebe rellinquere; 275.
Abſtinentia maxima virtus; 122.
Ἀκαιρία; 222.
Ἀκαιρία Muſonij, 2.
Ἀκκισμὸς ejusq; uſus, 79.
Accuſationes liberæ, 73.
Accuſare & calumniari differunt, 74.
Acta, 109.
Actuarij, 108.
Acta Senatus, 108.
Acta populi ſeu diurna, 108.
Acta publica ne evulgentur, 108.
Acta publica qualia ſint, 108.
Acta publica ubi adſervari ſolita, 108.
Adminicula Auguſti, 91.
Adulatio ſpetioſa, 272.
Adulteria committere regni cauſa, 205.
Ædes diruere, 75.
Ædificia munita, 138. & 148.
Ædes ſacras hoſtiũ ſpoliare, 207.
Ædificia ſuburbana num incendere liceat, 185.
Ædificare ſplendidè, 114.
Ægyptij feroces & ſeditioſi, 103.
Æmulos imperij adjungere, 176.
Ærarium militare Auguſti, 224.
Affinitas inſidioſa, 138.
Agere præciſè, 131.
Agrippina maritum petens repulſam paſſa eſt, 107.
Agrippinam popularib. ſtudijs inhiaſſe dominationi, 82.
Agros depopulari, 276.
Alexandriam intrare ſenatoribus non licuit; 103.
Alcoranum, 287.
Alios eodem crimine pollutos eximere, 234.
Alios inter ſe committere, eosq; tandem mutuis bellis exſuctos devorare: ejusq; rei exempla. 221.
Altercantib. Senatorib. ſilere, 258.
Altercationes ſenatui præbere, 258.
Alteſſe, 100.
Ambitio per ſe vitium, maximarum autem virtutum mater, 208. & 279.
Amicitia ſpetioſa, 281.
Animadverſio publica, 177.
Ἀπαιδευσία J. Cæſaris, 128.

Ἀνεκδιήγητον, 244.
Ἀνεγκέφαλος, 245.
Animus magn' in reb. adverſis, 149.
Annona clauſtra, 104.
Annonæ curam habere, 270.
Annonam ſufficere plebi, 74.
Annua militum Romanorum ſtipendia, 224.
Annulus aureus ſignũ Imperij, 115.
Ἀνιστορησία *factorum,* 274. & 275.
Antiſtites Turcici, 248.
Amicitia Commij & Columnæ, 217.
Aquilas corripere, 277.
Arcanorũ artifices q̃ & quales, 289.
Arcana Ariſtocratica contra regnum, 68.
Arcana conſilia, 6.
Arcana democratica contra optimates, 72.
Arcana democratica contra regnum, 74. & 75.
Arcana dominationis democratica, 146.
Arcana dominationis Ariſtocratica, 137. 139. 143.
Arcana dominationis differunt ab arcanis Imperij. 97.
Arcana dominationis, 8. & 16.
domus, 8. 202.
Arcana dominationis quotuplicia, 99.
Arcana Cereris, 6.
Arcana dom' non eſſe vulgãda, 203.
Arcana derivationes, 6.
Arcana dominationis regia, 103.
Arcana dominationis differunt à iure Imperij, 99.
Arcana domus & dominationis flagitia differunt, 202.
Arcanorum dominationis & Imperij affinitas, 98.
Arcanum fœdus, 6.
Arcanum imperij eſt, ne prorogentur imperia in Principatu recenter occupato, 85.
Archivum, 6.
Arcana Imperij, 8.
Arcana imperij vulgare, 8.
Arcana imperij tentare. 8.
Arcana inania, 8. 17. & 243.
Arcana dominationis quæ ſint, 97.
Arcana Iuriſprudentia, 4.
Arcana Imperij pro varietate Rerumpublicar. variant, 18.
Arcana militaria, 277.
Arcani milites, 6.
Arcana Patritiorum contra plebem, 50.
Arcana periculoſiſſima ſunt ſi detegantur, 282.
Arcana piacularia. 6.
Arcanorum præfecti, 6.
Arcanorum præcipui authores. 49.
Arcana Principum duplicib. tabellis obſignari ſolita, 7.
Ars prima regni eſt, poſſe invidiam pati, 267.
Arcanorum regiorum author, 49.
Arcanum Q. Cicercnis, 7.
Arcana regia contra patritios, 8.
Arcana quib. colorib. imbuenda ſint, 283.
Arcana regia contra plebẽ, 76. 77.

Arcana

Arcana Rerumpublicarum circa quinq. verſantur, 18.
Arcana Rerumpublicar. ſimulationes ſunt licita & honeſta, 9.
Arcanis in Repub. non nimium confidendum, 281.
Arcanorum Reipublica ſpecies tres. 49.
Arcana ſacra, 6.
Arcana ſophiſmata, 5.
Arcana Theologia, 4.
Arcana triplicis generis, 16.
Arcanum Turcicum, 287.
Arcana variarum ſcientiarum, 3.
Arcana Veneris, 6.
Arcana vita civilis, 180.
Arcana Urbis, 7.
Artem exſtruere, 112. 114.
Ara jus, 163.
Ariſtoteles cur omiſerit arcana regia, 49.
Armari jura gladio, 28.
Arma privatim habere aut ſumere capitale eſt, 58.
cum Armis in curiam ire, 128.
Arma ferre niſi militanti nõ licet, 57.
Arma in Republ. optimatum habere oportet, plebs verò iiſdem impunè carebit, 58.
Armamentarium Romanor, 58.
Armorum naturam invertere, 213.
Armorum poſitio, 58.
Armorum poſſeſſio, 58.
Ars militaris quomodo differat ab arcanis bellicis, 278.
Artes emolliendi hoſtem ferocem & barbarum, 262.
Ars Romana, 115.
Artes Reipub. conſtituenda, 12
Artes ſerviles, ſed neceſſaria pro dominatione, 164.
Artifices & Ars, 8.
Artibus, qua iniquitatis ſpeciem repraſentant interdum opus eſſe boni publici cauſa, 2.
Aſſaſſinatus crimen, 212.
Aſyla quib. conceſſa, 162.
Aſyla domus facinoroſorum, 162.
Aſylorum jus & utilitas, 162.
Aſylorum apertio, 161.
Aſylorum abuſus, 164.
Aſylum Moſis, 162.
Auguſtus conſulatum vigeſimo ætatis anno à Senatu vi extorſit, 78.
Auguſti prudentia in eligendo ſucceſſore, 120.
Auguſt⁹ 37. annis tribunus fuit, 147.
Auguſta legib. ſoluta non fuerũt, 25.
Auguſti adulteria, 204.
Auguſtus Loricatus, 128.
Aula disjuncta ſit à Repub. 211.
Aulici boni character, 87.
Auricularij, 228. & 229.
Auſpicia penes ſolum Principẽ, 121.
Auſpicia penes patritios, 139.
Autoritas diſtinguitur ab Imperio, 211.
Autoritates, 21.

B.

Bandinus interfectus, 136.
Βασιλευτὸν γένος ἀνθρώπων: Lat: Aulici Politici, hodiè Hoffleute 82.

Belli

Belli commercia, 153.
Bellum juſtum gerendum. 133.
Bellum inferre ſine cauſa, 221.
Belli varias cauſas ementiri, 221.
Bella civilia parturiunt regnũ, 76.
Bella civilia avertenda in populari ſtatu, 76.
Belli ſimulacra, 246.
Bellum indicere, 41.
Blandimenta varia in plebem, 270.
Blandimenta, 243. & 8.
Blanditiæ, 279.
Bohemiæ regis dignitas in eligendo Imperatore, 285.
Bona regia diripere, 75.
Bono publico omnia conſilia meritò poſtponenda, 9.
Boni publici dignitas & cura, 9. 156.
Bonum publicum reſpectu rerum privatarum non eſſe metiendum, 9.
Bonum publicum, 9.
Breviarium Auguſti de rebus Imperij, 227.
Brutus an rectè Cæſarem interfecerit, 239.
Brutus quare ſuſtulerit liberos ſuos 66.

C.

Cæcina & Cerialis μεγαλοψυχία, 278.
Cæcina num juſtè interfectus, 176.
Καινοπολιτεία *Ioan: Victorij Icti,* 289.
Cæſaris præpoſtera feſtinatio, 252.
Cæſaris ſolœciſmus, 128.
Camera Imperij, 286.
Campi dominus, 53.
Cancellarij, 109.
Canib. ſalutem ſuam vallare, 128.
Carceres privatos habere, 116.
Cartæ ſecretæ, 109.
Cartophilacij, 109.
Carnificina animorum, 215.
Caſtra ædificare, 113.
Caſu oblata flectere ad conſiliũ, 280.
Κατασκευάσματα, 8.
Catilinaria conjuratio. 134.
Catonis ſtudium adverſus publicanos, 160.
Cavillator, 230.
Cautela Ictorum quid valeant in arduis negotijs. 288. & 296.
Cella Imperatorum, 7.
Cenſus anima rerumpublicarum, 186.
Cenſuales publici, 108.
Centuriones, 238.
Cicero Loricatus, 140.
Chirographum imitari nefas, 107.
Chriſti effigies, 128.
Cives an expediat exerceri armis, 59.
Cives natura feroces, armis inſtructi facile rebellant,
Cives diſſentientes habere jus legationis, 38.
Cives nimis potentes dejicere, 187.
Cives Ariſtocratici, 73.
Cives democratici, 73.
Cives regij ſive regnũ appetentes 73.
Cives exprimendi ſunt ut ſuccus ſuperfit, 226.
Civilitas Senecæ, 289.
Civib. bona auferre, 185.
Civi Romano crucẽ dealbatum conſtituit Galba, 146.
Civis Romani privilegia, 146.

in Cæ-

in Civitate libera linguam mentemq́ liberas eſſe oportere, 266.
Claudij matrimonium cum fratris filia, 167.
Claudianum S Ctum, 105.
Clementia in principe, 150. 151.
Clientela nimie ſuſpecta, 111.
Clypei ſuppoſitio, 115.
Concordiam retinendam eſſe per æqua & iniqua, 270.
Condemnatio, Virginij, Semproníj, Pomponij, Furij, 238.
Condemnatos abſolvere ſolus Reſpubl. princeps poteſt, ejusq; rei exempla, 35.
Coercitio alit rumores, 267.
Congiaria militibus dare, 263.
Coloniarum deductio ad frangendum plebis impetum inſtituta, 63.
Coloniæ ſedes ſervientis, 63.
Colloquij ſpecie imponere, ejusq; rei exempla, 216.
Colorem & titulum quærere accepti imperij. 77.
Commeatus, 105.
Commeatum concedere, 36.
Commendare candidatos, 29.
Commenta belli. 4.
Comitiorum jus, 256.
Comitiorum imaginem relinquere ſenatui, 256.
Concionatores, 145.
Concubina Davidis in cuſtodia retenta, & quare, 170.
Conjurationis cauſa interdum ablatio bonorum, 186.
Conjurationis conſcij puniendi, 179.
Conjuratorum ſobolem punire, 182.
Cojurationum ſocij non anxiè inquirendi, 181.
Cononis gravitas, 149.
Conſenſus ſolius ratione nemo ad pœnam obligatur, 179.
Conſilia arcana ſtabiliendæ libertatis, 75.
Conſilia Ariſtocratica adverſus plebem, 65. 66.
Conſiliarij boni, 93.
Conſilia Imperatoria, 4.
Conſilia de principis ſalute, 125.
Conſilia extrema omniũ optima, 184.
Conſilia humana, 151.
Conſilia Machiavelliſtica, 200.
Conſilium ab imperio ſejungitur, 21.
Conſilium ſceleſtum Alexandri Pontificis, 209.
Conſulari honore affici, 250.
Cōſultores ex patritijs cōſtituere, 274.
Conſules Romani, 235.
Conſtātinopolis ſedes Imperij, 226.
Conſtantinus, 122.
Conſul non potuit alibi quam Romæ creari, 88.
Cōſtitutio de religionis libertate, 215.
Cōtumaces diſcernere ab obſeqōſis, 82.
Conventus & Cœtus, 138.
Covēt⁹ & cōciliabula periculoſa. 127.
Conventicula prohibita, 127.
Corrbois imprudentia in ſucceſſore eligendo, 120.
Corona turrita fœminarum, 251.
Coſmus armatus. 128.
Coſmus Medices perpetuus dux crea-

Digitized by Google

tură ſenatu invito, 78.
Creatio duorum conſulum, 248.
Creatio Magiſtratus arcanum regium contra patritios, 83.
Creatio Magiſtratuum eſt munus imperatorium, 29.
Creare & gerere minores magiſtratus, 257.
Creatio regis ſacrificuli, 248.
Creationem ratihabere, 29.
Crimen aſſaſſinatus, 212.
Criminum abolitio, 180.
Crimen falſæ pugnæ, 122.
Crucem in veſte ferre, 117.
Crudelitas exercenda terroris cauſa, 178.
Curſus publici, 106.
Κρύφιαι, 8.
Curſores regij ſive poſtæ, 44.
Cuſtodiæ regales. 129.
χωρισμοί, 5.

D.

Damnari nũ poſſit nõ accuſatus, 178.
Damnatorum mentione fiat, 183.
Decemviri, 235.
Decennalia Imperij, 260.
Decimatio militum, 188.
Definitio arcanorum, 9.
Definitio Juris Imperij, 22.
Delatores, 229.
Delinimenta, 8.
Delationes legitimæ, 230.
Delphini, 119.
ad Delicta leviora connivere. 268.
Deos novos facere; 125.
Detentio in carcere periculoſa, 177.
Dialecticorũ aculeata ſophiſmata, 5.
Dictaturam ultra ſex menſes retinere apud Romanos nefas fuit, 69.
Dictatura, 235.
Dicta heroum nõ facile imitãda, 157.
Dictatoris creatio, 139.
Dictatoris majeſtas, 140.
Dictatura ſemeſtris, 140.
Dictaturã ſubſeqtur principat⁹, 140.
Differentia inter Imperij arcanum et Imperij jus, 18.
Differentia inter Jura & flagitia dominationis, 201.
Differentia Eſſentiales Rerumpublicarum, 240.
Dignitas, 21.
Dignitatis conſervandæ modus, 148.
Diſpenſationes Papæ, 205.
Diſſimulandi difficultas, 15.
Diſſimulatio ſæpe ſeipſam prodit, ejusq; rei exempla, 15.
Diſtinctio δυναστῶν à Politico, 290.
Divinandi ars damnata, 126.
Diviſio agrorum, 62.
Dividitia nimiæ, nimiaq; inopia in viro magno notanda, 95.
Divortia facere pro libidine, 205.
Diuturnitas Imperiorum, 83.
Dæmagogi, 148.
Doli in contractib, 4.
Doli Medicorum, 4.
Dolorem premere, 280.
Doli & cõſilia abſq; ſimulatione, 66.
Dolus malus, 65.
Dolus & ſimulatio quomodo in publicis negotijs locum habeant, 244.
Domeſticis conſilijs Rempublicam admini-

miſtrare, 203. 204.
Dominantia nomina, 102.
Dominationis Ariſtocraticæ arcana, 131. 139. 143.
Dominationis democraticæ arcana, 146.
Dominatio differt à Tyrãnide, 128.
Dominatione abuti, 254.
Dominationis flagitia, 200.
Dominationis magiſtri, 202.
Dominationis majeſtas, 155.
Dominatio, 100. 102.
Dominationis munimenta firmiſſima, 150.
Domini Vocabulum invidioſum Romanis, 101. 254.
Domino interfecto familiares punire, 188.
Dominatio popularis, 146.
Dominationis profeſſores Proviſores, 219.
Dominatio nimia & aſpera, ejusq; rei exempla, 236.
Dominationis regiæ arcana, 103. 108. 110. 112. 114. 120. 122. 124.
Dominus rerum, 102.
Dominus vitæ & necis, 35.
Domitianus ejusq; falſi triumphi, 122.
Dominatio Tyrannica, 100.
Dominationis vocabula, 101.
Donatio Conſtantini, 78.
Duab. ſellis ſedere, 13.
Dubitationem inducere, 79.
Duces belli appellare Imperatores, 26.
Ducum imagines in vexillis, 124.
Duplex quondam Romæ hominum genus, 86.

E.

Eadem magiſtratuum vocabula retinere. 252.
Eccleſiæ jus, 164.
Eccleſiæ vulnera leniter tractanda, 207.
Ἐκ παρεγγύης *agere,* 65.
Effigies principis, 124.
Εἴρων, 80. 230.
Electio Imperatoris, 285.
Electio in Imperio, 89.
Electoris Palatini dignitas, 89.
Elizabethæ Reginæ Angliæ edictum, 121.
Ἐνδόμυχον, 4.
Equitatus Romanus & Turcicus, 60.
Erbeinigung / 91.
Erbverbrüderung / 91.
Evocatorum cuſtodia, 129.
Euſebij ſupplicium, 218.
Exempla eorum qui per ſuſpitionum nebulas noxij judicati & interfecti ſunt, 218. 219.
Exercitum appellare non ſuum, ſed pop. Romani, 261.
Exilium voluntarium, 175.
Experta mulier, 168.
Expreſſa quædam interdum magis nocent, quam omiſſa, 244.
cum Exule converſatio periculoſa, 127.

F.

Fabricenſibus non licebat olim arma privatis vendere, 41.
Factiones alere, ſed cavere ne erumpant, 70.

Digitized by Google

Factiones artificioſè dirimere, 71.
Fallacia, 8.
Fama, una principum cura, 149.
Famæ conſervandæ modus, 148.
Familiæ ex ærario ſuſtentandæ, 143.
Familijs exſtinctis novæ ſubſtituenda, 143.
Faſces imaginarij, 140.
Faſces & inſignia ſubmittere, 272.
Fati vis, 151.
Ferias pro conſuetudine dare, 272.
Ferire per ornamenta, 230.
Fictiones Mathematicorum Hiſtorum, 5.
Fides aut non danda aut data ſervanda, 215.
Fides & religio termini Iuris, 161.
Figmenta Rerumpublicar. 8.
Filiam fratris in uxorem ducere, 167.
Filij parentum criminum hæredes, 182.
Filij illegitimi non ſuccedere debent in regno, 169.
Filij proſcriptorum ad honores ne admittantur, 189.
Finis arcanorum duplex, 9.
Flagitia Ariſtocratica, 235.
Flagitia communis vitæ, 279.
Flagitia dominationis, 202.
Flagitia dominationis triplicia, 264.
Flagitia dominationis popularis, 237.
Flagitia militiæ, 276. 277.
Flagitia regia. 204.
Flagitiorum regiorum exempla, 232. & 233.
Flammam invidiæ ſuggerere, 70.
Flumina corrumpere, 213.
Fodere ſepulcrum ante mortem, 125.
Fœdera inire, 41.
Fœmina interdum peſtis generis humani, 167.
Fœneratores, 191.
Forma Reipub. in ipſa Vi Imper. 274.
Fratrem, ſe profiteri civium, 255.
Fortunam Principes in ærario ſuo colebant, 123.
Fortunæ aureæ miſſio ſignum traditi Imperij, 115.
Fortuna principalis inſignia, 117.
Fridericus primus, 181.
Friderici I. magnitudo animi, 150.
Fumi poetici, 146.
Fürſtliche Landobrigkeit/ 20.

G.

Galbæ ſolœciſmus, 126.
Gallorum Imprudentia in deſerendo Mediolano, 131.
Geheime Reichsſachen/ 8.
der Gewaltige/ 21.
Geſetzliche Rechte/ 201.
Germani imperatoribus formidabiles, 113.
Germanicæ linguæ dignitas, 145.
Germanici magnanimitas 148.
Germanici prudentia, 122. 151.
Germanorum comitiorum ſumma pecunia, 270. 271.
Germanorum cuſtodia, 129.
Germanorum hodiernus belligerandi mos, pugnare ex decretis, 46.
Geſta, 109.

Geſta

Geſta præclara ad principem referre, 122.
Gladium non tradere, 250.
Gravitas principis, 149.
Gritti Veneti conſilium. 185.
Gubernatio moderata, 95.
Gubernatio paucorum ſi concors eſt non facilè à ſe ipſo ruit, 71.
Guiſius num jure interfectus, 177.
Guſtatores regum, 129.
Gutt Käiſeriſch / 86.

H.

Hæredes & ſucceſſoris in Imperio cautio, 120.
Hæres imperij certus, 90.
Hæredis mentio num fieri debeat in vaſto Imperio, 118.
Hæredis præſentia & certitudo aliorum ſpes tollit, 91.
in Herba opprimere, 176.
Herſchafft / 100.
Honeſtas cedit utilitati, 158.
Honoribus aliquem reſtituere, 36.
Honores urbanos offerre, ſed non niſi præſenti, 68.
Hoſtis non rectè extra caſtra & exercitum interficitur, 113.
Hoſtibus jura civitatis dare, 164.
Hybernaculorum ædificatio, 62.

I.

Janitſcari, 110.
Imagines ducum & Imperatorum in vexillis, 124.
Imaginum Jus, 163.
Imago ſine re, 243.
Imperantes crebro mendacio & fraude uti oportere ad commodum ſubditorum, ejusq; rei exempla, 12.
Imperator ſummus ſacerdos, 32.
Imperatorum juriſdictio, 56.
Imperatores Romani maledicendi licentiam populo indulſerunt, 266.
Imperatores Loricati iverunt in curiam, 128.
Imperatoris ſpetioſa vis atq; majeſtas, 285.
Imperatoria majeſtas, 123.
Imperia crudelia, 151.
Imperia magna committenda potius togatis quam militaribus viris, 84.
Imperij caput, 285.
Imperij æmulos è medio tollere, 203.
Imperij inania, 243.
Imperij limites conſtituendi, 132.
Imperij membra quatuor, 285.
Imperij res alienare, 225.
Imperij ſimulacra, 8.
Imperij ſedes non deſerenda, 129.
Imperij ſpeciem cõmunicare cum ſenatu, ſed omnia moderante principe, 256.
Imperij ſumma capita penes quos ſunt, ſecundum illos de forma Reipubl. ſtatuendum eſt, 274.
Imperio non utendum, ubi legibus agi poteſt, 220.
Imperiorum artifices, 219.
Imperiorum diuturnitas in populari ſtatu periculoſa, 76.
Imperium biceps, 32.
Imperium amore religionis ſe ipſum exhauſiſſe, 32.
Imperium à clemẽtia auſpicãdũ, 150.

Digitized by Google

Imperium nemini diu cõmittẽdũ, 69.
Imperium Germanorum, 241.
Imperium Germanorum, deq; eo quædam recondita, 284.
Imperium militare, 45.
Imperium propriè quid, 20.
Imperium Tacit⁹ vocat arbitriũ, 22.
Imperium ſine herede facilè in aliam rempubl. mutat, 90.
Imperium ſine re, 243.
Imperium ſine vectigalibus retineri nullo modo poteſt, 222.
Impuberes ſupplicio non afficiebantur, niſi prius induta toga, 27.
Inania famæ, 246.
Inania honoris, 246.
Inania & imagines belli, 246.
Inania jubendi jura, 243.
Incipere omnia per conſules, 252.
Indulgere quædam plebi, quæ poſtea revocari poſſunt, 269. 271.
Infans Hiſpaniarum, 119.
Infrunitus, 245.
Ingeniorum diverſitas in vaſtis rebuspublicis, 82.
Ingeniorum diverſitas in ſenatu Romano, 258.
Inimici laudantes, 230.
Innominabiles, 76.
Iniquitas bono publico recompenſatur, 160. 191.
Injurijs neminem afficere, 150.
Inquiſitio pontificia, 231.
Inſignia & Imperia ne ſeparẽtur, 118.
In parvis negotijs nonnunquam à juſtitia deflectendum, 2.
Intellecta diſſimulare erga militẽ, 278.
Itinera obſervare, 205.
Invidiam facti in ipſos reos transferre, 269.
Interregni tempore Majeſtas Imperij ad Electores devolvitur, 89.
Interpretatio Juris publici, 288.
Judex jus vitæ & necis non habuit, ſed ſolus princeps, 36.
Judex Μεσόδικος, 37.
Judex ſententiam in acta relatam mutare nequit, 36.
Judicialis ſubtilitas, 153.
Judiciarius ordo, quando obſervari debeat, 177.
Judicium ſupremum, 40.
Juliani Medicis popularitas, 255.
Julij Cæſaris mors & cauſa, 128.
Julius Mediceus repudiatus, 169.
Jura colloquij & hoſpitij apud Turcas ferè nulla, 217.
Jura colloquij ſanctiſſimè obſervarunt Romani, 217.
Jura communis vitæ, 278.
Jura dominandi inſerviunt religioni, 194.
Jura dominationis Ariſtocraticæ, 186.
Jura dominationis, regni, 9.
Jura dominationis democraticæ, 192.
Jura dominationis metienda ex ſalute Reipubl. 185.
Jura dominationum ſtrictè accipienda, 169.
Jura dominationum triplicia, 161.
Jura Imperij penes eos ſolos eſſe debent qui imperant, 22.
Jura majeſtatis, 99.

Juramen-

Juramentum de ſalute populi, 64.
Jura militaria, 276.
Jura palatina aulæ, 202.
Jura quæ repugnant legi divinæ, ſunt flagitia, 160.
Jura manu claudere, 40.
Jura ſumma imperij, 19.
Jura militaria ſummi ducis, 46.
Jura ordinis reddere, 36.
Jura ſpoliorum, 276.
Jurare neminem paſſurũ regnare, 75.
Jurare ſe reſtituturum Imperium decennio poſt, 260.
Jure comitiorum nullum ſanctius atq; antiquius, 28.
Juri dominationis omnia cedunt, 154.
Juris belli iniquitas, 154.
Juris limites & termini, 161. 191.
Juris malitioſæ interpretationes, 200.
Juris nomine dignum, 194.
Juris privati obſcuritas, 153.
Juris privati et publici differẽtia, 152.
Juris publici ſumma, 153.
Jus aliquando injuſtitia, 160.
Jus armorum, 41. 57.
Jus in armis ponere, 22.
Jus belli, 163.
Jus colloquij violare, 116.
Jus comitiorum primum fuit p. Rom. deinde ad patres tranſlatum eſt, tandem ad principem, 29.
Jus conſulum, 20.
Jus cruentum, 200.
Jus dandi jura civitatis, ſive ſpiritum & vitam dare civitatibus, 45.
Jus dominationis & Imperij differunt, 158.
Jus dominationis differt ab arcanis, 157.
Jus dominationis quid ſit, 156.
Jus dominationis regiæ, 161.
J⁹ dominationis variè appellatur, 155.
Jus feciale, 42.
Jus & ſacra legationis, 37.
Jus gratiæ, 233.
Jus hoſpitij violare, 116.
Jus humanum, 153.
Jus imperij in duob. conſiſtit, 23.
Jus Imperij, 144.
Jus in manu poſitum, 159.
Jus inſtituendi curſus publicos, 44.
Jusjurandum per principem, 225.
Jusjurandum violare ne quidem abjectiſſimo homini decorum, 215.
Jus nullũ plus poteſt, quam arma, 233.
Jus nundinarum, 44.
Jus rerum ſacrarum olim penes reges & Imperatores, ſummumq; Senatum fuit, 31.
Jus Senatorium, 227.
Juſtitia aliquando deſerenda, 174.
Jus triumphi, 42.
Juventus pro natura Reipublicæ educanda, 66.

K.

Keiſerliche oder Fürſtliche *reſervaten,* 9.
Kockiſanus, tuba, 145.

L.

Landtſteuwr/ 44.
Lapſus linguæ, 266.

Largitiones nimia pernitioſa, 137.
Largitiones temeritatis invitamentum, 138.
Laticlavium, 144.
Latina lingua obſervantia, 144.
Legatio libera, 105.
Legatorũ libera adminiſtratio, 46.
Legatos amplecti, 250.
Legatus bellicus, 121.
Legem regiam ante Veſpaſiani imperium nullam fuiſſe, vel ſi fuerit, aut emendicatam, aut vi fuiſſe extortam, 78.
Leges ad præſentem Reipub. ſtatum conformandæ, 66.
Leges dare & abrogare ejusdẽ eſt, 27.
Leges ferre ſummi imperij eſt, 27.
Leges parum valent apud populum, 2.
Leges, quæ proſunt, bonæ ſunt, 160.
Leges repugnant juri ordinario, 196.
Legibus fraudem facere, nemini licet, ejusq. rei exempla, 27.
Lex Charondæ, qua patritij puniti ſunt olim, niſi poſtulati jus dixiſſent, plebeij verò non item, 56.
Lex Gabinia, 24.
Lex de Imperio Syllæ, 211.
Lex de Imperio Veſpaſiani, 211.
Lex Licinia, 73.
Lex Macedonum, 183.
Lex Majeſtatis, 231.
Lex Portia, 146.
Lex repetundarum, 73.
Lex Valeria, 191.
Lex Valeria de Imperio Syllæ, 78.
Lex victa, 25.
Liebe getreuwen / 86.
Libertas, 101.
Libertas vitioſa, 237.
Libertas digna lege regis, 237.
Libertas dicendi, 265.
Libertatis umbra, 243.
Librorum ſpecioſi tituli, 245.
Licentia ſoluta, 101.
Lictores, 140.
Limitare, 155.
Limites Imperij ſub Auguſto, 133.
Litteræ ſenatoriæ, 227.
Loquaces, litui, & tubæ ad excitandam plebẽ adverſus patritios, 145.
Loricati Imperatores, 128.
Ludificatio, 8.
Lupanaria admittere, 190.

M.

Machiavelliſtica, 202.
Machiavellus falſo arguit Romanos irreligioſitatis, 206.
Machinamenta, 8.
Magiſtri plebis, 202.
Magicam exercere, 126.
Magi, 126.
Magiſtratus Æduorum finibus ſuis excedere non licebat, 147.
Magiſtratus, 56.
Magiſtratus officium non ſolum tribuendum, eſſe volentibus, ſed & nolentibus, 54.
Magiſtratus ſummum imperium non eſt, 55.
Majeſtas armat principem, 149.
Majeſtas propria eſt ſummi Principis, & olim conſulum, 20.
Majeſtas Imperatoria legibus armata, 28.

Ma-

Majeſtatis accuſatio omnium accuſationum complementum, 231.
Majeſtas externa Senatus Romani, 3.
Malle videri, quam eſſe, 245.
Manduci, 3.
Magnanimus, 149.
Manu agere & obtendere, 159.
Manum principis imitari, 107.
Marcelli Hiſtoria de ſuſpitione læſæ majeſtatis, 124.
Martij vaticinium, 150.
Maſiniſſa, 128.
Mathematica falſa & vera, 126.
Mathematica metropolis ſcientiarum 126.
Matrimonia in fœminis auguſtis non ſunt libera, 169.
Matrimonij maxima cura in fœminis auguſtis, 169.
Matrimonia multum valent ad occupanda Imperia, 170.
Matrimonia patritijs non ineunda cum plebeis, 142.
Matrimonium ad majora nitenti decus & robur, 170.
Media via in præruptis negotijs periculoſiſſima, 14.
Memoriam Tyrannorum, eorumq; qui regnum affectaverant, damnare, 75.
Mendacia in Repub. 12.
Militaris gloria propria principi, 123.
Militaris iuriſdictio ſecura, 166.
Militia Romana dignitas, 60.
Milites alloqui ex tribunali, 277.
Milites commilitones appellare & victores gentium, 276. 277.
Milites ſeditioſi quomodo per artes disjungendi, 61.
Milites ſeditioſos appellare pios, 264.
Militum favor non facile ambiendus, 110.
Minora indulgenda, ut majora capias, 272.
Minus dicere, quam ſentire, 280.
Modus extraordinarius, 197.
Mœnia ſancta, 112.
Monetarum Jus, 33.
Monetas cudere, 33.
Monetam imagine principis ſignare nefas fuit, 34.
Monetarum jura in Germania diſtracta, 34.
Monetas ſua imagine ſignare præter principem nemini licuit, 34.
Monumenta publica, 109.
Monumentum regium, 149.
More regio agere, 205.
Μορμολυκεῖον, 3.
Mortalium natura eſt non contentum eſſe præſenti ſtatu, 75.
Mortalium optimos altiſſima cupere, 86.
Muniendi jus, 112.
Munimenta Imperij, 91.
Murorum demolitio, 113.
Murorum tranſilitio, 112.
Mutatio principis periculoſa, 91.

N.

Neceſſitatis vis, 166.
Ne duo vel plures in optimatum Repub. ex una familia eodem tempore magnos magiſtratus gerant, 71.

Digitized by Google

Ne extra Roman' creetur' princeps, 88.
Ne magna Imperia ab una familia præſcribantur, 72.
Nemini bis deferendus idem Magiſtratus, 69.
Nemo ſine accuſatore temerè damnandus, 220.
Ne peregrinus creetur pontifex, 89.
Ne quis proprio ſumptu ludos edat, 84.
Ne quis Iura Majeſtatis tractet præter Principem, 92.
Ne unus aliquis ſupra reliquos nimis creſcat, 68.
Neronis adulterium, 191.
Neronis inſidioſa civilitas, 262.
Neronis matricidium, 193.
Nimijs remedijs delicta nonnunquam irritari, & quomodo, 268.
Nimis elatum non præcipitare, 69.
Nobiles ab Epiſtolis, 108.
Nobilium naturalis ſuperbia morandi in Imperijs, 69.
Nomina meditamenti, 108.
Nomina ſuperba, 251.
Nomina ſumma cura, 108.
Νομοφύλακες, 109.
Non nimis Ariſtocraticum eſſe, 65.
Non omnia omnib. decora, 265.
Non cives cives appellare, 274. 275.
Nuptiæ, quæ libidinis cauſa fiunt, illegitimæ, 166.
Nuptiæ ad principum dignitatẽ, 168.

O.

Obſequioſi, 82.
Obſides, 184.
Obſides quando liceat punire, 184.
Occulta conſilia, 8.
Oculis conniventib. agere, 268.
Ὀδῖναι *Rerumpublicar.* 76.
Odia clandeſtina magis nocent, quam aperta, 281.
Odium hæreditarium plebis adverſus patritios,
Officiorũ in Republica diſtinctio, 288.
Olera abſcindenda ita ſunt, ut ſuccus remaneat, 226.
Onera magiſtratui addere, quæ plebem à Republica adminiſtratione abſterreant, 64.
Operam ſuam quicunq; ingerit ſuſpectus eſt, 80.
Optimates in Ariſtocratia ne facilè cedant plebi, 67.
Opus πολιεργόν, 71.
Orator publicæ cauſæ, 38.
Ornamentis regijs abſtinere, 254.
Ordinum in Imperio συμφωνία, 285.
Oſtentatio ventoſa Sejani, 246.
Oſtentator, 245.
Oſtraciſmus, 188.

P.

Pacta gentilitia de mutua ſucceſſione, Germani vocant Erbverbrüderunge. 91.
Panis propoſitionis, 196.
Parmenio an jure interfectus, 177.
Parricidium, 193.
Paſquilli & prurigo ſcribẽtium, 267.
Patritij armati, 140.
Patritij cũ plebeis ne cõtrahant, 142.
Patriæ hoſtes interficere licet, 192.

Patriæ

Patres conſcriptos in Oratione præponere Cæſari, 261.
Particulã Reipub. tradere plebi, 271.
Patritij pauperes ex ærario ſuſtentandi, 142.
Patritij lictores habere non debent, 147.
Patritij ſupplicijs ne afficiantur, 139.
Patritijs pœna indicenda niſi ad comitia veniant, plebi verò non item, 53.
Patritiorum arcana adverſus plebem verſantur circa quinq;, 51.
Patritiorum & Principum artes, 60. & 61.
Patrum abſentia periculoſa, 141.
Pauperes qui divites fuerunt, difficilè eſt res novas non moliri, 95.
Peccare in Republ. cum beneficio, 5.
Pecunia hoſtes exuere, 116.
Pecunia nervus belli, 154.
Pecuniam ſpargere, 116.
Peierans ſuffib. cædatur, 124.
Peregrini ne præponantur incolis, 95.
Perduellis, 99.
Pericula diſſimulare, 280.
Perſona publica, 211.
Philotas ob contemptum patritij ſermonis accuſatus, 144.
Peiuratiunculæ paraſitica, 215.
Pilatus cur capitis ſupplicio affectus, 160.
Plebem invitare, 273.
Plebem benignè ſalutare & alloqui, 273.
Plebem laudare. 265.
Plebẽ vocare ad deliberationẽ, 274.
Plebem voluptatibus frangi atq; conſervari, 263.
Plebejos conſiliarios facere, 273.
Plebeis impunè ab armis abſtinere licet, patritijs non item, 60.
Plebi concedere inanes prærogativas, 272.
Plebi licere in Optimatum Republica renunciare Magiſtratus, patritijs verò non item, 55.
Plebi poteſtatem committere ſciſſendi ea, quæ antea ab Optimatibus decreta ſunt, 274.
Plebi poteſtatem relinquere ferendi leges de non magnis rebus, 275.
Plebi una cura annona, 270.
Plebis litui & tuba, 145.
Plebis natura, 80.
Plebis non facilè prima nox, 239.
Plebs ab imperio remota hoſtis eſt ejuſdem, 52.
Plebs indignatur ſe contemni ac præteriri, 53.
Plebs magis occupatur rebus privatis, quam publicis, 53.
Plebs ſui tantum rationem haberi poſtulat, 57.
Plebs obliquis artibus à Reipubl. adminiſtratione deterrenda, 53.
Plebs tractanda leniter, 271.
Pelbs verbis ſe ulciſcitur, 266.
Plebs ubi nihil de Imperio habet, id malæ Reipubl. ſignum eſt, 243.
Pluſquam civilia agitare, 80. 82.
Podebradius, 145.
Pœnitentia, 186.

Πολίτευμα, 3.
Politica variæ artes, 13.
Πολιτικῶς ſe gerere, 14.
Pompoſianus interfectus, 126.
Pontificis accuſatio apud Univerſale conſilium, 233.
Pontificis legatus in Germaniam ne veniat, 105.
Pontificum Romanorum arcana conſilia, 257.
Pontifices Romani jus rerum ſacrarum involarunt, 32.
Pontificum Imperium, 78.
Populares, 81.
in Populari Republ. cavendum ne plebs penuria laboret, 74.
in Populari Repub. opera danda, ut nimis potentes per vectigalia emungantur, 74.
in Populari ſtatu rationem rerum geſtarum à Magiſtratu ſæpenumerò petendam eſſe, 73.
Populi voces non audiendæ, 177.
Populo invito aliquid obtrudere periculoſum, 50.
Populi Romani libertas, 89.
Populum docere pecuniam publicam in Reip. ſplendorem converti, 67.
Populus per ſimulacra tractandus, 2.
Portorijs & tributis liberare plebem, 269. 270.
Poſtat inſtituere, 106.
Poteſtas differt ab Imperio, 21.
Potum prægustare, 129.
Pragmaticorum Ἐμπειρία, 257.
Prædictiones periculoſæ, 126.
Præfectus prætorio officium, 84.
Præmia militantis, 111.
Prætoriani milites, 264.
Prætorianis ſignum dare, 115.
Prætorianorum militum authoritas, 110.
Prætor urbanus, 56.
Prætorianos alloqui, 110.
Prævenire ijs qui nocere poſſunt, 171.
Preces Tyrannorum vim neceſſitatis habent, 233.
Primores Romanorum cum fruſtra plebem à Magiſtratus officio pellerent, rem ad religionem converterunt, 63.
Princeps à Deo ſolo leges accipit, 27.
Princeps etiam hoſtis non interficiendus, 135.
Princeps exemplo major, 26.
Princeps ipſa jura Imperij tractat reliqua ſenatui concedit, 259.
Princeps fons & caput legum, 168.
Princeps juventutis, 119.
Princeps omnia poſſidet, 185.
Princeps omnia quæ ad majeſtatem regni pertinent, ſolus adminiſtrare debet, 93.
Princeps pius, 150.
Princeps profanus vitandus, 169.
Princeps ſenatus & civitatis, 254.
Princeps ſine principatu. 245.
Princeps ſummus judex, 40.
Princeps ſuſpitione carere debet, 100.
Principatus, 20.
Principatus armis quæſitus armis defendendus, 128.
Principatus conſortem nõ patitur, 93.

Principatuum diviſio pernicioſiſſima, 93.
Principem bonum & ſalutarem ſenatui ſervire debere, 262.
de Principe ſiniſtrè loqui nefas apud Turcas, 266.
Principem cum omnia poſſit, res tamen Imperij abalienare non poſſe, 223.
Principes Romani ſoluti legibus, 24.
Principes Romani alios certis legibus ſolverunt, 25.
Principes ſancti. Dij & æterni, 124.
Principi nihil injuſtum, quod fructuoſum, 201.
Principis boni eſt viros prudentes in conſilium vocare, 93.
Principis cædes, 135. 136.
Principis cordati officium, 150.
Principis delictum Reſpubl. luere non debet, 225.
Principum acta, 136.
Privata ſacra habere, 125.
Privatæ opes diſtrahi poſſunt; publicæ non item, 224.
Privatas injurias in Magiſtratu ulciſci, 200.
Profuſiones principales an à ſucceſſorib. retractari poſſint, 224.
Promontorium flectere, 12.
Promulgare aliorum decreta, 273.
Propugnaculorum uſus, 113.
Proſcriptiones Sylla, 236.
Provinciam ſolito more intrare, 271. 272.
Provocatio ad populum, 39.
Provocatio extrema ad populum, 39.
Provocatio immortalis Dei ad populum ex ſacris, 26.
Prudentia apud Ariſtot. duplex, & utriusq́; uſus, 11.
Prudentia civilis triplex, 48.
Pugio & gladius inſignia imperij, 35.
Ptolomæus, 120.
Publica à privatis ſecernere, 153.
Publica negotia, 153.
Publicarum ac privatarum rerum diverſitas, 172.
Publicè ſcribere, 107.
Purpura ſacra, 116.
Purpurea inſcriptio ſolius imperatoris, 117.

Q.

Quadruplator & interceptor litis alienæ, 232.
Quæſtores, 109.
Quæſtura primus gradus ad dignitatem, 257.
Quinquennalis Florentinorum redintegratio, 67.

R.

Rationaria principum, 227.
Ratio victoriæ, 212.
Recedere à regula ppr excellentiam perſonæ, 168.
Ratio interpretandi fœdera, 290.
Ratio interpretandi jus publicũ, 288.
Referre ad populum de rebus decretis, 288.
Referre de omnibus rebus ad patres conſcriptos. 258. 259.
Regalia quomodo differant à jure imperij, 44.

Reges Romanorum, 119.
Reges Romani adſtricti legib. 24.
Regia vela, 116.
Regia verba, 205.
Regio more agere, 205.
Regna per gladium tradi, 35.
Regnum, 20.
Regiſtra publica, 109.
Regis non regia petitio, 249.
Regni cauſa ſceleratum eſſe, 201.
In Regno quibus potiſſimum Imperia demandanda & proroganda ſint, 86. 87.
Regni inſtrumenta, 102.
Regem eſſe & regio imperio uti differunt, 236
Reijcere quædam ad ſenatum, ut coercitionem luxus in vaſis, veſtibus &c. 259.
Reichsſteuwr/ 44.
den Rechten jhren gewohnlichen Lauff laſſen/ 231.
Reges & ſacerdotes, 31.
Regium ſepulcrum, 241.
Reguli, 119.
Regum Imperia, 154.
Reipub. ægra neceſſaria quies,
Reipubl. felicitas, 132.
Religio animos percellit, 124.
Religio falſa cauſa ſeditionis, 195.
Religio non temere mutanda, 194.
Religio & fides termini juris, 161.
Religio, 194.
Religionis thyrſo plebē percutere, 63.
Remotas regiones retinere, difficile, ejusq; rei exempla, 133.
Republ. mutata ſpecies priſtinæ Reipubl. linquenda, 252. 253.
Repulſa, 165.
Rem inter alios controverſam ſibi adjudicare, 237. 238.
Rempub. adminiſtrantes à comitijs impunè ſe ſubducere non licet, 53.
Rempublicam dicere rem populi non ſuam, 261.
Reos abſolvere, 274.
Remedijs nimijs delicta nonnunquam irritari, 268.
Res imperij abalienare, 223.
Res imperij ignorare, flagitium eſt in Principe, 227.
Res militares tam legibus, quam lege armorum præſidio ſervari, 28.
Reſponſa ſ(ciorum, 154.
Reſpublica hodierna, 240.
Reſpublica incolumis, 97.
Reſpublica mixta, 241.
Reſpublica privatim dives, publicè egena, 225.
Reſpublica ad principia ſua revocanda, 67.
Reſpublica pleraq; minus compoſita, 160.
Reſpublica non poteſt benè geri, multorum Imperijs, 92.
Reus majeſtatis, 99. 124.
Rixa Reginæ Poloniæ ejusq; hiſtoria de extollendis exteris, 95.
Roma caput & ſedes Imperij æterna, terrarum domina, 88.
Roma urbs æterna, 42.
*Romani nimis avidè in libertatem

Digitized by Google

ruendo in ſervitutem lapſi ſunt. 65.
Romani nunquam ad ſenatem retulerunt de reb. humanis, niſi prius excuſſis ſacris, 206.
Romani periiſſimi fama conſervanda, 148.
Romanorum ducum poteſtas ſupra ſenatum, 46.
Romanorum publica munificentia, 67.
Romanorum relligio & pietas, 206.
Romanorum militū ἀλαζονεία, 244.
Romulus, 128.
Romulus inſtituit, 300. celeres: 128.
Rubellius Plautus, 174.

S.

Sabinarum virginum raptus, 165.
Sacra legationis, 37.
Sacra & cœleſtia arma, 231.
Salus Principis unicum votum,
Salus Reipubl. conſiſtit in duobus potiſſimum, 1.
Σκίμματα πολιτικά, 71.
Scriba actib. publicis olim non interrant, 109.
Scribere militibus, 107.
Scribere publicè, 229.
Servatores & ſpeculatores, 6.
Scuti ſuppoſitio, 115.
Secretorum arbiter, 203.
Secretorum particeps, 202.
Secunda deliberatio, 36.
Seditiones, 177.
Sævire in fœminas, 213.
Sævire in muros & mœnia, 277.
Sejanus, 178.
Sella Principalis, 117.
Senatorem pulſare, 139.
Senatores dominos appellare, 261.
Senatores pauperes locupletare, 94.
Senatores pauperes ordine ſuo movere, ejusq. rei exempla, 105.
Senatoribus quatenus licitum peregrinari, 105.
Senatores ſancti, 139.
Senatorum Romanor. ſcelus, 228.
Senatui adimere belli moleſtias, atq; in ſe transferre, 261.
Senatui ſedenti aſſurgere, 261.
Senatui tradere regendas provincias imbelles, 260.
Senatū appellare caput Imperij. 261.
Senatusconſultum ne Chriſtus inter Deos referretur, & quare, 32.
Senatus immortalis, 137.
Sententia Pontificum flagitioſiſſima, 233.
Servare & frangere fidem, ejusq. rei exempla, 214.
Servum ſervorum eſſe, 259.
Servitus, 101.
Severitatis uſus in republ. 178.
Sicarios ſubornare, 212.
Sigillo mendaci uti, 107.
Signa dare, 277.
Signoria, 100.
Signa militaria, 276.
Signum bonæ Reipub. 142.
Silonis jactantia, 122.
Simulacra, 244. 271.
Simulacra Ariſtocratica, 274.

Digitized by Google

Simulacra Ariſtocratica Reipublicæ, 252.
Simulacra Democratica, 274.
Simulacra Deorum plebi obtrudere terriculamenti cauſa, 3.
Simulacra dignitatis priſtinæ, 247.
Simulacra Imperij & libertatis, 243. 247.
Simulacra imperij quomodo reſtringenda, 257.
Simulacra inania, 3.
Simulacra rationem gubernandi variant, ipſam verò rempublicam non conſtituunt, 274.
Simulacra Regia, 247.
Simulacra militaria, 277.
Simulacra Reipub. popularis, 263.
Simulacra Venetorum, 247.
Simulacra ubi dominantur, ubi res ipſa abeſt, 273.
Simulacrorum ſpecies tres, 247.
Simulacrum Turcicum, 287.
Simulare volens à duobus cavere debet, 14.
Simulare volens ab omni parte ſibi conſtare debet, 14.
Simulatio nimis preſſa erumpit, 14.
Simulatio ſuſpecta in compoſita, 15.
Simulationis limites quos egredi non oportet, 13.
Simulationis uſus & neceſſitas, ejusq; exempla ex Ethnicis & ſacris, 11.
Sociorum cura, 172.
Socios juvandi ſtudium apud Romanos. 171.
Solida imperij fundamenta, 3.
Solœciſmus imperandi, in Galba, Piſone, Pertinace. 264.
Solum vertere ſpecie honeſtæ legationis, 175.
Solymanni pietas in ſpoliandis ſacris hoſtilibus, 207.
Sophiſmata arcana mixtarum Rerumpublicar. 241.
Sophiſma Romanorum adverſus Ap. Claudium, 55.
Σοφίσματα τῶν πολιτειῶν, 8.
Σοφίσματα τῶν χρημάτων, 4.
Sortitio provinciarum quinquennalis, 84.
Species corporis auguſta, 149.
Spectacula exhibere populo, 263.
Spiritum & vitã dare civitatib⁹, 45.
Spõſiones Candinæ & Numãtinæ. 41.
Statum Reipubl. per negligentiam mutari, 55.
Statio militum, 129.
Statuæ Imperatorum, 163.
Statuarum Jus, 163.
Statuas Tyrannorum frangere. 76.
Stipẽdia militib⁹ prĩceps decernit, 110.
Stupor Vitellij, 149.
Subditis regulariter non licuit mittere legatos, 38.
Subſidia domitionis, 91.
Succeſſor Imperij ubi in incerto eſt, ibi facile ad priſtinum ſtatum relabitur Reſpub. 90.
Summi Imperij undecim capita, 23.
Summum imperium cum invidia conjunctum, 1.
Superſtitio apud plebem quantum valeat, 63.

Super-

Superſtitio præſtat Atheiſmo, 208.
Superſtitio circa titulos, 255.
Supplicationes de reb. geſtis à ſolo ſenatu decerni potuerunt, 31.
Supplicia atrocia, 178.
Supplicio paucorum contentum eſſe, 268. 269.
Suſpectos ex rumore tantum ad ſupplicia rapere non oportet, 218.
Suſpectos & potentes frangere, 175.
Σώφρων ἀπειθία, 281.

T.

Tabulæ publicæ, 109.
Tarquinius & Antonius quare indictis comitijs abfuerint tamen, 54.
Tarquiniorum Tyrannica dominatio, 209.
Tela patrum, 8.
Templum munire, 196.
Theſeus, 120.
Temporum homines, 14.
Tenere τὸν νοῦν in negotijs fidei, 207.
Τεχνόφυον, 7.
Terrores Panici, 246.
Tiberij conſilium in continuandis Magiſtratibus, 85. 86.
Tiberij libidines, 204.
Tiberij mira aſtutia in offerendo quod ipſe retinere malebat, 259.
Tiberij ſimulatio, 12.
Tiberius callidus & novi Juris repertor, 27.
Tiberius exul imperator, 175.
Timoleontis fratricidium, 192.
Titulus invidioſus, 77.
Tituli magni, 251.
Titulos uſitatos & vulgare nomen uſurpare, 253.
Tollere affectus humanos & propinquorum ſuſpiria, 232.
Tranſitus rerum oportunos eſſe conantibus, 92.
Tribunal ceſpiticium, 115.
Tribunal militare, 115.
Tribunicia poteſtas, 62.
Tribunicia interceſſio, 36.
Tribunicia poteſtas munimentum libertatis, 91.
Tribuni plebis, 145.
Tribuni plebis ſacroſancti, 147.
Tribuni præſides & cuſtodes libertatis, 147.
Tribunis abnoctare non licuit, 147.
Tribunorum ſubſellia, 147.
Tribunicium auxilium, & provocatio plebis Romanæ, duæ arces tuendæ libertatis, 18.
Tribunorum interceſſio, 62.
Tribunus creato dictatore manebat in poteſtate, 147.
Tributa nervi Rerumpubl. 222.
Tripudium, 206.
Triumphi falſi, 122.
Tuba plebis, 145.
Turca Viſieros ſuos rebus decretis ſecũ in Venationem abducit, ne decreta bellica divulgentur, 6.
Turca receptis in fidem regibus preces publicas excipit. 31.

Turcæ ſua lingua legatos audiunt, 145.
Turcarum fratricidia, 209.
Turcarum militia, 47.
Turcarum prætextus in occupanda Roma, 78.
Turcarum reverentia erga principem, 266.
Turcici Imperij fundamenta, 287.
Turcicorum Imperator e filij, 120.
Tutanus, 246.
Tyrannis iuſta, 100.
Tyrannides pontificiæ, 209.
Tyrannor. imagines abolere, 75.

V.

Vaticinia, 125. 126.
Vectigalia à Carolo V. oppignorata an revocari poſſint. 223.
Vectigalia nimia excitant ſeditiones, 150.
Vectigalia retinacula Imperij, 186.
Vectigalia tollere, 223.
Vectigalia pro umbra, pro aere, pro captando ſpiritu, 226.
in Vectigalibus tota ſalus Reipubl. 223.
Vectigalium conſtitutionem indulgere conſulibus, 262.
Vectigalia indicere penes ſolum principem eſt, 43.
Vela regia, 116.
Vernacula lingua, 144.
Veneti domini maris, 78.
Veneti non facilè ad arma veniunt, 288.
Venetorum Arſenale, 53.
Venetorum Reſpubl. 287.
Veſtes auratæ, 116.
Via decedere, 261.
Vicarij principum, 29.
Victis priſtinum nomen relinquere, & victorum nomen aſſumere 150.
Victoriam non mereri, ſed emere, 212.
Videri non intelligere, 280.
Vim principatus reſolvi cuncta ad ſenatum vocando, 92.
Vincere facilius quam tueri, 133.
Virga Apoſtolica autoritatis, 231.
Virginem rapere capitale, 166.
Virtus unius magni viri in Republ. 289.
Virtutes occultare, 174.
Virum legibus ſolutum neceſſario in Republ. requiri, eaq. de cauſa dictatorem creatum, 23.
Virum nimis excelſi animi in bellum ablegare, 68.
Vltro facere præſtat, quam neceſſitate cogi, 270.
Vmbra & ſine honore nomen, 243.
Volligen gewalt haben/ 46.
Vngari, 50.
Vrbes delere, 276.
Vrbs non facile deſerenda, 141.
Vis ac vera potentia, 244.
Vis dominationis, 200.
Vis imperij, 155. 244.
Vis poteſtatis, 155.
Vitellij perfidia, 149. 214. 255.

Volun-

Voluntas aliquando punienda, 180.
Volumina publica. 109.
Vota pro principis incolumitate, 124.
Vſus ac dignitas arcanorum, 189.
Vtilitas. 172.
Vtilitas publica praeferenda privatis, 184.
Vxor firmamentum familiae. 170.

Ω.

Ωτακουσταί. 128. 229.

F I N I S.